תלמוד ירושלמי סנהדרין

תלמוד ירושלמי

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015, ברישיון CC BY.
geulaquiz.com

פרק א

א משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת בִּשְׁלֹשָׁה נֶזֶק וַחֲצִי נֶזֶק תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַמּוֹצִיא שֵׁם רַע בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִי רַבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דִינֵי נְפָשׁוֹת.

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה כול׳. מְנָן תֵּיתֵי לֵיהּ. וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט. הָיִיתִי אוֹמֵר. אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת בִּדְרִישָׁה וּבַחֲקִירָה. וּמְנַיִין לְדִינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁהֵן בִּשְׁלֹשָׁה. וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים רִיבָה בָּהּ דַּיָּין אֶחָד. עַד הָאֱלֹהִים חֲרֵי שְׁנַיִם. אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים חֲרֵי כָּאן שְׁלֹשָׁה. דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה. רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר. הָרִאשׁוֹן תְּחִילָּה נֶאֱמַר וְאֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילּוֹת. אֶלָּא עַד הָאֱלֹהִים חֲרֵי אֶחָד. אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים חֲרֵי שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. חֲרֵי שְׁלֹשָׁה.

רַבִּי אוֹמֵר. בִּשְׁנַיִם הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בִּשְׁנַיִם אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶחָד. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים אֵין כָּתוּב כָּן אֶלָּא אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. חֲרֵי שְׁלֹשָׁה.

רַבִּי אַבָּהוּ בָּעֵי. וּכְרַבִּי דִּינֵי מָמוֹנוֹת בַּחֲמִשָּׁה וְשֶׁיִּגָּמֵר בְּכ״ג. אַשְׁכַּח תַּנֵּי רַבִּי חִזְקִיָּה. הוֹאִיל וְאָמְרָה תוֹרָה. הֲרוֹג עַל פִּי מַטִּים הֲרוֹג עַל פִּי עֵדִים. מַה עֵדִים שְׁנַיִם אַף מַטִּים שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן אַחֵר. חֲרֵי חֲמִשָּׁה.

לֹא הֵן גְּזֵילוֹת הֵן חֲבָלוֹת. אַשְׁכַּח תַּנֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. וְאֶלָּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם. אַתָּא מֵימַר לָךְ כְּפִשּׁוּטָהּ דְּקְרָיָא. וַתְיָיא כְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא.

רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא אָתוּן תְּרִין בַּר נַשׁ מֵידוֹן קוֹמוֹי. אָמְרֵי לֵיהּ. עַל מְנָת שֶׁתְּדִינֵנוּ דִּין תּוֹרָה. אֲמַר לוֹן. אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ דִּין תּוֹרָה אֶלָּא הַיּוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת יִפְרַע מֵאוֹתָן הָאֲנָשִׁים. מְקַבְּלִין עֲלֵיכוֹן מַה דַּנָּא אֲמַר לְכוֹן.

רַבִּי עֲקִיבָה כַּד הֲוָה בַּר נַשׁ אֲזַל בָּעֵי מֵידוֹן קוֹמֵיהּ הֲוָה אֲמַר לֵיהּ. הֲווּ יוֹדְעִין לְפְנֵי מִי אַתֶּם עוֹמְדִין. לִפְנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. שֶׁנֶּאֱמַר וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יי. וְלֹא לִפְנֵי עֲקִיבָה בֶּן יוֹסֵף.

תַּנֵּי. קוֹדֶם לְאַרְבָּעִים שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא חָרַב הַבַּיִת נִיטְלוּ דִּינֵי נְפָשׁוֹת וּבִימֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח נִיטְלוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּלִי נָא חֲכִים מֵידוֹן.

שְׁמוּאֵל אָמַר. שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינֵיהֶן דִּין אֶלָּא שֶׁנִּקְרְאוּ בֵּית דִּין חָצוּף. רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ תְּרֵיהוֹן מָרִין. אֲפִלּוּ שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ אֵין דִּינֵיהֶן דִּין. תַּמָּן תַּנִּינָן. הָיָה דָן אֶת הַדִּין. זִיכָּה אֶת הַחַיָּיב חִייֵב לַזַּכַּאי. טִימֵּא לַטָּהוֹר טִיהֵר לַטָּמֵא. מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי וְיִשְׁתַּלֵּם מִבֵּיתוֹ. רַבִּי בָּא בְשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ. בְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ. הֲרֵי אַתְּ מְקוּבָּל עָלֵינוּ כְּשִׁנַּיִם. מָה אָנָן קַיָּימִין. אִם בְּשֶׁטָּעָה וְדָנָן מִשִּׁיקּוּל הַדַּעַת. בְּדָא מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. אִם בְּשֶׁטָּעָה וְדָנָן דִּין תּוֹרָה. בְּדָא יְשַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ. רַבִּי בָּא בְשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ. בְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ. הֲרֵי אַתְּ מְקוּבָּל עָלֵינוּ כִּשְׁלֹשָׁה עַל מְנָת שֶׁתְּדִינוּנוּ דִּין תּוֹרָה. וְטָעָה וְדָנָן מִשִּׁיקּוּל הַדַּעַת. מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. מִפְּנֵי שֶׁטָּעָה וְדָנָן מִשִּׁיקּוּל הַדַּעַת. יְשַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ. שֶׁהִגִּיס דַּעְתּוֹ לָדוּן יְחִידִי דִּין תּוֹרָה. דְּתַנִּינָן. אַל תְּהִי דָן יְחִידִי. שֶׁאֵין דָּן יְחִיד אֶלָּא אֶחָד.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי. אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין דָּן יְחִידִי. שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ. אֵילּוּ מַטִּין לְכַף זְכוּת וְאֵילּוּ מַטִּין לְכַף חוֹבָה. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין דָּן יְחִידִי חוֹתֵם יְחִידִי. שֶׁנֶּאֱמַר אֲבָל אַגִּיד לָךְ אֶת הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. לְעוֹלָם אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בְעוֹלָמוֹ דָּבָר עַד שֶׁנִּמְלַךְ בְּבֵית דִּין שֶׁלְמַעְלָן. מַה טַעַם. וֶאֱמֶת הַדָּבָר וְצָבָא גָּדוֹל. אֵימָתַי חוֹתָמוֹ שֶׁלְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱמֶת. בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְלַךְ בְּבֵית דִּין שֶׁלְמַעְלָן. אָמַר רַבִּי לָעְזָר. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר יי אֱלֹהִים הוּא וּבֵית דִּינוֹ. וּבִנְיָין אָב שֶׁבְּכוּלָּם יי דִּבֶּר עָלָיו רָעָה.

מָהוּ חוֹתָמוֹ שֶׁלְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי בֵּיבַי בְּשֵׁם רַבִּי רְאוּבֵן. אֱמֶת. מָהוּ אֱמֶת. אָמַר רַבִּי בּוֹן. שֶׁהוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ. אָלֶ״ף רֵישֵׁיהּ דְּאַלָּפָא בֵּיטָא. מֵ״ם בְּאֶמְצָעִיתָהּ. תָּ״ו בְּסוֹפָהּ. לוֹמַר אֲנִי יי רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא קִיבַּלְתִּי מֵאַחֵר. וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים שֶׁאֵין לִי שׁוּתָף. וְאֶת אַחֲרוֹנִים אֲנִי הוּא. שֶׁאֵינִי עָתִיד לְמוֹסְרָהּ לְאַחֵר.

רַבִּי בָּא וְרַבִּי בִּנְיָמִן בַּר יֶפֶת הֲווּ דַיְינִין קוֹמֵי רַבִּי יִצְחָק וּנְפַק דִּינָא עִם רַבִּי בִּנְיָמִן. אֲתָא רַבִּי בָּא בְּעֵי מִיטְרוֹף. עָל רַבִּי אִמִּי וַאֲלַף. מוּמְחֶה שֶׁכָּפַף וְדָן דִּינוֹ דִּין. רַבִּי אַבָּהוּ הֲוָה יְתִיב דַּיָּין בִּכְנִישְׁתָּא מְדַרְתָּא דְּקַיְסָרִין לְגַרְמֵיהּ. אָמְרִין לֵיהּ תַּלְמִידוֹי. וְלָא כֵן אַלְפָּן רַבִּי. אַל תְּהִא דָן יְחִידִי. אֲמַר לוֹן. כֵּינָן דְּאַתּוּן חֲמוּ לִי יְתִיב דַּיָּין לְגַבֵּי כְּמִי שֶׁקִּיבְּלוּ עֲלֵיהֶן. וְתַנֵּי כֵן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים. בִּזְמַן שֶׁלֹּא קִיבְּלוּ עֲלֵיהֶן. אֲבָל אִם קִיבְּלוּ עֲלֵיהֶן דָּן אֲפִילּוּ יְחִידִי.

רַבִּי יוֹחָנָן אָזַל מֵידוֹן קוֹמֵי רַבִּי חִיָּיה רַבָּה. אַיְיתִיב גַּבֵּיהּ חַד תַּלְמִיד. וְלֹא כֵן תַּנֵּי. אָב וּבְנוֹ הָרַב וְתַלְמִידוֹ שְׁנֵיהֶן נִימְנִין אֶחָד. נֵימַר חָבֵר וְתַלְמִיד הָיָה. כְּרַבִּי לָעְזָר לְרַבִּי יוֹחָנָן.

גְּזַר דִּין נִפְקוּ מִן דָּרַב לְגַרְמֵיהּ. מִן דְּרַבִּי אָחָא לְגַרְמֵיהּ. מִן דְּרַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי לְגַרְמֵיהוֹן.

תַּמָּן תַּנִּינָן. הַנּוֹטֵל שְׂכָרוֹ לָדוּן דִּינָיו בְּטֵילִין. כֵּינִי מַתְנִיתָא. הֶחְשׁוּד לִיטּוֹל שְׂכָרוֹ וְדָן.

חַד בַּר נַשׁ אֲזַל מֵידוֹן קוֹמֵי רַב הוּנָא. אֲמַר לֵיהּ. אֵיתֵי לִי בַּר נַשׁ דְּיִסּוֹק תְּחוּתַי לְדִיקְלָא.

רַב הוּנָא חֲזָה רֹעִי תּוֹרִין וַחֲזָה יְדַע שֶׁהַדּוּ לְחַד בַּר נַשׁ. אֲמַר לֵיהּ. אַיְתָה שְׂהַד עָלַי. אֲמַר לֵיהּ. הַב לִי אַגְרִי. וְתַנֵּי כֵן. נוֹתְנִין לַדַּיָּן שְׂכַר בְּטֵילוּ וְלָעֵד שְׂכַר עֲדוּתוֹ.

חַד בַּר נַשׁ סְאַב לְחַד כֹּהֵן. אֲתָא עוֹבְדָא קוֹמֵי רִבִּי יִצְחָק וְאוֹכְלֵיהּ חוּלִין. סָבְרִין מֵימַר שֶׁיּוֹצְאִין לוֹ דְּמֵי תְרוּמָה מִתּוֹכָם.

תַּנֵּי. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר. הַמְבַצֵּעַ חוֹטֵא וְהַמְבָרֵךְ אֶת הַמְבַצֵּעַ חֲרֵי זֶה כְּמְנָאץ לִפְנֵי הַמָּקוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ יי. אֶלָּא יִקּוֹב הַדִּין אֶת הָהָר כְּשֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה. אֲבָל אַהֲרֹן מֵשִׁים שָׁלוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי.

תַּנֵּי. רִבִּי לְעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וּבֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ יי. מָשָׁל מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דוֹמֶה. לְאֶחָד שֶׁגָּנַב סְאָה חִטִּין וְהוֹלִיכָהּ לַנַּחְתּוֹם וְהִפְרִישׁ חַלָּתָהּ וְהֶאֱכִילָהּ לְבָנָיו. הֲרֵי זֶה מְבָרֵךְ וְאֵינוֹ אֶלָּא מְנָאֵץ.

רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וּבֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ יי. אִילּוּ אֲחֵי יוֹסֵף. שֶׁנֶּאֱמַר מַה בֶּצַע כִּי נַהֲרֹג אֶת אָחִינוּ וגו׳.

רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר. מִצְוָה לְבַצֵּעַ. שֶׁנֶּאֱמַר אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם. כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ אֱמֶת אֵין מִשְׁפַּט שָׁלוֹם. יֵשׁ שָׁלוֹם אֵין מִשְׁפַּט אֱמֶת. וְאֵי זֶהוּ אֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִשְׁפַּט שָׁלוֹם. הֱוֵי אוֹמֵר. זֶה בִּיצּוּעַ.

דָּן אֶת הַדִּין זְכָּה לַהַזַּיי חַיֵּיב לַחַיָּיב. מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּילּוּ עָשָׂה צְדָקָה עִם הַזַּכַּיי וְכְילּוּ עָשָׂה צְדָקָה עִם הַחַיָּיב. צְדָקָה עִם הַזַּכַּיי. שֶׁהֶחֱזִיר לוֹ מָמוֹנוֹ. וְעִם הַחַיָּיב. שֶׁהוֹצִיא גְּזֵילוֹ מִתַּחַת יָדוֹ. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. מִשְׁפָּט מִשְׁפָּט אֱמוּרִין בַּפָּרָשָׁה. אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם.

רִבִּי זְכַרְיָה בָּעֵי קוֹמֵי רִבִּי אִמִּי. עָבְדִין עוֹבְדָא כְּהֶהֵן תַּנָּיָא. תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר. פְּעָמִים שֶׁאַתָּה רַשַּׁאי לְבַצֵּעַ. פְּעָמִים שֶׁאֵין אַתָּה רַשַּׁאי לְבַצֵּעַ. כֵּיצַד. שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ אֶל הַדַּיָּין. עַד שֶׁלֹּא שָׁמַע דִּבְרֵיהֶן אוֹ מִשֶּׁשָּׁמַע דִּבְרֵיהֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן הַדִּין נוֹטֶה רַשַּׁאי לוֹמַר לָהֶן. צְאוּ וּבְצָעוּ. מִשֶּׁתִּשְׁמַע דִּבְרֵיהֶן וְיוֹדֵעַ אַתָּה הֵיכָן הַדִּין נוֹטֶה אֵין אַתָּה רַשַּׁאי לְבַצּוֹעַ. שֶׁנֶּאֱמַר פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן וְלִפְנֵי הִתְגַּלַּע הָרִיב נְטוֹשׁ. עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּלַּע הָרִיב אַתָּה רַשַּׁאי לְנוֹטְשׁוֹ. מִשֶּׁנִּתְגַּלַּע הָרִיב אֵין אַתָּה רַשַּׁאי לְנוֹטְשׁוֹ. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָה. אַף הפרשה צְרִיכָה הֶכְרֵעַ הַדַּעַת.

רִבִּי יְהוּדָה בֶּן לָקִישׁ אָמַר. שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ אֶל הַדַּיָּן אֶחָד רַךְ וְאֶחָד חָזָק. עַד שֶׁלֹּא שָׁמַע דִּבְרֵיהֶן רַשַּׁאי לוֹמַר לָהֶן. אֵינִי נִזְקָק לָכֶם. שֶׁמָּא יִתְחַיֵּיב הֶחָזָק וְיֹהֵא חָזָק אוֹיְבוֹ. מִשֶּׁשָּׁמַע דִּבְרֵיהֶן אֵין רַשַּׁאי לוֹמַר לָהֶן. אֵינִי נִזְקָק לָכֶם. שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ.

רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר. חֲרֵי שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֵצֶל הַדַּיָּן וְרָאָה זְכוּת לֶעָנִי וְחוֹבָה לֶעָשִׁיר. מְנַיִין שֶׁלֹּא יִשְׁתּוֹק. שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ. אַל תַּכְנִיס דְּבָרֶיךָ מִפְּנֵי אִישׁ.

וְיהוּ הַדַּיָּנִין יוֹדְעִין אֶת מִי הֵן דָּנִין וְלִפְנֵי מִי הֵן דָּנִין. וְיִהְיוּ הָעֵדִים יוֹדְעִין אֶת מִי מֵעִידִין וְלִפְנֵי מִי מֵעִידִין. לִפְנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. שֶׁנֶּאֱמַר וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יי וְאוֹמֵר אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל. וְכֵן יְהוֹשָׁפָט אוֹמֵר לַשּׁוֹפְטִים רְאוּ מָה אַתֶּם עוֹשִׂים כִּי לֹא לְאָדָם תִּשְׁפְּטוּ כִּי לַיי. וְכִי אֶיפְשַׁר לְבָשָׂר וָדָם לָדוּן אֶת בּוֹרְאוֹ. אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲנָא אָמְרִית דִּיהֵא לְרָאוּבֵן ק׳ דֵּינָרִים וּלְשִׁמְעוֹן וְלֹא כְלוּם. וְאַתְּ נוֹטְלָן מִזֶּה וְנוֹתְנָן לָזֶה. עָלַי לְשַׁלֵּם לוֹ וְלִיפְרַע מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ.

תַּנֵּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. הַדִּין בִּשְׁלֹשָׁה וּפְשָׁרָה בִּשְׁנַיִם. יָפֶה כֹּחַ הַפְּשָׁרָה מִכֹּחַ הַדִּין. שֶׁשְּׁנַיִם שֶׁדָּנוּ יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן וּשְׁנַיִם שֶׁפִּישְׁרוּ אֵין יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן.

הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה כול׳. רִבִּי מָנָא אָמַר. בְּנַעֲרָה מְאוֹרָסָה פְּלִיגִי. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. מַפְטֶרֶת כְּתוּבָּתָהּ בִּשְׁלֹשָׁה וְנִסְקֶלֶת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים. מָקוֹם שֶׁנִּסְקֶלֶת שָׁם מַפְטֶרֶת כְּתוּבָּתָהּ. אֲבָל בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע כָּל עַמָּא מוֹדוּ מָקוֹם שֶׁהָעֵדִים נִסְקָלִין שָׁם הַבַּעַל לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן. הֵן תַּנִּינָתָהּ פְּלוּגְתָּא אַתְּ עָבִיד פְּלוּגְיהּ. אֶלָּא בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע פְּלִיגִי. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. הַבַּעַל לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע בִּשְׁלֹשָׁה. וְהָעֵדִים נִסְקָלִין בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְרַבָּנִין מָרִין. מָקוֹם שֶׁהָעֵדִים נִסְקָלִין שָׁם הַבַּעַל לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. אֲבָל בְּנַעֲרָה מְאוֹרָסָה כָּל עַמָּא מוֹדוּ מָקוֹם שֶׁנִּסְקֶלֶת שָׁם מַפְטֶרֶת כְּתוּבָּתָהּ. וַתְיָיא דְּרִבִּי מָנָא כְּרִבִּי זְעִירָא וּדְרִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן כְּרִבִּי אַבָּהוּ.

רִבִּי אַבָּהוּ שָׁאַל. שׁוֹר הַנִּסְקָל כְּרִבִּי מֵאִיר מָהוּ שֶׁיִּתֵּן הַכֶּסֶף בִּשְׁלֹשָׁה וְיִסָּקֵל בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן. שׁוֹר הַנִּסְקָל כּוּלּוֹ מָמוֹן הוּא וּגְזֵירַת הַכָּתוּב הוּא שֶׁיִּיסָּקֵל.

ב משנה: מַכּוֹת בִּשְׁלֹשָׁה מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. עִבּוּר הַחֹדֶשׁ בִּשְׁלֹשָׁה עִבּוּר הַשָּׁנָה בִּשְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר בִּשְׁלֹשָׁה מַתְחִילִין וּבַחֲמִשָּׁה נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה. וְאִם גָּמְרוּ בִּשְׁלֹשָׁה מְעוּבֶּרֶת. סְמִיכַת הַזְּקֵנִים וַעֲרִיפַת הָעֶגְלָה בִּשְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן. וְרִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה. הַחֲלִיצָה וְהַמִּיאוּנִין בִּשְׁלֹשָׁה. נָטַע רְבִיעִי וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִין בִּשְׁלֹשָׁה וְהַהֶקְדֵּשׁוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. וַעֲרָכִין

הַמִּיטַלְטָלִין בִּשְׁלֹשָׁה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן. וְהַקַּרְקָעוֹת תִּשְׁעָה וְכֹהֵן. וְאָדָם כַּיּוֹצֵא בָהֶן. דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. הָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה שֶׁנֶּאֱמַר וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה וְאוֹמֵר וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ. שׁוֹר הַנִּסְקָל בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה שֶׁנֶּאֱמַר הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת כְּמִיתַת הַבְּעָלִים כָּךְ מִיתַת הַשּׁוֹר. הַזְּאֵב וְהָאֲרִי הַדּוֹב וְהַנָּמֵר וְהַבַּרְדְּלָס וְהַנָּחָשׁ מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל הַקּוֹדֵם לְהָרְגָן זָכָה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה.

הלכה: מַכּוֹת בִּשְׁלֹשָׁה כול׳. רִבִּי אַבָּהוּ בָעֵי. מַכּוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. פְּעָמִים שֶׁמֵּת מִמַּכּוֹתָיו וַהֲרֵי יֵשׁ בּוֹ דִינֵי נְפָשׁוֹת.

בַּר קַפָּרָא שָׁמַע כּוּלְּהוֹן מֵהָדָא. יְבָרֶכְךָ יי וְיִשְׁמְרֶךָ. מִיכָּן שֶׁמַּתְחִילִין בִּשְׁלֹשָׁה. יָאֵר יי פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ. מִיכָּן שֶׁנּוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בַּחֲמִשָּׁה. יִשָּׂא יי פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם. מִיכָּן שֶׁגּוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה.

רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שָׁמַע כּוּלְּהוֹן מֵהָדָא. וַיַּקְהֵ רַב טַבָּחִים אֶת שִׁלְשֶׁת שׁוֹמְרֵי הַסַּף. מִיכָּן שֶׁמַּתְחִילִין בִּשְׁלֹשָׁה. וַחֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מֵרוֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ. מִיכָּן שֶׁנּוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בַּחֲמִשָּׁה. וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים מֵרוֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ. מִיכָּן שֶׁגּוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה.

אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן. מִיכָּן לְסַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה שֶׁלְּכָל יִשְׂרָאֵל. וַיַּקְהֵ שַׂר הַטַּבָּחִים אֶת שָׂרָיָה כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת צְפַנְיָה כֹּהֵן הֶרֵי שְׁנַיִם. וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים מֵרוֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ הֲרֵי תִּשְׁעָה. וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ הֲרֵי שִׁבְעִים חֵסֵר אֶחָד. וּמִן הָעִיר סָרִיס אֶחָד הֲרֵי שִׁבְעִים. אִית תַּנֵּיי תַנֵּי. שִׁבְעִים וְאֶחָד. וַיַּקְהֵ רַב הַטַּבָּחִים אֶת שִׁלְשֶׁת שֹׁמְרֵי הַסַּף וְשִׁבְעָה מֵרוֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ. וּמִן הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד. הֲרֵי שִׁבְעִים וְאֶחָד. וְלָמָּה קוֹרִיהוּ סָרִיס. שֶׁמְּסָרַס אֶת הַהֲלָכָה.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר חֲמִשָּׁה וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר שִׁבְעָה. לְהָבִיא שְׁנֵי סוֹפְרֵי הַדַּיָּנִים.

לֵית כָּאן עִיבּוּר הַחוֹדֶשׁ הַחוֹדֶשׁ. שְׁמוּאֵל אָמַר. אֵין קִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ פָּחוּת מֵעֲשָׂרָה. חֲבֵירִים מָהוּ לִיכָּנֵס לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. חָבֵר הֲוִינָא וְאַעֲלִי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ וְלִי נָא יָדַע אִין סַלְקִית מִימְנֵיינָא אִין לָא. פְּשִׁיטָא דְלָא סְלִיק. לָמָּה. בְּגִין דַּהֲוָה חֲתָנֵהּ. אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵין חֲבֵירִין נִכְנָסִין לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי כַּהֲנָא. חָבֵר הֲוִינָא וְאַעֲלִי רִבִּי תַּנְחוּם בַּר חִיָּיה לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ וְסַלְקִית מִימְנֵיינָא. הָדָא אָמְרָה שֶׁחֲבֵירִים נִכְנָסִין לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ.

חֲבֵירִים מָהוּ לִיכָּנֵס לְעִיבּוּר שָׁנָה. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. מַעֲשֶׂה בְרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁאָמַר. יְקָרוּנִי שִׁבְעָה זְקֵינִים לָעֲלִיָּיה. וְנִכְנְסוּ שְׁמוֹנָה. אָמַר. מִי הוּא שֶׁנִּכְנַס שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת. עָמַד שְׁמוּאֵל הַקָּטָן עַל רַגְלָיו וְאָמַר. אֲנִי עָלִיתִי שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת. הֲלָכָה נִצְרְכָה לִי וְנִכְנַסְתִּי לִשְׁאוֹל עָלֶיהָ. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל. וּמָה אֶלְדָּד וּמִידָד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל יוֹדְעִים שֶׁאֵילּוּ הֵן שְׁנַיִם אָמַרְתִּי שֶׁאַתָּה אֶחָד מֵהֶן. וַאֲפִילּוּ כֵן לֹא עִיכְּרוּהָ בְּהַהוּא יוֹמָא וַאֲפִלָּגִינָה בְמֵילֵי דְאוֹרָיְיָא וְעִבְּרוּהָ בְּיוֹמָא דְבַתְרָא.

תַּנֵּי סַנְהֶדְרִין שָׁרָאוּ אֶת הַהוֹרֶג. אִית תַּנֵּיי תַנֵּי. שְׁנַיִם נַעֲשִׂין עֵדִים וּמְעִידִין בִּפְנֵי הַשְּׁאָר. אִית תַּנֵּיי תַנֵּי. כּוּלָּן עֵדִים וּמְעִידִין בִּפְנֵי אֲחֵרִים. רִבִּי יְהוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָה. כְּשֵׁם שֶׁחוֹלְקִין כָּאן כָּךְ חוֹלְקִין בְּעֵדוּת הַחוֹדֶשׁ.

וְיקוּם חַד וְיִתְיב חַד וְיקוּם חַד וְיִתְיב חַד. שַׁנְיָיא הִיא שֶׁאֵין הָעֵד נַעֲשֶׂה דַיָּין. רַב הוּנָא הֲוָה יָדַע שַׁהֲדוּ לְחַד בַּר נַשׁ. אֲזַל בָּעֵי מֵידוֹן קוֹמֵיהּ וְכָפַר בֵּיהּ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. בְּגִין דְּאַתְּ יָדַע דִּרְבִּי הוּנָא אֵינְשָׁא רַבָּה אַתְּ כְּפַר בֵּיהּ. מָהוּ דְיֵיזִיל וְיִסְהוֹד עֲלָךְ קוֹמֵי בֵית דִּין חוֹרִין. אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא. וְעָבְדִין כֵּן. אָמַר לֵיהּ. אִין. וְשָׁרָא רַב הוּנָא גַּרְמֵיהּ מִן הַהוּא דִינָא וַאֲזַל וְאַסְהִיד קוֹמֵי בֵית דִּין חוֹרִין.

תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה. שָׁנִים אַתָּה מְקַדֵּשׁ וְלֹא חֳדָשִׁים. וְהָתַנֵּינָן. רֹאשׁ בֵּית דִּין אוֹמֵר. מְקוּדָּשׁ. מָהוּ מְקוּדָּשׁ. מְקוּיָּם. תַּנֵּי. לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ מַתְחִילִין מִגְּדוֹל. אָמַר רִבִּי חִיָּיה בַּר אָדָא. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. רֹאשׁ בֵּית דִּין אוֹמֵר. מְקוּדָּשׁ. תַּנֵּי. לְעִיבּוּר הַחוֹדֶשׁ מַתְחִילִין מִן הַצַּד. אָמַר רִבִּי זְבִידָא. וְהַהֵן בֵּיתָא דִלְרַע לָא נְהִגִין כֵּן. וְלָא שְׁמִיעַ דָּמַר רִבִּי חִיָּיה בַּר מַרְיָיה וְרִבִּי יוֹנָה רִבִּי בָּא בַּר חִיָּיה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. לְעִיבּוּר הַחוֹדֶשׁ מַתְחִילִין מִגְּדוֹל. לְעִיבּוּר שָׁנָה מַתְחִילִין מִן הַצַּד. וּכְבָר נִכְנַס רִבִּי יוֹחָנָן וְהָיָה קָטָן שֶׁבְּכוּלָּם. אָמְרוּ לוֹ. אֱמוֹר. חֲרֵי הַשָּׁנָה מְקוּדֶּשֶׁת בְּעִיבּוּרָהּ. אָמַר. חֲרֵי הַשָּׁנָה מְקוּדֶּשֶׁת בְּעִיבּוּרָהּ. אֵילּוּ אָמְרוּ. אֵילּוּ אַחַד עָשָׂר יוֹם שֶׁהַחַמָּה עוֹדֶפֶת עַל לְבָנָה. אֶלָּא בְּעִיבּוּר. שֶׁהוֹסִיפוּ לָהּ חֲכָמִים שְׁלֹשִׁים יוֹם. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. לְעִיבּוּר הוֹלְכִין אַחַר הַמִּינּוּי. לְבֵית הַוַּועַד הוֹלְכִין אַחַר הָרֶגֶל. וְהוּא שֶׁיֵּשׁ כָּל אֶחָד מְדַבֵּר בִּמְקוֹמוֹ וְחוֹתֵם. כְּגוֹן רִבִּי חֲנִינָה פָּתַח. רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ חוֹתְמִין. רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא פָּתַח. רִבִּי יַסָּא וְרִבִּי אִמִּי חָתְמִין. רִבִּי חַגַּי פָּתַח. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי חָתְמִין. רִבִּי כַּהֲנָא אִימְנִי קוֹמֵי רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וְעָל רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא קַמִּיהּ מְנַייֵהּ לְעִיבּוּרָא. אָמַר. אֶכֶן מָרָהּ דִּשְׁמַעְתָּא לָא מְקַיֵּים לָהּ.

רִבִּי חִיָּיה בַּר וָוה הֲוָה קָאִים מַצְלֵי. עָאַל רַב כַּהֲנָא וְקָם לֵיהּ מִן חוֹרֵי מַצְלֵי. חָסַל רִבִּי חִיָּיה וִיתִיב לֵיהּ בְּגִין דְּלָא מֵיעֲבַר קוֹמוֹי. שָׁרֵי רַב כַּהֲנָא מַאֲרִיךְ בְּצָלוֹתֵיהּ. כֵּיוָן דַּחֲסַל אֲמַר. כֵּן אַתּוּן נְהִגִין לְצָעוּרֵי רַבְּכוֹן. אֲמַר לֵיהּ. רִבִּי. אֲנָא מִבֵּית עֲלֵי קָאֲתֵינָא. דִּכְתִיב בָּהוּ אִם יִתְכַּפֶּר עָוֹן בֵּית עֲלִי בְּזֶבַח וּמִנְחָה. בְּזֶבַח וּמִנְחָה אֵין מִתְכַּפֵּר. אֲבָל מִתְכַּפֵּר בִּתְפִילָּה. וּצְלִי עֲלוֹי וְזָכָה לְמֵיסַב עַד דְּאִיתְעַבְּדוֹן טוּפְרוֹי סוּמְקִין כְּהָדָא רַקָּקָה.

רֵישׁ לָקִישׁ אַקְדְּמוֹן לֵיהּ חַד סָב בְּעִיבּוּר וְאַעֲלוּנֵיהּ מִן הַהוּא תַּרְעָא דִּלְהֵן. אָמַר. כֵּן יְהֵא בִשְׂכָרָן. וְלָא שְׁמִיעַ דָּמַר רִבִּי קִרְיסְפְּדָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. מַעֲשֶׂה

וְעִיבְּרוּ אֶת הַשָּׁנָה שְׁלֹשָׁה רוֹעֵי בָקָר. חַד אָמַר. בְּכִיר וְלָקִישׁ בְּאָדָר מִינָּץ. וְחַד אָמַר. תּוֹר בְּאָדָר בְּעֶרְיָה יָמוּת וּבְטוּל תֵּינְתָא יִשְׁלַח מָשְׁכֵּיהּ. וְחַד אָמַר. קָדוּם בְּאָדָר פַּח בְּלוּעַךְ יְפוּק לְקִיבְלֵיהּ. וַנָּן חַמְיָין הֲדֵין שַׁתָּא וְלֵית בָּהּ חַד מִינְהוֹן. וְעִיבְּרוּ הַשָּׁנָה עַל פִּיהֶם. אָמַר רִבִּי חֶלְבּוֹ וּבֵית דִּין הִסְכִּים עִמָּהֶן. וְלֹא כֵן אָמַר רִבִּי זְעִירָא. וְהוּא שֶׁיִּהוּ הַכֹּל מוֹדִין מִצַּד אֶחָד. כֵּינְן דְּאִילֵּין מוֹדִין לְאִילֵּין וְאִילֵּין לְאִילֵּין כְּמִי שֶׁכּוּלָּם מוֹדִין מִצַּד אֶחָד.

וְרֵישׁ לָקִישׁ מַקֵּפִיד עַל הָדָא מִילְתָא. חָשַׁשׁ עַל מַה דְּמַר רִבִּי לָעְזָר. דְּמַר רִבִּי לָעְזָר. וְהָיְתָה יָדִי עַל הַנְּבִיאִים הַחֹזִים שָׁוְא בְּסוֹד עַמִּי לֹא יִהְיוּ זֶה עִיבּוּר וּבְכָתָב בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִכָּתְבוּ זֶה הַמִּינּוּי. וְאֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבוֹאוּ זֶה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. רִבִּי לָעְזָר כַּד סְלַק הָכָא אָמַר. הָא גַבֵּי חָדָא. כַּד מְנוּנֵיהּ אָמַר. הָא גַבֵּי תְּרֵי. כַּד עָאַל לְעִיבּוּרָא אָמַר. הָא גַבֵּי תְּלָת.

רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְּשֵׁם רַב. טַעֲמָא דְּרִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי צָדוֹק בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאִין בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעֲלָן בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּן שֶׁמְּקַדְּשִׁין אוֹתוֹ גַּם הֵם מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ.

רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. מַעֲשֶׂה בִּשְׁעָרִים וְאַרְבַּע קְרִיּוֹת שֶׁלְּבֵית רִבִּי שֶׁנִּכְנְסוּ לְעַבֵּר שָׁנָה בְּלוֹד וְנִכְנְסָה בָהֶן עַיִן רַע וָמֵתוּ כוּלָּם בְּפֶרֶק אֶחָד. מֵאוֹתָהּ שָׁעָה עַקְּרוּהָ מִיהוּדָה וּקְבָעוּהָ בַּגָּלִיל. בְּעַיּוֹן מִיעֵקֵר אַף אָהֳלֵי סִימָנָא. אָמַר לוֹן רִבִּי סִימוֹן. אֵין אָנוּ מַנִּיחִין בִּיהוּדָה אֲפִילּוּ זֶכֶר. וַהֲרֵי מָצִינוּ שֶׁקִּידְּשׁוּ אֶת הַשָּׁנָה בְּבַעֲלָת. הָדָא בַּעֲלַת זִימְנִין מִיהוּדָה וְזִימְנִין מִדָּן. אֶלְתְּקָא וְגִבְתּוֹן וּבַעֲלַת חֲרֵי הֵן מִיהוּדָה. בַּעֲלָה וְעִיּים וָעָצֶם חֲרֵי מִדָּן. וַהֲרֵי מָצִינוּ שֶׁקִּידְּשׁוּ אֶת הַשָּׁנָה בְּבַעֲלַת. מֵימַר. בָּתִים מִיהוּדָה וְשָׂדוֹת מִדָּן. רִבִּי יִרְמְיָה בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. וְלוֹד לָאו מִיהוּדָה הִיא. אָמַר לֵיהּ אִין. וּמִפְּנֵי מַה אֵין מְעַבְּרִין בָּהּ. אָמַר לֵיהּ. שֶׁהֵן גַּסֵּי רוּחַ וּמְעוּטֵי תוֹרָה. הֲפִיךְ אַפּוֹי וַחֲמָא רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי. אָמַר לֵיהּ. אִיטָה עֲבַדְתָּנִי מְבַזֶּה רַבָּנִן.

עַל שְׁלֹשָׁה סִימָנִין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה. עַל אָבִיב וְעַל הַתְּקוּפָה וְעַל פֵּירוֹת הָאִילָן. עַל שְׁנַיִם מְעַבְּרִין עַל אֶחָד אֵין מְעַבְּרִין. וְאִם עִיבְּרוּהָ הֲרֵי זֶה מְעוּבֶּרֶת. וּכְשֶׁהָיָה אָבִיב אַחַת מֵהֶן הָיוּ שְׁמֵיחִין. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. אַף עַל הַתְּקוּפָה.

עַל שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת מְעַבְּרִין לַשָּׁנָה. עַל יְהוּדָה וְעַל עֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְהַגָּלִיל. עַל שְׁתַּיִם מְעַבְּרִין עַל אַחַת אֵין מְעַבְּרִין. וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. וּכְשֶׁהָיְתָה יְהוּדָה אַחַת מֵהֶן הָיוּ שְׁמֵיחִין מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹמֶר בָּא מִמֶּנָּה.

אֵין מְעַבְּרִין לֹא מִפְּנֵי הַצִּינָּה וְלֹא מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. אֵין מְעַבְּרִין לֹא מִפְּנֵי הַגְּדִיִּים וְלֹא מִפְּנֵי הַגּוֹזָלִין וְלֹא מִפְּנֵי הֶחָלָב. וְכוּלָּם סַעַד לַשָּׁנָה. וְאִם עִיבְּרוּהָ מְעוּבֶּרֶת. רִבִּי יַנַּאי אָמַר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה אוֹמֵר. אִימְּרֵיָא רַכִּיכִין וְגוֹזָלַיָּא דַּקִּיקִין וּשְׁפַר בַּאֲפוּי וּבְאַפֵּי חֲבֶרַיי מוֹסְפָא עַל שַׁתָּא דָּא תַּלְתִּין יוֹמִין.

תַּנֵּי. אָמַר רִבִּי יוּדָן. מַעֲשֶׂה בְרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּזְקֵנִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין עַל גַּב מַעֲלֵה בְהַר הַבַּיִת וְיוֹחָנָן סוֹפֵר הָלָז יוֹשֵׁב לְפָנֵיהֶן. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל. כְּתוֹב. לַאֲחָנָא בְנֵי דְרוֹמָא עִילָּאָה לַאֲחָנָא בְנֵי דְרוֹמָא אַרְעַיָּא שְׁלַמְכוֹן יִסְגֵּא. מוֹדַעְנָא לְכוֹן דְּמָטָא זְמַן בִּיעוּרָא. לַאֲפוּקֵי מַעְשַׂרְיָא מֵעוּמְרֵי שׁוּבְלַיָּא. וְלַאֲחָנָא בְנֵי גָלִילָא עִילָּאָה לַאֲחָנָא בְנֵי דְרוֹמָא אַרְעַיָּא שְׁלַמְכוֹן יִסְגֵּא. מוֹדַעְנָא לְכוֹן דְּמָטָא זְמַן בִּיעוּרָא. תַּפְקוֹן מַעְשַׂרְיָא מִמַּעְטָנֵי זֵיתַיָּא. לַאֲחָנָא בְנֵי גָלוּתָא דְבָבֶל בְּנֵי גָלוּתָא דְמָדַי בְּנֵי גָלוּתָא דְיָוָן וּשְׁאָר כָּל גָּלְוָותָא דְיִשְׂרָאֵל שְׁלַמְכוֹן יִסְגֵּא. מוֹדַעְנָא לְכוֹן דְּאִימְּרַיָּא רַכִּיכִין וְגוֹזָלַיָּא דַּקִּיקִין וְזִימְנָא דַּאֲבִיבָא לָא מְטָא וּשְׁפַר מִילְתָא בַּאֲפַיי וּבְאַנְפֵּי חֲבֶרַיי מוֹסְפָא עַל שַׁתָּא דָּא תַּלְתִּין יוֹמִין.

אֵין מְעַבְּרִין לַשָּׁנָה אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה חֲסֵירָה רוֹב הַחוֹדֶשׁ. וְכַמָּה רוֹב הַחוֹדֶשׁ. י״ו יוֹם. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁתֵּי יָדוֹת הַחוֹדֶשׁ כ״א יוֹם. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. וְהוּא שֶׁיִּקְרַב הָעוֹמֶר סוֹף נִיסָן שֶׁלַּתְּקוּפוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. עַד הַפֶּסַח. אָמַר רַב מַתַּנְיָה. וְהוּא שֶׁיִּטְלוּ לוּלָב בְּסוֹף תִּשְׁרֵי שֶׁלַּתְּקוּפוֹת.

אֵין מְעַבְּרִין לַשָּׁנָה לֹא פָחוּת מֵחוֹדֶשׁ וְלֹא יוֹתֵר עַל חוֹדֶשׁ. וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת.

אֵין מְעַבְּרִין לֹא בַּשְּׁבִיעִית וְלֹא בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וְאִם עִיבְּרוּהָ הֲרֵי זוֹ מְעוּבֶּרֶת. אֵימָתַי רְגִילִין לְעַבֵּר. בְּעַרְבֵי שְׁבִיעִיּוֹת. רִבִּי זְעִירָא בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. הָדָא דְתֵימַר עַד שֶׁלֹּא הִתִּיר רִבִּי לֵיקַח יָרָק מֵחוּץ לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אֲבָל מִשֶּׁהִתִּיר רִבִּי לֵיקַח יָרָק מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ הֵיא שְׁבִיעִית הֵיא שְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ.

הָיָה רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר. וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִישָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם וגו׳. וְהוֹאִיל וְהָיְתָה הַשָּׁנָה צְרִיכָה לְהִתְעַבֵּר מִפְּנֵי מַה לֹא עִיבְּרָהּ אֱלִישָׁע. אֶלָּא מִלַּמֵּד שֶׁהָיוּ שְׁנֵי רְעָבוֹן וְהָיוּ קוֹפְצִים לַגְּרָנוֹת.

אִית תַּנֵּי תַנֵּי. אֵין מְעַבְּרִין מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מְעַבְּרִין. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּחִזְקִיָּה שֶׁעִיבֵּר מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה. שֶׁנֶּאֱמַר כִּי מַרְבִּית הָעָם מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְיִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן לֹא הִטֶּהָרוּ כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כַּכָּתוּב כִּי הִתְפַּלֵּל יְחִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר יְהוָה הַטּוֹב יְכַפֵּר בְּעַד. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. אַף עַל פִּי שֶׁעִיבְּרוּ נִיסָן אֵין מְעוּבָּר אֶלָּא אֲדָר. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן. עִישָּׁה יְחִזְקִיָּהוּ לְצִיבּוּר לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁינִי.

אִית תַּנֵּי תַנֵּי. מְעַבְּרִין מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה. אִית תַּנֵּי תַנֵּי. אֵין מְעַבְּרִין. מָאן דְּאָמַר אֵין מְעַבְּרִין. מִינָּהּ כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כַּכָּתוּב. וּמָאן דָּמַר מְעַבְּרִין. מַה מְקַיֵּים בְּלֹא כַּכָּתוּב. מִפְּנֵי שֶׁעִיבְּרוּ נִיסָן וְאֵין מְעַבְּרִין אֶלָּא אֲדָר. וַתְּיָיא כַּיי דָּמַר רִבִּי סִימוֹן בַּר זְבִיד. גּוּלְגּוֹלֶת אָרְנָן הַיְבוּסִי מָצְאוּ תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ.

כְּתִיב כָּל לְבָבוֹ הֵכִין לִדְרוֹשׁ הָאֱלֹהִים וְלַעֲשׂוֹת וּלְלַמֵּד בְּיִשְׂרָאֵל חֹק וּמִשְׁפָּט. רִבִּי סִימוֹן בַּר זְבִיד וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. חַד אָמַר. אֲפִילּוּ כַּמָּה עָשָׂה לְטָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ לֹא יָצָא יְדֵי טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ. וְחַד אָמַר. אֲפִילּוּ כָּל מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעוֹשִׂין לְטָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ לֹא יָצָא יְדֵי טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ. כְּתִיב וַיַּחֵילוּ בְּאֶחָד לַחוֹדֶשׁ

הָרִאשׁוֹן לְקַדֵּשׁ וּבְיוֹם שְׁמוֹנָה לַחוֹדֶשׁ בָּאוּ לְאוּלָם יי וַיְקַדְּשׁוּ אֶת בֵּית יי לְיָמִים שִׁלְשָׁה וּבְיוֹם שִׁשָּׁה עָשָׂר לַחוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן כִּילּוּ. וַהֲלֹא לְיוֹם אֶחָד הָיוּ יְכוֹלִין לְבָעֵר כָּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיָה שָׁם. אָמַר רִבִּי אִידִי. מִפְּנֵי צַלְמֵי כַשְׂדִּים שֶׁהָיוּ חֲקוּקִים בַּשָּׁשַׁר.

שִׁשָּׁה דְבָרִים עָשָׂה חִזְקִיָּהוּ. עַל שִׁלְשָׁה הוֹדוּ לוֹ וְעַל שִׁלְשָׁה לֹא הוֹדוּ לוֹ. גִּירֵר עַצְמוֹת אָבִיו עַל מִיטַּת חֲבָלִים וְכִיתֵּת נְחַשׁ הַנְּחוֹשֶׁת וְגָנַז טַבְלָה שֶׁלִּרְפוּאוֹת. וְהוֹדוּ לוֹ. סָתַם מֵי גִיחוֹן הָעֶלְיוֹן וְקִיצֵּץ דַּלְתוֹת הַהֵיכָל וְעִיבֵּר נִיסָן בְּנִיסָן. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ.

אֵין מְעַבְּרִין קוֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. אֲבָל מִפְּנֵי הַדּוֹחַק מְעַבְּרִין אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה מֵיָּד. אַף עַל פִּי כֵן אֵינוֹ מְעוּבָּר אֶלָּא אֲדָר. רִבִּי אוֹמֵר. נִיסָן לֹא נִתְעַבֵּר מֵימָיו. וְהָתַנִּינָן. אִם בָּא הַחֹדֶשׁ בִּזְמַנּוֹ. אִם בָּא. לֹא בָא. רַב אָמַר. תִּשְׁרֵי לֹא נִתְעַבֵּר מֵימָיו. וְהָתַנִּינָן. אִם הָיָה הַחֹדֶשׁ מְעוּבָּר. אִם הָיָה. לֹא הָיָה.

וּכְשֶׁקִּידְּשׁוּ אֶת הַשָּׁנָה בְּאוּשָׁא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן עָבַר רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה וְאָמַר כְּדִבְרֵי רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. לֹא הָיֵינוּ נוֹהֲגִין כֵּן בְּיַבְנֶה. בַּיּוֹם הַשֵּׁינִי עָבַר רִבִּי חֲנַנְיָה בֶּן רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְאָמַר כְּרִבִּי עֲקִיבָה. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. כָּךְ הָיֵינוּ נוֹהֲגִין בְּיַבְנֶה. וְהָתַנֵּי. קִידְּשׁוּהוּ בָרִאשׁוֹן וּבַשֵּׁינִי. רִבִּי זְעִירָא בְשֵׁם רַב חִסְדַּאי. אוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִתְקַלְקְלָה. מָהוּ בָרִאשׁוֹן וּמָהוּ בַשֵּׁינִי. רַבָּא בְשֵׁם רַב. שָׁנָה א׳ וְשָׁנָה ב׳. וְהָתַנֵּי קִידְּשׁוּהוּ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וּבַיּוֹם הַשֵּׁינִי.

קִידְּשׁוּהוּ קוֹדֶם זְמַנּוֹ אוֹ לְאַחַר עִיבּוּרוֹ יוֹם אֶחָד. יָכוֹל יְהֵא מְקוּדָּשׁ. תַּלְמוּד לוֹמַר אוֹתָם. אוֹתָם אֵלֶּה הֵם. אֵין אֵלֶּה הֵן מוֹעֲדָיי. קוֹדֶם לְזְמַנּוֹ כ״ט יוֹם. לְאַחַר עִיבּוּרוֹ ל״ב יוֹם. וּמְנַיִין שֶׁמְּעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה עַל הַגְּלִיּוֹת שֶׁגָּלוּ וַאֲדַיִין לֹא הִגִּיעוּ. תַּלְמוּד לוֹמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֹעֲדָי. עֲשֵׂה מוֹעֲדוֹת שֶׁיַּעֲשׂוּ כָל יִשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. וְהֵן שֶׁהִגִּיעוּ לְנָהָר פְּרָת.

אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא בִיהוּדָה. וְאִם עִיבְּרוּהָ בַּגָּלִיל מְעוּבֶּרֶת. הֵעִיד חֲנִינָה אִישׁ אוֹנוֹ שֶׁאִם אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִסְתַּעֵבֵּר בִּיהוּדָה שֶׁמְּעַבְּרִין אוֹתָהּ בַּגָּלִיל. אֵין מְעַבְּרִין אוֹתָהּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. אַף חֲמִי. בַּגָּלִיל אֵין מְעַבְּרִין בְּחוּצָה לָאָרֶץ מְעַבְּרִין. בַּגָּלִיל אֵין מְעַבְּרִין אֶלָּא בִּזְמַנּוֹ. וּבְחוּצָה לָאָרֶץ אֵין מְעַבְּרִין וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. בִּיכוֹלִין לְעַבֵּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּשֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לְעַבֵּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּעַבְּרִין אוֹתָהּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

יִרְמְיָה עִיבֵּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ. יְחֶזְקֵאל עִיבֵּר חוּצָה לָאָרֶץ. בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה עִיבֵּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ. חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ עִיבֵּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ. שָׁלַח לֵיהּ רִבִּי ג׳ אִיגְּרָן גַּבֵּי רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי נָתָן. בְּחָדָא כָתַב. לְקִדּוּשַׁת חֲנַנְיָה. וְחָדָא כָתַב. גְּדֵיִים שֶׁהִינַּחְתָּ נַעֲשׂוּ תַיָּישִׁים. וּבְחָדָא כָתַב. אִם אֵין אַתְּ מְקַבֵּל עָלֶיךָ צֵא לָךְ לְמִדְבַּר הָאָטָד וּתְהִי שׁוֹחֵט וּנְחוֹנְיוֹן זוֹרֵק. קָרָא קַדְמֵיְיתָא וְאוֹקְרוֹן. תִּנְיֵיתָא וְאוֹקְרוֹן. תְּלִיתָא בְעָא מַבְסַרְתְּהוֹן. אָמְרִין לֵיהּ. לֵית אַתְּ יְכִיל דִּכְבָר אוֹקַרְתָּנִין. קָם רִבִּי יִצְחָק וְקָרָא בָאוֹרַיְתָא אֵלֶּה מוֹעֲדֵי חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. [אָמְרִין] אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יי. אָמַר לוֹן. גַּבָּן. קָם רִבִּי נָתָן וְאַשְׁלִים. כִּי מִבָּבֶל תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר יְהוָה מִנְּהַר פְּקוֹד. אָמְרִין לֵיהּ. כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר יי מִירוּשָׁלָם. אָמַר לוֹן. גַּבָּן. אֲזַל קְבַל עֲלֵיהוֹן קָמֵי רִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה לְנְצִיבִין. אָמַר לֵיהּ. אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם. אָמַר לֵיהּ. לִי נָא יְדַע מַה תַּמָּן. מַה מוֹדַע לִי דְּאִינּוּן חַכָמִין מְחַשְׁבָה דִּכְוָותִיהּ יִשְׁמְעוּן לֵיהּ. וּמִכֵּיוָן דְּאִינּוּן חַכָמִין מְחַשְׁבָה דִּכְוָותִיהּ יִשְׁמַע לוֹן. קָם וּרְכַב סוּסְיָא. הֵן דִּמְטָא מְטָא וְהֵן דְּלָא מְטָא נְהִגִּין בְּקִילְקוּל.

כְּתִיב וְאֶל יֶתֶר זְקֵנֵי הַגּוֹלָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּיוֹתֵר הֵם עָלַי זְקֵנֵי הַגּוֹלָה. חֲבִיבָה עָלַי כַּת קְטַנָּה שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִסַּנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ. כְּתִיב הֶחָרֵשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלָּף. וַאֲתָּ מַר הָכֵן. רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְשֵׁם רִבִּי חֶלְבּוֹ וְרַבָּנָן. רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְשֵׁם רִבִּי חֶלְבּוֹ אָמַר. הֶחָרֵשׁ אֶלֶף וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף. וְרַבָּנָן אָמְרִי. כּוּלְּהֶן אֶלֶף. רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְשֵׁם רִבִּי. אֵילּוּ הַחֲבִירִים. וְרַבָּנָן אָמְרִין. אֵילּוּ הַבּוּלְבּוֹטִין.

רִבִּי הוֹשַׁעְיָה כַּד הֲוָה מְקַבֵּל שַׁהֲדֵיָיא בְּעֵינֵי טָב הֲוָה אָמַר לוֹן. הֱווּ יוֹדְעִין כַּמָּה עֲדוּת יוֹצֵא מִפִּיכֶם. כַּמָּה שְׂכַר בָּתִּים יוֹצֵא מִפִּיכֶם. אָמַר רִבִּי אֲבוּנָא. וְאֵין כֵּינִי אֲפִילּוּ בְדִינֵי נְפָשׁוֹת. בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד בָּא עָלֶיהָ חֲרֵי זֶה בִסְקִילָה. נִמְלְכוּ בֵית דִּין לְעַבְּרוֹ וּבָא עָלֶיהָ אֵינוֹ בִסְקִילָה. אָמַר רִבִּי אָבִין. אֶקְרָא לֵאלֹהִים עֶלְיוֹן לָאֵל גּוֹמֵר עָלַי. בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד נִמְלְכוּ בֵית דִּין לְעַבְּרוֹ אֵין הַבְּתוּלִין חוֹזְרִין. וְאִם לָאו הַבְּתוּלִין חוֹזְרִין.

סְמִיכַת הַזְּקֵנִים וַעֲרֵיפַת הָעֶגְלָה בִּשְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה. מַה טַּעֲמָא דְרִבִּי שִׁמְעוֹן. וְסָמְכוּ שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. חֲרֵי חֲמִשָּׁה. וּבְעֶגְלָה עֲרוּפָּה מַה טַּעֲמָא דְרִבִּי שִׁמְעוֹן. זְקֵנֶיךָ שְׁנַיִם. וְשׁוֹפְטֶיךָ שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אַחֵר חֲרֵי שְׁלֹשָׁה. אָמַר רִבִּי. נִרְאִין דִּבְרֵי רִבִּי יְהוּדָה בָּעֲרוּפָּה דְּלָא דְרִישׁ וְיָצְאוּ. וְנִרְאִין דִּבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בִּסְמִיכָה דְּלָא דְרִישׁ וְסָמְכוּ. אֵין תֵּימַר. נִרְאִין דִּבְרֵי רִבִּי יְהוּדָה בָּעֲרוּפָּה כְּמוֹ דוּ דָרַשׁ וְסָמְכוּ יֵדְרוֹשׁ וְיָצְאוּ. אַשְׁכַּח תֵּימַר. וְיָצְאוּ שְׁנַיִם. זְקֵנֶיךָ שְׁנַיִם. וְשׁוֹפְטֶיךָ שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. חֲרֵי שִׁבְעָה. מַה מְקַיֵּים רִבִּי שִׁמְעוֹן זְקֵנֶיךָ וְשׁוֹפְטֶיךָ. זְקֵנֶיךָ שֶׁהֵן שׁוֹפְטֶיךָ. תַּנֵּי רִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר. זְקֵנֶיךָ. זֶה בֵּית דִּין הַגָּדוֹל. וְשׁוֹפְטֶיךָ. זֶה מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל.

תַּנְיָא הַסְּמִיכוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. לֹא סְמִיכָה הִיא סְמִיכוֹת. תַּמָּן קְרֵיי לְמִנּוּיָיה סְמִיכוּתָא.

אָמַר רִבִּי בָּא. בְּרַאשׁוֹנָה הָיָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְמַנֶּה אֶת תַּלְמִידָיו. כְּגוֹן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּיי מִינָּה אֶת רִבִּי לְעֶזֶר וְאֶת רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶת רִבִּי עֲקִיבָה. וְרִבִּי עֲקִיבָה אֶת רִבִּי מֵאִיר וְאֶת רִבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר. יֵשֵׁב רִבִּי מֵאִיר תְּחִילָּה. נִתְכַּרְכְּמוּ פְנֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ רִבִּי עֲקִיבָה. דַּיֶּיךָ שֶׁאֲנִי וּבוֹרְאֲךָ מַכִּירִין כּוֹחֲךָ. חָזְרוּ וְחָלְקוּ כָּבוֹד לַבַּיִת הַזֶּה. אָמְרוּ. בֵּית דִּין שֶׁמִּינָּה שֶׁלֹּא לְדַעַת הַנָּשִׂיא אֵין מִינּוּיוֹ מִינּוּי וְנָשִׂיא שֶׁמִּינָּה שֶׁלֹּא לְדַעַת בֵּית דִּין מִינּוּיוֹ מִינּוּי. חָזְרוּ וְהִתְקִינוּ שֶׁלֹּא יְהוּ בֵית דִּין מְמַנִּין אֶלָּא מִדַּעַת הַנָּשִׂיא וְשֶׁלֹּא יְהֵא הַנָּשִׂיא מְמַנֶּה אֶלָּא מִדַּעַת בֵּית דִּין.

תַּנְיָי. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כוֹתְבִין שִׁטְרֵי חֲלִיצָה. בְּמוֹתַב פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי חֲלָצָה פְלָנִית בַּת פְּלוֹנִי לִפְלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי בְּפָנֵינוּ. דְּקָרְבַת לְקַדְמָנָא וְשָׁרַת סְיָנֵיהּ מֵעִילּוֹי רִיגְלֵיהּ דִּימִינָא וְרָקַת קַדְמָנָא רוֹקָא דְמִיתְחֲזֵי לָנָא עַל אַרְעָא וְאָמְרַת כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו.

תַּנְיָי. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כוֹתְבִין שִׁטְרֵי מֵיאוּנִין. בְּמַעֲמַד פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי מֵיאֲנָה פְּלָנִית בַּת פְּלוֹנִי בִּפְלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי בְּפָנֵינוּ. לָא רְעִינָא בֵּיהּ לָא שְׁוִייהָנָא לֵיהּ לָא צְבִינָא לְהִיתְנְסָבָא לֵיהּ.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הֶקְדֵּשׁ שֶׁפָּדָיוּ יוֹתֵר עַל דָּמָיו חֻלִּין שֶׁפָּדָיוּ יוֹתֵר עַל דָּמָיו חֲלוּקִין. וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי שֶׁפָּדָיוּ יוֹתֵר עַל דָּמָיו חֻלִּין אֵינוֹ פָדוּי. מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ מַה בֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁינִי. אָמַר רִבִּי לָא. הֶקְדֵּשׁ יֵשׁ לוֹ תּוֹבְעִין מַעֲשֵׂר שֵׁינִי אֵין לוֹ תּוֹבְעִין. רִבִּי יוֹנָה בְעָא. כְּמָאן דָּמַר. אֵינוֹ כִנְכָסָיו. בְּרַם כְּמָאן דָּמַר. כִּנְכָסָיו הוּא. מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ מַה בֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁינִי. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וְלֹא כְבָר נֶאֱמַר טַעֲמָא. הֶקְדֵּשׁ יֵשׁ לוֹ תּוֹבְעִין מַעֲשֵׂר שֵׁינִי אֵין לוֹ תּוֹבְעִין.

רִבִּי זֵירָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי אִמִּי. נִבְדַּק אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר. לֹא נִתְכַּוַּונְתִּי. אָמַר לֵיהּ. לְכִי בָרַק.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הֶקְדֵּשׁ שֶׁפָּדָיוּ וְלֹא הוֹסִיף חוֹמֶשׁ הֲרֵי זֶה פָדוּי. וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי שֶׁפָּדָיוּ וְלֹא הוֹסִיף חוֹמֶשׁ אֵינוֹ פָדוּי. מַה בֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁינִי לְהֶקְדֵּשׁ. אָמַר רִבִּי לָא. שֶׁכֵּן אָדָם מָצוּי לְהִיוֹת מַרְבֶּה בְּהֶקְדֵּישׁוֹ. רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי. כְּמָאן דָּמַר. אֵינוֹ כִנְכָסָיו. בְּרַם כְּמָאן דָּמַר. כִּנְכָסָיו. מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ לְמַעֲשֵׂר שֵׁינִי. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וְלֹא כְבָר אַתְּ אָמַרְתָּ טַעֲמָא. שֶׁאָדָם מָצוּי לְהַרְבּוֹת בְּהֶקְדֵּישׁוֹ.

תַּנְיָי. הַהֶקְדֵּישׁוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. הָדָא דְתֵימַר בְּמַקְדִּישׁ גּוּף הַשָּׂדֶה. אֲבָל אִם אָמַר. הֲרֵי עָלַי מְנָה לְהֶקְדֵּשׁ. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא עֲרָכִים הַמִּיטַלְטְלִין בִּשְׁלֹשָׁה. וְכִי יֵשׁ עֲרָכִים שֶׁאֵין מִיטַלְטְלִין. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר וָוה בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. הָאוֹמֵר. עֶרְכִּי עָלַי. וּבָא לְסַדְּרוֹ מְקֻרְקָע. שָׁמִין לוֹ בַּעֲשָׂרָה. מִמִּטַּלְטְלִין בִּשְׁלֹשָׁה. הָאוֹמֵר עֶרְכִּי עָלַי. אֵינוֹ כְאוֹמֵר. דְּמֵי שָׂדֶי עָלַי. אֲבָל אִם אָמַר. הֲרֵי עָלַי מְנָה לְהֶקְדֵּשׁ. שָׁמִין לוֹ בִּשְׁלֹשָׁה. לְכְשֶׁיַּעֲשִׁיר נִידּוֹן בְּהֶשֵּׂג יָד.

תַּנְיָי. הָעֲבָדִים וְהַשְּׁטָרוֹת וְהַמִּטַּלְטְלִין אֵין לָהֶן אִיגֶּרֶת בְּקוֹרֶת. רִבִּי יוּדָן בֶּן פָּזִי אָמַר. אַכְרָזָה. עוּלָּא בַר יִשְׁמָעֵאל אָמַר. עֲבָדִים שֶׁלֹּא יִבְרְחוּ. הַשְּׁטָרוֹת וְהַמִּטַּלְטְלִין שֶׁלֹּא יְגַנְּבוּ. רִבִּי בָּא בַר כַּהֲנָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. לֵית הָדָא אָמְרָה שֶׁעֲבָדִים נִפְדִּין בִּשְׁלֹשָׁה. אָמַר לֵיהּ. אֵין. וְהָתַנִּינָן בַּקַּרְקָעוֹת תִּשְׁעָה וְכֹהֵן וְאָדָם כַּיּוֹצֵא בָהֶן. אָמַר לֵיהּ. אָכֵין. אָדָם דָּכָא בֶּן חוֹרִין הוּא. חֲנַנְיָה בַר שֶׁלֶמְיָה אָמַר בְּשֵׁם רַב. אַתָּא עוֹבְדָא קוֹמֵי רִבִּי וּבְעָא לְמֵיעֲבַד כְּרַבָּנָן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי לָעְזָר בֶּן פָּרְטָא בֶּן בֶּן רִבִּי לָעְזָר בֶּן פָּרְטָא. רִבִּי. לֹא כֵן לִימַּדְתָּנוּ מִשּׁוּם זְקֵינֶיךָ. אֶלָּא אִם עָשׂוּ אִיגֶּרֶת בִּיקוֹרֶת. אָמַר לֵיהּ. אֵין. וְחָזַר וַעֲבַד כְּרַבָּנָן גַּמְלִיאֵל.

דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רִבִּי אַבָּהוּ שָׁאַל. שׁוֹר הַנִּסְקָל כְּרִבִּי מֵאִיר מָהוּ לִיתֵּן הַכֶּסֶף בִּשְׁלֹשָׁה וְיִסָּקֵל בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן. שׁוֹר הַנִּסְקָל כּוּלּוֹ מָמוֹן הוּא וּגְזֵירַת הַכָּתוּב שֶׁיִּסָּקֵל.

אגנטוס הֶגֶמוֹן שָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת. אָמַר לֵיהּ. שׁוּתָף לֵיסְטִים כְּלֵיסְטִים. וּכְשֶׁיָּצָא אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו. רִבִּי. לָזֶה דְּחִיתָה בְקֻנָּה. לָנוּ מָה אַתְּ מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן. כָּתוּב הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת. כְּמִיתַת הַבְּעָלִים כֵּן מִיתַת הַשּׁוֹר. הִקִּישׁ מִיתַת בְּעָלִים לְמִיתַת הַשּׁוֹר. מַה מִיתַת בְּעָלִים בְּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. אַף מִיתַת הַשּׁוֹר בְּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה.

ג **משנה**: אֵין דָּנִין לֹא אֶת הַשֵּׁבֶט וְלֹא אֶת נְבִיא הַשֶּׁקֶר וְלֹא אֶת כֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. וְאֵין מוֹצִיאִין לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין עוֹשִׂין סַנְהֶדְרָיוֹת לַשְּׁבָטִים אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. וְאֵין עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת בַּסְּפָר וְלֹא שָׁלֹשׁ אֲבָל עוֹשִׂין אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם.

הלכה: אֵין דָּנִין לֹא אֶת הַשֵּׁבֶט כול׳. אִיתָא חָמִי. שְׁנַיִם אֵין דָּנִים לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֵׁבֶט. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָה. בִּנְשִׂיא שְׁבָטִים הִיא מַתְנִיתָא. אָמַר רִבִּי לֵיעֶזֶר. בַּחוֹרֵשׁ שֶׁבֵּין שְׁנֵי שְׁבָטִים הִיא מַתְנִיתָא.

אָמַר רִבִּי זֵירָא. נֶאֱמַר כָּאן זָדוֹן וְנֶאֱמַר לְהַלָּן זָדוֹן בְּזָדוֹן דִּבְּרוּ הַנָּבִיא. מַה זָדוֹן שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בִּנְבִיא הַשֶּׁקֶר הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף זָדוֹן שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן בִּנְבִיא הַשֶּׁקֶר הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה. נֶאֱמַר כָּאן דִּיבֵּר וְנֶאֱמַר לְהַלָּן אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנָּבִיא בְּשֵׁם יי. מַה דִּיבֵּר שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בִּנְבִיא הַשֶּׁקֶר הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף דִּיבֵּר שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן בִּנְבִיא הַשֶּׁקֶר הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

אֵין מוֹצִיאִין לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. כַּתְּחִילָּה. וַיַּעַל דָּוִד בִּדְבַר גָּד זֶה מֶלֶךְ וְנָבִיא. וַיָּחֶל שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת בֵּית יי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר הַמּוֹרִיָּה אֲשֶׁר נִרְאָה לוֹ אֵילּוּ אוּרִים וְתוּמִּים. לְדָוִד אָבִיהוּ זֶה סַנְהֶדְרִין. שְׁאַל אֲבִיךָ וְיַגֶּדְךָ זְקֵינֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ. הַשִּׁיר וַיֵּלֶךְ

אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה וַחֲצִי שָׂרֵי יְהוּדָה. תּוֹדוֹת וַאֲעַמִּידָה שְׁתֵּי תּוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת וְתַהֲלוּכוֹת לַיָּמִין מֵעַל הַחוֹמָה לְשַׁעַר הָאַשְׁפּוֹת. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יוּדָן. מַה כָּתוּב מְהַלְּכוֹת לֹא תַהֲלוּכוֹת. אֶלָּא בְּנִיטָּלוֹת עַל יְדֵי אַחֵר.

רַב הוּנָא בַּר חִיָּיה בְּשֵׁם רַב מֵיְיתֵי לָהּ דְּבַר תּוֹרָה. כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֵת... כָּל כֵּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ לְדוֹרוֹת. מֹשֶׁה זֶה מֶלֶךְ וְנָבִיא. אַהֲרֹן אֵילּוּ אוּרִים וְתוּמִּים. אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל זֶה סַנְהֶדְרִין. שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ וגו׳. הַשִּׁיר וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה וַחֲצִי שָׂרֵי יְהוּדָה. תּוֹדוֹת וַאֲעַמִּידָה שְׁתֵּי תּוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת וְתַהֲלוּכוֹת לַיָּמִין מֵעַל לַחוֹמָה לְשַׁעַר הָאַשְׁפּוֹת. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יוּדָן. מַה כָּתוּב מְהַלְּכוֹת לֹא תַהֲלוּכוֹת. אֶלָּא בְּנִיטָּלוֹת עַל יְדֵי אַחֵר.

כֵּיצַד הָיוּ מְהַלְּכוֹת. רִבִּי חִיָּיה רַבָּה וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרִבִּי. חַד אָמַר. זוֹ כְנֶגֶד זוֹ. וְחָרָנָה אָמַר. זוֹ אַחַר זוֹ. וּשְׁנֵיהֶן מִקְרָא אֶחָד דּוֹרְשִׁין. וְהַתּוֹדָה הַשֵּׁינִית הַהוֹלֶכֶת לְמוֹל וַאֲנִי אַחֲרֶיהָ. מָאן דָּמַר. זוֹ כְנֶגֶד זוֹ. וְהוּא יוֹשֵׁב מִמּוּלִי. וּמָאן דָּמַר. זוֹ אַחַר זוֹ. וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ. וּמָאן דָּמַר. זוֹ כְנֶגֶד זוֹ. נִמְצָא כָּל מָקוֹם וּמָקוֹם מִתְכַּפֵּר בְּתוֹדָה אַחַת. וּמָאן דָּמַר. זוֹ אַחַר זוֹ. נִמְצָא כָּל מָקוֹם וּמָקוֹם מִתְכַּפֵּר בִּשְׁתֵּי תוֹדוֹת. מָאן דָּמַר. זוֹ אַחַר זוֹ. יֵאוּת דְּתַנִּינָן. הַפְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת וְהַחִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת. וּמָאן דָּמַר. זוֹ כְנֶגֶד זוֹ. אֵי זוֹ הִיא הַפְּנִימִית. זוֹ שֶׁסְּמוּכָה לַבַּיִת. רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. עַל פִּי נָבִיא נֶאֱכֶלֶת. אָמַר רִבִּי זֵירָא. תַּנֵּי תַּמָּן. נָבִיא יֵשׁ כָּאן אוּרִים וְתוּמִּים לְמָה אֲנִי צָרִיךְ. אַשְׁכַּח תַּנֵּי. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. צָרִיךְ אוּרִים וְתוּמִּים.

אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. אִתְפַּלְגוּן רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ. חַד אָמַר. בּוֹנִין וְאַחַר כָּךְ מְקַדִּישִׁין. וְחָרָנָה אָמַר. מְקַדִּישִׁין וְאַחַר כָּךְ בּוֹנִין. מָאן דָּמַר. בּוֹנִין וְאַחַר כָּךְ מְקַדִּישִׁין. אֵין רוֹאִין אֶת הַמְּחִיצוֹת כְּאִלּוּ הֵן עוֹלוֹת. בִּיקְּשׁוּ לְהוֹסִיף עַל הֵיכָל בַּמֶּה מוֹסִיפִין. בִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם. וּמְקַדִּישִׁין בְּיוֹם טוֹב. אֶלָּא בְּלֶחֶם הַפָּנִים. וּמְקַדִּישִׁין בַּשַּׁבָּת. אֶלָּא בַּלַּיְלִיָּה. וּמְקַדִּישִׁין בַּלַּיְלִיָּה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. בְּמִנְחַת מַאֲפֶה. נִיחָא בַּעֲלִיָּיתָן מִן הַגּוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ וְאַחַר כָּךְ קִידְּשׁוּ. בְּהַכְנָסָתָן לָאָרֶץ בַּמֶּה קִידְּשׁוּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. בִּשְׁתֵּי תוֹדוֹת הָבָאוֹת מִנּוֹב וְגִבְעוֹן.

אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר. שְׁתֵּי בְצִים הָיוּ שָׁם. הַתַּחְתּוֹנָה וְהָעֶלְיוֹנָה אֵין קְדוּשָּׁתָהּ גְּמוּרָה. הַתַּחְתּוֹנָה נִתְקַדְּשָׁה בְכוּלָּן. וְהָעֶלְיוֹנָה בַּעֲלִיָּיתָן מִן הַגּוֹלָה לֹא בְּמֶלֶךְ וְלֹא בְאוּרִים וְתוּמִּים. לְפִיכָךְ הַתַּחְתּוֹנָה עַם הָאָרֶץ אוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּין וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי וַחֲבֵירִים אוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּין אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר שֵׁינִי. וְהָעֶלְיוֹנָה עַם הָאָרֶץ אוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר שֵׁינִי. וַחֲבֵירִים אוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּין וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי. מִפְּנֵי מַה לֹא קִידְּשׁוּהָ. מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה תּוֹרֶפֶת יְרוּשָׁלַם שָׁם וְהָיְתָה יְכוֹלָה לִיפָּבֵשׁ מִשָּׁם.

וְאֵין עוֹשִׁין סַנְהֶדְרָיוֹת לַשְּׁבָטִים. תַּלְמוּד לוֹמַר לִשְׁבָטֶיךָ וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם.

אֵין עוֹשִׁין עִיר הַנִּדַּחַת. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. תְּלָתָא אֲמוֹרִין. חַד אָמַר. אַחַת עוֹשִׂין שְׁתַּיִם אֵין עוֹשִׂין. וְחָרָנָה אָמַר. הַסְּמוּכוֹת עוֹשִׂין הַמְּפוּזָרוֹת אֵין עוֹשִׂין. וְחָרָנָה אָמַר. מְפוּזָרוֹת אֵין עוֹשִׂין כָּל עִיקָּר שֶׁמָּא יָפוּצוּ גוֹיִם וְיָבוֹאוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר. שֶׁמָּא יָפוּצוּ הָאוֹיְבִים וְיָבוֹאוּ לִידֵי קָרְחָה.

ד משנה: סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה הָיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד וּקְטַנָּה שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וּמְנַיִין לַגְּדוֹלָה שֶׁהִיא שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. שֶׁנֶּאֱמַר אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמשֶׁה עַל גַּבֵּיהֶן הֲרֵי שִׁבְעִים וְאֶחָד. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. שִׁבְעִים. וּמְנַיִין לַקְּטַנָּה שֶׁהִיא שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה וְהִצִּילוּ הָעֵדָה עֵדָה שׁוֹפֶטֶת עֵדָה מַצֶּלֶת הֲרֵי כָּאן עֶשְׂרִים. וּמְנַיִין לְעֵדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה. שֶׁנֶּאֱמַר עַד מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב. וּמְנַיִין לְהָבִיא עוֹד שְׁלֹשָׁה. מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעוֹת שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁאָמַר הֱיֵה עִמָּהֶם לְטוֹבָה. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת. לֹא כְּהַטָּיָתְךָ לְטוֹבָה הַטָּיָתְךָ לְרָעָה. הַטָּיָתְךָ לְטוֹבָה עַל פִּי (עד) אֶחָד. הַטָּיָתְךָ לְרָעָה עַל פִּי שְׁנַיִם וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד חֲרֵי כָּאן עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְכַמָּה יְהֵא בָּעִיר וּתְהֵא רְאוּיָה לְסַנְהֶדְרִין מֵאָה וְעֶשְׂרִים. רִבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר מָאתַיִם וּשְׁלֹשִׁים כְּדֵי שָׂרֵי עֲשָׂרוֹת.

הלכה: סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה כול׳. רִבִּי בָּא רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. נֶאֱמַר כָּאן עֵדָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן עַד מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה. מַה לָעֵדָה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן עֲשָׂרָה אַף כָּאן עֲשָׂרָה. אָמַר רִבִּי סִימוֹן. נֶאֱמַר כָּאן תּוֹךְ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן תּוֹךְ. מַה תּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עֲשָׂרָה אַף כָּאן עֲשָׂרָה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יָסָא בֵּירִבִּי בּוּן. אִם מִתּוֹךְ אַתְּ יָכִיל לֵהּ סַגִּין אִינּוּן. אֶלָּא נֶאֱמַר כָּאן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנֶאֱמַר לְהַלָּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבוֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר וגו׳. מַה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עֲשָׂרָה אַף כָּאן עֲשָׂרָה.

וּמְנַיִין לְהָבִיא עוֹד שְׁלֹשָׁה כול׳. תָּנֵי. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. בָּרִאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ חוֹתְמִין עַל כְּתוּבַּת נָשִׁים כְּשֵׁירוֹת אֶלָּא כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים מַשִּׁיאִין לַכְּהוּנָּה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. בָּרִאשׁוֹנָה לֹא הָיְתָה מַחֲלוֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל אֶלָּא סַנְהֶדְרִין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית. וּשְׁנֵי בָתֵּי דִינִין שֶׁל שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה הָיוּ יוֹשְׁבִין אֶחָד בְּחֵיל וְאֶחָד בְּהַר הַבַּיִת. וּבָתֵּי דִינִין שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה הָיוּ יוֹשְׁבִין בְּכָל עָיָרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. צָרַךְ אֶחָד מֵהֶן לִשְׁאוֹל דְּבַר הֲלָכָה הָיָה בָא וְשׁוֹאֲלָהּ בְּבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לוֹ וְאִי לֹא הָיָה הוּא וּמוּפְלָא שֶׁלָּהֶן בָּאִין וְשׁוֹאֲלִין אוֹתָהּ בְּבֵית דִּין הַסָּמוּךְ לְעִירוֹ. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶן וְאִי לֹא הָיָה הוּא וּמוּפְלָא שֶׁלָּהֶן בָּאִין וְשׁוֹאֲלִין אוֹתָהּ בְּבֵית דִּין שֶׁבְּחֵיל. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶן וְאִם לָאו הָיוּ אֵילּוּ וְאֵילּוּ מִתְכַּנְּסִין לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית שֶׁמִּשָּׁם תּוֹרָה יוֹצְאָה וְרוֹוַחַת לְכָל

יִשְׂרָאֵל. שֶׁנֶּאֱמַר מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יי וגו׳. סַנְהֶדְרִין שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית אַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד לֹא הָיוּ פְּחוּתִין מֵעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. צָרִךְ אֶחָד מֵהֶן לָצֵאת הָיָה מִסְתַּפֵּל. אִם יֵשׁ שָׁם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה הָיָה יוֹצֵא וְאִם לָאו לֹא הָיָה יוֹצֵא. וְהָיוּ יוֹשְׁבִין מִתָּמִיד שֶׁלְּשַׁחַר עַד תָּמִיד שֶׁלְּבֵין הָעַרְבָּיִם. וּבַשַּׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים הָיוּ יוֹשְׁבִין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּהַר הַבַּיִת. נִשְׁאֲלָה הֲלָכָה. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶן וְאִי לֹא עוֹמְדִין עַל הַמִּינְיָן. רַבּוּ הַמְזַכִּין זִיכּוּ. רַבּוּ מְחַיְּבִין חִיְּבוּ. רַבּוּ הַמְטַהֲרִין טִיהֲרוּ. רַבּוּ הַמְטַמְּאִין טִימְּאוּ. שֶׁמִּשָּׁם תּוֹרָה יוֹצְאָה וְרוֹוַחַת לְכָל יִשְׂרָאֵל. מִשֶּׁרַבּוּ תַּלְמִידֵי שַׁמַּי וְהִלֵּל שֶׁלֹּא שִׁמְּשׁוּ רַבֵּיהֶן כְּצוֹרְכָן רַבּוּ מַחֲלוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וְנַעֲשׂוּ שְׁתֵּי תּוֹרוֹת. וּמִשָּׁם הָיוּ שׁוֹלְחִין בְּכָל עֲיָרוֹת שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכָל מִי שֶׁהָיוּ מוֹצְאִין אוֹתוֹ חָכָם עָנִיו שָׁפוּי עַיִן טוֹבָה נֶפֶשׁ שְׁפָלָה רוּחַ נְמוּכָה לֵב טוֹב יֵצֶר טוֹב חֵלֶק טוֹב הָיוּ מוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁבְּהַר הַבַּיִת וְאַחַר כָּךְ בְּבֵית דִּין שֶׁבְּחֵיל וְאַחַר כָּךְ בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּלִישְׁכַּת הַגָּזִית.

סַנְהֶדְרִין הָיְתָה כַּחֲצִי גֹּרֶן עֲגוּלָה וְהַנָּשִׂיא הָיָה יוֹשֵׁב בָּאֶמְצַע כְּדֵי שֶׁיִּהוּ רוֹאִין אוֹתוֹ וְשׁוֹמְעִין קוֹלוֹ. אָמַר רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי צָדוֹק. כְּשֶׁהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל יוֹשֵׁב בְּיַבְנֶה הָיָה אַבָּא וְאָחִיו יוֹשְׁבִין מִימִינוֹ וּזְקֵנִים מִשְּׂמֹאלוֹ מִפְּנֵי כְבוֹד הַזָּקֵן.

כַּמָּה הֵן שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל. שִׁבְעִים וּשְׁמוֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת. שָׂרֵי אֲלָפִים שֵׁשׁ מֵאוֹת. שָׂרֵי מֵאוֹת שִׁשִּׁים אֲלָפִים. שָׂרֵי חֲמִשִּׁים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף. שָׂרֵי עֲשָׂרוֹת שִׁשִּׁים אֶלֶף. נִמְצְאוּ שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל. שִׁבְעָה וּשְׁמוֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת.

מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי נְחֶמְיָה. וְהוּא שֶׁיְּהֵא שָׁם בֵּית דִּין שֶׁלְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וַהֲנִיחוֹנִין וְהָעֲדִים וְזוֹמְמֵיהֶן וְזוֹמְמֵי זוֹמְמֵיהֶן וְחָזָן וְסוֹפְרֵיהֶן וְשַׁמָּשׁ. מַה טַּעֲמָא דְּרַבָּנָן. וְהוּא שֶׁיְּהֵא שָׁם שִׁתִּים עֶשְׂרֵה סַנְהֶדְרִיּוֹת שֶׁל שִׁנַּיִם עָשָׂר שִׁבְטִים.

וּמֹשֶׁה עַל גַּבֵּיהֶן. דִּבֵּר תַּקָּנָה עָשָׂה מֹשֶׁה. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פְּקוֹד כָּל בְּכוֹר זָכָר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר. אֵי זֶה מְקֻבָּל עָלָיו לִיתֵּן חֲמֻשֶׁת שְׁקָלִים לַגּוּלְגּוֹלֶת. מֶה עָשָׂה. נָטַל כ״ב אֶלֶף פִּיטְקִין וְכָתַב עֲלֵיהֶן בֵּן לֵוִי. וּמָאתַיִם וְשִׁבְעִים וּשְׁלֹשָׁה וְכָתַב עֲלֵיהֶן חֲמֻשֶׁת שְׁקָלִים. וְהִטִּילָן לְקַלְפֵּי. אָמַר לָהֶן. בּוֹאוּ וּטְלוּ פִּיטְקֵיכֶם. כָּל מִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ בֶּן לֵוִי הָיָה אוֹמֵר לוֹ. כְּבָר פְּדָאֲךָ בֶּן לֵוִי. וְכָל מִי שֶׁהָיָה עוֹלֶה בְיָדוֹ חֲמֻשֶׁת שְׁקָלִים הָיָה אוֹמֵר לוֹ. מָה אֶעֱשֶׂה לְךָ מִן הַשָּׁמַיִם הוּא. רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי נְחֶמְיָה מְתִיב תַּנָּיֵא לַחֲבֵרְיָיא. אִילּוּ כְתַבְתָּנִי לְוִי סִילְקַת. אֶלָּא כְּךָ עָשָׂה. נָטַל כ״ב אֶלֶף פִּיטְקִין וְכָתַב לֵוִי וּמָאתַיִם וְשִׁבְעִים וּשְׁלֹשָׁה כָּתַב עֲלֵיהֶן חֲמֻשֶׁת שְׁקָלִים וְהִטִּילָן לְקַלְפֵּי. אָמַר לָהֶן. בּוֹאוּ וּטְלוּ פִּיטְקֵיכֶם. כָּל מִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ לֵוִי אָמַר לוֹ. כְּבָר פְּדָאֲךָ בֶּן לֵוִי. וְכָל שֶׁעָלָה בְיָדוֹ חֲמֻשֶׁת שְׁקָלִים הָיָה אוֹמֵר לוֹ. מָה אֶעֱשֶׂה וּמִן הַשָּׁמַיִם הוּא. מְתִיב תַּנָּיֵא לַחֲבֵרְיָיא. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁעָלוּ כוּלָּם לֵוִי. אָמְרוּ לוֹ. מַעֲשֶׂה נַס הָיָה וּמְסוּרְגִין עָלוּ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּתַנָּיֵא קַדְמָיֵא אֵינוֹ מַעֲשֶׂה נִיסִּין. אָמְרוּ לֵיהּ. כּוּלְּהוֹן מַעֲשֶׂה נִיסִּין הָיוּ וּמְסוּרְגִין עָלוּ.

אַנְטוֹנִינוּס הֶגֶמוֹן שָׁאַל אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. בִּכְלָל חֲסֵירִין וּבִפְרָט יְתֵירִין. אָמַר לֵיהּ. אוֹתָן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת יְתֵירִין בְּכוֹרֵי כְהוּנָּה הָיוּ וְאֵין קָדוֹשׁ מוֹצִיא קָדוֹשׁ. כֵּיוֹצֵא בוֹ וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר מֹשֶׁה. אִם אֶטּוֹל ו׳ מִכָּל שֵׁבֶט וְהֵרֵי ע״ב. י׳ מִו׳ וּב׳ מֵה׳ אִי זֶה שֵׁבֶט מְקֻבָּל עָלָיו לִהְיוֹת פָּגוּם. מֶה עָשָׂה. נָטַל שִׁבְעִים פִּיטְקִין וְכָתַב עֲלֵיהֶן זָקֵן וב׳ חָלָק וְהִטִּילָן לְקַלְפֵּי. אָמַר לָהֶן. בּוֹאוּ וּטְלוּ פִּיטְקֵיכֶם. כָּל שֶׁעָלָה בְיָדוֹ זָקֵן הָיָה אוֹמֵר לוֹ. מִינּוּהָ מִן הַשָּׁמַיִם. וְכָל מִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ חָלָק הָיָה אוֹמֵר לוֹ. וּמָה אֶעֱשֶׂה וּמִן הַשָּׁמַיִם הוּא. רִבִּי יוּדָה וְרִבִּי נְחֶמְיָה מְתִיב תַּנָּיֵא לַחֲבֵרְיָיא. אִילּוּ כְתַבְתָּנִי זָקֵן סַלְקַת. אֶלָּא כָּךְ עָשָׂה. נָטַל ע״ב פִּיטְקִין וְכָתַב עֲלֵיהֶן זָקֵן וּשְׁנַיִם חֲלָקִין וְהִטִּילָן לְקַלְפֵּי. אָמַר לָהֶן. בּוֹאוּ וּטְלוּ פִּיטְקֵיכֶם. מִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ זָקֵן אוֹמֵר לוֹ. כְּבָר מִינּוּהָ מִן הַשָּׁמַיִם. וּמִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ חָלָק הָיָה אוֹמֵר לוֹ. וּמָה אֶעֱשֶׂה וּמִן הַשָּׁמַיִם הוּא. מְתִיב תַּנָּיֵא לַחֲבֵרְיָיא. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁעָלוּ כוּלָּם זָקֵן. אָמְרוּ לֵיהּ. מַעֲשֶׂה נִיסִּין הָיָה וּמְסוּרְגִין עָלוּ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל. קְשִׁיתֵיהּ קוֹמֵי רִבִּי אַבָּהוּ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּתַנָּיֵא אַחֲרַיָּיא מַעֲשֶׂה נִיסִּים. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּתַנָּיֵא קַדְמָיֵא אֵינוֹ מַעֲשֶׂה נִיסִּים. אָמַר לֵיהּ. מַעֲשֶׂה נִיסִּין הָיוּ וּמְסוּרְגִין עָלוּ.

שָׁאַל אַנְטִיגְנוֹס הֶגֶמוֹן לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. מֹשֶׁה רַבְּכֶם אוֹ גָנַב הָיָה אוֹ לֹא הָיָה בָקִי בְּחֶשְׁבּוֹן. דִּכְתִיב בָּקָע לַגּוּלְגֹּלֶת. אֵין תַּעֲבִיד קֵינְטָרָא מֵאָה לִיטְרִין חַד מִן אִישְׁתָּא גָנַב. וְאֵין תַּעֲבְדִינֵיהּ שִׁיתִּין לִיטְרִין פַּלְגָּא גָנַב. אָמַר לֵיהּ. מֹשֶׁה רַבָּן גִּיזְבָּר נֶאֱמָן וּבָקִי בַּחֶשְׁבּוֹן הָיָה. אָמַר לֵיהּ. וְהָכְתִיב וּנְחוֹשֶׁת הַתְּנוּפָה עֶשְׂרִים כִּכָּר. וְהַיְדָא לוֹן סָלְקִין תְּשִׁעִין וְשִׁית לִיטְרִין וְאִית עֲבִיד לֵיהּ פְּרוֹטְרוֹט. אָמַר לֵיהּ. מְשׁוּם דְּלָא סְלִיק קֵינְטָרָא. וְאֵין תֵּימַר דְּסָלִק קֵינְטָרָא פַּלְגָּא גָנַב. אָמַר לֵיהּ. וְהָכְתִיב וְאֶת הָאֶלֶף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים. וְהַיְדָא לוֹן סָלְקִין שִׁבְעִין וְחַד לִיטְרִין וְאַתְּ עֲבִיד לֵיהּ פְּרוֹטְרוֹט. אָמַר לֵיהּ. מְשׁוּם דְּלָא סְלִיק קֵינְטָרָא פַּלְגָּא גָנַב. אָמַר לֵיהּ. וְהָכְתִיב וְהַשֶּׁקֶל עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה שְׁקָלִים הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם. כִּכְּרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּפוּל הָיָה. אָמַר לֵיהּ. גִּיזְבָּר נֶאֱמָן וּבָקִי בְּחֶשְׁבּוֹן הָיָה.

פרק ב

א משנה: כֹּהֵן גָּדוֹל דָּן וְדָנִין אוֹתוֹ מֵעִיד וּמְעִידִין אוֹתוֹ. חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ וּמְיַבֵּמִין לְאִשְׁתּוֹ. אֲבָל הוּא אֵינוֹ מְיַבֵּם מִפְּנֵי שֶׁהוּא אָסוּר בָּאַלְמָנָה. מֵת לוֹ מֵת אֵינוֹ יוֹצֵא אַחַר הַמִּטָּה אֶלָּא הֵן נִיכְסִין וְהוּא נִגְלֶה. הֵן נִיגְלִין וְהוּא נִכְסֶה. וְיוֹצֵא עִמָּהֶן עַד פֶּתַח הָעִיר דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ יוֹצֵא מִן

הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא.

הלכה: כֹּהֵן גָּדוֹל דָּן וְדָנִין אוֹתוֹ כול׳. נִיחָא דָן. דָּנִין אוֹתוֹ. וימנֶּה לֵיהּ אֶנְטֶלָר. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁנִּפְלָה לוֹ שְׁבוּעָה. וְאֶנְטֶלָר בִּשְׁבוּעָה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁלּוֹ בְּכַמָּה. בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. אֵין מֶלֶךְ יוֹשֵׁב בַּסַּנְהֶדְרִין וְלֹא מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל יוֹשְׁבִין בְּעִיבּוּר. רִבִּי חֲנִינָה וְרִבִּי מָנָא. חַד אָמַר. אֵין מֶלֶךְ יוֹשֵׁב בַּסַּנְהֶדְרִין מִפְּנֵי הֶחָשָׁד. וְלֹא בְעִיבּוּר מִפְּנֵי הֶחָשָׁד. וְלֹא מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל יוֹשְׁבִין בְּעִיבּוּר. שֶׁאֵין כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ לֵישֵׁב בְּשִׁבְעָה. תָּא חֲמִי. בְּשִׁבְעָה אֵין כְּבוֹדוֹ לֵישֵׁב לֹא כָל שֶׁכֵּן בִּשְׁלֹשָׁה. הָדָא אָמְרָה דִּינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁלּוֹ בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה.

אָמַר רִבִּי לָעְזָר. כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁחָטָא מַלְקִין אוֹתוֹ וְאֵין מַעֲבִירִין אוֹתוֹ מִגְּדוּלָּתוֹ. אָמַר רִבִּי מָנָא. כְּתִיב כִּי נֵזֶר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי יי. כְּבֵיכוֹל מָה אֲנִי בְקֻדּוּשָּׁתִי אַף אַהֲרֹן בִּקְדוּשָּׁתוֹ. רִבִּי חֲנִינָה כְּתוֹבָא רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ. כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁחָטָא מַלְקִין אוֹתוֹ. אֵין תֵּימַר בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. נִמְצֵאת עֲלִיָּתוֹ יְרִידָתוֹ. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. נָשִׂיא שֶׁחָטָא מַלְקִין אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין שְׁלִשְׁלָה. מַה מַחֲזִרִין לֵיהּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי. מֹשֶׁה. אֵין מַחֲזִרִין לֵיהּ דִּי קָטַל לוֹן. שָׁמַע רִבִּי יוּדָן נְשִׂיָּא וְכָעַס. שָׁלַח גִּנְתּוֹן לְמִיתְפּוֹס לְרֵישׁ לָקִישׁ. טָרְפוֹן. עֲרַק לְדָא מוּגְדָּלָא. וְאִית דָּמְרִין לְהָדָא כְּפַר חִיטַּיָּא. לְמָחָר סְלַק רִבִּי יוֹחָנָן לְבֵית וַועֲדָא וּסְלַק רִבִּי יוּדָן נְשִׂיָּא לְבֵית וַועֲדָא. אֲמַר לֵיהּ. לָמָּה לֵיהּ מָרִי אֲמַר לַן מִילָּה דְאוֹרָיְיָא. שְׁרֵי טַפַּח בְּחָדָא יָדֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ. וּבְחָדָא טַפְחִין. אֶלָּא אֲמַר לֵיהּ. לֹא וְלֹא בֶן לָקִישׁ לֹא. אֲמַר לֵיהּ. אֶלָּא אֲנִי מְפַתְּחֵהּ. אֲמַר לֵיהּ. בְּהָדָא מַגְדָּלָא. אֲמַר לֵיהּ. לְמָחָר אֲנָא וְאַתְּ נִיפּוֹק לְקַדְמֵיהּ. שָׁלַח רִבִּי יוֹחָנָן גַּבֵּי רֵישׁ לָקִישׁ. עֲתִיר לָךְ מִילָּה דְאוֹרָיְיָא דִּנְשִׂיָּא נְפִיק לְקַדְמָךְ. נְפַק לְקַדְמוֹן וָמַר. דֵּיגְמַא דִּידְכוֹן דָּמְיָא לְבֵירַיְיתְכוֹן. כַּד אֲתָא רַחֲמָנָא לְמִיפְרוֹק יַת יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח לֹא שָׂלִיחַ וְלֹא מַלְאָךְ אֶלָּא הוּא בְעַצְמוֹ. דִּכְתִיב וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם. הוּא וְכָל דַּרְגּוֹן דִּידֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ. וּמַה חֲמִית מֵימַר הָא מִילְתָא. אֲמַר לוֹן. מָה אַתּוּן סָבְרִין. מַה דְּחִיל מִינְכוֹן הֲוִינָא מְנַע אוּלְפָּנֵיהּ דְּרַחֲמָנָא. דָּמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אַל בָּנַיי כִּי לֹא טוֹבָה הַשְּׁמוּעָה.

רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם כַּהֲנָא. לְמַעְלָן מְקֻנָּה שָׂפָה. לְמַטָּן. לְמַטָּן מְקֻנָּה שָׂפָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. לְמַטָּן מַמָּשׁ. רִבִּי יוֹחָנָן סְלַק לְמִבְקְרָה לְרִבִּי חֲנִינָה גּוֹ אִיסְטְרָטָה. שְׁמַע דִּדְמָךְ. אָמַר. שְׁלַח וְאֵייתִי מָנוֹי טַבְיָיא דְשׁוּבְתָא וּבְזָעִיהּ. רִבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג עַל רִבִּי יוּדָן בְּתַרְתֵּי. וְאַתְיָיא דְּרִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם כַּהֲנָא כְּרִבִּי יוּדָה. וְאִי כְּרִבִּי יוּדָה לֹא יִפְרוֹס כָּל עִיקָּר. לָא אַתְיָיא דְּלָא אֶלָּא עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ כְּרִבִּי מֵאִיר. דְּתַנֵּי. עַל כָּל הַמֵּתִים אֵין מַבְדִּיל קָנֶה שָׂפָה אֶלָּא עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יוּדָן אוֹמֵר. כָּל קֶרַע שֶׁאֵינוֹ מַבְדִּיל קָנֶה שָׂפָה חֲרֵי זֶה קֶרַע שֶׁלְּתִפְלוּת. מַאי כְּדוֹן. חוֹמֶר הוּא בְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁיְּהֵא מַבְדִּיל קָנֶה שָׂפָה.

כֹּהֵן גָּדוֹל מַקְרִיב אוֹנֶן וְלֹא אוֹכֵל. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. גּוֹמֵר כָּל הָעֲבוֹדָה שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ וּבָא לוֹ. בֵּין רִבִּי מֵאִיר לְרִבִּי שִׁמְעוֹן חָדָא. בֵּין רִבִּי יוּדָה לְרִבִּי שִׁמְעוֹן חָדָא. בֵּין רִבִּי מֵאִיר לְרִבִּי יוּדָה הַכְנָסָה. רִבִּי יַעֲקֹב בֶּן דֹּסַאי. מַפְסִיק בֵּינֵיהוֹן. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. הָיָה בְּפָנִים הָיָה יוֹצֵא. הָיָה בַּחוּץ הָיָה נִכְנָס. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. הָיָה בְּפָנִים הָיָה נִכְנָס. הָיָה בַּחוּץ לֹא הָיָה נִכְנָס. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. גּוֹמֵר כָּל הָעֲבוֹדָה שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ וּבָא לוֹ. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן בְּשֵׁם רַב הוּנָא. מַתְנִיתָא לְרֵישׁ לָקִישׁ. וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא. עִמָּהֶן אֵין יוֹצֵא. יוֹצֵא הוּא אַחֲרֵיהֶן. הֵן נִיכְסִין וְהוּא נִגְלֶה וְיוֹצֵא עִמָּהֶן עַד פֶּתַח הָעִיר. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוּדָן אוֹמֵר. אֵינוֹ יוֹצֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ. שֶׁנֶּאֱמַר וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא. יָצָא לֹא הָיָה חוֹזֵר.

רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. אֵין אֲנִינָה אֶלָּא לְמֵת בִּלְבַד. דִּכְתִיב וְאָנוּ וְאָבְלוּ פְּתָחֶיהָ. הָתִיב חִייָה בַּר אָדָא. וְהָכְתִיב וְאָנוּ הַדַּיָּגִים. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. כֵּינִי מַתְנִיתָא. שֶׁאֵין אֲנִינַת טוּמְאָה אֶלָּא לְמֵת בִּלְבַד. תַּנֵּי. אֵי זוֹ הִיא אֲנִינָה. מִשָּׁעַת מִיתָה עַד שָׁעַת קְבוּרָה. דִּבְרֵי רִבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים. כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. אַשְׁכָּחַת מַר קוּלְתּ וְחוּמְרוֹת עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי. קוּלְתּ וְחוּמְרוֹת עַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנִן. מַה מַפְקָה מִבֵּינֵיהוֹן. מֵת וְנִקְבַּר בְּשַׁעְתּוֹ. עַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנִן אָסוּר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא אוֹתָהּ שָׁעָה בִּלְבַד. מֵת וְנִקְבַּר לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים. עַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנִן אָסוּר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי אָסוּר עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים. אֲתָא רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וְרַב חִסְדָּא תְּרוֵיהוֹן מָרִין. מוֹדֶה רִבִּי לַחֲכָמִים שֶׁאֵין אָסוּר אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם בִּלְבַד. כְּהָדָא דְתַנֵּי. רִבִּי אוֹמֵר. תֵּדַע לְךָ שֶׁאֵין אֲנִינוּת לַיְלָה תּוֹרָה. שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ. אוֹנֵן טוֹבֵל וְאוֹכֵל פִּסְחוֹ לָעֶרֶב. וַהֲרֵי אָמְרוּ אֲנִינוּת תּוֹרָה. רִבִּי יֹסֵי בְּרִבִּי בוּן בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָה. תִּיפְתָּר שֶׁנִּקְבַּר בְּדַרְמְדּוּמֵי חַמָּה.

ב משנה: וּכְשֶׁהוּא מְנַחֵם אֶת אֲחֵרִים דֶּרֶךְ כָּל הָעָם עוֹבְרִין בְּזֶה אַחַר זֶה וְהַמְּמוּנֶה מְמַצְּעוֹ בֵּינוֹ לְבֵין הָעָם. כְּשֶׁהוּא מִתְנַחֵם מֵאֲחֵרִים כָּל הָעָם אוֹמְרִים לוֹ אָנוּ כַפָּרָתוֹ וְהוּא אוֹמֵר לָהֶן הִתְבָּרְכוּ מִן הַשָּׁמַיִם. וּכְשֶׁמַּבְרִין אוֹתוֹ כָּל הָעָם מְסוּבִּין עַל הָאָרֶץ וְהוּא מֵיסֵב עַל הַסַּפָּסָל׃

הלכה: וּכְשֶׁהוּא מְנַחֵם אֶת אֲחֵרִים כול׳. הָדָא אָמְרָה. סַפְסָל אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כְּפִיַּית הַמִּיטָּה. כֹּהֵן גָּדוֹל חַייָב בִּכְפִיַּית הַמִּיטָּה.

תַּנֵּי אֵין מוֹצִיאִין אֶת הַמֵּת סָמוּךְ לְקְרִיַּת שְׁמַע אֶלָּא אִם כֵּן הִקְדִּימוּ שָׁעָה אַחַת אוֹ אִיחֲרוּ שָׁעָה אַחַת כְּדֵי שֶׁיִּקְרְאוּ וְיִתְפַּלְלוּ. וְהָתַנִינָן קָבְרוּ אֶת הַמֵּת וְחָזְרוּ. תִּיפְתָּר בְּאֵינוֹן דַּהֲווֹן סָבְרִין דְּאִית בָּהּ עֹנָה וְלֵית בָּהּ עֹנָה.

תַּנֵּי הַהֶסְפֵּד וְכָל הָעֲסוּקִין בָּהֶסְפֵּד מַפְסִיקִין לְקְרִיַּת שְׁמַע וְלֹא לִתְפִילָּה. מַעֲשֶׂה הָיָה וְהִפְסִיקוּ רַבּוֹתֵינוּ לְקְרִיַּת שְׁמַע וְלִתְפִילָּה. וְהָתַנִינָן אִם יְכוֹלִין לְהַתְחִיל וְלִגְמוֹר. מַתְנִיתָא בְיוֹם רִאשׁוֹן. מַה דְתַנֵּי בְיוֹם שֵׁינִי.

אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֶבְדּוֹמָא זֶה שֶׁנִּכְנַס לַכְּנֶסֶת וּמְצָאָן עוֹמְדִין לִתְפִילָּה. אִם יוֹדֵעַ שֶׁיָּכוֹל לִגְמוֹר עַד שֶׁלֹּא יַתְחִיל שְׁלִיחַ צִיבּוּר לַעֲנוֹת אָמֵן יִתְפַּלֵּל. וְאִם לָאו

אַל יִתְפַּלֵּל. בְּאֵי זֶה אָמֵן אָמְרוּ. תְּרֵין אֲמוֹרִין. חַד אָמַר שֶׁלְּהָאֵל הַקָּדוֹשׁ. וְחַד אָמַר שֶׁלְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. בַּחוֹל.

תַּנְּיֵי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. הָיוּ כוֹלָן עוֹמְדִין בְּשׁוּרָה. מִשּׁוּם כָּבוֹד חַיָּבִין. יָרְדוּ לְסָפֵד. הָרוֹאִין פָּנִים פְּטוּרִין. וְשֶׁאֵין רוֹאִין פָּנִים חַיָּבִין. וְהָדָא דְתַנְּינָן. כְּשֶׁמְנַחֵם אֲחֵרִים כָּל הָעָם עוֹבְרִין זֶה אַחַר זֶה וְהַמְּמוּנֶּה מְמַצְּעוֹ בֵּינוֹ לְבֵין הָעָם. כְּמַשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה. וְהָא דְתַנְּינָן. הַפָּנִימִין פְּטוּרִין וְהַחִיצוֹנִין חַיָּבִין. כְּמַשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָה. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מִשְׁפָּחוֹת עוֹמְדוֹת וְהָאֲבֵילִין עוֹבְרִין. מִשֶּׁרַבַּת תַּחֲרוּת בְּצִיפּוֹרִין הִתְקִין רַבִּי יוֹסֵי שֶׁיְּהוּ מִשְׁפָּחוֹת עוֹבְרוֹת וְהָאֲבֵילִים עוֹמְדִין. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל דְּסוֹפְפְתָּה. חָזְרוּ הַדְּבָרִים לְיוֹשְׁנָן.

ג משנה: מֶלֶךְ לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ לֹא מֵעִידִין וְלֹא מְיַעֲדִין אוֹתוֹ לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין לֹא מְיַבְּמִים וְלֹא מְחַלְּצִין אֶת אִשְׁתּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם רָצָה לַחֲלוֹץ וּלְיַבֵּם זָכוּר לְטוֹב. אָמְרוּ לוֹ אִם רָצָה אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאֵין נוֹשְׂאִין אֶת אַלְמְנָתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. נוֹשֵׂא הוּא הַמֶּלֶךְ אַלְמְנָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד שֶׁנָּשָׂא אַלְמְנָתוֹ שֶׁל שָׁאוּל שֶׁנֶּאֱמַר וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת בֵּית אֲדֹנֶיךָ וְאֶת נְשֵׁי אֲדֹנֶךָ בְּחֵיקֶךָ׃

הלכה: מֶלֶךְ לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ כול׳. לֹא דָן. וְהָכְתִיב וַיְהִי דָוִד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ. וְתֵימַר הָכֵן. אֱמוֹר מֵעַתָּה. הָיָה דָן הַדִּין. זִיכָּה הַזַּכַּיי וְחִייֵב הַחַיָּיב. הָיָה הַחַיָּיב עָנִי נוֹתֵן לוֹ מִשֶּׁלּוֹ. נִמְצָא עוֹשֶׂה דִּין לָזֶה וּצְדָקָה לָזֶה. רַבִּי אוֹמֵר. הָיָה דָן וְזִיכָּה הַזַּכַּיי וְחִייֵב הַחַיָּיב. מַעֲלֶה עָלָיו הַמָּקוֹם כְּילוּ עָשָׂה צְדָקָה עִם הַחַיָּיב שֶׁהוֹצִיא גְּזֵילָה מִיָּדוֹ.

וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ. עַל שֵׁם מִלְּפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא. רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי. הַמֶּלֶךְ וְצִיבּוּר נִידּוֹנִין לְפָנָיו בְּכָל יוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר. לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ.

רַבִּי יוּדָן אוֹמֵר אִם רָצָה לַחֲלוֹץ וּלְיַבֵּם זָכוּר לְטוֹב. אָמְרוּ לוֹ אִם אַתָּ אוֹמֵר כֵּן נִמְצֵאתָ פּוֹגֵם כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ.

אֵין נוֹשְׂאִין לֹא אַלְמְנָתוֹ וְלֹא גְרוּשָׁתוֹ שֶׁלְּמֶלֶךְ. עַל שֵׁם וַתְּהִיֶינָה צָרוּרוֹת עַד יוֹם מוֹתָן אַלְמְנוּת חַיּוּת. רַבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן. מִלַּמֵּד שֶׁהָיָה דָוִד מְקַלְּעָתָן וּמַקְשְׁטָתָן וּמַכְנִיסָן לְפָנָיו בְּכָל יוֹם וְאוֹמֵר לִיצְרוֹ הָרַע. תֹּאבְתָּה דָבָר הָאָסוּר לָךְ. חַייָךְ שֶׁאֲנִי מַתְאִיבְךָ דָּבָר הַמּוּתָּר לָךְ. רַבָּנִין דְּקַיְסָרִין אָמְרִין. אֲסוּרוֹת מַמָּשׁ הָיוּ. וּמַה כְלֵי הֶדְיוֹט שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֶדְיוֹט אָסוּר לַמֶּלֶךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ. כְּלֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ הֶדְיוֹט אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא הַמֶּלֶךְ אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ בָּהֶן.

רַבִּי יוּדָן אוֹמֵר. נוֹשֵׂא הַמֶּלֶךְ אַלְמָנַת הַמֶּלֶךְ. שֶׁמָּצִינוּ בְּדָוִד שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנַת שָׁאוּל. שֶׁנֶּאֱמַר. וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת בֵּית אֲדֹנֶיךָ וְאֶת נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחֵיקֶךָ. זוֹ רִצְפָּה וַאֲבִיגַיִל וּבַת שָׁבַע.

שְׁלֹשָׁה בָנִים הָיוּ לְחֶצְרוֹן. דִּכְתִיב וּבְנֵי חֶצְרוֹן יֶרַחְמְאֵל וְאֶת רָם וְאֶת כְּלוּבָי. הוּא יֶרַחְמְאֵל קַדְמוֹי אֶלָּא שֶׁנִּשָּׂא אִשָּׁה גּוֹיָה לְהִתְעַטֵּר בָּהּ. דִּכְתִיב וַתְּהִי אִשָּׁה אַחֶרֶת לִירַחְמְאֵל וּשְׁמָהּ עָטָרָה הִיא אֵם אוֹנָם. שֶׁהִכְנִיסָה אֲנִינָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְרָם הוֹלִיד אֶת עַמִּינָדָב. וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת נַחְשׁוֹן וְנַחְשׁוֹן הוֹלִיד אֶת שַׂלְמָה. וְשַׂלְמוֹן הוֹלִיד אֶת בּוֹעַז וּבוֹעַז נָשָׂא אֶת רוּת.

הֵא נָבָל אָתֵי מִן דִּכְלוּבָי. אָמַר נָבָל. לֵית בְּיִשְׂרָאֵל בַּר טָבִין סַגִּין מִינִּי. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְאִישׁ בְּמָעוֹן וּמַעֲשֵׂהוּ בַכַּרְמֶל וְהָאִישׁ גָּדוֹל מְאֹד וְהוּא כָלִיבִּי. דַּאֲתִי מִן כְּלוּבָי. וַיִּשְׁמַע דָּוִד בַּמִּדְבָּר כִּי גֹזֵז נָבָל. וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לֶחָי. לְקִיּוּמָא. וְאַתָּה שָׁלוֹם וגו׳. אָמַר רַבִּי יוֹסְטָא בַּר שׁוּנֵם. נַעֲשׂוּ מַחֲנָה. וַיַּעַן נָבָל אֶת עַבְדֵי דָוִד וגו׳. וּמְנַיִין לְדִינֵי נְפָשׁוֹת שֶׁמַּתְחִילִין מִן הַצַּד. תַּנָּא שְׁמוּאֵל הַזָּקֵן קוֹמֵי רַבִּי אָחָא. וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲנָשָׁיו וגו׳. וַיָּעַט בָּהֶם. מָהוּ וַיָּעַט בָּהֶם. אַפְחִין בְּמִילִּין. וְעַתָּה דְּעִי וּרְאִי מַה תַּעֲשִׂי. וַתִּפְגּוֹשׁ אוֹתָם. גִּילַּת שׁוֹקָהּ וְהָלְכוּ לְאוֹרָהּ. וַתִּפְגּוֹשׁ אוֹתָם. הוּקְרוּ כוּלָּם. וחד אָמַר אַף לַשֶּׁקֶר שָׁמַרְתִּי וגו׳. מַשְׁתִּין בְּקִיר. מָה עִיסְקֵיהּ דְּכַלְבָּא מַשְׁתִּין בְּכָתְלָא. אַפִּילּוּ עַל כַּלְבָּא לִי נָא חַייֵס. וַתֹּאמֶר אֲבִיגַיִל אֶת דָּוִד וגו׳. אָמְרָה לֵיהּ. מָרִי דָוִד. אֲנָא מָה עָבְדִית. בָּנַיי מָה עָבְדוֹן. בְּעִירַיי מָה עָבַד. אָמַר לָהּ. מִפְּנֵי שֶׁקִּילֵּל מַלְכוּת דָּוִד. אָמְרָה לֵיהּ. וּמֶלֶךְ מָשִׁחֲנִי שְׁמוּאֵל לְמֶלֶךְ. אָמְרָה לוֹ. עַדַיִין מוֹנֵיטָה דְּמָרָן שָׁאוּל קָיִים. וַאֲנִי אֶמְתֵּךְ. מְלַמֵּד שֶׁתְּבָעָהּ לְתַשְׁמִישׁ. מִיַּד הוֹצִיאָהּ כִּתְמָהּ וְהֶרְאָת לוֹ. אָמַר לָהּ. וְכִי רוֹאִין כְּתֶמִין בַּלַּיְלָה. אָמְרָה לֵיהּ. וְלֹא יִשְׁמְעוּ אָזְנֶיךָ מַה שֶּׁפִּיךָ מְדַבֵּר. כְּתָמִין אֵין רוֹאִין בַּלַּיְלָה וְדִינֵי נְפָשׁוֹת דָּנִין בַּלַּיְלָה. אָמַר לָהּ. כְּבָר נִגְמַר דִּינוֹ מִבְּעוֹד יוֹם. אָמְרָה לוֹ. וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לְךָ לְפוּקָה.

אָמַר רַבִּי לָעְזָר. פִּיקְפּוּקֵי דְּבָרִים הָיָה שָׁם. רַבִּי לֵוִי הֲוָה עֲבַר פַּרְשָׁתָא. וַהֲוָה רַבִּי זְעִירָא מְפַקֵּד לַחֲבֵרַיָּיא. עֲלוֹן וְשָׁמְעוֹן קָלֵיהּ דְּרַבִּי לֵוִי דָּרֵשׁ. דְּלֵית אֶיפְשַׁר לֵיהּ דְּהוּא מַפְקָא פַּרְשָׁתָא דְלָא רִיבָּוון. עָאַל וַמַר לוֹן. לָא. וּשְׁמַע רַבִּי זְעִירָא וָמַר. אוּף בַּאֲגַדְתֵּיהּ אִית רִיבּוּון. לְפוּקָהּ. פִּיקְפּוּקֵי דְּבָרִים הָיָה שָׁם.

אָמְרָה לֵיהּ. כַּד תִּיפּוּק פִּקְפּוּתָךְ יְהוּ אוֹמְרִים עָלַיִךְ. שׁוֹפֵךְ דָּמִים אַתְּ. וּלְמִכְשׁוֹל עָוֹן. אַתָּה עוֹמֵד לְהִיכָּשֵׁל בְּאֵשֶׁת אִישׁ. מוּטָב אַחַת וְלֹא שְׁתַּיִם. עַתִּידָה רוֹבָה מִן הָדָה מַיְיתֵי לֹא תְהֵא דָא כְדָא. וְלִשְׁפּוֹךְ דָּם. עוֹמֵד אַתָּה לְמִלּוֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְהֵן אוֹמְרִים עָלֶיךָ. שׁוֹפֵךְ דָּמִים הָיָה. וְהָדָא דְתֵימַר. כָּל הַמְקַלֵּל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד חַייָב מִיתָה. אַדַיִין מְחוּסָּר כִּפֵּא אַתְּ. וְזָכַרְתְּ אֶת אֲמָתֶךָ. מְלַמֵּד שֶׁפָּקְרָה עַצְמָהּ פְּנָמָהּ הַכָּתוּב. בְּכָל קְרָייָא אַתְּ קְרֵי אֲבִיגַיִל בַּר מֵהָדֵין פְּסוּקָא וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲבִיגַיִל בָּרוּךְ יי. מְבוֹא בְדָמִים. דַּם נִידָּה וּשְׁפִיכוּת דָּמִים.

ד משנה: מֵת לוֹ מֵת אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פַּלְטוֹרִין שֶׁלּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם רוֹצֶה לָצֵאת אַחַר הַמִּיטָּה יוֹצֵא שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד שֶׁיָּצָא אַחַר מִיטָּתוֹ שֶׁל אַבְנֵר שֶׁנֶּאֱמַר וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּיטָּה. אָמְרוּ לוֹ לֹא הָיָה הַדָּבָר אֶלָּא לְפַיֵּיס. וּכְשֶׁמַּבְרִין אוֹתוֹ כָּל הָעָם מְסוּבִּין עַל הָאָרֶץ וְהוּא מֵיסֵב עַל הַדַּרְגֵּשׁ:

הלכה: מֵת לוֹ מֵת אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פַּלְטוֹרִין שֶׁלּוֹ. הָדָא אָמְרָה. דַּרְגֵּשׁ יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם כְּפִיַּת הַמִּיטָּה. הַמֶּלֶךְ אֵינוֹ חַיָּיב בִּכְפִיַּית הַמִּיטָּה.

אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. הַנָּשִׁים מְהַלְכוֹת תְּחִילָּה וְהָאֲנָשִׁים אַחֲרֵיהֶם. וְאִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. אֲנָשִׁים תְּחִילָּה וְהַנָּשִׁים אַחֲרֵיהֶם. מָאן דָּמַר הַנָּשִׁים תְּחִילָּה. שֶׁהֵן גָּרְמוּ מִיתָּה לָעוֹלָם. מָאן דָּמַר הָאֲנָשִׁים תְּחִילָּה. מִפְּנֵי כְבוֹד בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יְהוּ מַבִּיטִין בַּנָּשִׁים. וְהָכְתִיב וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּיטָּה. אָמְרוּ לֹא הָיָה דָּבָר אֶלָּא לְפַיֵּיס. מָאן דָּמַר מְפַיֵּיס לְנָשָׁיָא הֲוָה מְפַיֵּיס לְגוּבְרַיָּא וּמָאן דָּמַר מְפַיֵּיס לְגוּבְרַיָּא הֲוָה מְפַיֵּיס לְנָשָׁיָא.

כְּתִיב וַיְסוֹב דָּוִד וגו׳. מָהוּ הֲרֵיקִים. אָמַר רִבִּי בָּא בַּר כַּהֲנָא. הֲרֵיקִים שֶׁבָּרֵיקִים זוֹ אַרְכֶּסְטֵס. אָמְרָה לוֹ. הַיּוֹם נִגְלָה כְבוֹד בֵּית אַבָּא. אָמְרוּ עָלָיו עַל בֵּית שָׁאוּל שֶׁלֹּא רָאוּ אוֹתָן לֹא עֵקֶב וְלֹא גוֹדֶל מִימֵיהֶן. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיָּבֹא אֶל גְּדֵרוֹת הַצֹּאן. רִבִּי בּוּן בְּרִבִּי לָעְזָר. גֶּדֶר לְפָנִים מִגֶּדֶר הָיָה. וַיָּבֹא שָׁאוּל לְהֶסֵּךְ אֶת רַגְלָיו. הֲוָה חָמֵי לֵיהּ מְשַׁלְשֵׁל צִיבְחַד וּמְסַלֵּיק צִיבְחַד. אָמַר. אֲרוּר מַגַּע בְּהֶדְיֵן צְנִיעָה. הָדָא דוּ מַר לֵיהּ. הִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וגו׳. וָאָחַס עָלַיִךְ אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא וַתָּחָס עָלַיִךְ. צְנִיעוּתֵךְ הִיא חָסָה עָלַיִךְ. וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל מִיכַל וגו׳. וְעִם הָאֲמָהוֹת אֲשֶׁר אָמַרְתְּ עִמָּם אִכָּבְדָה. שֶׁאֵינָן אֲמָהוֹת אֶלָּא אִימָּהוֹת. וּבַמֶּה נֶעְנְשָׁה. וּלְמִיכַל בַּת שָׁאוּל לֹא הָיָה לָהּ וָלָד. וְהָכְתִיב וְהַשִּׁשִּׁי יִתְרָעָם לְעֶגְלָה אִשְׁתּוֹ. אֶלָּא שֶׁגָּעֲתָה כְּעֶגְלָה וָמַתָּה.

אֵין לְךָ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁבִּיזֶּה עַצְמוֹ עַל הַמִּצְוֹת יוֹתֵר מִדָּוִד. מִפְּנֵי מָה בִּיזֶּה עַצְמוֹ עַל הַמִּצְוֹת. שֶׁהָיוּ מַבִּיטִין בָּאָרוֹן וּמֵתִים. דִּכְתִיב וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ וגו׳. רִבִּי חֲנִינָה וְרִבִּי מָנָא. חַד אָמַר. וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ זוֹ סַנְהֶדְרִין. וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף שֶׁהָיוּ שְׁקוּלִין כְּנֶגֶד חֲמִשִּׁים אֶלֶף. וְחַד אָמַר. וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ זוֹ סַנְהֶדְרִין. וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף מֵעַם הָאָרֶץ. כְּתִיב שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יי לֹא גָבַהּ לִבִּי בְּשָׁעָה שֶׁמְּשָׁחֵנִי שְׁמוּאֵל. וְלֹא רָמוּ עֵינַיי בְּשָׁעָה שֶׁהַרַגְתִּי אֶת גּוֹלְיָת. וְלֹא הִלַּכְתִּי בִּגְדוֹלוֹת בְּשָׁעָה שֶׁהֶעֱלִיתִי הָאָרוֹן. וּבִנְפְלָאוֹת מִמֶּנִּי בְּשָׁעָה שֶׁהֶחֱזִירוּנִי לְמַלְכוּתִי. אֶלָּא אִם לֹא שִׁוִּיתִי וְדוֹמַמְתִּי כְּגָמוּל עָלַי נַפְשִׁי. כָּהֵן יְנֻקָּא דִּנְחִית מִמְּעֵי אִימֵּיהּ כֵּן הֲוָות נַפְשִׁי עָלַי.

ה משנה: וּמוֹצִיא לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. וּפוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ וְאֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ. דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ אֵין לוֹ שִׁעוּר. וְכָל הָעָם בּוֹזְזִין וְנוֹתְנִין לְפָנָיו וְהוּא נוֹטֵל חֵלֶק בְּרֹאשׁ.

הלכה: וּמוֹצִיא לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת כול׳. דִּכְתִיב עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ. וּפוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ. דִּכְתִיב נָהַגוּ לְפָנַי הַמַּקָּנֶה וַיֹּאמְרוּ זֶה שְׁלַל דָּוִד.

הוּא הָיָה עִם דָּוִד בְּאֶפֶס דַּמִּים. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. בַּחֲקַל סוּמַקְתָּה. וְרִבִּי שְׁמוּאֵל אָמַר. שֶׁמִּשָּׁם נִפְסְקוּ דָּמִים. וּפִלְשְׁתִּים נֶאֱסָפִים וגו׳. רִבִּי יַעֲקֹב דְּכְפַר חָנָן אָמַר. עֲדָשִׁין הָיוּ אֶלָּא שֶׁהָיְתָה עֲנָבָה שֶׁלָּהֶן יָפָה כְּשֶׁלִּשְׁעוּרִין. אָמַר רִבִּי לֵוִי. אֵילּוּ הֵן הַפִּלְשְׁתִּים שֶׁהָיוּ בָאִין זְקוּפִין כִּשְׁעוּרִין וְהוֹלְכִין לָהֶן נְמוּכִין כַּעֲדָשִׁין. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר. וַתְּהִי שָׁם חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֵיאָה שְׂעוֹרִים. וּכְתִיב מְלֵיאָה עֲדָשִׁים. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. שָׁנָה אַחַת הָיְתָה וּשְׁתֵּי שָׂדוֹת הָיוּ. אַחַת שְׂעוֹרִים וְאַחַת עֲדָשִׁים. פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְאַבִּיד וְלִיתֵּן דָּמִים. דִּילְמָא פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְאַבִּיד שֶׁלֹּא לִיתֵּן דָּמִים. אִי זֶה מֵהֶן יְאַבֵּד וְאִי זֶה מֵהֶן יִתֵּן דָּמִים. שֶׁלָּעֲדָשִׁין וְשֶׁלִּשְׁעוֹרִין. אֶלָּא שֶׁלָּעֲדָשִׁים מַאֲכָל אָדָם. וְשֶׁלִּשְׁעוֹרִין מַאֲכָל בְּהֵמָה. שֶׁלָּעֲדָשִׁים אֵינָהּ חַיֶּבֶת בַּחַלָּה וְשֶׁלִּשְׁעוֹרִים חַיֶּבֶת בַּחַלָּה. עֲדָשִׁים אֵין עוֹמֶר בָּא מִמֶּנָּה. שְׂעוֹרִים עוֹמֶר בָּא מִמֶּנָּה. וְרַבָּנִין אָמְרִין. שָׂדֶה אַחַת וּשְׁתֵּי שָׁנִים הָיוּ. הָיָה לָמֵד מִשֶּׁלְּאֶשְׁתַּקֵּד וְאֵין לְמֵידִין מִשָּׁנָה לַחֲבֵירָתָהּ. וַיִּתְיַצְּבוּ בְתוֹךְ הַחֶלְקָה וַיַּצִּילוּהָ. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר וַיַּצִּילוּהָ וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר וַיַּצִּילָהּ. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁהֶחֱזִירָהּ לִבְעָלֶיהָ וְהָיְתָה חֲבִיבָה עָלָיו כְּשָׂדֶה מְלֵיאָה כַּרְכּוֹם.

כְּתִיב וַיִּתְּאוּ דָּוִד וַיֹּאמַר מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבּוֹר בֵּית לֶחֶם וגו׳. רִבִּי חִייָה בַּר בָּא אָמַר. הֲלָכָה נִצְרְכָה לוֹ. וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשָׁה. וְלָמָּה שְׁלֹשָׁה. שֶׁאֵין הֲלָכָה מִתְבָּרֶרֶת פָּחוּת מִשְּׁלֹשָׁה. וְלֹא אָבָה דָּוִד לִשְׁתּוֹת. לֹא אָבָה דָּוִד שֶׁתִּיקָּבַע הֲלָכָה עַל שְׁמוֹ. וַיִּסֵּךְ אוֹתָם לַיי. קִבְּעָהּ מַסֶּכֶת לַדּוֹרוֹת. וּפוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ.

בַּר קַפָּרָא אָמַר. חַג הָיָה וְנִיסּוּךְ מַיִם הָיָה וְהֵיתֵר בָּמָה הָיָה. וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשָׁה. וְלָמָּה שְׁלֹשָׁה. אֶחָד הוֹרֵג וְאֶחָד מְפַנֶּה הֲרוּגִים וְאֶחָד מַכְנִיס צְלוֹחִית בְּטָהֳרָה. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר וַיִּנַּסֵּךְ אוֹתָם לַיי. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר וַיִּסֵּךְ. מָאן דָּמַר וַיִּסֵּךְ מְסַייֵעַ לְרִבִּי חִייָה בַּר בָּא. מָאן דָּמַר וַיִּנַּסֵּךְ מְסַייֵעַ לְבַר קַפָּרָא. רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי. הֵילְכוֹת שְׁבוּיִים נִצְרְכָה לוֹ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרִבִּי אוֹמֵר. בִּנְיָין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִתְאַוֶּה.

ו משנה: לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים אֶלָּא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מַרְבֶּה הוּא לוֹ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ מְסִירוֹת אֶת לִבּוֹ. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֲפִילּוּ אַחַת וּמְסִירָה אֶת לִבּוֹ חֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׂאֶנָּה. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר וְלֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים דַּאֲפִילּוּ כַּאֲבִיגַיִל. לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים אֶלָּא כְּדֵי מֶרְכַּבְתּוֹ. וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ מְאֹד אֶלָּא כְּדֵי לִיתֵּן אָפְסָנְיָא. וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לְשְׁמוֹ. יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה וְהוּא עִמּוֹ נִכְנָס וְהוּא עִמּוֹ. יוֹשֵׁב בַּדִּין הוּא אֶצְלוֹ. מֵסֵב וְהוּא כְּנֶגְדּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו. אֵין רוֹכְבִין עַל סוּסוֹ וְאֵין יוֹשְׁבִין עַל כִּסְאוֹ וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁין בְּשַׁרְבִיטוֹ וְאֵין רוֹאִין אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא מִסְתַּפֵּר וְלֹא כְּשֶׁהוּא עָרוֹם. וְלֹא בְבֵית הַמֶּרְחָץ שֶׁנֶּאֱמַר שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ שְׁתֵּהֵא אֵימָתוֹ עָלֶיךָ:

הלכה: לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים כול׳. רַב כַּהֲנָא אָמַר. עַל שֵׁם הַשִּׁשִּׁי יִתְרָעָם לְעֶגְלָה. וּמַה כְתִיב תַּמָּן. וְאִם מְעָט וְאוֹסִיפָה לְךָ כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה.

לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים אֶלָּא כְּדֵי מֶרְכַּבְתּוֹ. עַל שֵׁם וַיַּעֲקֹר דָּוִד אֶת כָּל הָרֶכֶב וגו׳. וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ מְאֹד אֶלָּא כְּדֵי לִיתֵּן אָפְסָנְיָיא. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. וּבִלְבַד אָפְסָנְיָיא שֶׁל שָׁנָה זוֹ בִּלְבַד.

אָמַר רִבִּי אָחָא. אָמַר שְׁלֹמֹה. שִׁלשָׁה דְבָרִים שֶׁסִּחֲקָה עֲלֵיהֶן מִידַּת הַדִּין חִילַלְתִּים. לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים. וְכָתוּב וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אָהַב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אָמַר. אָהַב מַמָּשׁ לִזְנוּת. חֲנַנְיָה בֶּן אָחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. עַל שֵׁם לֹא תִּתְחַתֵּן בָּם. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. לְמוֹשְׁכָן לְדִבְרֵי תוֹרָה וּלְקָרְבָן תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. רִבִּי לְעֶזֶר אוֹמֵר. עַל שֵׁם גַּם אוֹתוֹ הֶחֱטִיאוּ הַנָּשִׁים הַנָּכְרִיּוֹת. אַשְׁכַּח תֵּימַר. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי וַחֲנַנְיָה וְרִבִּי לְעֶזֶר חָדָא. וְרִבִּי יוֹסֵי פְּלִיג עַל תַּלְתֵּיהוֹן.

לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים. וְכָתוּב וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה אַרְבָּעִים אֶלֶף אוּרְיוֹת סוּסִים לְמֶרְכָּבוֹ וּשְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים. בַּטָּלָנִים הָיוּ. וְהַהֲדְיוֹט מוּתָּר בְּכוּלָּן.

וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ מְאֹד. וְכָתוּב וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כָּאֲבָנִים. וְלֹא הָיוּ נִגְנָבוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. אַבְנֵי עֶשֶׁר אַמּוֹת וּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת.

תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. אֲפִילּוּ מִשְׁקָלוֹת שֶׁהָיוּ בִימֵי שְׁלֹמֹה לֹא הָיוּ שֶׁל כֶּסֶף אֶלָּא שֶׁלְּזָהָב. וּמַה טַעַם. אֵין כֶּסֶף נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה.

כָּתוּב לִשְׁחוֹק אָמַרְתִּי מְהוֹלָל. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁלֹמֹה. מָה עֲטָרָה זוֹ בְּרֹאשְׁךָ. רֵד מִכִּסְאִי. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָרַד מַלְאָךְ וְנִדְמֶה כִּדְמוּת שְׁלֹמֹה וְהֶעֱמִידוֹ מִכִּסְאוֹ וְיָשַׁב תַּחְתָּיו. וְהָיָה מְחַזֵּר עַל בָּתֵּי כְּנֵיסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְאוֹמֵר אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלָם. וַהֲווּ מָרִין לֵיהּ. מַלְכָּא יְתִיב עַל בְּסֵילְיוֹן דִּידֵיהּ וְתֵימַר אֲנִי קֹהֶלֶת. וְהָיוּ מַכִּין אוֹתוֹ בְּקָנֶה וּמֵבִיאִין לְפָנָיו קְעָרַת גְּרִיסִין. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר וְזֶה הֶיָה חֶלְקִי. אִית דָּמְרִין. חוּטָרָא. וְאִית דָּמְרִין. קַנְיָא. וְאִית דָּמְרִין. קוֹשַׁרְתִּיהּ. וּמִי קִיטְרִגוּ. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. יו״ד שֶׁבְּיִרְבֹּה קִיטְרִגוּ. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. עָלָה סֵפֶר מִשְׁנֶה תּוֹרָה וְנִשְׁתַּטַּח לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹן הָעוֹלָם. כָּתַבְתָּה בְתוֹרָתָךְ. כָּל דַּיְיתֵיקֵי שֶׁבָּטְלָה מִקְצָתָהּ בָּטְלָה כּוּלָּהּ. וַהֲרֵי שְׁלֹמֹה מְבַקֵּשׁ לַעֲקוֹר יו״ד מִמֶּנִּי. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שְׁלֹמֹה וְאֶלֶף כְּיוֹצֵא בוֹ בְּטֵילִין וְדָבָר מִמְּךְ אֵינוֹ בָּטֵל.

רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רִבִּי אָחָא. יו״ד שֶׁנִּטַּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאֶמֵּינוּ שָׂרָה נִיתַּן חֶצְיוֹ עַל שָׂרָה וְחֶצְיוֹ עַל אַבְרָהָם. תַּנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. עָלָה יו״ד וְנִשְׁתַּטַּח לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר. רִבּוֹן הָעוֹלָמִים. עָקַרְתָּנִי מִן הַצַּדָּקֶת הַזֹּאת. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. צֵא לָךְ. לְשָׁעָבַר הָיִיתָ נָתוּן בְּשֵׁם נְקֵיבָה וּבְסוֹף תֵּיבָה. חַייָךְ שֶׁאֲנִי נוֹתְנְךָ בְּשֵׁם זָכָר וּבְרֹאשׁ תֵּיבָה. הָדָא הוּא דִכְתִיב וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ.

וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לְשָׁמוֹ. שֶׁלֹּא יְהֵא נֵיאוֹת לֹא בְשֶׁלְּאֲבִיו וְלֹא בְשֶׁלְּרַבּוֹ. וּמַגִּיהִין אוֹתוֹ מִסֵּפֶר עֶזְרָה עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד.

יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה וְהִיא עִמּוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַייו. וַהֲרֵי דְבָרִים קַל וָחוֹמֶר. וּמָה אִם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה עָסוּק בְּצָרְכֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר בּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַייו. הַהֶדְיוֹט עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. כְּיוֹצֵא בוֹ נֶאֱמַר בִּיהוֹשֻׁעַ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה. וַהֲלֹא דְבָרִים קַל וָחוֹמֶר. וּמָה אִם יְהוֹשֻׁעַ שֶׁעוֹסֵק בְּצוֹרְכֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר בּוֹ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה. הֶדְיוֹט לֹא כָל שֶׁכֵּן.

מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵין רוֹכְבִין עַל סוּסוֹ וְאֵין יוֹשְׁבִין עַל נִיסְלוֹ וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁין לֹא בְכִתְרוֹ וְלֹא בְשַׁרְבִיטוֹ וְלֹא בְאֶחָד מִכָּל מְשַׁמְּשָׁיו. וּכְשֶׁמֵּת כּוּלָּן נִשְׂרָפִין לְפָנָיו. שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׁלוֹם תָּמוּת וּכְמִשְׂרְפוֹת אֲבוֹתֶיךָ יִשְׂרְפוּ עָלֶיךָ.

וְאֵין רוֹאִין אוֹתוֹ עָרוֹם וְלֹא כְשֶׁמִּסְתַּפֵּר וְלֹא בְּבֵית הַמֶּרְחָץ. עַל שֵׁם מֶלֶךְ בְּיוֹפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ. רִבִּי חֲנִינָה סְלַק גַּבֵּי רִבִּי יוּדָן נְשִׂיָיא. נְפַק לְגַבֵּיהּ לָבוּשׁ אוֹתָנִיתֵיהּ. אָמַר לֵיהּ. חֲזוֹר וּלְבוֹשׁ לָגִין דִּידָךְ. מִשּׁוּם מֶלֶךְ בְּיוֹפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ. רִבִּי יוֹחָנָן סְלַק גַּבֵּי רִבִּי יוּדָן נְשִׂיָיא. נְפַק לְגַבֵּיהּ בַּחֲלוּקָא דְכִיתְנָא. אָמַר לֵיהּ. חֲזוֹר וּלְבוֹשׁ חֲלוּקָךְ דְּעִימְרָא. מִשּׁוּם מֶלֶךְ בְּיוֹפְיוֹ וגו׳. מִי נְפַק אָמַר לֵיהּ. אַייתִי עטעמה. אָמַר לֵיהּ. שְׁלַח וְאַייתִי לָךְ מְנַחֵם טָלְמָא. דִּכְתִיב וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ. מִי נְפַק חָמָא רִבִּי חֲנִינָה בַּר סִיסִי מְפַצֵּעַ קִיסִין. אָמַר לֵיהּ. רִבִּי. לֵית הוּא כְבוֹדָךְ. אָמַר לֵיהּ. וּמַה נִיעֲבִיד וְלֵית לִי מָאן דְּמְשַׁמְּשִׁינִי. אָמַר לֵיהּ. אִין לָא חֲוָה לָךְ מָאן דְּמְשַׁמְּשָׁךְ לָא מְקַבְּלָה עֲלָךְ מִתְמַנְיָיא.

תִּירְגֵּם יוֹסֵי מָעוֹנִי בְּכִנְישְׁתָּא בְּטִיבֶּרְיָה. שִׁמְעוּ זֹאת הַכֹּהֲנִים. לָמָּה לֵית אַתּוּן לָעֵין בְּאוּרַיְתָא. לָא יְהָבִית לְכוֹן כ״ד מַתְּנָתָא. אָמְרוּ לֵיהּ. לָא יְהֵבִין לָן כְּלוּם. וְהַקְשִׁיבוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל. לָמָּה לֵית אַתּוּן יְהָבִין כ״ד מַתְּנָתָא דְּפִקְידִית יַתְכוֹן בְּסִינַי. אָמְרוּ לֵיהּ. מַלְכָּא נְסִיב כּוּלָּא. וּבֵית הַמֶּלֶךְ הַאֲזִינוּ כִּי לָכֶם הַמִּשְׁפָּט. לָכֶם אָמַרְתִּי וְזֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים. עָתִיד אֲנִי לֵישֵׁב עִמָּהֶן בַּדִּין וּלְפַסְקָן וּלְאַבְדָן מִן הָעוֹלָם. שָׁמַע רִבִּי יוּדָן נְשִׂיָיא וְכָעַס. דְּחַל וְעָרַק. סַלְקוֹן רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ לְקַייֵם לֵיהּ. אָמְרוּ לֵיהּ. רִבִּי. גַּבְרָא רַבָּא הוּא. אָמַר לֵיהּ. אֵיפְשַׁר כָּל מָאן דָּנָא שְׁאֵיל לֵיהּ הוּא מְגִיב לִי. אָמְרוּ לֵיהּ. אִין. אָמַר לֵיהּ. מָהוּ דֵין דִּכְתִיב כִּי זָנְתָה אִמָּם. וְכִי שָׂרָה אִמֵּינוּ זוֹנָה הָיְיתָה. אָמַר לֵיהּ. כְּבַת כֵּן אִמָּהּ. כְּאִמָּהּ בִּתָּהּ. כַּדּוֹר כֵּן הַנָּשִׁיא. כַּנָּשִׁיא כֵּן הַדּוֹר. כַּמְּזִבֵּחַ כֹּהֲנָיו. כַּהֲנָא אָמַר כֵּן. כְּגִנְּתָא כֵּן גַּנָּנָהּ. אָמַר לֵיהּ. לָא טָב דְּקָלֵיל לִי דְלָא בְאַפַּיי תְּלָתָא זִימְנִין. אֶלָּא בְּאַפַּיי תְּלָתָא זִימְנִין. אָמַר לֵיהּ. מָהוּ דֵין דִּכְתִיב הִנֵּה כָּל הַמּוֹשֵׁל עָלַיִךְ יִמְשׁוֹל לֵאמֹר כְּאִמָּה בִּתָּהּ. וְכִי אִימִּינוּ לְאָה זוֹנָה הָיְיתָ. דִּכְתִיב וַתֵּצֵא דִינָה. אָמַר לֵיהּ. לְפוּם דִּכְתִיב וַתֵּצֵא לְאָה לִקְרָאתוֹ. פָּשְׁטִין יְצִיאָה מִיצִיאָה.

רִבִּי חִזְקִיָּה חֲוָה מְהַלֵּךְ בְּאוֹרְחָא. פָּגַע בֵּיהּ חַד כּוּתִי. אָמַר לֵיהּ. רִבִּי. אַתְּ הוּא רַבְּהוֹן דִּיהוּדָאֵי. אָמַר לֵיהּ. אִין. אָמַר לֵיהּ. חֲמִי מַה כְתִיב שׁוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ. אָשִׂים אֵין כְּתִיב אֶלָּא תָּשִׂים. דְּאַתְּ שָׁוִי עֲלָךְ.

פרק ג

א משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וּשְׁנֵיהֶן בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים שְׁנֵי הַדַּיָּנִים בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד.

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה כול׳. אָמַר רִבִּי זֵירָא. שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁבֵּירְרוּ מְרַדֵּךְ זְכוּתוֹ. מַאי טַעֲמָא דְּרִבִּי מֵאִיר. כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְרוּ שְׁלָשְׁתָּן מִדַּעַת אַחַת. וּמַאי טַעֲמוֹן דְּרַבָּנִן. לָאו כּוּלָּא מִינָּךְ מִיבְחַר וּמֵיסַב מַה דְּאַתְּ בָּעֵי אֶלָּא אֲנָא וְאַתְּ מְבַחֲרִין וּמְסַבְּין מַה דְּנָן בְּעָיְין. וְקַשְׁיָא עַל דְּרַבָּנִן. מֵת אֶחָד לֹא נִמְצְאוּ שְׁלָשְׁתָּן מִתְבָּרְרִין מִדַּעַת אַחַת.

ב משנה: זֶה פּוֹסֵל דַּיָּינוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל דַּיָּינוֹ שֶׁל זֶה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהוּא מֵבִיא עֲלֵיהֶן רְאָיָה שֶׁהֵן קְרוֹבִין אוֹ פְּסוּלִין אֲבָל אִם הָיוּ כְּשֵׁרִים אוֹ מוּמְחִין מִפִּי בֵּית דִּין אֵינוֹ יָכוֹל לְפָסְלָן.

הלכה: זֶה פּוֹסֵל דַּיָּינוֹ שֶׁלָּזֶה כול׳. כֵּינִי מַתְנִיתָא. זֶה פּוֹסֵל דַּיָּינוֹ שֶׁלָּזֶה. הָא דַיָּינוֹ לֹא. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. בְּאַרְכָאוֹת שֶׁבְּסוּרְיָא אָמְרוּ. הָא בְדִינֵי תוֹרָה לֹא. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אֲפִילּוּ בְדִינֵי תוֹרָה. הֵיךְ אָמְרִין. תֵּרִין בְּנֵי נַשׁ הֲווֹ לָן דִּין בַּאֲנָטוֹכְיָא. אָמַר חַד לְחַבְרֵיהּ. מַה דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר מְקַבֵּל עָלַי. שָׁמַע רִבִּי יוֹחָנָן וְאָמַר. לֹא כָל מִינֵּיהּ מִיטְרָפָא בַּעַל דִּינֵיהּ אֶלָּא שָׁמְעִין מִילֵּיהוֹן תַּמָּן וְאֵין הֲוָות צוֹרְכָא כָּתְבִין וּמְשַׁלְּחִין עוּבְדָא לְרַבָּנָן. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. זֶה אוֹמֵר. בְּטִיבֶּרְיָא. וְזֶה אוֹמֵר. בְּצִיפּוֹרִי. שׁוֹמְעִין לָזֶה שֶׁאָמַר. בְּטִיבֶּרְיָא.

וּלְעוֹלָם זֶה פּוֹסֵל וְזֶה מֵבִיא. אָמַר רִבִּי זֵירָא. בִּטְפֵילָה שָׁנוּ. אָמַר רִבִּי לָא. וְהַאי דָּמַר רִבִּי לָעְזָר. זֶה אָמַר בְּטִיבֶּרְיָא. וְזֶה אָמַר בְּצִיפּוֹרִי. בְּאִינּוּן דַּהֲווֹן יְהִיבִין בְּחָדָא מִשְׁכְּנָא. מִן הָכָא לְהָכָא ז׳ מִילִין. מִן הָכָא לְהָכָא ט׳ מִילִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. תֵּרִין בְּנֵי נַשׁ הֲווֹ לוֹן דִּין בְּטִיבֶּרְיָה. זֶה אוֹמֵר. בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל. וְזֶה אוֹמֵר. בְּבֵית דִּין הַקָּטָן. שׁוֹמְעִין לָזֶה שֶׁאָמַר. בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל.

ג משנה: זֶה פּוֹסֵל עֵדָיו שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל עֵדָיו שֶׁל זֶה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהוּא מֵבִיא עֲלֵיהֶם רְאָיָה שֶׁהֵן קְרוֹבִים אוֹ פְּסוּלִין. אֲבָל אִם הָיוּ כְּשֵׁרִים אוֹ מוּמְחִין מִפִּי בֵּית דִּין אֵינוֹ יָכוֹל לְפוֹסְלָן׃

הלכה: זֶה פּוֹסֵל עֵדָיו שֶׁלָּזֶה כול׳. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. כֵּינִי מַתְנִיתָא. עֵדוֹ. הָא עֵידָיו לֹא. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אֲפִילּוּ עֵדָיו. דְּתַנֵּי. לְעוֹלָם מוֹסִיפִין דַּיָּנִים עַד שֶׁיִּיגָּמֵר הַדִּין וְהַדַּיָּנִין יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן. נִגְמַר הַדִּין אֵין יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן. מוֹדֶה רִבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִם אֵין שָׁם אֶלָּא הֵן שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְפוֹסְלָן. אָמַר זְעִירָה. וְהוּא וְאֶחָד מִן הַשּׁוּק מִצְטָרְפִין לִפְסוֹל עֵדוּת זֶה. רִבִּי חֲנִינָה בָּעֵי. וְאֵין עֵד אֶחָד זוֹקְקוֹ לִשְׁבוּעָה מִכָּל מָקוֹם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. פָּסוּל צָרִיךְ לִיפָּסֵל בְּבֵית דִּין. קָרוֹב אֵין צָרִיךְ לִיפָּסֵל בְּבֵית דִּין. אָמַר רָבָא בַּר בִּינָא בְּשֵׁם רַב. שְׁלָשָׁה כִּגְמַר דִּין.

ד משנה: אָמַר לוֹ נֶאֱמָן עָלַי אַבָּא נֶאֱמָנִין עָלַי שְׁלָשָׁה רוֹעֵי בָקָר רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. הָיָה חַיָּב לַחֲבֵרוֹ שְׁבוּעָה וְאוֹמֵר לוֹ הוֹר לִי בְּחַיֵּי רֹאשְׁךָ רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ׃

הלכה: נֶאֱמָן עָלַי אַבָּא כול׳. אָמַר לוֹ. נֶאֱמָן עָלַי אָבִיךָ. קִיבֵּל עָלָיו בִּפְנֵי שְׁנַיִם יָכוֹל הוּא לַחֲזוֹר בּוֹ. בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה אֵין יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. שְׁמוּאֵל אָמַר. בְּשֶׁלֹּא נָטַל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה. אֲבָל נָטַל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה יָכוֹל הוּא לַחֲזוֹר בּוֹ. רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמְרֵי. אֲפִילּוּ נָטַל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה יָכוֹל הוּא לַחֲזוֹר בּוֹ. קִיטֵּה במקטיה דִּנְקוֹם. קִיבֵּל עָלָיו יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ.

הָיָה חַיָּב לַחֲבֵירוֹ שְׁבוּעָה כול׳. רִבִּי חִייָה בַּר בָּא אָמַר. בְּשֶׁאָמַר לוֹ. יֹאמַר לִי אָבִיךָ וְאֵין לִי עִמָּךְ עֵסֶק. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ. יֹאמַר אָבִיךָ וַאֲנִי מְקַבֵּל עָלַי. עֵילָּא הָיָה רוֹצֶה לְהוֹדוֹת לוֹ. רִבִּי יוֹסֵי בֵּן (בן) חֲנִינָה אָמַר. וַאֲפִילּוּ אָמַר. יֹאמַר לִי אָבִיךָ וַאֲנִי מְקַבֵּל עָלַי. לֹא מָצִינוּ עֵדוּת יוֹצֵא מִפִּי קָרוֹב.

ה משנה: אֵילּוּ הֵן הַפְּסוּלִין הַמְשַׁחֵק בַּקּוּבְיָא וְהַמַּלְוֶה בְרִבִּית וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים וְסוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית וַעֲבָדִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן מִתְּחִלָּה לֹא הָיוּ קוֹרִין אוֹתָן אֶלָּא אוֹסְפֵי שְׁבִיעִית. מִשֶּׁרָבוּ הָאַנְסִין חָזְרוּ לִקְרוֹתָן סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אִימָתַי. בִּזְמַן שֶׁאֵין לָהֶם אוּמָנוּת אֶלָּא הִיא אֲבָל יֵשׁ לָהֶן אוּמָנוּת שֶׁלֹּא הִיא הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר׃

הלכה: אֵילּוּ הֵן הַפְּסוּלִין. הַמְשַׁחֵק בַּקּוּבְיָא כול׳. הַמְשַׁחֵק בַּקּוּבְיָא זֶה הַמְשַׁחֵק בִּפְסֵיפְסִין. אֶחָד הַמְשַׁחֵק בִּפְשָׁשִׁיפְשִׁין וְאֶחָד הַמְשַׁחֵק בִּקְלִיפֵּי אֱגוֹזִים וְרִימּוֹנִים לְעוֹלָם אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָן עַד שֶׁיְּשַׁבֵּר פְּסֵיפְסָיו אוֹ יִקְרַע שְׁטָרוֹתָיו וְיִבָּדֵק וַיַּחְזְרוּ בָהֶן חֲזָרָה גְמוּרָה.

וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים. אֶחָד הַמַּמְרֶה יוֹנִים וְאֶחָד הַמַּמְרֶה שְׂאָר בְּהֵמָה חַיָּה וָעוֹף אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָן עַד שֶׁיְּשַׁבְּרוּ פְּגִימָיו וַיַּחְזְרוּ בָהֶן חֲזָרָה גְמוּרָה.

סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית. אֵי זֶהוּ תַּגָּר שְׁבִיעִית. זֶה שֶׁיּוֹשֵׁב וּבָטֵל כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ. כֵּינָן שֶׁבָּא שְׁבִיעִית הִתְחִיל מְפַשֵּׁט יָדָיו וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בִּפֵּירוֹת שְׁבִיעִית. וּלְעוֹלָם אֵין

מְקַבְּלִין אוֹתָן עַד שֶׁתַּגִּיעַ שְׁבִיעִית אֲחֶרֶת וְיִבָּדֵק וְיִחָזוֹר בּוֹ חֲזָרָה גְּמוּרָה. תַּנְיָא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. שְׁתֵּי שְׁבִיעִיּוֹת. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר. חֲזָרַת מָמוֹן לֹא חֲזָרַת דְּבָרִים. שֶׁיֹּאמַר לָהֶם. הֵא לָכֶם מָאתַיִם זוּז וְחִלְקוּם לָעֲנִיִּים מַה שֶּׁכָּנַסְתִּי מִפֵּירוֹת עֲבֵירָה. הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן הָרוֹעִין וְהַחַמְסָנִין וְהַגַּזְלָנִין וְכָל הַחֲשׁוּדִין עַל הַמָּמוֹן עֲדוּתָן בְּטֵילָה. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ. וּבִלְבַד בְּרוֹעִין בְּהֵמָה דַּקָּה.

אָמַר רַב הוּנָא. מָאן תַּנָּא מַפְרִיחֵי יוֹנִים. רַבִּי לְיֵעֶזֶר. דְּתַנְיָנן תַּמָּן. מַפְרִיחֵי יוֹנִים פְּסוּלִין מִן הָעֲדוּת. אָמַר רַבִּי מָנָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי. עוֹד הָדָא דְּסַנְהֶדְרֵי כְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר. אָמַר לֵיהּ. דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. הָכָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי. יוֹדְעִין הָיִינוּ שֶׁפָּסוּל מֵעֲדוּת מָמוֹן. מַה בָּא לְהָעִיד. אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁפָּסוּל מֵעֲדוּת מָמוֹן כָּךְ פָּסוּל מֵעֲדוּת נְפָשׁוֹת. וְעֵידֵי הַחוֹדֶשׁ כְּעֵידֵי נְפָשׁוֹת אינון. דְּתַנְיָנן. זֶה הַכְּלָל. כָּל עֲדוּת שֶׁאֵין אִשָּׁה כְּשֵׁירָה לָהֶן אַף הֵן אֵינָן כְּשֵׁירִין לָהּ. מָאן תַּנְיֵיתָהּ. רַבָּנִין. רַבָּנִין כְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר. מוֹדִין לֵיהּ וּפְלִיגִין עָלוֹהִי. רַבִּי הוּנָא בְּשֵׁם רַב הוּנָא אָמַר. כּוּלָּא כְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר. וְאַתְיָיא אִילֵּין פְּלוּגְתָא כְּאִילֵּין פְּלוּגְתָא. דְּתַנְיָ. עֵד זוֹמֵם פָּסוּל מִכָּל עֲדֵיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים. בִּזְמַן שֶׁנִּמְצָא זוֹמֵם בְּעֵדוּת נְפָשׁוֹת. אֲבָל אִם נִמְצָא זוֹמֵם בְּעֵדוּת מָמוֹן אֵין פָּסוּל אֶלָּא מֵאוֹתָהּ עֵדוּת בִּלְבַד. וַתְיָיא דְּרַבִּי יוֹסֵי כְּרַבָּנִין וּדְרַבִּי מֵאִיר כְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. מִתְּחִילָּה לֹא הָיוּ קוֹרִין אוֹתָן אֶלָּא אוֹסְפֵי שְׁבִיעִית. מִשֶּׁרַבּוּ הָאֲנָסִין חָזְרוּ לְקָרוֹתָן סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי יוּדָן. אִימָתַי. בִּזְמַן שֶׁאֵין לָהֶן אֶלָּא הִיא. אֲבָל יֵשׁ לוֹ אוּמָנוּת שֶׁלֹּא הִיא חֲבֵרַי זֶה כָּשֵׁר. הֵיךְ עֲבִידָא. יוֹשֵׁב וּבָטֵל כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ. כֵּינָן שֶׁבָּאת שְׁבִיעִית הִתְחִיל פּוֹשֵׁט אֶת יָדָיו וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית. אִם יֵשׁ עִמּוֹ מְלָאכָה אֲחֶרֶת כָּשֵׁר. וְאִם לָאו פָּסוּל. אֲבָל אִם הָיָה עָסוּק בְּמַלַּאכְתּוֹ כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ כֵּינָן שֶׁבָּאת שְׁבִיעִית הִתְחִיל מְפַשֵּׁט אֶת יָדָיו וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עִמּוֹ מְלָאכָה אֲחֶרֶת כָּשֵׁר. רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר. הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמַתְנִיתִין. אִיקְלַס רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא דָּמַר שְׁמוּעָה מִשּׁוּם דִּזְעִיר מִינֵּיהּ.

תַּנְיָ רַבִּי חִיָּיה לְחוּמְרָא. הֵיךְ עֲבִידָא. יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּמַלַּאכְתּוֹ כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ. כֵּינָן שֶׁבָּאת שְׁבִיעִית הִתְחִיל מְפַשֵּׁט יָדָיו וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ מְלָאכָה אֲחֶרֶת פָּסוּל. לֹא בְדָא רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר. הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמַתְנִיתִין. תַּמָּן רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא דָּמַר שְׁמוּעָה מִשּׁוּם זְעִיר מִינֵּיהּ. אוּף הָכָא כֵּן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּירַבִּי בּוּן. תַּמָּן אֵין מַלְכוּת אוֹנֶסֶת. בְּרַם הָכָא הַמַּלְכוּת אוֹנֶסֶת.

בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁהָיְתָה הַמַּלְכוּת אוֹנֶסֶת הוֹרֵי רַבִּי יַנַּאי שֶׁיְּהוּ חוֹרְשִׁין חֲרִישָׁה הָרִאשׁוֹנָה. חַד מִשּׁוּמָּד הֲוָה אִיעֲבַר בִּשְׁמַיַּעַתָּא. חָמְתוֹן רַמְיָין קוֹבְעָתֵיהּ. אֲמַר לוֹן. הַאסְטוּ. שָׁרָה מררה. שָׁרָא לְכוֹן מִירְמָא קוֹבָעַת.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי. קִשִּׁיתָהּ קוֹמֵי רַבִּי אַבָּהוּ. לֹא כֵן אָמַר זְעִירָא וְרַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי רַבִּי יִרְמְיָה רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק. נִמְנוּ בַּעֲלֵיית בֵּית נִתְזָה בְּלוּד. עַל הַתּוֹרָה מְנַיִין. אִם אָמַר גּוֹי לְיִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה חוּץ מֵעֲבוֹדָה זָרָה וְגִילּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים יַעֲבוֹר וְאַל יֵהָרֵג. הָדָא דְתֵימַר בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ. אֲבָל בְּרַבִּים אֲפִילּוּ עַל מִצְוָה קַלָּה אַל יִשְׁמַע לוֹ. כְּגוֹן פַּפּוֹס וְלוּלְיָינוּס אָחִיו שֶׁנָּתְנוּ לָהֶן מַיִם בִּכְלֵי זְכוּכִית צְבוּעָה וְלֹא קִיבְּלוּ מֵהֶן. אָמַר. לֹא אִיתְכַּוון מְשַׁמַּדְתְּהוֹן אֶלָּא מִגְּבֵי אַרְנוֹנִין. כַּמָּה הֵן רַבִּים. רַבָּנִן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין. עֲשָׂרָה. דִּכְתִיב וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי בִּינָא זְעִירָא חֲמוּנֵיהּ פָּרֵי חוֹרֵי חַמְרָא בְּשַׁבָּתָא. רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי הוֹרוּן לְמֵפֵי לְאַרְטִיקְנָס בְּשׁוּבְתָא. אָמַר רַבִּי מָנִי. קִשִּׁיתָהּ קוֹמֵי רַבִּי יוֹנָה אַבָּא. וְלֹא כֵן אָמַר רַבִּי זְעִירָא רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי רַבִּי יִרְמְיָה רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק. נִמְנוּ בַּעֲלֵיית בֵּית נִתְזָה בְּלוּד וְכוּלּ׳. לֹא אִתְכַּוון מְשַׁמַּדְתְּהוֹן אֶלָּא אִיתְכַּוון מֵיכוֹל פִּיתָא חֲמִימָא. כַּמָּה הֵן רַבִּים. רַבָּנִן דְּקֵיסָרִי אָמְרִי. עֲשָׂרָה. דִּכְתִיב וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי אַבָּינָא בְּעָא רַבִּי אִמִּי. גּוֹיִם מָהוּ שֶׁיְּהוּ מְצוּוִּין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם. אָמַר לֵיהּ וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל מְצוּוִּין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם וְאֵין הַגּוֹיִם מְצוּוִּין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם. רַבִּי נִיסַּי בְּשֵׁם רַבִּי לָעְזָר שָׁמַע לָהּ מֵהָדָא. לַדָּבָר הַזֶּה יִסְלַח יי לְעַבְדֶּךָ וגו׳. יִשְׂרָאֵל מְצוּוִּין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם וְאֵין הַגּוֹיִם מְצוּוִּין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם.

רַבִּי בָּא בַּר זְמִינָא הֲוָה מְחַיֵּט גַּבֵּי חַד בַּר נַשׁ בְּרוֹמֵי. אֲיִיתֵי לֵיהּ בְּשַׂר נְבֵילָה. אֲמַר לֵיהּ. אֲכוֹל. אֲמַר לֵיהּ. לִי נָא אֲכִיל. אֲמַר לֵיהּ. אֲכוֹל דִּילָא כֵן אֲנָא קָטִיל לָךְ. אֲמַר לֵיהּ אִין בְּעִית מִיקְטוֹל קְטוֹל דִּלִי נָא אֲכִיל בְּשַׂר נְבֵילָה. אֲמַר לֵיהּ. מָאן מוֹדַע לָךְ דְּאִילּוּ אֲכָלְתָּהּ חֲוִינָא קָטְלִין לָךְ. אוֹ יְהוּדִי יְהוּדִי אוֹ אָרַמַאי אָרַמַאי. אָמַר רַבִּי מָנָא. אִילּוּ הֲוָה רַבִּי בָּא בַּר זְמִינָא שָׁמַע מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִן מִיזַל הֲוָה בְּהָדָא.

טְיֵיב בִּזְמַן זֶה מָהוּ. רַבִּי יִרְמְיָה סְבַר מֵימַר. בָּטֵל הַדִּין בְּטֵלָה גְּזֵירָתָא. רַבִּי יוֹסֵי סְבַר מֵימַר. לְעוֹלָם הַגְּזֵירָה בִּמְקוֹמָהּ עַד שֶׁיֵּעָמוֹד בֵּית דִּין אַחֵר וִיבַטְּלָהּ. וְדִכְוָותָהּ. מֵאֵימָתַי אָדָם זוֹכֶה לְפֵירוֹתָיו בַּשְּׁבִיעִית. רַבִּי יִרְמְיָה סְבַר מֵימַר. מִשֶּׁיִּתְגַּם לְתוֹךְ כֶּלְיוֹ. רַבִּי יוֹסֵי סְבַר מֵימַר. אֲפִילּוּ נְתוּנִים בְּתוֹךְ כֶּלְיוֹ לֹא זָכָה. סְבַר דִּינּוּן דִּידֵיהּ וְלֵית אִינּוּן דִּידֵיהּ.

רַבִּי מָנָא כַּד עָאַל פְּרוֹקְלָא בְּצִיפּוֹרִי הוֹרֵי מַפְקָא נַחְתּוֹמַיָּא בְּשׁוּקָא. רַבָּנִין דְּגָוֶה הוֹרוּ מֵיפֵי חֲמִיעַ בְּפִיסְחָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּירַבִּי בּוּן. אֲנִי פִּי מֶלֶךְ שְׁמוֹר. אֲנִי פִּי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים אֶשְׁמוֹר. שֶׁאָמַר לִי בַּסִּינַי אָנֹכִי יי אֱלֹהֶיךָ. וְעַל דִּבְרַת. לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים

עַל פָּנַי. שְׁבוּעַת אֱלֹהִים. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יי אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. בַּדָּבָר הַזֶּה נָבוֹא הַהוּא גַּבְרָא וְהֵהֵן כַּלְבָּא שְׁנֵיהֶן שָׁוִין.

רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב. הֲלָכָה כְּרִבִּי יְהוּדָה.

ו משנה: וְאֵילּוּ הֵן הַקְּרוֹבִין אָחִיו וַאֲחִי אָבִיו וַאֲחִי אִמּוֹ וּבַעַל אֲחוֹתוֹ וּבַעַל אֲחוֹת אָבִיו וּבַעַל אֲחוֹת אִמּוֹ וְחָמִיו וַאֲגִיסוֹ הֵן וּבְנֵיהֶן וְחַתְנֵיהֶן וְחוֹרְגוֹ לְבַדּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי זוֹ מִשְׁנַת רַבִּי עֲקִיבָה. אֲבָל מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה דּוֹדוֹ וּבֶן דּוֹדוֹ. וְכָל הָרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ וְכָל הַקָּרוֹב לוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. הָיָה קָרוֹב וְנִתְרַחֵק חֲרֵי זֶה כְּשֵׁר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֲפִילּוּ מֵתָה בִתּוֹ וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים מִמֶּנּוּ חֲרֵי זֶה קָרוֹב:

הלכה: אֵילּוּ הֵן הַקְּרוֹבִין כול׳. מִכָּיוָן דְּתַנְיָנָן אָחִיו מַה צוֹרְכָה לְמֵיתְנֵי אָחִי אָבִיו. לוֹמַר בְּנוֹ וְחַתְנוֹ שֶׁל חָתָן.

אָחִי אָבִיו. מִכָּיוָן דְּתַנְיָנָן אָחִי אָבִיו מַה צוֹרְכָה לְמֵיתְנֵי אָחִי אִמּוֹ. לוֹמַר בְּנוֹ וְחַתְנוֹ שֶׁל חָתָן.

אָחִי אִמּוֹ. מִכָּיוָן דְּתַנְיָנָן בַּעַל אֲחוֹתוֹ מַה צוֹרְכָה לְמֵיתְנֵי בַּעַל אֲחוֹת אָבִיו. לוֹמַר בְּנוֹ וְחַתְנוֹ שֶׁלְּחָתָן.

בַּעַל אֲחוֹת אָבִיו. מִכָּיוָן דְּתַנְיָנָן בַּעַל אֲחוֹת אָבִיו. מַה צוֹרְכָה לְמֵיתְנֵי בַּעַל אֲחוֹת אִמּוֹ. לוֹמַר בְּנוֹ וְחַתְנוֹ שֶׁלְּחָתָן.

בַּעַל אֲחוֹת אִמּוֹ. וְהָתַנְיָנָן חוֹרְגוֹ לְבַדּוֹ. רַב אָמַר. אִם חָתַן חָמוֹתוֹ אָסוּר בַּעַל חוֹרְגָתוֹ לֹא כָל שֶׁכֵּן. תִּיפְתָּר שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים וַחֲתָנִים מִמֶּנּוּ.

אֲגִיסוֹ. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. יֵשׁ לוֹ בָּנִים וַחֲתָנִים. וְאִית תַּנֵּי תַּנֵּי. אֵין לוֹ בָּנִים וַחֲתָנִים. מָאן דָּמַר יֵשׁ לוֹ בָּנִים וַחֲתָנִים. מִמֶּנָּה. וּמָאן דָּמַר אֵין לוֹ בָּנִים וַחֲתָנִים. מִמָּקוֹם אַחֵר.

רַב נָפַק לְמֵיתְרֵי מִשְׁכִּין לְרִבִּי חִיָּיה רַבָּה. עֲבַר בְּחַד אֲתַר וְאַשְׁכַּח רִבִּי יוֹחָנָן יְתִיב וּמַקְשֵׁי. תַּנְיָנָן. חוֹרְגוֹ לְבַדּוֹ. אֵשֶׁת חוֹרְגוֹ מָהוּ. בַּעַל חוֹרְגָתוֹ מָהוּ. אֵשָׁה כְּבַעֲלָהּ וּבַעַל כְּאִשְׁתּוֹ. וְקָמַת אֵשֶׁת חוֹרְגוֹ כְּחוֹרְגוֹ וְהַבַּעַל כְּאֵשָׁה.

רַב חִסְדָּא בָּעֵי. דּוֹר שְׁלִישִׁי מָהוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר בְּאֵשֶׁת רִאשׁוֹן. מֹשֶׁה מָהוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר בְּאֵשֶׁת פִּינְחָס. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. מְקַבְּלִין דּוֹר שֵׁינִי וְדוֹר שְׁלִישִׁי מִדּוֹחַק. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אֲפִילּוּ מֵרֵיוַח.

כְּהָדָא אֲגִיסֵיהּ דְּרַב הוּנָא הֲוָה לֵיהּ דִּין עִם חַד בַּר נַשׁ. אָמַר. כָּל מַה דְּרַב הוּנָא אָמַר אֲנָא מְקַבֵּל עָלַי. שָׁמַע רַב הוּנָא וְאָמַר כְּהָדֵין. יוֹדַעְנִי כְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ מִלְּמַעֲלָן כָּךְ אָמְרוּ מִלְּמַטָּן. רַב יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב. הֲלָכָה כְּרִבִּי יוּדָה.

ז משנה: הָאוֹהֵב וְהַשּׂוֹנֵא. אוֹהֵב זֶה שׁוֹשְׁבִין. שׂוֹנֵא כֹּל שֶׁלֹּא דִבֵּר עִמּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּאֵיבָה. אָמְרוּ לוֹ לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ:

הלכה: הָאוֹהֵב וְהַשּׂוֹנֵא כול׳. רִבִּי טְבַלַּיי רִבִּי אַבִּינָא בְּשֵׁם רַב. בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה שָׁנוּ.

ח משנה: כֵּיצַד בּוֹדְקִין אֶת הָעֵדִים. הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן וּמְאַיְמִין עֲלֵיהֶן וּמוֹצִיאִין אוֹתָן לַחוּץ וּמְשַׁיְּרִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן וְאוֹמֵר לוֹ אֱמוֹר לִי הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה חַיָּיב לָזֶה. אִם אָמַר הוּא אָמַר לִי שֶׁאֲנִי חַיָּיב לוֹ אִישׁ פְּלוֹנִי אָמַר לִי שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ לֹא אָמַר כְּלוּם עַד שֶׁיֹּאמַר בְּפָנֵינוּ הוֹדָה לוֹ שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ מָאתַיִם זוּז.

הלכה: כֵּיצַד בּוֹדְקִין אֶת הָעֵדִים כול׳. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אִם הָיָה מִתְכַּוֵּין לְמָסוֹר לוֹ עֵדוּת עֵדוּתָן קַיֶּמֶת.

כֵּיצַד דָּנִין. הַדַּיָּנִין יוֹשְׁבִין וְהַנִּידּוֹנִין עוֹמְדִין וְהַתּוֹבֵעַ פּוֹתֵחַ בִּדְבָרָיו רִאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר מִי בַעַל דְּבָרִים יִגַּשׁ אֲלֵיכֶם.

וּמְנַיִין שֶׁהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. רִבִּי קִרְיסְפָּא בְּשֵׁם רִבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל. יִגַּשׁ אֲלֵיכֶם. יַגִּישׁ רְאָיוֹתָיו.

רִבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי. בִּיבָמָה מִי מְרַדֶּדֶף אַחַר מִי. הָתִיב רִבִּי לָעְזָר. וְהָכְתִיב וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. יָפָה לִימְּדָנִי רִבִּי לָעְזָר.

רִבִּי בֶּרֶכְיָה וְרִבִּי חֶלְבּוֹ רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּאי. הַתּוֹבֵעַ תּוֹבֵעַ מִשִּׁיב וְהַנִּתְבָּע מִשִּׁיב וְהַדַּיָּן מַכְרִיעַ. אָמַר רִבִּי סִימוֹן. צָרִיךְ הַדַּיָּן לְשַׁנּוֹת טַעֲנוֹתֵיהֶן. שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת אוֹמֶרֶת זֶה בְּנִי הַחַי וּבִנְךָ הַמֵּת וגו׳.

רַב הוּנָא כַּד הֲוָה חָמֵי סָהֲדוּ מְכַוְּונָא הֲוָה חָקַר וְכַד הֲוָה חָמֵי הָכֵן הֲוָה מְכַוֵּון. רַב הוּנָא מֵיקַל לְדַיָּנָא דַּאֲמַר. מְקַבְּלִין עֲלֵיכוֹן חַד סָהִיד. אֶלָּא יֵימְרוּן אִינּוּן. רַב הוּנָא כַּד הֲוָה יָדַע זְכוּ לְבַר נָשׁ בְּדִינָא וְלָא הֲוָה יָדַע לֵיהּ הֲוָה פָּתַח לֵיהּ. עַל שֵׁם פָּתַח פִּיךָ לְאִלֵּם.

רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. הַמַּכְמִין עֵידָיו אֲחוֹרֵי גֶּדֶר לֹא עָשָׂה כְלוּם. כְּהָדָא. חַד בַּר נַשׁ אַשְׁגַּח לְמֵיגוֹס גַּו אֲרִיסְטוֹן. אֲמַר לֵיהּ. הַב לִי מַה דְּאַתְּ חַיָּיב לִי. אֲמַר לֵיהּ. אֵין. בָּתַר דְּקָמוּן אֲמַר לֵיהּ. לִי נָא חַיָּיב לָךְ כְּלוּם. אֲמַר לֵיהּ. אִית לִי סָהֲדִין. אֲמַר לֵיהּ. לָא אָמְרִית אֶלָּא בְּגִין דְּלָא מִיעַרְבֵּב מְגוֹסָתָךְ. אֲתָא קוֹמֵי רִבִּי אִמִּי וְאָמַר. הָדָא דָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. הַמַּכְמִין עֵדָיו אֲחוֹרֵי גֶּדֶר לֹא עָשָׂה כְלוּם.

ט משנה: הָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁנִי וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ. אִם נִמְצְאוּ דִבְרֵיהֶם מְכוּוָּנִים נוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר. שְׁנַיִם אוֹמְרִים זַכַּאי וְאֶחָד אוֹמֵר חַיָּיב זַכַּאי. שְׁנַיִם אוֹמְרִים חַיָּיב וְאֶחָד אוֹמֵר זַכַּאי חַיָּיב. אֶחָד אוֹמֵר זַכַּאי וְאֶחָד אוֹמֵר חַיָּיב וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִין: וַאֲפִלּוּ שְׁנַיִם מְזַכִּין אוֹ מְחַיְּבִין וְאֶחָד אוֹמֵר

אֵינִי יוֹדֵעַ יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִין׃

הלכה׃ הָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁינִי כול׳. שְׁעִירִים. מִיעוּט שְׁעִירִים שְׁנַיִם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁנֵי. שֶׁיִּהוּ שְׁנֵיהֶן שָׁוִין.

כְּבָשִׂים. מִיעוּט כְּבָשִׂים שְׁנַיִם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁנֵי. שֶׁיִּהוּ שְׁנֵיהֶן שָׁוִין.

מִיעוּט צְפִּרִים שְׁנַיִם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁתֵּי. שֶׁיִּהוּ שָׁווֹת. מִיעוּט חֲצוֹצְרוֹת שְׁתַּיִם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁתֵּי. שֶׁיִּהוּ שָׁווֹת.

הָתִיב רִבִּי חַגַּי לְרִבִּי יָסָא. וְהָכְתִיב וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים. מֵעַתָּה מִיעוּט אֲנָשִׁים שְׁנַיִם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁנֵי. שֶׁיִּהוּ שָׁוִין. וְהָכְתִיב לֹא תַּשֶּׂה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם. הֲרֵי גֵּר דָּן עִם מִי שֶׁאֵינוֹ גֵּר. יָתוֹם דָּן עִם מִי שֶׁאֵינוֹ יָתוֹם. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר שְׁנֵי. מוּפְנֶה לְהַקִּישׁ וְלָדוּן מִמֶּנּוּ גְּזֵירָה שָׁוָה. נֶאֱמַר כָּאן שְׁנֵי וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים. מַה לְּהַלָּן אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים אַף כָּאן אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים וְלֹא קְטַנִּים. הֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁאֵין הָאִשָּׁה דָּנָה. וְלֹא מֵעִידָה.

רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַב יוֹסֵף. נֶאֱמַר כָּאן שְׁנֵי וְנֶאֱמַר לְהַלָּן שְׁנֵי. מַה לְּהַלָּן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אַף כָּאן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים. אִם כֵּן מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁנֵי. שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב. אֶחָד אוֹמֵר כָּל צוֹרְכוֹ וּלְאֶחָד אוֹמֵר לוֹ. קַצֵּר דְּבָרֶיךָ.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה. שָׁמַעְתִּי שֶׁאִם רָצָה הַדַּיָּן לְהוֹשִׁיב אֶת שְׁנֵיהֶן מוֹשִׁיב. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר. אוֹמְרִין לוֹ. לְבוֹשׁ כְּשֵׁם שֶׁהוּא לָבוּשׁ אוֹ הַלְבִּישֵׁהוּ כְּשֵׁם שֶׁאַתְּ לָבוּשׁ.

אָמַר רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב הוּנָא. צְרִיכִין הָעֵדִים לַעֲמוֹד בְּשָׁעָה שֶׁמֵּעִידִין. שֶׁנֶּאֱמַר וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. אַף הַנִּידּוֹנִין צְרִיכִין לַעֲמוֹד בְּשָׁעָה שֶׁמְּקַבְּלִין דִּינָן. שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יי.

כְּתִיב לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים. וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָת. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים. לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת בְּעֵדוּת בָּנִים וּבָנִים לֹא יוּמְתוּ בְּעֵדוּת אָבוֹת. מְנַיִן שֶׁלֹּא יִהוּ הָעֵדִים קְרוֹבִין שֶׁלַּנִּידּוֹנִין.

וּמְנַיִן שֶׁלֹּא יִהוּ הָעֵדִים קְרוֹבִין זֶה לָזֶה. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁאִם הוּזְמוּ לֹא מִפִּיהֶן נֶהֱרָגִין. וּמְנַיִן שֶׁלֹּא יִהוּ הָעֵדִים קְרוֹבִין שֶׁלַּדַּיָּנִין. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁאִם הוּזַם אֶחָד מֵהֶן כְּלוּם נֶהֱרָג עַד שֶׁיּוּזַם חֲבֵירוֹ. אִם אַתְּ אוֹמֵר כֵּן לֹא הָיָה נֶהֱרָג עַל פִּיו.

וּמְנַיִן שֶׁלֹּא יִהוּ הַדַּיָּנִין קְרוֹבִין זֶה לָזֶה. אָמְרָה תוֹרָה. הַרוֹג עַל פִּי עֵדִים. הַרוֹג עַל פִּי דַיָּנִין. מָה עֵדִים אֵין קְרוֹבִין זֶה לָזֶה אַף דַּיָּנִין אֵין קְרוֹבִין זֶה לָזֶה.

אֵין לִי אֶלָּא אָבוֹת וּבָנִים. שְׁאָר קְרוֹבִין מְנַיִן. אָמַר רִבִּי זְעִירָא וּבָנִים. לַרַבּוֹת שְׁאָר קְרוֹבִין.

עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה.

כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל מְנַיִן. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה וְהִצִּילוּ הָעֵדָה. שֶׁלֹּא יְהֵא הָעֵדָה לֹא קְרוֹבֵי מַכָּה וְלֹא קְרוֹבֵי מוּכֶּה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. אִם אַתָּה אוֹמֵר כֵּן נִמְצֵאת אוֹמֵר. בֵּית דִּין גּוֹאֲלֵי הַדָּם. מִיכָּן שֶׁלֹּא יְהוּ הַדַּיָּנִין קְרוֹבֵי הַנִּידּוֹנִין. וּמְנַיִן שֶׁלֹּא יְהוּ הָעֵדִים קְרוֹבֵי הַנִּידּוֹנִין. אָמְרָה תוֹרָה. הַרוֹג עַל פִּי עֵדִים. הַרוֹג עַל פִּי דַיָּנִין. מַה הַדַּיָּנִין אֵינָן קְרוֹבֵי הַנִּידּוֹנִין. אַף הָעֵדִים לֹא יְהוּ קְרוֹבֵי הַנִּידּוֹנִין. וּמְנַיִן שֶׁלֹּא יְהוּ הָעֵדִים קְרוֹבִין זֶה לָזֶה. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁהוּזְמוּ לֹא מִפִּיהֶן הֵן נֶהֱרָגִין.

בַּכְּשֵׁירִים וְלֹא בִּפְסוּלִים. שֶׁנֶּאֱמַר אִם לֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. אֶת שֶׁמַּגִּיד וַחֲבֵירוֹ מְשַׁלֵּם מָמוֹן. יָצָא פָּסוּל שֶׁאֲפִילוּ מַגִּיד אֵין חֲבֵירוֹ מְשַׁלֵּם מָמוֹן.

בִּפְנֵי בֵית דִּין. לְהוֹצִיא עֵד אֶחָד. בְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ. הֲרֵי אַתְּ מְקוּבָּל עָלֵינוּ כְּשְׁנַיִם. יָכוֹל יְהֵא חַיָּיב. תַּלְמוּד לוֹמַר אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע. אֵת שֶׁהוּא כָּשֵׁר לְהָעִיד עֵדוּת תּוֹרָה. יָצָא עֵד אֶחָד שֶׁאֵין כָּשֵׁר לְהָעִיד עֵדוּת תּוֹרָה.

שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין. אִם לֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. אֶת שֶׁמַּגִּיד וּמְשַׁלֵּם מָמוֹן. יָצָא חוּץ לְבֵית דִּין שֶׁאֲפִילוּ מַגִּיד אֵין חֲבֵירוֹ מְשַׁלֵּם מָמוֹן.

וּמְנַיִן לִשְׁנֵי עֵדִים. הוּא וְעֵד אַחֵר חֲרֵי כָאן שְׁנַיִם. וּכְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דִּרְבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר. כָּל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה עֵד סְתָם חֲרֵי הוּא בִּכְלָל שְׁנֵי עֵדִים עַד שֶׁיּוֹדִיעֲךָ הַכָּתוּב שֶׁהוּא עֵד אֶחָד. אַשְׁכַּח תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. עֵד אֶחָד מָהוּ לְחַיֵּיב עָלָיו מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. אֵיפְשַׁר לוֹמַר אַחֵר רָאוּי לְצָרְפוֹ וּלְחַיְּבוֹ מִשּׁוּם שְׁבוּעַת עֵדוּת וְאֵתְּ מְחַיְּבוֹ מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי.

קָרוֹב מָהוּ לְחַיֵּיב עָלָיו מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. יֵיבָא כְהָדָא דְּמַר רִבִּי בָּא (בַּר) שְׁמוּאֵל. שְׁבוּעָה שֶׁנִּתַּן פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי מְנָה. נִמְצָא שֶׁלֹּא נָתַן. מֵאַחַר שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לָבֹא וְאֵין בְּיָדוֹ לְשֶׁעָבַר. אוֹ כְהָדָא. אָמַר לוֹ. הֵיכָן שׁוֹרִי. אָמַר לוֹ. אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח. וְהוּא שֶׁמֵּת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ אָבַד. מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי. וְאָמַר אָמֵן. פָּטוּר. רַב אָמַר. פָּטוּר מִשְׁבוּעַת פִּיקָדוֹן וְחַיָּיב מִשְׁבוּעַת בִּיטּוּי. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. מֵאַחַר שֶׁמִּצְוָה לְהַפִּיסוֹ אֵין חַיָּיב מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַב אֵינוֹ מְצֻוֶּה לְהַפִּיסוֹ. מְפַיְּיסוֹ עַל הָאֱמֶת וְאֵינוֹ מְפַיְּיסוֹ עַל הַשֶּׁקֶר.

תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. קָרְבָּן. מְנָן לֵיהּ בֵּית דִּין. יָלְפִין אֲגָדָה אֲגָדָה. מָה אֲגָדָה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בֵּית דִּין אַף כָּאן בֵּית דִּין.

כְּהָדָא. אֵין מְקַבְּלִין עֵדִים אֶלָּא אִם כֵּן רָאוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר. אֲפִילוּ בְּזֶה אַחַר זֶה. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רַב. מוֹדִין חֲכָמִים לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה בְּעֵידֵי כְכוֹרָה וּבְעֵידֵי חֲזָקָה. רִבִּי בָּא בְשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה. אַף בְּעֵידֵי סִימָנִין כֵּן. מַה דִּפְשִׁיטָא. בְּשֶׁזֶּה אוֹמֵר. רָאִיתִי שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּגַבּוֹ. וְזֶה אוֹמֵר.

רָאִיתִי שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּגַפּוֹ. אֶחָד אוֹמֵר. רָאִיתִי שְׁעָרָה אַחַת בְּגַבּוֹ. וְאֶחָד אוֹמֵר. רָאִיתִי שְׁעָרָה אַחַת בִּכְרֵיסוֹ. וְלֹא כְלוּם. כָּל שֶׁכֵּן גַּבּוֹ וְגַפּוֹ. שְׁנַיִם אוֹמְרִים רָאִינוּ שְׁעָרָה אַחַת בְּגַבּוֹ. וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים רָאִינוּ שְׁעָרָה אַחַת בִּכְרֵיסוֹ. רַב יוֹסֵי וְרַב הוֹשַׁעְיָה בַּר רַב שַׁמַּי. חַד אָמַר. פָּסוּל. וְחַד אָמַר. כָּשֵׁר. מָאן דְּמַר פָּסוּל. בְּמֵעִיד עַל חֲצִי סִימָן. וּמָאן דְּמַר כָּשֵׁר. אֲנִי אוֹמֵר. שֶׁמָּא נִשְׁרוּ. אֶחָד אוֹמֵר. שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּגַבּוֹ. וְאֶחָד אוֹמֵר. שְׁנַיִם בִּכְרֵיסוֹ. רִבִּי בָּא אָמַר. דִּבְרֵי הַכֹּל כָּשֵׁר. אָמַר רִבִּי חַגַּיי. דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר. בְּמַחֲלוֹקֶת. אָמַר רִבִּי [יוֹסֵי] לְרִבִּי חַגַּיי. הָא רִבִּי יוּדָן אָמַר דִּכְוָותֵי. אָמַר לֵיהּ. וְעַל רַבֵּיהּ אֲנָא פְלִיג כָּל שֶׁכֵּן עֲלוֹי. אָמַר רִבִּי מָנָא. יְאוּת אָמַר רִבִּי חַגָּא. אִילּוּ שְׁטָר שֶׁחָתוּם בְּאַרְבָּעָה חוֹתָמוֹת וְזֶה מֵעִיד עַל שְׁנַיִם וְזֶה מֵעִיד עַל שְׁנַיִם וְקָרָא עָלָיו עֵרְעֵר שֶׁמָּא כְלוּם הוּא. וְאֵין כָּל חֲתִימָה צְרִיכָה שְׁנֵי עֵדִים. וְהָכָא כָּל סִימָן צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים. רִבִּי חִינְנָא שָׁמַע לָהּ מִשּׁוּם חֲזָקָה. אִילּוּ אֶחָד מֵעִיד שֶׁאֲכָלָהּ שָׁנָה רִאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית וְאֶחָד מֵעִיד שֶׁאֲכָלָהּ רְבִיעִית חֲמִישִׁית וְשִׁשִּׁית שֶׁמָּא כְלוּם הוּא. וְאֵין כָּל חֲזָקָה וַחֲזָקָה צְרִיכָה שְׁנֵי עֵדִים. וְהָכָא כָּל סִימָן וְסִימָן צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים.

כְּהָדָא. אֵין שׁוֹמְעִין מִן הָעֵדִים אֶלָּא אִם כֵּן בָּאוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת. רִבִּי נָתָן אוֹמֵר. שׁוֹמְעִין דִּבְרֵי רִאשׁוֹן וְלִכְשֶׁיָּבוֹא שֵׁינִי שׁוֹמְעִין אֶת דְּבָרָיו. רִבִּי יוֹנָתָן חֲוָה יְתִיב מַקְשֵׁי. אֵיפְשַׁר אִית הָכָא בַּר נַשׁ דְּשָׁמַע הֲלָכָה כְּרִבִּי נָתָן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. הָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יָקִים. אָמַר יָקוּם לָעֵיל. כֵּינִי דִּסְלַק אָמַר לֵיהּ. שָׁמַעְתָּ הֲלָכָה כְּרִבִּי נָתָן. אָמַר לֵיהּ. שָׁמַעְתִּי. מוֹדֶה רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה לְרִבִּי נָתָן. אָמַר לֵיהּ. וּלְהָדָא צוֹרְכָה. אָמַר לֵיהּ. וְלֹא אִתְכַּוֵון רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה אֶלָּא מַסְקָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יָקִים לְעֵיל בְּגִין דַּחֲוָה אִינְשָׁא רַבָּא.

רַב חִסְדָּא בָּעֵי. מָהוּ לְקַבֵּל עֵדִים שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעַל דִּין. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי שַׁבְּתַי. מְקַבְּלִין עֵדִים שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעַל דִּין וְעָבְדִין לֵיהּ גְּזַר דִּין. אִם בָּא וְעֵרְעֵר עֲרֵרוֹ קַיָּים. אָדָם שֶׁשָּׁלְחוּ אֲחֵרָיו בֵּית דִּין שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים וְלֹא בָא. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. מְקַבְּלִין הָעֵדוּת בְּלֹא בַּעַל דִּין וְעָבְדִין לֵיהּ גְּזַר דִּין. כְּהָדָא כַּהֲנָא דְמָךְ וּשְׁבַק יַרְתּוֹ לְרִבִּי יֹאשָׁיָה וּקְבִיל רִבִּי לָעְזָר סָהֲדוּ דְלָא בְאַפּוֹי וּזְכִי לְרִבִּי יֹאשָׁיָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דִּשְׁבַק סָפְרִים. כָּתַב רִבִּי לָעְזָר לְיַרְתּוֹי. סְפָרִים שֶׁזָּכְתָה בָּהֶן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן חוּצָה לָאָרֶץ. רִבִּי נִיסַּי בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. אִם כָּתַב עַל מְנָת לְהוֹצִיא מוֹצִיא. רִבִּי חִייָה בַּר בָּא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יָסָי. מָהוּ לְהוֹצִיא. אָמַר לֵיהּ. לְעוֹבְדָא אַתְּ שְׁאִיל לִי. אָמַר לֵיהּ. לֹא. וּבְאִישׁ לְרִבִּי זְעִירָא דְלָא אָמַר לֵיהּ עוֹבְדָא בְּגִין מֵידַע מָהוּ אָמַר.

רִבִּי יִרְמְיָה חֲוָה לֵיהּ דִּין עִם חַד בַּר נַשׁ וְקִבְּלוּן לִשְׁהָדַיָּא דְלָא בְאַפּוֹי דְּרִבִּי יִרְמְיָה וְחִיְבוּן לְרִבִּי יִרְמְיָה. וַחֲוָה יְתִיב וּמְצָטְעֵר. אֵיפְשַׁר מְקַבְּלִין עֵדִים בְּלֹא בַעַל דִּין. רִבִּי הוּנָא רִבִּי פִּינְחָס רִבִּי חִזְקִיָּה חוּקוֹק לָא עָלוּן בְּפִירְקָא בְּהַהוּא יוֹמָא. דָּחַק רִבִּי הוּנָא וְאָעַל וּשְׁכַח רִבִּי יִרְמְיָה מְצָטְעֵר וְאָמַר. אֵיפְשַׁר מְקַבְּלִין עֵדִים בְּלֹא בַעַל דִּין אֲפִילּוּ עִמָּהֶן בְּאוֹתָהּ הָעִיר. אָמַר לֵיהּ. כֵּן חָמַת דַּעְתּוֹן דְּרַבָּנִן.

י משנה: גְּמָרוּ אֶת הַדָּבָר הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן. הַגְּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּנִין אוֹמֵר אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה זַכַּאי אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה חַיָּיב. וּמְנַיִין כְּשֶׁיֵּצֵא לֹא יֹאמַר אֲנִי הוּא הַמְזַכֶּה וַחֲבֵרַי מְחַיְּבִין וּמָה אֶעֱשֶׂה וְרַבּוּ עָלַי. עַל זֶה נֶאֱמַר הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד׃

הלכה: גְּמָרוּ אֶת הַדָּבָר כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כּוֹפִין אֶת הַמְחַיֵּיב שֶׁיִּכְתּוֹב זַכַּאי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. הַמְחַיֵּיב כּוֹתֵב חַיָּיב וְהַמְזַכֶּה כּוֹתֵב זַכַּאי. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רִישׁ לָקִישׁ. מְנַיִין כְּשֶׁיֵּצֵא לֹא יֹאמַר. אֲנִי מְזַכֶּה וַחֲבֵירַיי מְחַיְּבִין. מָה עֲבַד לָהּ רִבִּי יוֹחָנָן. דְּלָא יְהֵא מָאן דְּהוּא מֵימַר. כַּמָּה בָעִית לְפָלוֹנִי מְזַכֶּה לְפָלוֹנִי בְּדִינָא וְלָא שַׁבְקוּן לִי. מַאי טַעֲמָא דְּרִישׁ לָקִישׁ. דְּלָא יֵיתֵי חוֹרָן וְיִסְבּוֹר דִּכְוָותֵיהּ וְיֵימַר. אוֹף פַּלָּן חֲוָה תַּמָּן אוֹף הוּא טָעָה.

יא משנה: כָּל זְמַן שֶׁמֵּבִיא רְאָיָה סוֹתֵר אֶת הַדִּין. אָמְרוּ לוֹ כָּל רְאָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ הָבֵא מִכָּאן עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם. הֵבִיא בְתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם סוֹתֵר לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ סוֹתֵר. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַה יַּעֲשֶׂה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִים וּמָצָא עֵדִים וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאָיָה וּמָצָא רְאָיָה. אָמְרוּ לוֹ הָבֵא עֵדִים אָמַר אֵין לִי עֵדִים הָבֵא רְאָיָה אָמַר אֵין לִי רְאָיָה וּלְאַחַר זְמַן מָצָא רְאָיָה וּמָצָא עֵדִים הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כְלוּם. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַה יַּעֲשֶׂה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִים וּמָצָא עֵדִים וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאָיָה וּמָצָא רְאָיָה. אָמְרוּ לוֹ הָבֵא עֵדִים אָמַר אֵין לִי עֵדִים הָבֵא רְאָיָה אָמַר אֵין לִי רְאָיָה רָאָה שֶׁמִּתְחַיֵּיב בַּדִּין וְאָמַר קְרֵבוּ פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהַעִידוּנִי אוֹ שֶׁהוֹצִיא רְאָיָה מִתּוֹךְ אֲפֵנְדָּתוֹ הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כְלוּם׃

הלכה: אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל כול׳. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַב הוֹשַׁעְיָה. תְּלָתָא אֲמוֹרִין. חַד אָמַר. כָּל זְמַן שֶׁמֵּבִיא רְאָיָה סוֹתֵר אֶת הַדִּין. וְחַד אָמַר. הֵבִיא בְתוֹךְ שְׁלֹשִׁים סוֹתֵר. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים אֵינוֹ סוֹתֵר. וְחַד אָמַר. לְעוֹלָם אֵין סוֹתֵר עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ בָּהּ כָּל עִיקָּר. וְהָתַנִּינָן. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. מַה יַּעֲשֶׂה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִים וּמָצָא עֵדִים. שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאָיָה וּמָצָא רְאָיָה כול׳. רִבִּי לָא וְרִבִּי זֵירָא. חַד אָמַר. עַד שֶׁיְּבַטֵּל רְאָיוֹתָיו. וְחַד אָמַר. עַד שֶׁיְּכַפּוֹר בִּרְאָיוֹתָיו.

רִבִּי לֵוִי חֲוָה לֵיהּ דִּין עִם חַד בַּר נַשׁ עַל עֶסֶק בָּתִּים. וַהֲווֹן דַּיְינִין קוֹמֵי רִבִּי לָעְזָר. לְאַחַר גְּמַר דִּין הֵבִיא רְאָיָה. שָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לֵיהּ. כָּל זְמַן שֶׁמֵּבִיא

רְאָיָה סוֹתֵר הַדִּין. רִבִּי אֶבְמַכִּיס הֲוָה לֵיהּ דִּין עִם חַד בַּר נַשׁ עַל עֵיסֶק רֵיחַיָּא. וַהֲווֹן אִידַיְינִין קוֹמֵי רִבִּי לָעְזָר. לְאַחַר גְּמַר דִּין הֲבִיא עֵדִים. שָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לֵיהּ. אַדַּיִין אַתְּ לְוִוט. כָּל זְמַן שֶׁמְּבִיא רְאָיָה סוֹתֵר אֶת הַדִּין. וְלָמָּה תְּרֵין עוֹבְדִין. רִבִּי לֵוִי לֹא אִיתְעֲבַד לֵיהּ גְּזַר דִּין. רִבִּי אֶבְמַכִּיס אִיתְעֲבִיד לֵיהּ גְּזַר דִּין. אִשָּׁה הַדַּיָּנִין מָהוּ שֶׁיְּהֵא צָרִיךְ בֵּית דִּין. רִבִּי הוֹשַׁעְיָה בְשֵׁם שְׁמוּאֵל רַב בַּנַּיי בְשֵׁם שְׁמוּאֵל. חַד אָמַר. יִתְקַיֵּים אוֹ בִכְתַב יְדֵי עֵדִים אוֹ בִכְתַב יְדֵי הַדַּיָּנִים. וְחַד אָמַר. אֲפִילוּ בִכְתַב אֶחָד וּבְדַיָּן אֶחָד.

פרק ד

א משנה: אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת בִּדְרִישָׁה וּבַחֲקִירָה שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם. מַה בֵּין דִּינֵי מָמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפָשׁוֹת. דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה וְדִינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת פּוֹתְחִין בֵּין לְזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה וְדִינֵי נְפָשׁוֹת פּוֹתְחִין לִזְכוּת וְאֵין פּוֹתְחִין בְּחוֹבָה.

הלכה: אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בִּשְׁבִיל לָחוּס עַל מָמוֹן יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ. הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה חַיָּיב לָזֶה. רִבִּי חִיָּיה בַּר בָּא בְעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. הֵיךְ עָבְדִין עוֹבְדָא. אָמַר לֵיהּ. כְּרִבִּי יוֹחָנָן. דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. בִּשְׁבִיל לָחוּס עַל מָמוֹן יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ. הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה חַיָּיב לָזֶה. זְעִיר בַּר חִינְנָא בְשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה וְרַב יְהוּדָה. חַד אָמַר. וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב. וְחַד אָמַר. צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדּוֹף. הָא כֵיצַד. אִם אַתְּ רוֹאֶה הַדִּין שֶׁיּוֹצֵא לַאֲמִיתּוֹ חָקְרֵיהוּ וְאִם לָאו צַדְּקֵיהוּ.

רַב הוּנָא כַּד הֲוָה חָמֵי שַׁהֲדִין מְכַוְּונָה הֲוָה חָקַר וְכַד הֲוָה חָמֵי הֵכִין וְהֵכִין הֲוָה מְכַוֵּון.

כֵּיצַד פּוֹתְחִין לִזְכוּת. אוֹמְרִין. אֶיפְשַׁר שֶׁזֶּה הָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. אֵין כֵּינִי. אָמַר אֶחָד מִן הָעֵדִים. יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת. וּבָא חֲבֵירוֹ וְסִיְּיעוֹ. וְיֵשׁ כָּאן סִיּוּעַ. אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן לֹא נִמְצֵאתָ חָב לַדַּיָּנִים. וְיֵשׁ עֵדִים לִשְׁקָרָן.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כָּל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָדוּן אֶת הַשֶּׁרֶץ לְטַהֲרוֹ וּלְטַמְּאוֹ מֵאָה פְּעָמִים אֵין יָכוֹל לִפְתּוֹחַ בִּזְכוּת. כֵּיצַד דָּנִין הַשֶּׁרֶץ. אָמַר רִבִּי יַנַּאי. מַה אִם הַנָּחָשׁ שֶׁמִּמִּית טָהוֹר. עַכְבָּר שֶׁאֵין מֵמִית אֵינוֹ דִין לְהְיוֹת טָהוֹר. אוֹ חִילּוּף. עַכְבָּר שֶׁאֵין מֵמִית טָמֵא. נָחָשׁ שֶׁמִּמִּית אֵינוֹ דִין לִהְיוֹת טָמֵא. הָתִיב רִבִּי פִּינְחָס. הֲרֵי עַקְרָב מֵמִית וַהֲרֵי הוּא טָהוֹר. אַשְׁכַּח תַּנֵּי אָמַר. הוּא נָחָשׁ הוּא עַקְרָב.

אָמַר רִבִּי. תַּלְמִיד וָותִיק הָיָה לְרִבִּי וְהָיָה מְטַהֵר אֶת הַשֶּׁרֶץ וּמְטַמְּאוֹ מֵאָה פְּעָמִים. אָמְרִין. הַהוּא תַּלְמִידָא לָא הֲוָה יָדַע מוֹרְיָה. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר דֹּסַאיי. הַהוּא תַּלְמִידָא קְטוֹעַ מִטּוּרָא דְסִינַי הֲוָה.

ב משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת מַטִּין עַל פִּי עֵד אֶחָד בֵּין לְזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה וְדִינֵי נְפָשׁוֹת מַטִּין עַל פִּי עֵד אֶחָד לְזְכוּת וְעַל פִּי שְׁנַיִם לְחוֹבָה.

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת מַטִּין כול׳. אָמַר רִבִּי יַנַּאי. אִילּוּ נִיתְּנָה הַתּוֹרָה חֲתוּכָה לֹא הָיְתָה לָרֶגֶל עֲמִידָה. מַה טַעֲמָא. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹנוֹ שֶׁלְּעוֹלָם. הוֹדִיעֵינִי הֵיאָךְ הִיא הַהֲלָכָה. אָמַר לוֹ. אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת. רָבוּ הַמְזַכִּין זָכוּ. רָבוּ הַמְחַיְּבִין חִייְבוּ. כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת מ״ט פָּנִים טָמֵא וּמ״ט פָּנִים טָהוֹר. מִינְיָין וּדגל״ו. וְכֵן הוּא אוֹמֵר אִמֲרוֹת יְיָ אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת כֶּסֶף צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ מְזוּקָּק שִׁבְעָתָיִם. וְאוֹמֵר מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ.

ג משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת מַחֲזִירִין בֵּין לְזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה. דִּינֵי נְפָשׁוֹת מַחֲזִירִין לִזְכוּת וְאֵין מַחֲזִירִין לְחוֹבָה.

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת מַחֲזִירִין בֵּין לְזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה כול׳. הֲרֵי שֶׁיָּצָא מִבֵּית דִּין זַכַּאי וּמָצְאוּ לוֹ חוֹבָה. שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁיַּחֲזִירוּהוּ. תַּלְמוּד לוֹמַר צַדִּיק אַל תַּהֲרוֹג. הֲרֵי שֶׁיָּצָא מִבֵּית דִּין חַיָּיב וּמָצְאוּ לוֹ זְכוּת. שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁלֹּא יַחֲזִירוּהוּ. תַּלְמוּד לוֹמַר וְנָקִי אַל תַּהֲרוֹג. יָכוֹל אִם צָדַק בְּדִינָךְ יִצְדַּק בְּדִינִי. תַּלְמוּד לוֹמַר כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. אָמַר לִי רִבִּי יוֹסֵי. לֹא שַׁנְיָיא אֶלָּא אֲפִילוּ נִזְדַּכָּה בְטָעוּת מַחֲזִירִין אוֹתוֹ.

דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַכֹּל מְלַמְּדִין זְכוּת וְחוֹבָה כול׳. רִבִּי מִי בְעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן. אֲפִילוּ נוֹאֶף וְנוֹאֶפֶת. אָמַר לֵיהּ. אִיתְקַלַּף מַרְקוּעָךְ.

ד משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַכֹּל מְלַמְּדִין זְכוּת וְחוֹבָה. דִּינֵי נְפָשׁוֹת הַכֹּל מְלַמְּדִין זְכוּת וְאֵין הַכֹּל מְלַמְּדִין חוֹבָה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַמְלַמֵּד זְכוּת מְלַמֵּד חוֹבָה וְהַמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זְכוּת וְדִינֵי נְפָשׁוֹת הַמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זְכוּת. אֲבָל הַמְלַמֵּד זְכוּת אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר וּלְלַמֵּד חוֹבָה.

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַמְלַמֵּד זְכוּת כול׳. רִבִּי אָמַר. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ מְחוּסְּרִין לוֹמַר. אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה זַכַּאי וְאַתָּה חַיָּיב. אֲבָל אִם הָיוּ מְחוּסְּרִין בָּמַשָּׂא וּמַתָּן לֹא בְדָא. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. אֲפִילוּ מְחוּסְּרִין בָּמַשָּׂא וּמַתָּן.

ה משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת דָּנִין בַּיּוֹם וְגוֹמְרִין בַּלַּיְלָה וְדִינֵי נְפָשׁוֹת דָּנִין בַּיּוֹם וְגוֹמְרִין בַּיּוֹם.

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת דָּנִין בַּיּוֹם כול׳. מְנָלָן. וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת. וְאֵית קְרֵי לְשָׁעָבַר. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. כֵּינִי מַתְנִיתָא. שֶׁאִם טָעוּ וְזָכוּ

בַּלַּיְלָה שֶׁדִּינָם דִּין. תַּלְמוּד לוֹמַר וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת. אָמַר. הָא אֲמִירָה.

ו משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בַּיּוֹם בֵּין לְזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה. וְדִינֵי נְפָשׁוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בַּיּוֹם לְזְכוּת וּבְיוֹם שֶׁלְאַחֲרָיו לְחוֹבָה. לְפִיכָךְ אֵין דָּנִין לֹא בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב:

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בַּיּוֹם כול׳. תַּנֵּי. הָעֵד אֵין מְלַמֵּד לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה. מְנָלָן. שֶׁנֶּאֱמַר וְעֵד לֹא יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת. וּמְנַיִין שֶׁאַף הוּא אֵין מְלַמֵּד לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה. תַּלְמוּד לוֹמַר וְהוּא לֹא יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. פְּעָמִים שֶׁאָדָם רוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ מִזְדַּמֵּם וּמַפְלִיג דְּבָרָיו שֶׁלֹּא יָמוּת. וּמְנַיִין שֶׁצְּרִיכִין שְׁנֵי יָמִים סְמוּכִין זֶה לָזֶה.

רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי אַחַי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. אָסוּר לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת. וְהָדָא מַתְנִיתָא פְלִיגָא. לְפִיכָךְ אֵין דָּנִין לֹא בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב. דִּינֵי נְפָשׁוֹת. הָא דִינֵי מָמוֹנוֹת דָּנִין. וְתַנֵּי רִבִּי חִייָה כֵּן. דָּנִין דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְאֵין דָּנִין דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת. אָמַר. כָּאן לַהֲלָכָה כָּאן לְמַעֲשֶׂה.

וְיִדּוֹנוּ אוֹתוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְיִגָּמֵר דִּינוֹ בְּשַׁבָּת וְיֵיהָרֵג לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן נִמְצָא דִינוֹ מִשְׁתַּקֵּעַ. רֵישׁ לָקִישׁ בָּעֵי. וְיִדּוֹנוּ אוֹתוֹ בַּשַּׁבָּת וְיִגָּמֵר דִּינוֹ בַּשַּׁבָּת וְיֵיהָרֵג בַּשַּׁבָּת. מָה אִם עֲבוֹדָה שֶׁדּוֹחָה שַׁבָּת רְצִיחַת מִצְוָה דוֹחָה אוֹתָהּ. שֶׁנֶּאֱמַר מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת. שַׁבָּת שֶׁהֲעֲבוֹדָה דוֹחָה אוֹתָהּ אֵין דִּין שֶׁתְּהֵא רְצִיחַת מִצְוָה דוֹחָה אוֹתָהּ. רִבִּי לָא בְשֵׁם רִבִּי יַנַּאי. מִיכָּן לָבָתֵּי דִינִין שֶׁלֹּא יְהוּ דָנִין בַּשַּׁבָּת. מַאי טַעֲמָא. נֶאֱמַר כָּאן בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחוּקַּת מִשְׁפָּט לְדוֹרוֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם. מַה לְהַלָּן בְּבֵית דִּין הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף כָּאן בְּבֵית דִּין הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

ז משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַטְּהָרוֹת וְהַטֻּמְאוֹת מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל דִּינֵי נְפָשׁוֹת מַתְחִילִין מִן הַצַּד. הַכֹּל כְּשֵׁירִין לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֵין הַכֹּל כְּשֵׁירִין לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת אֶלָּא כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים הַמְשֻׁיָּאִין לַכְּהוּנָּה:

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַטְּהָרוֹת וְהַטֻּמְאוֹת כול׳. רִבִּי אוֹמֵר. לֹא תַעֲנֶה עַל רִיב. רַב כָּתוּב. שֶׁלֹּא תַעֲנֶה אַחַר הָרַב אֶלָּא קוֹדֶם לָרַב. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. לֹא תַעֲנֶה עַל רִיב. רַב כָּתוּב. שֶׁלֹּא תַעֲנֶה קוֹדֶם לָרַב אֶלָּא אַחַר הָרַב. רַב אָמַר. לֹא תַעֲנֶה. אֲפִילוּ אַחַר מֵאָה. דִּבְרֵי רִבִּי פִּינְחָס.

רִבִּי חִלְקִיָּה בְשֵׁם רִבִּי סִימוֹן. אִיתְפַּלְגוֹן רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ. חַד אָמַר. דִּינֵינוּ כְדִינֵיהֶן. וְחַד אָמַר. אֵין דִּינֵינוּ כְדִינֵיהֶן. מָאן דָּמַר דִּינֵינוּ כְדִינֵיהֶן. נִיחָא. מָאן דָּמַר אֵין דִּינֵינוּ כְדִינֵיהֶן. מַה מְקַיֵּים יַ״אמֶר יְהוּדָה. יַ״אמֶר מְמוּכָן. רָאוּ דִבְרֵי יְהוּדָה. רָאוּ דִבְרֵי מְמוּכָן.

וּמְנַיִין שֶׁמַּתְחִילִין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת מִן הַצַּד. תַּנָּא שְׁמוּאֵל הַזָּקֵן קוֹמֵי רִבִּי אָחָא. יַ״אמֶר דָּוִד לַאֲנָשָׁיו חִגְרוּ אִישׁ חַרְבּוֹ. וְאַחַר כָּךְ יָשְׁבוּ בַדִּין עַל נָבָל. רִבִּי תִּימָא בַּר פַּפַּיָּס בְּשֵׁם רַב הוֹשַׁעְיָה. אַף בִּפְסוּל מַתְחִילִין מִן הַצַּד.

הַכֹּל כְּשֵׁירִין לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. אֲפִילוּ מַמְזֵירִין. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. אֵין מְרַקְּדְקִין בְּיֵין נָסָךְ.

סַנְהֶדְרִין הָיְתָה כַּחֲצִי גוֹרֶן עֲגוּלָה כול׳. כְּתִיב לֹא תַטֶּה מִשְׁפָּט אֶבְיוֹנְךָ בְּרִיבוֹ. בְּרִיבוֹ אִי אַתָּה מַטֶּה אֲבָל אַתָּה מַטֶּה בְּדִינוֹ שֶׁלְּשׁוֹר. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. וּבִלְבַד בִּדְבָרִים שֶׁבֵּין דִּינֵי מָמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפָשׁוֹת. כַּמָּה אִינּוּן. אֲנָן תַּנִּינָן. תֵּשַׁע. תַּנֵּי רִבִּי חִייָה. חַד עָשָׂר. הֵי דִינִין תַּרְתֵּי אוֹחֲרָנֵייתָא. הַפָּרִיס וְכָל מִי שֶׁלֹּא רָאָה לוֹ בָּנִים כָּשֵׁר לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְלֹא דִינֵי נְפָשׁוֹת. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אַף פָּחוּת מִבֶּן עֶשְׂרִים וְשֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת כָּשֵׁר בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת וְלֹא בְדִינֵי נְפָשׁוֹת בְּיוֹם אֶחָד. וְיוֹשֵׁב בְּדִינוֹ שֶׁלְּשׁוֹר. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. תְּלַת עֶשְׂרֵה. וְהֵי דִינוּן תַּרְתֵּין אוֹחֲרָנֵייתָא. דָּנִין שְׁנֵי דִינֵי מָמוֹנוֹת בְּיוֹם אֶחָד וְאֵין דָּנִין שְׁנֵי דִינֵי נְפָשׁוֹת בְּיוֹם אֶחָד. אָמַר רִבִּי אָבִין. וַאֲפִילוּ נוֹאָף וְנוֹאֶפֶת.

ח משנה: סַנְהֶדְרִין הָיְתָה כַּחֲצִי גוֹרֶן עֲגוּלָה כְּדֵי שֶׁיִּהוּ רוֹאִין זֶה אֶת זֶה. וּשְׁנֵי סוֹפְרֵי דַיָּינִין עוֹמְדִין לְפָנֵיהֶן אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל וְכוֹתְבִין דִּבְרֵי מְזַכִּין וְדִבְרֵי מְחַיְּבִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה הָיוּ. אֶחָד כּוֹתֵב דִּבְרֵי מְחַיְּבִין וְאֶחָד כּוֹתֵב דִּבְרֵי מְזַכִּין וְהַשְּׁלִישִׁי כוֹתֵב דִּבְרֵי מְזַכִּין וְדִבְרֵי מְחַיְּבִין: וְשָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים יוֹשְׁבִין לְפָנֵיהֶן וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ. צָרְכוּ לִסְמוֹךְ סוֹמְכִין מִן הָרִאשׁוֹנָה. אֶחָד מִן הַשֵּׁנִייָה בָּא לוֹ לָרִאשׁוֹנָה וְאֶחָד מִן הַשְּׁלִישִׁית בָּא לוֹ לַשֵּׁנִייָה. וּבוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד מִן הַקָּהָל וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּשְּׁלִישִׁית. וְלֹא הָיָה יוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן אֶלָּא יוֹשֵׁב בְּמָקוֹם שֶׁהוּא רָאוּי לוֹ:

הלכה: שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁלְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים כול׳. רִבִּי בָּא בַּר יָסָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. נֶאֱמַר כָּאן עֵדָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן עֵדָה. מַייתֵי לָהּ רַב מִמַּתְנִיתָא. מַתְנִיתָא אָמְרָה. חֲזִי זָנָב לָאֲרָיוֹת וְלֹא רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים. מַתְלָא אָמְרָה. חֲזִי רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים וְלֹא זָנָב לָאֲרָיוֹת. דְּתַנִּינָן. צָרְכוּ לִסְמוֹךְ סוֹמְכִין מֵרִאשׁוֹנָה.

ט משנה: כֵּיצַד מְאַיְּמִין עַל עֵידֵי נְפָשׁוֹת הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן וּמְאַיְּמִין עֲלֵיהֶן שֶׁמָּא תֹּאמְרוּ מֵאֹמֶד וּמִשְׁמוּעָה עַד מִפִּי עֵד וּמִפִּי אָדָם נֶאֱמָן שְׁמַעְתֶּם אוֹ שֶׁמָּא אֵי אַתֶּם יוֹדְעִין שֶׁסּוֹפֵינוּ לִבְדּוֹק אֶתְכֶם בִּדְרִישָׁה וּבַחֲקִירָה. חֲווּ יוֹדְעִין שֶׁלֹּא כְדִינֵי מָמוֹנוֹת דִּינֵי נְפָשׁוֹת. דִּינֵי מָמוֹנוֹת אָדָם נוֹתֵן מָמוֹן וּמִתְכַּפֵּר לוֹ. דִּינֵי נְפָשׁוֹת דָּמוֹ וְדַם זַרְעִיּוֹתָיו תְּלוּיִין בּוֹ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְקַיִן כְּשֶׁהָרַג אֶת אָחִיו שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן הָאֲדָמָה: אֵינוֹ אוֹמֵר

דַּם אָחִיךָ אֶלָּא דְּמֵי אָחִיךָ דָּמוֹ וְדַם זַרְעִיּוֹתָיו. דָּבָר אַחֵר דְּמֵי אָחִיךָ שֶׁהָיָה דָּמוֹ מוּשְׁלָךְ עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים. לְפִיכָךְ נִבְרָא הָאָדָם יְחִידִי בָּעוֹלָם לְלַמֵּד שֶׁכָּל הַמְאַבֵּד נֶפֶשׁ אַחַת מַעֲלִין עָלָיו כְּאִילּוּ אִיבֵּד עוֹלָם מָלֵא. וְכָל הַמְקַיֵּים נֶפֶשׁ אַחַת מַעֲלִין עָלָיו כְּאִילּוּ קִיֵּים עוֹלָם מָלֵא. וּמִפְּנֵי שְׁלוֹם הַבְּרִיּוֹת שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ אַבָּא גָּדוֹל מֵאָבִיךָ וְשֶׁלֹּא יְהוּ הַמִּינִין אוֹמְרִים הַרְבֵּה רְשׁוּיוֹת יֵשׁ בַּשָּׁמַיִם. וּלְהַגִּיד גְּדוּלָּתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָדָם טוֹבֵעַ כַּמָּה מַטְבְּעוֹת בְּחוֹתָם אֶחָד וְכוּלָּן דּוֹמִין זֶה לָזֶה. וּמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טָבַע כָּל אָדָם בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וְאֵין אֶחָד דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ. לְפִיכָךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד חַיָּיב לוֹמַר בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם. וְשָׁמָּא תֹּאמְרוּ מַה לָּנוּ וְלַצָּרָה הַזֹּאת וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע וְגוֹ׳. שָׁמָּא תֹּאמְרוּ מַה לָּנוּ לָחוּב בְּדָמוֹ שֶׁל זֶה וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר וּבַאֲבַד רְשָׁעִים רִנָּה׃

הלכה: כֵּיצַד מְאַיְּמִין כּוֹל׳. כֵּיצַד מֵאוֹמָד. לֹא תֹּאמְרוּ. רָאִינוּהוּ רוֹדֵף אַחֲרָיו וְסַיִף בְּיָדוֹ. נִכְנַס לַחוּרְבָּה אַחֲרָיו. נִכְנְסוּ אַחֲרָיו וּמְצָאנוּהוּ הָרוּג. רָאִינוּהוּ יוֹצֵא וְהַסַּיִף מְטַפְטֶפֶת דָּם. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח. אֶרְאֶה בִנְחָמָה אִם לֹא רָאִיתִי רוֹדֵף אַחַר נִכְנַס לְחוּרְבָּה. נִכְנַסְתִּי אַחֲרָיו וּמְצָאתִיו הָרוּג וְזֶה יוֹצֵא וְסַיִף מְנַטָּף דָּם. אָמַרְתִּי לוֹ. אֶרְאֶה בִנְחָמָה שֶׁזֶּה הֲרָגוֹ. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁאֵין דָּמְךָ מְסוּר בְּיָדִי אֶלָּא הַיּוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת יִפְרַע מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ. לֹא הִסְפִּיק לָצֵאת מִשָּׁם עַד שֶׁהִכִּישׁוֹ נָחָשׁ וָמֵת.

לְפִיכָךְ נִבְרָא אָדָם כּוֹל׳. אָדָם נִבְרָא יְחִידִי בָּעוֹלָם מִפְּנֵי הַמִּשְׁפָּחוֹת שֶׁלֹּא יְהוּ מִתְגָּרוֹת זוֹ בְזוֹ. וַהֲלֹא דְבָרִים קַל וָחוֹמֶר. וּמָה אִם בִּזְמַן שֶׁהֵן בְּנֵי אַב אֶחָד מִתְגָּרוֹת זוֹ בְזוֹ. אִילּוּ הָיוּ בְנֵי שְׁנַיִם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. דָּבָר אַחֵר. שֶׁלֹּא יְהוּ הַצַּדִּיקִים אוֹמְרִים. אָנוּ בְנֵי צַדִּיק וַאֲתֶם בְּנֵי רְשָׁעִים.

לְהַגִּיד גְּדוּלָּתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹל׳. לְהַגִּיד גְּדוּלַּת מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים שֶׁמַּחוֹתָם אֶחָד טוֹבֵעַ כָּל הַחוֹתָמוֹת וְאֵין אֶחָד מֵהֶן דּוֹמֶה לַחֲבֵירוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר תִּתְהַפֵּךְ כְּחוֹמֶר חוֹתָם. וּמִפְּנֵי מַה שִׁינָּה פַּרְצוּפוֹתֵיהֶן. שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם קוֹפֵץ וְהוֹלֵךְ לְאֵשֶׁת חֲבֵירוֹ אוֹ לִשְׁדֵּה חֲבֵירוֹ. תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי מֵאִיר. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שִׁינָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְנֵי אָדָם. מַרְאֶה פָּנִים וְדַעַת וְקוֹל. מַרְאֶה וְדַעַת מִפְּנֵי הַגַּזְלָנִין. וְקוֹל מִפְּנֵי הָעֲרָוָה. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. אֲפִילּוּ תִּינְתָּא אוֹ חִישְׁתָּא לָא דַמְיָא לַחֲבֵירְתָּהּ. אָדָם נִבְרָא בְּעֶרֶב שַׁבָּת כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס תְּחִילָּה לְמִצְוָה. דָּבָר אַחֵר. לָמָּה נִבְרָא בָאַחֲרוֹנָה. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה סְעוּדָה. כְּשֶׁמִּתְקִין הַסְּעוּדָה מַזְמִין הָאוֹרְחִין. כָּךְ חָכְמוֹת בָּנְתָה בֵיתָהּ. זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבָּנָה אֶת הָעוֹלָם בְּחָכְמָה. שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ וגו׳. חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה. אֵילּוּ שִׁבְעַת יְמֵי בְרֵאשִׁית. טָבְחָה טִבְחָהּ מָסְכָה יֵינָהּ. אֵילּוּ יַמִּים וּנְהָרוֹת וְכָל צוֹרְכֵי הָעוֹלָם. מִי פָּתִי יָסוּר הֵנָּה. זֶה אָדָם וְחַוָּה.

שָׁמָּא תֹּאמְרוּ מַה לָּנוּ וְלַצָּרָה כּוֹל׳. כְּתִיב וְיַעֲבֹר הָרִינָּה בַּמַּחֲנֶה. מָהוּ הָרִינָּה. הֵרֵינִי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּצֵאת לִפְנֵי הֶחָלוּץ וגו׳. לְלַמְּדָךְ שֶׁאַף מַפַּלַת הָרְשָׁעִים אֵינָהּ שִׂמְחָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם.

פרק ה

א משנה: הָיוּ בוֹדְקִין אוֹתָן בְּשֶׁבַע חֲקִירוֹת בְּאֵי זוֹ שָׁבוּעַ בְּאֵי זֶה חֹדֶשׁ בְּכַמָּה בַחֹדֶשׁ בְּאֵי זֶה יוֹם בְּאֵי זוֹ שָׁעָה בְּאֵי זֶה מָקוֹם. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר בְּאֵי זֶה יוֹם בְּאֵי זוֹ שָׁעָה בְּאֵי זֶה מָקוֹם מַכִּירִין אֹתָם אוֹתוֹ וְהִתְרִיתָם בּוֹ. הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֶת מֶה עָבַד וּבַמֶּה עָבַד׃

הלכה: הָיוּ בוֹדְקִין אוֹתָן בְּשֶׁבַע חֲקִירוֹת כּוֹל׳. וְלֹא תַנִּינָן. בְּאֵי זֶה יוֹבֵל. שֶׁאֵין הַדָּבָר מָצוּי. אַשְׁכַּח תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוּחַי אוֹמֵר. אַף בְּאֵי זֶה יוֹבֵל. וְקַיְימוּנָהּ בָּהוּא דְעָאל וּבָהוּא דְנָפַק.

מְנַיִין לְשֶׁבַע חֲקִירוֹת. תַּנָּא שְׁמוּאֵל הַזָּקֵן קוּמֵי רִבִּי אָחָא. וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן. אָמַר לֵיהּ. לָא תְהֵא קָרֵא וַאֲזִיל אֶלָּא וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהוּגַּד לְךָ וְשָׁמָעְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב. הֵיטֵב הֵיטֵב לִגְזֵירָה שָׁוָה. לִיתֵּן [לָ]כָל אַחַת וְאַחַת שְׁמוּעָה שְׁאֵלָה דְרִישָׁה וַחֲקִירָה. רִבִּי יִצְחָק מַקְשֵׁי לָהּ. הֲווֹן תְּפִיסִין בְּחַד לֵיסְטֵיס דְּטִיבֶּרְיָא אָמְרִין. כְּדוֹן קְטוֹל כְּדוֹן קְטַל. וּמְנַיִין לָזֶה שֶׁבַע חֲקִירוֹת. אִיסִי אָמַר. כָּל זְמַן שֶׁאִילּוּ הָעֵדִים יְכוֹלִין לְהִזָּדַמֵּם עַל אוֹתָהּ עֵדוּת אֵין הַהוֹרֶג נֶהֱרָג.

מַכִּירִין אֲתֶם אוֹתוֹ. מֶה הָיָה. גּוֹי הָיָה אוֹ יִשְׂרָאֵל הָיָה. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא דַּמַּר רִבִּי יוֹחָנָן. נֶהֱרַג מִטִּיבֶּרְיָא לְצִיפּוֹרִי חֲזָקָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיָה.

הִתְרִיתֶם בּוֹ. מְנַיִין לְהַתְרָיָיה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. וְאִישׁ אֲשֶׁר יַקְּח אֶת אֲחוֹתוֹ. חֶסֶד הוּא. אָמַר רִבִּי בּוּן. קַיִן נָשָׂא אֲחוֹתוֹ. הֶבֶל נָשָׂא אֲחוֹתוֹ. חֶסֶד עָשִׂיתִי עִם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁיִּבָּנֶה עוֹלָם מֵהֶן. כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה.

תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוּחַי אוֹמֵר. עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יוּמַת הַמֵּת. [וְכִי] הַמֵּת מֵת. אֶלָּא לְהוֹדִיעוֹ בְּאֵי זוֹ מִיתָה מֵת. תַּנֵּי. רִבִּי יוּדָה בֵּירִבִּי אִלְעַאי אוֹמֵר. וְכִי יָזִיד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהוֹרְגוֹ בְעָרְמָה. שֶׁיַּעֲרִימוּהוּ בְּאֵי זוֹ מִיתָה מֵת.

הָיְתָה מִיתָתוֹ בַחֲמוּרָה וְהִתְרוּ בוֹ בַקַּלָּה. יָכִיל מֵימַר. אִילּוּ הָוָה יָדַע שְׁמִיתָתוֹ בַחֲמוּרָה לָא הָוָה עָבַד הָדָא מִילְתָא. הָיָה מִיתָתוֹ בַקַּלָּה וְהִתְרוּהוּ בַּחֲמוּרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוּדָן בֵּירִבִּי אִילְעַאי שֶׁיַּעֲרִימוּהוּ בְּאֵי זוֹ מִיתָה מֵת.

הָיוּ מַתְרִין בּוֹ וְשׁוֹתֵק. מַתְרִין בּוֹ וּמַרְכִּין בְּרֹאשׁוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁאוֹמֵר יוֹדֵעַ אֲנִי. פָּטוּר. עַד שֶׁיֹּאמַר. עַל מְנָת כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה. רָאוּהוּ שׁוֹפֵךְ דָּם. אָמְרוּ לוֹ. הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁבֵּן בְּרִית הוּא וְהַתּוֹרָה אָמְרָה שׁוֹפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ. אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר. יוֹדֵעַ אֲנִי. פָּטוּר עַד שֶׁיֹּאמַר. עַל מְנָת כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה. רָאוּהוּ מְחַלֵּל שַׁבָּת. אָמְרוּ לוֹ. הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת וְהַתּוֹרָה אָמְרָה מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת. אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר. יוֹדֵעַ אֲנִי. פָּטוּר. עַד שֶׁיֹּאמַר. עַל מְנָת כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה.

רִבִּי חִיָּיה בַּר גַּמְדָּא שָׁאַל. מְקוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַאי מִיחַיֵּיב. מִשּׁוּם תּוֹלֵשׁ אוֹ מִשּׁוּם קוֹצֵר. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. וַיִּהְיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ. מְלַמֵּד שֶׁמְּצָאוּהוּ תּוֹלֵשׁ עֵצִים מִן הַקַּרְקַע.

רִבִּי חִיָּיה בַּר גַּמְדָּא שָׁאַל. מְקוֹשֵׁשׁ בַּמֶּה הִיא מִיתָתוֹ. בִּסְקִילָה. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. יוֹדְעִין הָיוּ שֶׁמְּקוֹשֵׁשׁ חַיָּיב מִיתָה וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִין בַּמֶּה הָיְתָה מִיתָתוֹ. אַשְׁכַּח תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיה. הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. בַּמֶּה הָיְתָה מִיתָתוֹ. בִּסְקִילָה.

אֶת מֶה עָבַד. לִפְעוֹר אוֹ לְמֶרְקוּלִיס. בַּמֶּה עָבְדָה. בַּעֲבוֹדָתָהּ עָבְדָה אוֹ בַעֲבוֹדַת גְּבוֹהַּ. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ. רָאִינוּ זֶה עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִין פְּעוֹר הָיָה אוֹ מֶרְקוּלִיס הָיָה. דָּנִין אוֹתוֹ בְּשִׁתֵּיהֶן וּבְאֵי זוֹ מִזְדַּכֶּה פּוֹטְרִין אוֹתוֹ.

ב משנה: כָּל הַמַּרְבֶּה בִּבְדִיקוֹת הֲרֵי זֶה מְשׁוּבָּח. מַעֲשֶׂה וּבָדַק בֶּן זַכַּאי בְּעוּקְצֵי תְאֵנִים. וּמַה בֵּין חֲקִירוֹת לִבְדִיקוֹת. אֶלָּא שֶׁבַּחֲקִירוֹת אֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ עֵדוּתָן בְּטֵילָה. בְּדִיקוֹת אָמַר אֶחָד אֵינִי יוֹדֵעַ וַאֲפִלּוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים אֵין אָנוּ יוֹדְעִין עֵדוּתָן קַיֶּימֶת. אֶחָד חֲקִירוֹת וְאֶחָד בְּדִיקוֹת בִּזְמַן שֶׁהֵן מַכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה עֵדוּתָן בְּטֵילָה:

הלכה: כָּל הַמַּרְבֶּה בִּבְדִיקוֹת כול׳. בַּמֶּה לִקְטָן. בִּעוּקְצֵיהֶן לִקְטָן. בַּמֶּה אֲכָלָן. בִּגַלְעִינֵיהֶן.

תַּמָּן תַּנִּינָן. מִי שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים מְעִידִין. אֵילּוּ מְעִידִין שֶׁנָּזַר שְׁתַּיִם וְאֵילּוּ מְעִידִין שֶׁנָּזַר חָמֵשׁ. בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים. נֶחְלְקָה עֵדוּתָן. אֵין כָּאן נְזִירוּת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים. יֵשׁ בִּכְלָל חָמֵשׁ שְׁתַּיִם. וְיֵהֵא נָזִיר שְׁתַּיִם. רַב אָמַר. בִּכְלָל נֶחְלְקוּ. אֲבָל בִּפְרָט כָּל עַמָּא מוֹדוּ נֶחְלְקָה הָעֵדוּתָן. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. בְּמוֹנֶה נֶחְלְקוּ. אֲבָל בְּכוֹלֵל כָּל עַמָּא מוֹדוּ שֵׁישׁ בִּכְלָל חָמֵשׁ שְׁתַּיִם. הֵידֵינוּ כוֹלֵל וְהֵידֵינוּ מוֹנֶה. כוֹלֵל. אָהֵן אוֹמֵר תַּרְתֵּי וְאָהֵן אָמַר חָמֵשׁ. מוֹנֶה. אָהֵן אָמַר חָדָא תַּרְתֵּי. וְאָהֵן אָמַר תְּלַת אַרְבָּעֵי.

רַב אָמַר. הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת בָּטְלָה הָעֵדוּת. דִּבְרֵי הַכֹּל הִכְחִישׁ עֵדוּת לְאַחַר עֵדוּת לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת. חֵיילֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן מֵהָדָא. דָּמַר רִבִּי בָּא בַּר חִיָּיה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. הוּחְזַק הַמּוֹנֶה. זֶה אוֹמֵר. מִן הַכִּיס מָנָה. וְזֶה אוֹמֵר. מִן הַצְּרוֹר מָנָה. הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת אוֹף רַב מוֹדֶה שֶׁבָּטְלָה הָעֵדוּת. מַה פְּלִיגִין. בְּשֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים. אַחַת אוֹמֶרֶת. מִן הַכִּיס מָנָה. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. מִצְּרוֹר מָנָה. הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת בָּטְלָה עֵדוּת. וּכְרַב לֹא בָטְלָה עֵדוּת. אַחַת אוֹמֶרֶת. לְתוֹךְ חֵיקוֹ מָנָה. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. לְתוֹךְ פּוּנְדָּתוֹ מָנָה. דִּבְרֵי הַכֹּל הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת. אֶחָד אוֹמֵר. בַּסַּייִף הֲרָגוֹ. וְאֶחָד אוֹמֵר. בַּמַּקֵּל הֲרָגוֹ. הַכְחִשׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת אוֹף רַב מוֹדֶה שֶׁבָּטְלָה הָעֵדוּת. מַה פְּלִיגִין. בְּשֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵּי עֵדִים. אַחַת אוֹמֶרֶת. בַּסַּייִף. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. בַּמַּקֵּל. הַכְחִשׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת בָּטְלָה עֵדוּת. וּכְרַב לֹא בָטְלָה עֵדוּת. אַחַת אוֹמֶרֶת. לַצָּפוֹן נָטָה. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. לַדָּרוֹם פָּנָה. דִּבְרֵי הַכֹּל הִכְחִישׁ עֵדוּת לְאַחַר עֵדוּת לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת. חֵיילֵיהּ דְּרַב מֵהָדָא דְתַנִּינָן תַּמָּן. רִבִּי יוּדָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִין. הוֹאִיל וְזוֹ מְזוּמֶּנֶת שֶׁאֵינוֹ קַיָּים יִנָּשֵׂא. וְלֹא שְׁמִיעַ דְּמַר רִבִּי לָעְזָר. מוֹדֶה רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּעֵדִים. מַה בֵּין עֵדִים וּמַה בֵּין צָרָה. לֹא עָשׂוּ דִּבְרֵי צָרָה בַּחֲבֵירְתָהּ כְּלוּם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. אֵין אָמְרָהּ רִבִּי לָעְזָר מִינֵּי שְׁמָעָהּ וַאֲמָרָהּ. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַב. אֶחָד חֲקִירוֹת וְאֶחָד בְּדִיקוֹת בִּזְמַן שֶׁמַּכְחִישִׁין זֶה לָזֶה עֵדוּתָן בְּטֵילָה. מָה עֲבַד לָהּ רַב. אָמַר רִבִּי מָנָא. פָּתַר לָהּ רַב עַד בְּעֵד. אָמַר רִבִּי אָבִין. אֲפִילּוּ יִפְתָּר כַּת בְּכַת שַׁנְיָיא הִיא לְדִינֵי נְפָשׁוֹת. דִּכְתִיב צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדּוֹף.

ג משנה: אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁנַיִם בַּחֹדֶשׁ וְאֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁלֹשָׁה בַּחֹדֶשׁ עֵדוּתָן קַיֶּמֶת שֶׁזֶּה יוֹדֵעַ בְּעִבּוּרוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ וְזֶה לֹא יָדַע. אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁלֹשָׁה וְאֶחָד אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה עֵדוּתָן בְּטֵילָה. אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. אֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ וְאֶחָד אוֹמֵר בְּחָמֵשׁ עֵדוּתָן בְּטֵילָה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר קַיֶּמֶת. אֶחָד אוֹמֵר בְּחָמֵשׁ וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשֵׁבַע עֵדוּתָן בְּטֵילָה שֶׁבְּחָמֵשׁ חַמָּה בַּמִּזְרָח וּבְשֵׁבַע בַּמַּעֲרָב:

הלכה: אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁנַיִם בַּחוֹדֶשׁ כול׳. עַד הֵיכָא. רִבִּי יָסָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. עַד רוֹב הַחוֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כְּגוֹן הָעִירִנִין הַלָּלוּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים. אֵינָן כְּלוּם. וְאָמַר רִבִּי יָסָא. כְּגוֹן אֲנָא דְמִן יוֹמוֹי לָא צְלִית מוּסָפָא מִן דְּלָא יְדַע אֵימַת יַרְחָא.

רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעֲלָן מִדְּבְרֵיהֶן. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעֲלָה דִּבְרֵי תוֹרָה. מַאי טַעֲמָא דְּרִבִּי מֵאִיר. אַף בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. זֶה חֲמִשָּׁה עָשָׂר. יָכוֹל מִשֶּׁתַּחְשֵׁךְ. תַּלְמוּד לוֹמַר אַף חֵלֶק. הָא כֵיצַד. תֵּן לוֹ שָׁעָה אַחַת קוֹדֶם שְׁקִיעַת הַחַמָּה. מַאי טַעֲמָא דְּרִבִּי יְהוּדָה. אַף בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. זֶה אַרְבָּעָה עָשָׂר. יָכוֹל כָּל הַיּוֹם. תַּלְמוּד לוֹמַר אַף חֵלֶק. חֲצִיוֹ לְחָמֵץ וְחֲצִיוֹ לְמַצָּה. מִחְלֶפֶת שִׁיטַּת רִבִּי מֵאִיר. תַּמָּן אָמַר. אַף לְרַבּוֹת. וְכָא אָמַר. אַף לְמָעֵט. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֲבוּדַמִי. מִיעֲטוֹ שֶׁאֵינוֹ מֻחְמָץ. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ. עַל אֲכִילָתוֹ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ. עַל עֲשִׂיָתוֹ.

רִבִּי יוּדָן אִית לֵיהּ עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ. עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה עַל בִּיעוּרוֹ. עֲשֵׂה עַל אֲכִילָתוֹ. שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת. לֹא חָמֵץ. כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבָּא מִכֹּחַ עֲשֵׂה עֲשֵׂה הוּא. וְלֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ. לֹא תֹאכַל חָמֵץ. עֲשֵׂה עַל בִּיעוּרוֹ. שִׁבְעַת יָמִים תַּשְׁבִּיתוּ שְׁאוֹר מִבָּתֵּיכֶם. לֹא תַעֲשֶׂה עַל בִּיעוּרוֹ. שִׁבְעַת יָמִים שְׁאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם.

הָא רִבִּי מֵאִיר אָמַר. מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָה מִדְּבְרֵיהֶן. שִׁשִּׁית אֲסוּרָה מִשּׁוּם גְּדֵר. חֲמִישִׁית לָמָּה. מִשּׁוּם גְּדֵר. וְיֵשׁ גְּדֵר לְגְדֵר. אֶלָּא חֲמִישִׁית מִתְחַלֶּפֶת בַּשְּׁבִיעִית. מִחְלָפָה שִׁיטַת רִבִּי יְהוּדָה. תַּמָּן אָמַר. אֵין חֲמִישִׁית מִתְחַלֶּפֶת בַּשְּׁבִיעִית. וָכָא אָמַר. חֲמִישִׁית מִתְחַלֶּפֶת בַּשְּׁבִיעִית. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. תַּמָּן הַדָּבָר מָסוּר לַנָּשִׁים וְהֵן עֲצֵילוֹת. הָכָא הַדָּבָר מָסוּר לְבֵית דִּין וְהֵן זְרִיזִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. תַּמָּן תְּחִילַת חֲמִישִׁית סוֹף שְׁבִיעִית. הָכָא סוֹף חֲמִישִׁית תְּחִילַת שְׁבִיעִית. וְתַנֵּי כֵן. תְּחִילַת חֲמֵשׁ חַמָּה בַּמִּזְרָח וְסוֹף שֶׁבַע חַמָּה בַּמַּעֲרָב. לְעוֹלָם אֵין חַמָּה נוֹטָה לְמַעֲרָב אֶלָּא בְּסוֹף שֶׁבַע.

ד משנה: הָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁנִי וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ. נִמְצְאוּ דִבְרֵיהֶן מְכֻוָּנִין פּוֹתְחִין בִּזְכוּת. אָמַר אֶחָד מִן הָעֵדִים יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת אוֹ אֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו חוֹבָה מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. אָמַר אֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בֵּינֵיהֶן וְלֹא הָיָה יוֹרֵד מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. אִם יֵשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו שׁוֹמְעִין לוֹ. אֲפִילּוּ אָמַר הוּא יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עַצְמִי זְכוּת שׁוֹמְעִין לוֹ וּבִלְבַד שֶׁיֵּשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו׃

הלכה: הָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁנִי כול׳. תַּנֵּי. אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת פְּטָרוּהוּ וְאִם לָאו מַעֲבִירִין דִּינוֹ וּמְזַדְּווּגִין זוּגוֹת וּמְמַעֲטִין בְּמַאֲכָל וְלֹא הָיוּ שׁוֹתִין יַיִן וְנוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין כָּל הַלַּיְלָה. וּלְמָחָר מַשְׁכִּימִין וּבָאִין. וַחֲזָנֵי כְנֵיסִיּוֹת מְחַזְּרִין אַחֲרֵיהֶן וְאוֹמְרִין. אִישׁ פְּלוֹנִי [בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי וְהוּא אוֹמֵר. בִּמְקוֹמִי אֲנִי.] מְחַיֵּיב הָיִיתִי וּמְחַיֵּיב אֲנִי. מְזַכֶּה הָיִיתִי וּמְזַכֶּה אֲנִי. מְחַיֵּיב הָיִיתִי וּמְזַכֶּה אֲנִי. שׁוֹמְעִין לוֹ. מְזַכֶּה הָיִיתִי וּמְחַיֵּיב אֲנִי. לַמֵּד תְּחִילָּה. תַּנֵּי. טָעָה אֶחָד מִן הַדַּיָּנִין. אִם הָיָה מְזַכֶּה סוֹפְרֵי הַדַּיָּנִין מַזְכִּירִין אוֹתוֹ. אִם הָיָה מְחַיֵּיב אוֹמְרִין לוֹ. לַמֵּד תְּחִילָּה.

אָמַר רִבִּי לָא. מִפְּנֵי מָה כוֹתְבִין דִּבְרֵי הַמְזַכֶּה. מִפְּנֵי הַמְחַיֵּיב. שֶׁמָּא תִּיטָּרֵף דַּעְתּוֹ. וְאֵין חֲלִיף מִילָּא יֵימְרוּן לֵיהּ. הָדָא אָמְרָת הָדָא לָא אָמְרָת. [הָדָה אָמְרָה]. צְרִיכָה שְׁנֵי [כִיתֵּי] עֵדִים. נִמְצָא דִינוֹ מִשְׁתַּקֵּעַ. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן אָמַר. מִפְּנֵי הַמְזַכֶּה.

ה משנה: אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת פְּטָרוּהוּ. וְאִם לָאו מַעֲבִירִין דִּינוֹ לְמָחָר. וּמְזַדְּווּגִין זוּגוֹת זוּגוֹת מְמַעֲטִין בְּמַאֲכָל וְלֹא הָיוּ שׁוֹתִין יַיִן כָּל הַיּוֹם וְנוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר כָּל הַלַּיְלָה וְלַמָּחֳרָת מַשְׁכִּימִין וּבָאִין הַמְזַכֶּה אוֹמֵר אֲנִי הוּא הַמְזַכֶּה וּמְזַכֶּה אֲנִי בְמְקוֹמִי. וְהַמְחַיֵּיב אוֹמֵר אֲנִי הוּא הַמְחַיֵּיב וּמְחַיֵּיב אֲנִי בְמְקוֹמִי. הַמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זְכוּת. אֲבָל הַמְלַמֵּד זְכוּת אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר וּלְלַמֵּד חוֹבָה. וְאִם טָעוּ בָּדָבָר שְׁנֵי סוֹפְרֵי הַדַּיָּנִין מַזְכִּירִין אוֹתָן. וְאִם לָאו עוֹמְדִים לַמִּנְיָן. שְׁנֵי עָשָׂר מְזַכִּין וְאַחַר עָשָׂר מְחַיְּבִין זַכַּאי. שְׁנַיִם עָשָׂר מְחַיְּבִין וְאַחַד עָשָׂר מְזַכִּין וַאֲפִילּוּ עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם מְזַכִּין אוֹ מְחַיְּבִין וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ יוֹסִיפוּ הַדַּיָּנִים. עַד כַּמָּה מוֹסִיפִין שְׁנַיִם שְׁנַיִם עַד שִׁבְעִים וְאֶחָד. שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה מְזַכִּין וּשְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה מְחַיְּבִין זַכַּאי. שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה מְחַיְּבִין וּשְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה מְזַכִּין דָּנִין אֵילּוּ כְּנֶגֶד אֵילּוּ עַד שֶׁיִּרְאֶה אֶחָד הַמְחַיְּבִין אֶת דִּבְרֵי הַמְזַכִּין׃

הלכה: אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת פְּטָרוּהוּ כול׳. תַּנֵּי. אֶחָד מִן הָעֵדִים שֶׁאָמַר. יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת. וּבָא חֲבֵירוֹ וְסִייְעוֹ וּבָא חֲבֵירוֹ וְסִייְעוֹ. אֶת מִי מְמַנִּין. לָרִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי לִשְׁנֵיהֶן. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא דְרִבִּי יוֹחָנָן. וְהוּא שֶׁנִּזְדַּמְּנָה מִפִּי עַצְמוֹ אֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ דַּיָּן. חֲרֵי שְׁנִזְדַּמְּנָה מִפִּי עַצְמוֹ וְנִמְצָא עֵד וְדַיָּן לֹא מָצִינוּ עֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּן.

אוֹמְרִים בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת. נִזְדַּמְּנָן הַדִּין. [וְאֵין אוֹמְרִין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת נִזְדַּמְּנָן הַדִּין.] וְהַגָּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּנִין אוֹמֵר. נִזְדַּמְּנָן הַדִּין.

עַד כַּמָּה מוֹסִיפִין כול׳. תַּנֵּי. לָמָּה מוֹסִיפִין דַּיָּנִין. שֶׁאִם הָיוּ שְׁנַיִם מִן הָרִאשׁוֹנִים מְזַכִּין וְאֶחָד מִן הָאַחֲרוֹנִים לִיגְמַר הַדִּין בִּשְׁלֹשָׁה. אָמַר רִבִּי לָא. מִכָּיוָן שֶׁנִּרְאֶה דִינוֹ לִיגָּמֵר בְּאַרְבָּעָה אֵין גּוֹמְרִין אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשָׁה.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וְתִשְׁמַע מִינָּהּ. שְׁלֹשָׁה שֶׁדָּנוּ וּמֵת אֶחָד מֵהֶן. חוֹתְמִין בִּשְׁנַיִם וְכוֹתְבִין. אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱתִמְנוּ בִשְׁנַיִם בִּשְׁלֹשָׁה דָּנָנוּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. הַדַּיָּנִין חוֹתְמִין בּוֹ מִלְּמַטָּה אוֹ הָעֵדִים. וּלְמֵידִין מִידַּת הַדִּין מִפְּרוֹזְבוּל. אַשְׁכַּח תַּנֵּי. הוּא לָמַד מִידַּת הַדִּין מִפְּרוֹזְבוּל.

לֹא רָאָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. זַכַּאי. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. חַיָּיב. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן. וַהֲלֹא זַכַּאי הוּא. וְלָמָּה דָנִין אֵילּוּ כְּנֶגֶד אֵילּוּ. שֶׁלֹּא יֵרָאֶה דִּין זֶה יוֹצֵא מִמְּעֻטָּם.

פרק ו

א משנה: נִגְמַר הַדִּין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ לִסְקִילָה הָיָה חוֹץ לְבֵית דִּין שֶׁנֶּאֱמַר הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. וְאֶחָד עוֹמֵד עַל פֶּתַח בֵּית דִּין וְהַסּוּדָרִין בְּיָדוֹ וְהַסּוס רָחוֹק מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רוֹאֶהוּ. אוֹמֵר אֶחָד יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת הַלָּה מֵנִיף בַּסּוּדָרִין וְהַסּוס רָץ וּמַעֲמִידוֹ. אֲפִילּוּ הוּא אוֹמֵר יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עַצְמִי זְכוּת מַחֲזִירִין אוֹתוֹ וַאֲפִילּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו.

הלכה: נִגְמַר הַדִּין כּוּל׳. מַתְנִיתִין אוֹ כְּרִבִּי אוֹ כְּרַבָּנָן בְּעִיר שֶׁלְּגוֹיִם. דְּתַנֵּי בִּשְׁעָרֶיךָ. רִבִּי אוֹמֵר. בִּשְׁעָרֶיךָ. בְּשַׁעַר שֶׁנִּמְצְאוּ בוֹ. אַתָּה אוֹמֵר כָּךְ אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּשַׁעַר שֶׁנִּידּוֹנוּ בוֹ. וְנֶאֱמַר כָּאן בִּשְׁעָרֶיךָ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן כִּי יִמָּצֵא בְקִרְבְּךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ. מַה שְׁעָרֶיךָ הָאֲמוּר לְהַלָּן שַׁעַר שֶׁנִּמְצָא בוֹ אַף שְׁעָרֶיךָ הָאֲמוּר כָּאן שַׁעַר שֶׁנִּמְצְאוּ בוֹ. וְרַבָּנָן אָמְרֵי. בִּשְׁעָרֶיךָ. בְּשַׁעַר שֶׁנִּידּוֹן בוֹ. אַתָּה אוֹמֵר כָּךְ אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּשַׁעַר שֶׁנִּמְצָא בוֹ. וְנֶאֱמַר כָּאן בִּשְׁעָרֶיךָ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהִיא אֶל שְׁעָרֶיךָ. מַה שְׁעָרֶיךָ הָאֲמוּר לְהַלָּן שַׁעַר שֶׁנִּידּוֹן בוֹ. אַף שְׁעָרֶיךָ הָאֲמוּר כָּאן שַׁעַר שֶׁנִּידּוֹן בוֹ.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כַּתְּחִילָּה בֵּין יֵשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו בֵּין לָאו שׁוֹמְעִין לוֹ. מִיכָּן וָהֵילְךְ יֵשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו שׁוֹמְעִין לוֹ וְאִם לָאו אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. אָמְרֵי. וְהוּא שֶׁיֵּשׁ בִּדְבָרָיו הָאַחֲרוֹנִים מַמָּשׁ. חִזְקִיָּה שָׁאַל. חֲרֵי שֶׁהָיָה יוֹצֵא לִיהָרֵג וְנִשְׁתַּתֵּק. כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים. הָא לֹא נִשְׁתַּתֵּק הָיָה לוֹ לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ וְכוּת. שָׁמַע רִבִּי יוֹחָנָן וְמַר. הָא שְׁאֵלְתָּא דְּחַמְרָא. אֶלָּא כֵינִי. חֲרֵי שֶׁהָיָה יוֹצֵא לִיהָרֵג וְאָמַר. יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עַצְמִי זְכוּת וְנִשְׁתַּתֵּק. כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים. הָא אִילּוּ לֹא נִשְׁתַּתֵּק הָיָה לוֹ לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ זְכוּת. אָמַר. הָא אָמְרָה.

ב משנה: אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת פְּטָרוּהוּ וְאִם לָאו יוֹצֵא לִיסָּקֵל. וְהַכָּרוֹז יוֹצֵא לְפָנָיו אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי יוֹצֵא לִסָּקֵל עַל שֶׁעָבַר עֲבֵירָה פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו וְכָל מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לוֹ זְכוּת יָבוֹא וְיֵלַמֵּד׃

הלכה: אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת כּוּל׳. תַּנֵּי. שׁוֹר הַיּוֹצֵא לִיסָּקֵל וְנִמְצְאוּ עֵידָיו זוֹמְמִין. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. כָּל הַקּוֹדֵם בּוֹ זָכָה. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. הֶפְקֵר טָעוּת הוּא. וְכֵן עֶבֶד הַיּוֹצֵא לִיסָּקֵל וְהִקְדִּישׁוֹ בְּעָלָיו. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. זָכָה לְעַצְמוֹ. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. יֵאוּשׁ שֶׁלְּטָעוּת הָיָה.

ג משנה: רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה עֶשֶׂר אַמּוֹת אוֹמְרִים לוֹ הִתְוַדֵּה שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ כָּל הַמּוּמָתִין מִתְוַדִּין שֶׁכָּל הַמִּתְוַדֶּה יֶשׁ לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְעָכָן שֶׁאָמַר לוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנִי שִׂים נָא כָבוֹד לַיי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵן לוֹ תּוֹדָה וְהַגֶּד נָא לִי מֶה עָשִׂיתָ אַל תְּכַחֵד מִמֶּנִּי׃ וַיַּעַן עָכָן אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמַר אָמְנָה אָנֹכִי חָטָאתִי לַיי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכָזֹאת וְכָזֹאת עָשִׂיתִי׃ וּמְנַיִין שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מֶה עֲכַרְתָּנוּ יַעְכָּרְךָ יְיָ בַּיּוֹם הַזֶּה. הַיּוֹם הַזֶּה אַתָּה עָכוּר וְאֵי אַתָּה עָכוּר לָעָתִיד לָבוֹא. וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהִתְוַדּוֹת אוֹמְרִים לוֹ אֱמוֹר תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוונוֹתַי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְזוּמָּם אוֹמֵר תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוונוֹתַי חוּץ מֵעָוֹן זֶה. אָמְרוּ לוֹ אִם כֵּן יְהוּ כָל אָדָם אוֹמֵר כָּךְ כְּדֵי לְנַקּוֹת אֶת עַצְמָן׃

הלכה: רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה עֶשֶׂר אַמּוֹת כּוּל׳. אַתְּ מוֹצֵא שֶׁכְּשֶׁמַּעַל עָכָן בַּחֵרֶם הִתְחִיל יְהוֹשֻׁעַ מְפַיֵּיס לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֵר. רִבּוֹנוֹ שֶׁלְּעוֹלָם. הוֹדִיעֵינִי מִי זֶה הָאִישׁ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֵינִי מְפָרְסֵם כָּל בְּרִיָּה וְלֹא עוֹד אֶלָּא נִמְצֵיתִי אוֹמֵר לָשׁוֹן הָרַע. אֶלָּא לֵךְ וְהַעֲמֵד אֶת יִשְׂרָאֵל לִשְׁבָטָיו וְהַפֵּל עֲלֵיהֶן גּוֹרָלוֹת. מִיַּד אֲנִי מוֹצִיאוֹ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבּוֹקֶר וַיַּקְרֵב אֶת יִשְׂרָאֵל לִשְׁבָטָיו וַיִּלָּכֵד עָכָן בֶּן כַּרְמִי בֶּן זַבְדִּי לְמַטֵּה יְהוּדָה. אָמַר לוֹ עָכָן. מַה. בַּגּוֹרָל אַתָּה תּוֹפְשֵׂינִי. לֵית בְּכָל הֶהֵן דָּרָא כְּשֵׁר אֶלָּא אַתְּ וּפִינְחָס. אַסְקוּן נִיבְזִין בֵּינֵיכוֹן. פַּנְטוֹס דְּמִיתְפִּיס חַד מִינְכוֹן. וְלֹא עוֹד אֶלָּא לְמִשֶּׁה רַבָּךְ לֵית מִידְמוֹךְ אֶלָּא תַּלְתִּין אוֹ אַרְבָּעִין יוֹמִין. לֹא כֵן אַלְפָּן מֹשֶׁה רַבָּן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים. שְׁרִיתָה טָעֵי. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה צָפָה יְהוֹשֻׁעַ בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ שֶׁהוּא מְחַלֵּק לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ בַּגּוֹרָל. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיַּשְׁלֵךְ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ גּוֹרָל. אֱמוֹר מֵעַתָּה. אֲנוּ מוֹצִיאִין שֵׁם רַע עַל הַגּוֹרָלוֹת. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁאִם נִתְקַיְּימוּ עַכְשָׁיו יְהוּ כָל יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים. בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת נִתְקַיְּימוּ כָּל שֶׁכֵּן בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת. וְאִם בָּטְלוּ עַכְשָׁיו יְהוּ כָל יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים. בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת בָּטְלוּ כָּל שֶׁכֵּן בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְחִיל יְהוֹשֻׁעַ מְפַיֵּיס לְעָכָן וּמַשְׁבֵּעַ לֵיהּ בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר לוֹ. בְּנִי שִׂים נָא כָבוֹד לַיי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וַיַּעַן עָכָן אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמַר. אָמְנָה. מָהוּ אָמְנָה. קוּשְׁטָא. אָנֹכִי חָטָאתִי לַיי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. אֲמַר לֵיהּ. מָה אַנָּא בְעֵי מִינָּךְ חָדָא וְאַתְּ אָמְרַת לִי תַּרְתֵּי. אֲמַר לֵיהּ. אֲנִי הוּא שֶׁמָּעַלְתִּי בְּחֶרֶם מִדְּיָן וּבְחֶרֶם יְרִיחוֹ. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא. בְּאַרְבָּעָה חֲרָמִים מָעַל. בְּחֶרֶם כְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד. בְּחֶרֶם סִיחוֹן וְעוֹג. בְּחֶרֶם מִדְיָן. בְּחֶרֶם יְרִיחוֹ. וּמְנַיִין שֶׁכִּיפֵּר לוֹ וּוידּוּיוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר וּבְנֵי זֶרַח זִמְרִי וְאֵיתָן וגו׳. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. זִמְרִי זֶה עָכָן שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה זִמְרִי. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. הֵימָן זֶה עָכָן. אָמְנָה אָנֹכִי חָטָאתִי. כּוּלָּם חֲמִשָּׁה. וְכִי אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהֵן חֲמִשָּׁה. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁאַף עָכָן יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לָעָתִיד לָבוֹא.

וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהִתְוַדּוֹת כּוּל׳. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה יוֹצֵא לִיהָרֵג. אָמְרוּ לוֹ. אֱמוֹר. תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוונוֹתַי. אָמַר. תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוונוֹתַי חוּץ מִן עָוֹן זֶה. אִם עָשִׂיתָ אַל יִמְחֹל לִי. וּבֵית דִּין יִשְׂרָאֵל יְהֵא נָקִי. וּכְשֶׁבָּא דָבָר אֶצֶל חֲכָמִים זָלְגוּ עֵינֵיהֶם. אָמְרוּ. לְהַחֲזִירוֹ אִי אֶיפְשַׁר שֶׁאֵין לְדָבָר סוֹף. אֶלָּא חֲרֵי דָמוֹ תָּלוּי בְּצַוָּאר עֵדִים.

רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה אַרְבַּע אַמּוֹת כּוּל׳. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי. אֶרְאֶה בִנְחָמָה אִם לֹא הָרַגְתִּי עֵד זוֹמֵם. שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים. עַד שֶׁיֵּהָרֵג. שֶׁנֶּאֱמַר נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ. אָמַר לוֹ שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח. אֶרְאֶה בִנְחָמָה אִם לֹא מַעֲלִים עָלֶיךָ כְּאִילּוּ שְׁפָכְתָּ דָם נָקִי. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קִיבֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא יוֹרֶה אֶלָּא מִפִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח. שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח הָיוּ יָדָיו חֲמוּמוֹת. אֲתָא סִיעַת לֵיצָנִין אָמְרֵי. הֲבוּ עֵיצָה נִיסְהוֹד עַל בְּרֵיהּ וְנִיקְטְלִינֵיהּ. אַסְהִידוּ עֲלוֹי. וְנִגְמַר דִּינוֹ לֵיהָרֵג. מִי נָפַק לְמִיתְקְטָלָא אָמְרֵי לֵיהּ. מָרֵי שִׁיקְרִין אֲנָן. בְּעָא אֲבוֹי מַחֲזַרְתֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ. אַבָּא. אִם בִּיקַּשְׁתָּה לָבוֹא תְּשׁוּעָה עַל יָדָךְ עֲשֵׂה אוֹתִי כְּאֶסְקוֹפָּה.

בֵּית הַסְּקִילָה הָיָה גָּבוֹהַּ כּוּל׳. מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְרָאָה שְׁנֵי בְנֵי אָדָם נִזְקָקִין לְכַלְבָּה. אָמְרִין. נָן יָדְעִין דּוּ גַּבְרָא חֲסִידָא אֲזִיל וּמַסְהִיד

עָלָן וּמָרָן דָּוִד קְטִיל לָן. אֶלָּא נִיקְדְּמֵיהּ וְנִיסְהוֹד עֲלוֹי. אַסְהִידוּ עֲלֵיהּ. וְנִגְמַר דִּינוֹ לְיֶהֱרֹג. הוּא שֶׁדָּוִד אָמַר. הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי. מֵחֶרֶב. מֵחֶרֶב אוּרְיָה. מִכֶּלֶב. מִכַּלְבּוֹ שֶׁלְּחָסִיד.

רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי סָלַק לְעִילְיָתָא דְּבֵי מִדְרָשָׁא וְרָאָה שְׁנֵי בְנֵי אָדָם נִזְקָקִין זֶה לָזֶה. אָמְרוּ לֵיהּ. רִבִּי. הַב דַּעְתָּךְ דְּאַתְּ חַד וַאֲנָן תְּרֵי.

ד משנה: רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה אַרְבַּע אַמּוֹת מַפְשִׁיטִין אֶת בְּגָדָיו. הָאִישׁ מְכַסִּין אוֹתוֹ מִלְּפָנָיו וְהָאִשָּׁה מִלְּפָנָיהָ וּמֵאַחֲרֶיהָ דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים הָאִישׁ נִסְקָל עָרוֹם וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקֶלֶת עֲרוּמָּה:

הלכה: אָמַר רִבִּי אֶלִיעֶזֶר כול׳. מְחִלְפָה שִׁיטַּת רִבִּי יְהוּדָה. תַּמָּן אָמַר. אִם הָיָה שְׁעָרָהּ נָאֶה לֹא הָיָה סוֹתְרוֹ. וָכָא הוּא אוֹמֵר אֶכֶן. הָכָא מִכָּל מָקוֹם לְמִיתָה אָזְלָה. בְּרַם תַּמָּן שֶׁאִם תִּימְצָא טְהוֹרָה וְיִתְגָּרוּ בָהּ פִּירְחֵי כְהוּנָּה. מִחְלָפָה שִׁיטַּת רַבָּנָן. תַּמָּן אָמְרִין. הָאִישׁ נִסְקָל עָרוֹם וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקֶלֶת עֲרוּמָּה. וָכָא אִינּוּן אָמְרִין הָכֵין. הָכָא וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ. בְּרוֹר לוֹ מִיתָה יָפָה. בְּרַם תַּמָּן וְנִוַּסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים.

ה משנה: בֵּית הַסְּקִילָה הָיָה גָבוֹהַּ שְׁתֵּי קוֹמוֹת וְאֶחָד מִן הָעֵדִים דּוֹחֲפוֹ עַל מָתְנָיו. נֶהְפַּךְ עַל לִבּוֹ הוֹפְכוֹ עַל מָתְנָיו אִם מֵת בָּהּ יָצָא. וְאִם לָאו נוֹטֵל אֶת הָאֶבֶן וְנוֹתְנָהּ עַל לִבּוֹ. אִם מֵת בָּהּ יָצָא וְאִם לָאו הָעֵד הַשֵּׁנִי נוֹטֵל אֶת הָאֶבֶן וְנוֹתְנָהּ עַל לִבּוֹ. אִם מֵת בָּהּ יָצָא וְאִם לָאו רְגִימָתוֹ בְכָל יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָרִאשׁוֹנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה.

הלכה: כָּל הַנִּסְקָלִין נִתְלִין דִּבְרֵי רִבִּי לִיעֶזֶר כול׳. תַּנֵּי. וְכִמְלוֹא קוֹמָתוֹ שֶׁלְּנוֹפֶל חֲרֵי חֲמִשָּׁה. הָכָא אַתְּ מָר. וְכִמְלוֹא קוֹמַת הַנּוֹפֶל חֲרֵי חֲמִשָּׁה. וּבַבּוֹר שֶׁלַּנְּזָקִין אַתְּ מָר. עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים. לֹא דוֹמֶה נוֹפֶל מַדַּעַת לַנּוֹפֶל שֶׁלֹּא מַדַּעַת. רִבִּי יוֹנָתָן בֶּן חֲלִי רִבִּי אֶבְדַּומֵי בַּר בְּרַתֵּיהּ דְּרִבִּי טָבִי בְּשֵׁם רִבִּי יֹאשִׁיָּה. אִילֵּין דְּחַבְּטִין תּוֹרָא בְּחֵיילֵיהּ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּק אֵיבָרִים. בְּיוֹמוֹי דְּרִבִּי פִּינְחָס חַבְטוּ תּוֹרָא בְּחֵיילֵיהּ. אֲמַר לוֹן. בְּחַיֵּיכוֹן שָׁרוּנִיהּ. שָׁרוּנִיהּ וְקוּם וַעֲרַק. אָמַר. בָּרוּךְ שֶׁבָּחַר בַּחֲכָמִים וּבְדִבְרֵיהֶם. דְּאָמְרֵי. אִילֵּין דְּחַבְּטִין תּוֹרָא בְּחֵיילֵיהּ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּק אֵיבָרִים.

וּמְנַיִין שֶׁשְּׁטָעוּן סְקִילָה. שֶׁנֶּאֱמַר סָקוֹל יִסָּקֵל. וּמְנַיִין שֶׁשְּׁטָעוּן דְּחִיָּיה. שֶׁנֶּאֱמַר יָרֹה יֵיָרֶה. וּמְנַיִין שֶׁשְּׁטָעוּן שְׁתֵּי דְּחִיּוֹת. תַּלְמוּד לוֹמַר יֵיָרֶה.

ו משנה: כָּל הַנִּסְקָלִין נִתְלִין דִּבְרֵי רִבִּי אֶלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ נִתְלֶה אֶלָּא הַמְגַדֵּף וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. הָאִישׁ תּוֹלִין אוֹתוֹ פָּנָיו כְּלַפֵּי הָעָם וְהָאִשָּׁה פָּנֶיהָ כְּלַפֵּי הָעֵץ דִּבְרֵי רִבִּי לִיעֶזֶר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים הָאִישׁ נִתְלֶה וְאֵין הָאִשָּׁה נִתְלֵית. אָמַר לָהֶן רִבִּי אֶלִיעֶזֶר מַעֲשֶׂה בְשִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח שֶׁתָּלָה נָשִׁים בְּאַשְׁקְלוֹן. אָמְרוּ לוֹ שִׁמּוֹנִים נָשִׁים תָּלָה וְאֵין דָּנִין שְׁנַיִם בְּיוֹם אֶחָד.

הלכה: מָה טַעְמָא דְּרַבִּי לִיעֶזֶר. מָה מְגַדֵּף עַל יְדֵי שֶׁנִּסְקָל נִתְלָה. אַף אֲנִי אָבִיא שְׁאָר כָּל הַנִּסְקָלִין שֶׁיְּהוּ נִתְלִין. מָה טַעְמוֹן דְּרַבָּנָן. מָה הַמְגַדֵּף עַל יְדֵי שֶׁפָּשַׁט יָדוֹ בְּעִיקַּר נִתְלָה. אַף אֲנִי אָבִיא שְׁאָר כָּל הַפּוֹשְׁטִין יְדֵיהֶן בְּעִיקַּר לִהְיוֹת נִתְלִין.

אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי נָשִׂיא. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח נָשִׂיא.

מָאן דָּמַר. יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי נָשִׂיא. עוֹבְדָא דַּאֲשְׁקְלוֹן מְסַיֵּיעַ לֵיהּ. תֵּרִין תַּלְמִידִין הֲווּ בַּאֲשְׁקְלוֹן אָכְלִין כְּחָדָא וְשָׁתִין כְּחָדָא וְלָעִין בְּאוּרַיְיתָא כְּחָדָא. מִית חַד מִינּוֹן וְלָא אִתְגְּמַל חֶסֶד. מִית בַּר מַעְיָן מוּפָּק וּבְטֵילַת כָּל מְדִינְתָא מִיגְמְלִינֵיהּ חֶסֶד. שְׁרִי הַהוּא תַּלְמִידָא בְכִי וַאֲמַר. וַוי. דִּילְמָא לֵית לְשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל כְּלוּם. אִיתְחֲמֵי לֵיהּ בְּחֶילְמֵיהּ וַאֲמַר. לָא תִיבְזֵי בְנֵי מָרֵיךְ. דֵּין עֲבַד חַד זְכוּ וַאֲזַל בָּהּ וְדֵין עֲבַד חַד חוֹבָה וַאֲזַל בָּהּ. וּמַה חוֹבָה עֲבַד. חַס דְּלָא עֲבַד חוֹבָה מִן יוֹמוֹי. אֶלָּא זִימְנָא חָדָא הֵקִדִּים תְּפִילִּין שֶׁלְּרֹאשׁ לִתְפִילִּין שֶׁלְּיָד. וּמַה זְכוּ עֲבַד בַּר מַעְיָן מוּפָּק. חַס לֵיהּ דְּלָא עֲבַד זְכוּ מִן יוֹמוֹי. אֶלָּא זִימְנָא חָדָא עֲבַד אֲרִיסְטוֹן לְבוּלְבּוֹטַיָּא וְלָא אֲתוֹן. אֲמַר. יֵיתוּן מִסְכֵּינֵי וְיֵיכְלוּנֵיהּ דְּלָא לִיקַּלְקֵל. וְאִית דָּמְרִין. חֲוָה סַגִּי בְאוֹרְחָא וַהֲוָה תְחוֹת שִׁיחֵיהּ חַד עִגּוּל. וּנְפַל וְנַסְתֵּיהּ חַד מִסְכֵּן וְלָא מַר לֵיהּ מִידִּי בְּגִין דְּלָא מְסַמְּקָא אַפּוֹי. וַחֲמָא הַהוּא תַּלְמִידָא גַּו גַּנְיָן גַּו פַּרְדֵּיסִין גַּו מַבּוּעִין דְּמַיָּא. וַחֲמָא לְבַר מַעְיָן מוּפָּק קָיֵים עַל גֵּיף נַהֲרָא. בְּעֵי מַמְטֵי מַיָּא וְלָא מַטֵּי. וַחֲמָא לְמָרְיָם בַּת עֲלֵי בְצָלִים תַּלְיָיא בְּחִטֵּי בִיזְיָיא. וְאִית דָּמְרִין. תִּירְעַת גֵּיהִנֹּם קְבִיעָה גַּו אוּדְנָהּ. אֲמַר לוֹן. [לָמָּה. אָמְרִין לֵיהּ. בְּגִין דַּהֲוָת צַיְימָא וּמְפַרְסְיָה לְמָגִ[רָ]תָהּ. וְאִית דַּאֲמְרִין. דַּהֲוָת צַיְימָה חַד יוֹם וּמְקַוְּיָה לָהּ תְּרֵיי. אֲמַר לוֹן.] עַד אֵימַת כְּדֵין. אָמְרֵי לֵיהּ. עַד דְּיֵיתֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח נַסְבִּין לָהּ מִן גַּוּא אוּדְנָהּ וְיָהֲבִין לָהּ גַּו אוּדְנֵיהּ. אֲמַר לוֹן. וּמַה הוּא סוּרְחָנֵיהּ. אָמְרֵי לֵיהּ. דְּנָדַר עַל נַפְשֵׁיהּ וַאֲמַר. אִי אִיתְעֲבִיד נְשֵׁיָא קְטָלֵי לְכָל חָרְשֵׁיָא. וְהֵיידַן עֲבִיד לֵיהּ נְשֵׁיא וְלָא קְטָלוּן. אֶלָּא תּוּמְנִין נָשִׁים בִּמְעָרַת אַשְׁקְלוֹן מְחַבְּלִין עָלְמָא. זִיל וָמַר לֵיהּ. אֲמַר לוֹן. גַּבְרָא רַבָּא הוּא וְלֵית הוּא מְהֵימְנָתִי. אָמְרֵי לֵיהּ. עִינָּוּן הוּא סַגִּי וּמְהֵימְנָתִיךְ. וְאֵין לֵית מְהֵימְנָתִיךְ אָפֵיק עֵינֵיךְ וְיַהֲבָה גַּוּא יָדָךְ. אָפֵיק עֵינֵיהּ וְיַהֲב גַּו יָדֵיהּ. אָמְרוּן. חָזְרַת וְאִשְׁתָּוּוֹת לַחֲבִירְתָהּ. אֲזַל וָמַר לֵיהּ. בָּעָא מֵיעֲבַד סִימָנֵיהּ קוֹמוֹי אֲמַר לֵיהּ. לֵית אַתְּ צָרִיךְ. אֲנָא יָדַע דַּתְּ גִּבְרָא חֲסִידָא. אַף עַל פִּי כֵן בְּלִיבִּי חַשְׁבִית בְּפוּמִי לָא אֲמָרִית. וַהֲוָה יוֹם סַגְרִיר. נְטַל תְּמַנְיִן

גּוּבְרִין בְּחִירִין לְבוּשִׁין מָאנִין נְקִיִּין וּנְסַב עִמּוֹן תְּמַנְיָן קִידְרִין חַדְתִּין. אֲמַר לוֹן. כַּד נָא צָפַר לִבְּשׁוּן מָנִיכוֹן. וְכַד נָא צָפַר תִּינְיָנוּת עוּלוּ. כֵּינָן דְּאָעַל לְמְעָרַת אַשְׁקְלוֹן אֲמַר. אוּים אוּים. פְּתְחוּן לִי. מַן דִּידְכוֹן אֲנָא. כֵּינָן דְּכָנַס. חָדָא אָמְרָה מַה דָּאָמְרָה וּמַיְיתֵי פִּיתָא. וְחָדָא אָמְרָה מַה דָּאָמְרָה וּמַיְיתֵי תַּבְשִׁילָא. וְחָדָא אָמְרָה מַה דָּאָמְרָה וּמַיְיתֵי חַמְרָא. אָמְרָן לֵיהּ. מָה אי(ת) בָּךְ עֲבַד. אֲמַר לוֹן. אִי בִּי עֲבִידְנָא צָפַר תְּרֵי זִימְנִין וּמְעַיֵיל לְהָכָא תּוּמְנִין גּוּבְרִין בְּחִירִין לְבוּשִׁין מָאנִין נְקִיִּים חֲדֵי וּמַחְדֵּי לְכוֹן. אָמְרָן לֵיהּ. לוֹן נָן בְּעָיְין. כֵּינָן דְּצָפַר לָבְשׁוּ מָנִין נְקִיִּים. כֵּינָן דְּצָפַר תִּינְיָנוּ עָלוּ כּוּלְהוּ כַּהֲדָא. רְמַז לוֹן. כָּל חַד מִינְכוֹן יִטּוֹל חָדָא וִיטַלְטְלִינֵּהּ מֵאַרָעָא. וְלָא מַצְלַח מַה דוּ עַבְדָּה. וַהֲוָה אֲמַר לְהַהִיא דְאַיְיתַת פִּיתָא. אַיְיתִי פִּיתָא. וְלָא מַתְיָיא. וְהוּא אֲמַר. אַיְיתִי תַּבְשִׁילָא. וְלָא מַתְיָיא. וְהוּא אֲמַר. אַיְיתִי לִצְלִיבָה. אַיְיתִי חֲמַר. וְלָא מַתְיָיא. וְהוּא אֲמַר. אַיְיתִי לִצְלִיבָא. כֵּן עֲבַד לְכוּלְהִי. הַיְינוֹ דְתַנְיָנן. שְׁמוֹנִים נָשִׁים תָּלָה שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח בְּאַשְׁקְלוֹן. וְאֵין דָּנִין שְׁנַיִם בְּיוֹם אֶחָד. אֶלָּא שֶׁהַשָּׁעָה צְרִיכָה לָכֵן.

ז משנה: כֵּיצַד תּוֹלִין אוֹתוֹ. מְשַׁקְּעִין אֶת הַקּוֹרָה בָּאָרֶץ וְהָעֵץ יוֹצֵא מִמֶּנּוּ. וּמַקִּיף שְׁתֵּי יָדָיו זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ וְתוֹלֶה אוֹתוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר הַקּוֹרָה מֻטָּה עַל הַכֹּתֶל וְתוֹלֶה אוֹתוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁהַסַּבָּחִין עוֹשִׂין. תּוֹלִין וּמַתִּירִין אוֹתוֹ מִיָּד וְאִם לָן עוֹבֵר עָלָיו בְּלֹא תַעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי קְלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי כְּלוֹמַר מִפְּנֵי מַה זֶּה תָּלוּי. מִפְּנֵי שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַשֵּׁם וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל׃

הלכה: תַּנֵּי. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר. זֶה חוֹמֶר בִּמְחַלֵּל מִבִּמְגַדֵּף וְזֶה חוֹמֶר בְּמְגַדֵּף מִבִּמְחַלֵּל. בִּמְגַדֵּף כְּתִיב לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ. וּבִמְחַלֵּל כְּתִיב וְתָקַח רְצָפָה בַת אַיָּה אֶת הַשַּׂק וַתַּשְׁטֵהוּ עַל הַצּוּר מִתְּחִילַת קְצִיר עַד נִתַּךְ מַיִם עֲלֵיהֶם. מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ תְלוּיִין מִי״ו בְּנִיסָן עַד י״ז בְּמַרְחֶשְׁוָן.

כְּתִיב וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חוֹטְבֵי עֵצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם לָעֵדָה. נִיחָא לָעֵדָה. וּלְמִזְבַּח יְי. אֶלָּא שֶׁתְּלָיִין יְהוֹשֻׁעַ בריפן. אָמַר. אֲנִי [לֹא] מְרַחִיקָן וְלֹא מְקָרְבָן. אֶלָּא מִי שֶׁעָתִיד לִבְנוֹת בֵּית הַבְּחִירָה דְּאֶתְעַתְּדוּ לְקָרֵב יְקָרֵב וְאֶת דַּעְתּוֹ לְרַחֵק יְרַחֵק. וּבָא דָּוִד וְרִיחֲקָן. וְהַגִּבְעוֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה. וְלָמָּה רִיחֲקָן. עַל שֵׁם וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים וגו׳. אָמַר דָּוִד. בָּעוֹן שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים גְּשָׁמִים נֶעֱצָרִין. עֲבוֹדָה זָרָה וְגִילּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. עֲבוֹדָה זָרָה דִּכְתִיב פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַמְיךְ לֵיהּ וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם. גִּילּוּי עֲרָיוֹת דִּכְתִיב וַיְמַנְעוּ רְבִיבִים וּמַלְקוֹשׁ לֹא הָיָה וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ. שְׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁנֶּאֱמַר כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת הָאָרֶץ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים. אַף פּוֹסְקֵי צְדָקָה בָּרַבִּים וְאֵינָן נוֹתְנִין. דִּכְתִיב נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אָיִן אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר. בָּדַק דָּוִד בְּכָל דְּרָכָיו וְלֹא מָצָא אֶחָד מֵהֶן. הִתְחִיל שׁוֹאֵל בְּאוּרִים וְתוּמִים. הָדָא הוּא דִכְתִיב וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי יְי. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. כְּתִיב בַּקְּשׁוּ יְי כָּל עַנְוֵי אָרֶץ אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעָלוּ וגו׳. וַיֹּאמֶר יְי עַל שָׁאוּל וְעַל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעוֹנִים. עַל שָׁאוּל. שֶׁלֹּא עָשִׂיתֶם עִמּוֹ חֶסֶד. וְעַל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעוֹנִים. שָׁלַח דָּוִד וּקְרָאָן. אָמַר לָהֶם. מַה לָכֶם. וּלְבֵית שָׁאוּל. אָמְרוּ לוֹ. עַל יְדֵי שֶׁהֵמִית מִמֶּנּוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים שְׁנֵי חוֹטְבֵי עֵצִים וּשְׁנֵי שׁוֹאֲבֵי מַיִם וְסוֹפֵר וְחַזָּן וְשַׁמָּשׁ. אָמַר לוֹן. וּמַה תּוּן בְּעוּן. אָמְרוּ לֵיהּ. יוּתַּן לָנוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים... וְהוֹקַעֲנוּם לַיי בְּגִבְעוֹן. אָמַר לוֹן. וּמָה הֲנָיָיה יֵשׁ לְכוֹן אֵין אִינּוּן מִתְקַטְלִין. סְבוּ לְכוֹן כְּסַף וּדְהַב. אָמְרוּ לֵיהּ. אֵין לָנוּ כֶּסֶף וְזָהָב עִם שָׁאוּל וְעִם בֵּיתוֹ. אָמַר. דִּילְמָא בְּהַהִיא אִילֵּין מִן אִילֵּין. הֲוָה נְסִיב כָּל חַד וְחַד מִינּוֹן וּמְפַיֵיס לֵיהּ קוֹמֵי נַפְשֵׁיהּ וְהוּא לָא מְקַבֵּל עֲלוֹי. הָדָא הוּא דִכְתִיב אֵין [לָנוּ] כֶּסֶף וְזָהָב. אֵין לִי כְתִיב. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר דָּוִד. שָׁלֹשׁ מַתָּנוֹת טוֹבוֹת נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. בּוֹיְישָׁנִין וְרַחֲמָנִין וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים. בּוֹיְישָׁנִין דִּכְתִיב לְבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם וגו׳. רַחֲמָנִין דִּכְתִיב וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחֲמְךָ. גּוֹמְלֵי חֲסָדִים דִּכְתִיב וְשָׁמַר יְי אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד. וְאֵילּוּ אֵין בָּהֶן אַחַת מֵהֶן וְרִיחֲקָן. וְהַגִּבְעוֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה. וְאַף עֶזְרָא בָּא וְרִיחֲקָן. וְהַנְּתִינִים הָיוּ יוֹשְׁבִין בָּעוֹפֶל וְצִיחָה וְגִישְׁפָּה מִן הַנְּתִינִים. וְאַף לְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֲקָן. דִּכְתִיב וְהָעוֹבֵד הָעִיר יַעַבְדוּהוּ מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל. יַאֲבִידוּהוּ מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶתֵּן. וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי בְּנֵי רִצְפָּה. וּלְמִיכַל בַּת שָׁאוּל לֹא הָיָה לָהּ יָלוֹד. וְתֵימַר אָכֵן. אֱמוֹר מֵעַתָּה. בְּנֵי מֵירַב הָיוּ וְגִידַּלְתָּם מִיכַל וְנִקְרְאוּ עַל שְׁמָהּ. וַיִּתְּנֵם הַמֶּלֶךְ בְּיַד הַגִּבְעוֹנִים וַיּוֹקִיעוּם בָּהָר לִפְנֵי יְי וַיִּפְּלוּ שִׁבְעָתָם יָחַד. שִׁבְעָתָם כְּתִיב חָסֵר חָד. זֶה מְפִיבוֹשֶׁת שֶׁנִּתְפַּלֵּל עָלָיו דָּוִד וּקְלָטוֹ הַמְּזִבֵּחַ. אָמַר לָהֶן. חֲרִיגֵי מַעֲבִירָן לִפְנֵי הַמְּזִבֵּחַ. כָּל שֶׁהַמְּזִבֵּחַ קוֹלְטוֹ חֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ. מִפְּנֵי מְפִיבוֹשֶׁת שֶׁהָיָה גָּדוֹל בַּתּוֹרָה. וְהֶעֱבִירוֹ לִפְנֵי הַמְּזִבֵּחַ וְקָלְטוֹ. אָמַר רִבִּי אָבִין. אֶקְרָא לֵאלֹהִים עֶלְיוֹן לָאֵל גּוֹמֵר עָלָי. שֶׁהִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם דָּוִד. וְהָמָה הוּמְתוּ בִּימֵי קָצִיר בִּתְחִילַת קְצִיר שְׂעֹרִים. וַתִּקַּח רִצְפָּה בַת אַיָּה אֶת הַבֶּגֶד וַתַּטֵּהוּ לָהּ עַל הַצּוּר. מָהוּ עַל הַצּוּר. אָמַר רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ. רִבִּי בָּא בַּר זְמִינָא בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. גָּדוֹל הוּא קִידּוּשׁ הַשֵּׁם מֵחִילּוּל הַשֵּׁם. בְּקִידּוּשׁ הַשֵּׁם כָּתוּב לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ. וּבְחִילּוּל הַשֵּׁם כָּתוּב וַיִּהְיוּ תְלוּיִים עַד נִתַּךְ מַיִם עֲלֵיהֶם. מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ תְלוּיִין מִי״ו בְּנִיסָן עַד י״ז בְּמַרְחֶשְׁוָן. וְהָיוּ עוֹבְרִין וְשָׁבִין אוֹמְרִים. מַה חָטְאוּ שֶׁנִּשְׁתַּנָּה עֲלֵיהֶן מִידַּת הַדִּין. וְהָיוּ אוֹמְרִים לָהֶן. עַל שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶן בְּגִיזֵּי אֲרוּרִים. וַהֲרֵי הַדְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר. וּמָה אֵילּוּ שֶׁלֹּא נִתְגַּיְירוּ לְשׁוּם שָׁמַיִם תָּבַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָמָן. הַמִּתְגַּיְירִין לְשׁוּם שָׁמַיִם לֹא כָל שֶׁכֵּן. הַרְבֵּה גֵּרִים נִתְגַּיְירוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר וַיְסַפֵּר שְׁלֹמֹה אֶת הָאֲנָשִׁים הַגֵּרִים וַיִּמָּצְאוּ מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף נוֹשֵׂא סַבָּל וגו׳.

ח משנה: אָמַר רַבִּי מֵאִיר בִּזְמַן שֶׁאָדָם מִצְטַעֵר שְׁכִינָה מָה הַלָּשׁוֹן אוֹמֶרֶת. כַּבְיָכוֹל קַלַּנִי מֵרֹאשִׁי קַלַּנִי מִזְּרוֹעִי. אִם כָּךְ אָמַר הַכָּתוּב מִצְטַעֵר אֲנִי עַל דָּמָן שֶׁל רְשָׁעִים קַל וָחֹמֶר עַל דָּמָן שֶׁל צַדִּיקִים שֶׁנִּשְׁפַּךְ.

הלכה: אָמַר רַבִּי מֵאִיר כול׳. אֲנָן תַּנֵינָן. קַלֵּינִי. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. קַל אָנִי. מָאן דָּמַר קַלֵּינִי. לֵית הוּא אֶלָּא קָלִיל. מַה דָמַר. קַל אָנִי. לֵית הוּא אֶלָּא נְטִיל. מַתְנִיתָא דְלָא כְרִבִּי מֵאִיר דְּאָמַר. אַף הֶמְגַדֵּף עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה.

ט משנה: וְלֹא זוֹ בִלְבַד אֶלָּא כָּל הַמֵּלִין אֶת מֵתוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הֵלִינוּ לִכְבוֹדוֹ לְהָבִיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְלֹא הָיוּ קוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּקִבְרוֹת אֲבוֹתֵיהֶן. אֶלָּא שְׁנֵי קְבָרוֹת הָיוּ מְתוּקָנִין לְבֵית דִּין אֶחָד לַנִּסְקָלִין וְלַנִּשְׂרָפִין וְאֶחָד לַנֶּהֱרָגִין וְלַנֶּחֱנָקִין׃

הלכה: וְלֹא זוֹ בִלְבַד כול׳. תַּנֵּי. הַמַּעֲבִיר אָרוֹן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אֵין בּוֹ מִשּׁוּם לִיקּוּט עֲצָמוֹת. אָמַר רִבִּי אָחָא. הָדָא דְתֵימַר בַּאֲרוֹן שַׁיֵּישׁ. אֲבָל בַּאֲרוֹן עֵץ יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם לִיקּוּט עֲצָמוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. אֲפִילּוּ בַּאֲרוֹן עֵץ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם לִיקּוּט עֲצָמוֹת. אִי זֶהוּ לִיקּוּט עֲצָמוֹת.

אָמַר רִבִּי חַגַּיי. וְהוּא שֶׁשָּׁמַע לְמָחָר. אֲבָל בּוֹ בַּיּוֹם יֵשׁ שְׁמוּעָה לְלִיקּוּט עֲצָמוֹת. תַּנֵּי נִיקוֹמַכִּי קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. אֵין שִׁיעוּר לְלִיקּוּט עֲצָמוֹת. רִבִּי מָנִי הוֹרֵי לְרִבִּי לָא דְכֵּפָרָא לְקָרוֹעַ וּלְהִתְאַבֵּל כְּרִבִּי אָחָא וְלֹא לִיסַּמּוֹת כְּרִבִּי יוֹסֵי.

תַּנֵּי. לִיקּוּטֵי עֲצָמוֹת כִּשְׁמוּעָן. אִי זֶהוּ לִיקּוּט עֲצָמוֹת. הַמְלַקֵּט עֶצֶם עֶצֶם מִשֶּׁיִּתְאַכֵּל הַבָּשָׂר.

תַּנֵּי. לִיקּוּט עֲצָמוֹת אֵין אוֹמְרִים עֲלֵיהֶן קִינִים וְנָהֵי וְלֹא בִרְכַּת אֲבֵלִים וְלֹא תַנְחוּמֵי אֲבֵלִים. אֵילּוּ הֵן בִּרְכַּת אֲבֵלִים. שֶׁאוֹמְרִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. אֵילּוּ הֵן תַּנְחוּמֵי אֲבֵלִים. שֶׁהֵן אוֹמְרִים בַּשּׁוּרָה. תַּנֵּי. אֲבָל אוֹמְרִים עֲלֵיהֶן דְּבָרִים. מָה הֵן דְּבָרִים. רַבָּנִן דְּקַיְסָרִין אָמְרִין. קִילּוּסִין.

י משנה: נִתְאַכֵּל הַבָּשָׂר הָיוּ מְלַקְּטִין אֶת הָעֲצָמוֹת וְקוֹבְרִין אוֹתָן בִּמְקוֹמָן. וְהַקְּרוֹבִין בָּאִין וְשׁוֹאֲלִין אֶת שְׁלוֹם הָעֵדִים וְאֶת שְׁלוֹם הַדַּיָּנִין כְּלוֹמַר דְּעוּ שֶׁאֵין בְּלִבֵּינוּ עֲלֵיכֶם שֶׁדִּין אֱמֶת דַּנְתֶּם. וְלֹא הָיוּ מִתְאַבְּלִין אֲבָל אוֹנְנִין שֶׁאֵין אֲנִינָה אֶלָּא בַלֵּב׃

הלכה: נִתְאַכֵּל הַבָּשָׂר כול׳. תַּנֵּי. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מְלַקְּטִין אֶת הָעֲצָמוֹת וְקוֹבְרִין אוֹתָן בְּמַהֲמוֹרוֹת. נִתְאַכֵּל הַבָּשָׂר הָיוּ מְלַקְּטִין אוֹתָן וְקוֹבְרִין אוֹתָן בַּאֲרָזִים. אוֹתוֹ הַיּוֹם מִתְאַבֵּל וּלְמָחָר הָיָה שָׂמֵחַ. לוֹמַר שֶׁיַּנִּיחוּהוּ אֲבֹתָיו מִן הַדִּין.

וְלֹא עוֹד אֶלָּא הָיוּ קוֹבְרִין אוֹתָן בִּפְנֵי עַצְמָן. הַנִּסְקָלִין בִּנְשָׂרְפִין וְהַנֶּהֱרָגִין בַּנֶּחֱנָקִין. הוּא שֶׁדָּוִד אוֹמֵר אַל תֶּאֱסוֹף עִם חַטָּאִים נַפְשִׁי. הַנִּסְקָלִין וְהַנִּשְׂרָפִין. וְעִם אַנְשֵׁי דָמִים חַיָּי. הַנֶּהֱרָגִין וְהַנֶּחֱנָקִין.

רִבִּי אַבָּהוּ מָטְתֵיהּ אוֹנֵס. אֲזַל לֵיהּ חַד מִינוֹק. עָלוֹן רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי מִי חֲמִי לֵיהּ אַפִּין. מֵאֵימָתֵיהּ עָלֵיהּ לָא אָמְרוּן לֵיהּ מִילָּה דְאוֹרָיְיא. אֲמַר לוֹן. מַשְׁגִּחִין רַבָּנִן מֵימַר מִילָּה דְאוֹרָיְיא. אָמְרוּ לֵיהּ. אַשְׁגַּח מָרָן. אֲמַר לוֹן. מָה אִם רְשׁוּת שֶׁלְמַטָּן שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּזָב וְשֶׁקֶר וּגְנֵיבוּת דַּעַת וּמַשּׂוֹא פָנִים וּמַקָּח שׁוֹחַד וְהַיּוֹם עוֹדֶנּוּ וּמָחָר אֵינֶנּוּ נֶאֱמַר בָּהּ הַקְרוֹבִין בָּאִין וְשׁוֹאֲלִין שְׁלוֹם הַדַּיָּנִין וְהָעֵדִים לוֹמַר שֶׁאֵין בְּלִיבֵּינוּ עֲלֵיכֶם כְּלוּם. שֶׁדִּין אֱמֶת דַּנְתֶּם. רְשׁוּת שֶׁלְמַעְלָן שֶׁאֵין בָּהּ לֹא כָזָב וְלֹא שֶׁקֶר וְלֹא גְנֵיבוּת דַּעַת וְלֹא מַשּׂוֹא פָנִים וְלֹא מַקָּח שׁוֹחַד וְהוּא חַי וְקַיָּם לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁחַיָּיבִים אָנוּ לְקַבֵּל עָלֵינוּ מִידַּת הַדִּין. וְאוֹמֵר וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחֲמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ.

פרק ז

א משנה: אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין סְקִילָה שְׂרֵיפָה הֶרֶג וְחֶנֶק. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שְׂרֵיפָה סְקִילָה חֶנֶק וָהֶרֶג. זוֹ מִצְוַת הַנִּסְקָלִין׃

הלכה: אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין כול׳. וְלָרָשׁוּת לֹא נִיתַּן אֶלָּא דִין הֶרֶג בִּלְבַד. סְקִילָה מְנַיִין. וּסְקַלְתֶּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ. שְׂרֵיפָה. שֶׁנֶּאֱמַר בָּאֵשׁ יִשָּׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן. הֶרֶג. נֶאֱמַר כָּאן נְקִימָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְהֵבֵאתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב נֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית. מַה נְקִימָה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן חֶרֶב. אַף נְקִימָה הָאֲמוּרָה כָּאן חֶרֶב. חֶנֶק. לֵית מַשְׁכַּח לֵיהּ. אָמְרַת. כָּל מִיתָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה סְתָם אֵין אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחֲמִיר עָלֶיהָ אֶלָּא לְהָקֵל עָלֶיהָ וְתָלוּ אוֹתָהּ בַּחֶנֶק.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. שְׂרֵיפָה חֲמוּרָה מִסְּקִילָה. וְרַבָּנִין מָרִין. סְקִילָה חֲמוּרָה מִשְּׂרֵיפָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חֶנֶק חָמוּר מֵהֶרֶג. וְרַבָּנִין מָרִין. הֶרֶג חָמוּר מֵחֶנֶק. רִבִּי שִׁמְעוֹן דָּרַשׁ. כָּל שֵׁם בַּת כֹּהֵן בִּשְׂרֵיפָה. וְרַבָּנִין מָרִין. כָּל שֵׁם אֲרוּסָה בִּסְקִילָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן דָּרַשׁ. מַה בַּת כֹּהֵן שֶׁהֶחֱמִירָה תּוֹרָה בָּאֲרוּסָה שֶׁתְּהֵא בִּשְׂרֵיפָה הֵיקִילָה בִּנְשׂוּאָה שֶׁתְּהֵא בִּסְקִילָה. בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵיקִילָה תּוֹרָה בָּאֲרוּסָה שֶׁתְּהֵא בִּסְקִילָה אֵינוֹ דִין שֶׁנְּקַל עָלֶיהָ בִּנְשׂוּאָה שֶׁתְּהֵא בַּהֲרִיגָה. וְרַבָּנִין דָּרְשִׁין. מַה אִם בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֶחֱמִירָה הַתּוֹרָה בָּאֲרוּסָה שֶׁתְּהֵא בִּסְקִילָה הֵיקִילָה בִּנְשׂוּאָה שֶׁתְּהֵא בִּשְׂרֵיפָה. בַּת כֹּהֵן שֶׁהֵיקִילָה הַתּוֹרָה בָּאֲרוּסָה שֶׁתְּהֵא בִּשְׂרֵיפָה אֵינוֹ דִין שֶׁנְּקַל עָלֶיהָ בִּנְשׂוּאָה שֶׁתְּהֵא בַּחֲנִיקָה.

רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. כָּל מִיתָה שֶׁהִיא לְמַטָּה מִמִּיתַת אֲבִיהָ בִּשְׂרֵיפָה. כְּשֶׁהִיא אֶצֶל אֲבִיהָ עִם אֲבִיהָ בִּשְׂרֵיפָה וְעִם חֲמִיהָ בִּסְקִילָה. אֶת אֲבִיהָ

הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף. רִבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר. עִם אָבִיהָ בִּשְׂרֵיפָה עִם חָמִיהָ בִּסְקִילָה. הִיא בִשְׁרֵיפָה וְאֵין בּוֹעֲלָהּ בִּשְׂרֵיפָה. הִיא בִשְׂרֵיפָה וְאֵין זוֹמְמֶיהָ בִּשְׂרֵיפָה. כְּיוֹצֵא בָהֶם בִּשְׂרֵיפָה הִיא וְהֵן בִּסְקִילָה הִיא וְהֵן בִּסְקִילָה. כְּיוֹצֵא בָהֶן בְּחֶנֶק הֵן בִּשְׂרֵיפָה וְהוּא בְּחֶנֶק.

רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. רַבָּנִין דָּרְשִׁין. אַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת בִּכְלָל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ בִּסְקִילָה. יָצְאוּ לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בִּשְׂרֵיפָה. לֹא דַיֶּיךָ שֶׁאַתָּה מוֹצִיאָהּ לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בִּשְׂרֵיפָה אֶלָּא שֶׁאַתָּה מוֹצִיאָן לָדוּן בַּקַּלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בַּחֲנִיקָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן דָּרַשׁ. נָבִיא הַשֶּׁקֶר בִּכְלָל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ בִּסְקִילָה. יָצָא לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בַּחֲרִיגָה. יָצְאוּ לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בִּסְקִילָה. לֹא דַיֶּיךָ שֶׁאַתָּה מוֹצִיאָן לִידוֹן בְּסִקִילָה אֶלָּא שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהוֹצִיאָן בַּקַּלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בַּחֲרִיגָה.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוּסַרְטַאי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ מַחֲלוֹף. רַבָּנִין דָּרְשִׁין. נָבִיא הַשֶּׁקֶר בִּכְלָל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיָה בִּסְקִילָה. יָצָא לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בִּשְׂרֵיפָה. לֹא דַיֶּיךָ שֶׁאַתָּה מוֹצִיאוֹ בִשְׂרֵיפָה אֶלָּא שֶׁאַתָּה מוֹצִיאוֹ לִידוֹן בַּקַּלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בַּחֲנִיקָה.

רִבִּי שִׁמְעוֹן דָּרַשׁ. אַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת בִּכְלָל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ בִּשְׂרֵיפָה. יָצְאוּ לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בִּסְקִילָה. לֹא דַיֶּיךָ אֶלָּא שֶׁאַתָּה מוֹצִיאָן לִידוֹן בַּקַּלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בַּחֲרִיגָה.

ב משנה: מִצְוַת הַנִּשְׂרָפִין הָיוּ מְשַׁקְּעִין אוֹתוֹ בַּזֶּבֶל עַד אַרְכּוּבוֹתָיו וְנוֹתְנִין סוּדָרִין קָשֶׁה לְתוֹךְ הָרַכָּה וְכוֹרֵךְ עַל צַוָּארוֹ. זֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ עַד שֶׁהוּא פּוֹתֵחַ אֶת פִּיו וּמַדְלִיק אֶת הַפְּתִילָה וְזוֹרְקָהּ לְתוֹךְ פִּיו וְיוֹרֶדֶת לְתוֹךְ מֵעָיו וְחוֹמֶרֶת אֶת בְּנֵי מֵעָיו. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף הוּא אִם מֵת בְּיָדָם לֹא הָיוּ מְקַיְּמִין בּוֹ מִצְוַת שְׂרֵפָה אֶלָּא פּוֹתְחִין אֶת פִּיו בְּצִבַּת שֶׁלֹּא בְטוֹבָתוֹ וּמַדְלִיק אֶת הַפְּתִילָה וְזוֹרְקָהּ לְתוֹךְ פִּיו וְיוֹרֶדֶת לְתוֹךְ מֵעָיו וְחוֹמֶרֶת אֶת בְּנֵי מֵעָיו. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן צָדוֹק מַעֲשֶׂה בְּבַת כֹּהֵן שֶׁזִּנְּתָה וְהִקִּיפוּהָ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת וּשְׂרָפוּהָ. אָמְרוּ לוֹ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בֵּית דִּין שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה בָּקִי׃

הלכה: מִצְוַת הַנִּשְׂרָפִין כול׳. וְיִתֵּן קָשֶׁה בְּפָנֵי עַצְמוֹ. אָמַר. שֶׁלֹּא יָמוּת. שֶׁכֵּן מָצִינוּ שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁסָּתַם חִזְקִיָּהוּ אֶת מוֹצָא מֵימֵי גִיחוֹן הָעֶלְיוֹן בְּמָנִים דַּקִּים סְתָמָן.

רִבִּי קִרְיסְפָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. בִּפְתִילָה שֶׁלְּבַעַז הִיא מַתְנִיתָא. מָהוּ בִּפְתִילָה שֶׁלְּבַעַז. רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין אָמְרִין. אֲבֵר וְקַפְּטִיטְרִיּוֹן מְעוּרָבִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. אַתְיָא כְמָאן דָּמַר. מַדְלִיק אֶת הַפְּתִילָה וְזוֹרְקָהּ לְתוֹךְ פִּיו. בְּרַם כְּמָאן דָּמַר. יוֹרֶדֶת לְתוֹךְ מֵיעָיו וְחוֹמֶרֶת אֶת בְּנֵי מֵיעָיו. בִּפְתִילָה שֶׁלְּנֶפְט הִיא מַתְנִיתָא.

תַּנֵּי. קוֹדֶם לְאַרְבָּעִים שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא חָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִיטְּלוּ דִינֵי נְפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל. בִּימֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי נִיטְּלוּ דִינֵי מָמוֹנוֹת מִיִּשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּלִי נָא חֲכִים מֵידוֹן.

אָמַר רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי צָדוֹק. תִּינוֹק הָיִיתִי וְרוֹכֵב עַל כְּתֵיפוֹ דְאַבָּא. וְרָאִיתִי בַת כֹּהֵן שֶׁזִּנְּתָה וְהִקִּיפוּהָ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת וּשְׂרָפוּהָ. אָמְרוּ לוֹ. תִּינוֹק הָיִיתָ וְאֵין עֵדוּת לְתִינוֹק. כַּד חָמָא דָא מִילְתָא לָא הֲוָה פָּחוּת מִבֶּן עֶשֶׂר שָׁנִין. כַּד הֲוָה מְהַלֵּךְ עִם רִבִּי לָא הֲוָה פָּחוּת מִן תַּלְתִּין שְׁנִין. דְּלֵית אוֹרְחָא דְגַבְרָא רַבָּא מְהַלֵּךְ עִם בַּר נַשׁ פָּחוּת מִתַּלְתִּין שְׁנִין. וְתַנֵּי כֵן. אָמַר רִבִּי. מַעֲשֶׂה שֶׁהָיִיתִי אֲנִי בָא וְרִבִּי אֶלְעָזָר בֵּירִבִּי צָדוֹק מְבִית שִׁירַיִּין וְאָכַלְנוּ תְּאֵנִים וַעֲנָבִים עֲרַאי חוּץ לַסּוּכָּה.

ג משנה: מִצְוַת הַנֶּחֱנָקִין. הָיוּ מַתִּיזִין אֶת רֹאשׁוֹ בַּסַּייִף כְּדֶרֶךְ שֶׁהַמַּלְכוּת עוֹשָׂה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר נִיווּל הוּא זֶה אֶלָּא מַנִּיחַ אֶת רֹאשׁוֹ עַל הַסַּדָּן וְקוֹצֵץ בַּקּוֹפִין. אָמְרוּ לוֹ אֵין מִיתָה מְנוּוֶּלֶת מִזּוֹ.

הלכה: מִצְוַת הַנֶּחֱנָקִין כול׳. מוֹדֶה רִבִּי יְהוּדָה שֶׁאֵין מִיתָה מְנוּוֶּלֶת מִזּוֹ. אֶלָּא שֶׁאָמְרָה תוֹרָה וּבְחֻקּוֹתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. וְתַנֵּי כֵן. יִרְצַח הָרוֹצֵחַ. בְּמַה שֶׁרָצַח. יָכוֹל אִם הָרְגוּ בְסַייִף יַהַרְגֻנּוּ בְסַייִף. בַּמַּקֵּל יַהַרְגֻנּוּ בַּמַּקֵּל. נֶאֱמַר כָּאן נְקִימָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְהֵבֵאתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב נֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית. מַה נְקִימָה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן בְּחֶרֶב. אַף נְקִימָה שֶׁנֶּאֱמְרָה כָאן מִיתָה בַּחֶרֶב. יָכוֹל יִטְּלֵינּוּ מִבֵּין הָאַמַּפַּיִים. נֶאֱמַר כָּאן וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ. וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְאַתָּה תְּבַעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ. הַבְעָרָה הַבְעָרָה. מָה הַבְעָרָה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן מוּל הָעוֹרֶף אַף כָּאן מוּל הָעוֹרֶף. מָה עֲרִיפָה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן הַתָּזַת הָרֹאשׁ אַף כָּאן הַתָּזַת הָרֹאשׁ.

ד משנה: מִצְוַת הַנֶּחֱנָקִין הָיוּ מְשַׁקְּעִין אוֹתוֹ בַּזֶּבֶל עַד אַרְכּוּבוֹתָיו. וְנוֹתְנִין סוּדָרִין קָשֶׁה לְתוֹךְ הָרַכָּה וְכוֹרֵךְ עַל צַוָּארוֹ. זֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ עַד שֶׁנַּפְשׁוֹ יוֹצְאָה׃

הלכה: מִצְוַת הַנֶּחֱנָקִין כול׳. חֶנֶק לֵית מַשְׁכַּח. אָמְרַת. חֲרֵי זוֹ מִיתָה בַּתּוֹרָה. וְכָל מִיתָה שֶׁנֶּאֱמְרָה בַתּוֹרָה סְתָם אֵין אַתְּ רַשַּׁאי לְמוֹשְׁכָהּ לְהַחֲמִיר עָלֶיהָ אֶלָּא לָהֶקֵל עָלֶיהָ. דִּבְרֵי רִבִּי יֹאשִׁיָּה. אָמַר לוֹ רִבִּי יוֹנָתָן. לֹא מִפְּנֵי שֶׁהִיא קַלָּה אֶלָּא שֶׁנֶּאֱמְרָה סְתָם. וְכָל מִיתָה שֶׁנֶּאֱמְרָה סְתָם אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחֲמִיר עָלֶיהָ אֶלָּא לָהֶקֵל עָלֶיהָ. תְּלוּי אוֹתוֹ בַּחֶנֶק.

אָמַרְתָּ. סֵדֶר חֶנֶק כָּךְ הוּא. זֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ. כַּהֲנָא בְעָא קוֹמֵי רַב. תַּמָּן אַתְּ מַר. זֶה מוֹשֵׁךְ הֵילָךְ וְזֶה מוֹשֵׁךְ הֵילָךְ. וָכָא אַתְּ מַר. זֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ. אָמַר לֵיהּ. תַּמָּן זֶה מִלְּפָנָיו וְזֶה מֵאֲחָרָיו. בְּרַם הָכָא דֵּין מִן דֵּין סִיטְרָא וְדֵין מִן דֵּין סִיטְרָא.

ה משנה: אֵילּוּ הֵן הַנִּסְקָלִין. הַבָּא עַל הָאֵם וְעַל אֵשֶׁת אָב וְעַל הַכַּלָּה וְעַל הַזָּכָר וְעַל הַבְּהֵמָה וְהָאִשָּׁה הַמְבִיאָה עָלֶיהָ אֶת הַבְּהֵמָה וְהַמְגַדֵּף וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וְהַנּוֹתֵן מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ וּבַעַל אוֹב וְיִדְּעוֹנִי וְהַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת וְהַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ וְהַבָּא עַל נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה וְהַמַּסִּית וְהַמַּדִּיחַ וְהַמְכַשֵּׁף וּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה.

הלכה: אֵילּוּ הֵן הַנִּסְקָלִין כול׳. לָכֵן צְרִיכָה בְּהֶעֱלֵם אֶחָד. אֲבָל בִּשְׁנֵי הֶעֱלֵימוֹת. שֶׁכֵּן אֲפִילּוּ בְּאִשָּׁה אַחַת בָּא עָלֶיהָ וְחָזַר וּבָא עָלֶיהָ בְּהֶעֱלֵם אֶחָד. חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרִיהּ דְּרִבִּי הִלֵּל בֶּן פָּזִי בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי הִלֵּל בַּר פָּזִי. מַתְנִיתָא בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁמוֹת הַרְבֵּה. אֲבָל אִם הָיוּ נָשִׁים הַרְבֵּה וְהֶעֱלֵימוֹת הַרְבֵּה בְּהֶעֱלֵם אֶחָד הוּא. אָמַר לֵיהּ. לָכֵן צְרִיכָה בְּהֶעֱלֵם אֶחָד. דְּאִיתְפַּלְגוֹן. הוּא בְּהֶעֱלֵם אֶחָד וְהִיא בַּחֲמִשָּׁה הֶעֱלֵימוֹת. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. הוּא מֵבִיא קָרְבָּן אֶחָד וְהִיא מֵבִיאָה חֲמִשָּׁה קָרְבָּנוֹת. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. כְּשֵׁם שֶׁאֵינוֹ מֵבִיא [אֶלָּא] קָרְבָּן אֶחָד כָּךְ אֵינָהּ מֵבִיאָה אֶלָּא קָרְבָּן אֶחָד. שֶׁלֹּא תֹאמַר. יֵעָשׂוּ נָשִׁים הַרְבֵּה וְהֶעֱלֵימוֹת הַרְבֵּה בְּהֶעֱלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר. חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

אָמַר רִבִּי בּוּן בַּר חִיָּיה. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל כֵּן. לֹא תְנַחֲשׁוּ וְלֹא תְעוֹנְנוּ. וַהֲלֹא הַנִּיחוּשׁ וְהָעִינּוּן בִּכְלָל הָיוּ וְיָצְאוּ מִן הַכְּלָל לְחַלּוֹק עַל הַכְּלָל. כְּלָל בְּהִיכָּרֵת וּפָרַט בְּהִיכָּרֵת. מִילְּתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמְרָה. כְּלָל וּפָרָט הוּא. דָּמַר רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ וגו׳. וַהֲלֹא אֲחוֹתוֹ בִּכְלָל הָיְיתָ וְיָצָאת מִן הַכְּלָל לַחֲלוֹק עַל הַכְּלָל. הָתִיב רִבִּי לָעְזָר. וְהָכְתִיב עֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ וְעֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. אָמַר לֵיהּ. לְצוֹרֶךְ יָצָאת לִידוֹן בַּעֲרָיָה. וְהָכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אֲשָׁה דָּוָה וּגְלִיתָהּ אֶת עֶרְוָתָהּ אֶת מְקוֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִיא גִּילְתָה אֶת מְקוֹר דָּמֶיהָ. אָמַר לֵיהּ. לְצוֹרֶךְ יָצָאת לִידוֹן בַּעֲרָיָה. שֶׁלֹּא תֹאמַר. הוֹאִיל וְאֵין חַיָּיבִין עָלֶיהָ אֶלָּא מִשּׁוּם טוּמְאַת עֲרָיָה לֹא נַעֲשָׂה בָהּ אֶת הַמַּעֲרֶה כְּגוֹמֵר. לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר. [חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.] וְהָכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת דֹּדָתוֹ עֶרְוַת דּוֹדוֹ גִּלָּה. אָמַר לֵיהּ. לְצוֹרֶךְ יָצָאת לִידוֹן בַּעֲרִירִי. דְּאָמַר רִבִּי יוּדָן. כָּל אֲתַר דְּתֵימַר עֲרִירִים יִהְיוּ הַוְוִין בְּלָא וְוֹלָד. וְכָל אֲתַר דְּתֵימַר עֲרִירִים יָמוּתוּ קוֹבְרִין אֶת בְּנֵיהֶן.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. דּוֹדָתוֹ לְצוֹרֶךְ יָצָאת. לְמָעֵט אֶת אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ. מַה טַּעֲמָא. נֶאֱמַר כָּאן דּוֹדָתוֹ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן אוֹ דּוֹדוֹ אוֹ בֶן דּוֹדוֹ יִגְאָלֶנּוּ. מַה דּוֹדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בַּאֲחִי אָבִיו מֵאָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף דּוֹדָתוֹ שֶׁנֶּאֱמְרָה כָאן בַּאֲחִי אָבִיו מֵאָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף אֵשֶׁת אָחִי אָבִיו מֵאָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר. עַד כְּדוֹן כִּרְבִּי עֲקִיבָה. כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. נֶאֱמַר כָּאן אֵשֶׁת אָחִיו וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִיא. מַה נִּדָּה יֵשׁ לָהּ הֵיתֵר לְאַחַר אִיסּוּרָהּ. אַף אֵשֶׁת אָחִיו [מֵאָבִיו] יֵשׁ לָהּ הֵיתֵר [לְאַחַר אִיסּוּרָהּ]. יָצָאת אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ שֶׁאֵין לָהּ הֵיתֵר לְאַחַר אִיסּוּרָהּ.

וְהָא רִבִּי יוֹחָנָן מַקְשֵׁי לָהּ מִנָּן תֵּיתֵי לֵיהּ. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. שְׁנֵי לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד לָאוִין חוֹלְקִין אֶת הַהִכָּרֵת. מַה טַּעַם. עַל בְּשַׂר אָדָם לֹא יִיסָּךְ וּבְמַתְכֻּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָּמוֹהוּ. וְכָתוּב אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמוֹהוּ וַאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זָר וְנִכְרַת מֵעַמָּיו. הֲרֵי כָאן שְׁנֵי לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד. לָאוִין חוֹלְקִין אֶת הַהִכָּרֵת. וְעוֹד מִן הָדָא. שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא בְעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעוּרָה. וְיָצְאוּ שְׁלָמִים וְיַחֲלְקוּ עַל כָּל הַקָּדָשִׁים בְּטוּמְאָה. אָמַר לֵיהּ. לְצוֹרֶךְ יָצְאוּ. לְמָעֵט קָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת [לְמִעְלָה] שֶׁאֵין חַיָּיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּיגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא. וְלָא מַתְנִיתָא הִיא. קָדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְמִעְלָה וְחַיָּיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּיגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא. מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת מִכֵּיוָן שֶׁאֵינָן מִצְטָרְפִין (אֵינָן) חוֹלְקִין. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. וְכֵן הִיא צְרִיכָה לֵיהּ. וִיחַלְקוּ וְלֹא יִצְטָרְפוּ.

כָּלַל בַּעֲשֵׂה וּפָרַט בְּלֹא תַעֲשֶׂה. מִילְּתֵיהּ דְּרִבִּי לָעְזָר אָמְרָה. כְּלָל וּפָרָט הוּא. רִבִּי לָעְזָר אָמַר. לוֹקִין עַל יְדֵי חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אֵין לוֹקִין עַל יְדֵי חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי לָעְזָר. וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיי כְּלָל. שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר פְּרָט. הַזּוֹרֵעַ וְהַזּוֹמֵר בְּכָלָל הָיוּ. וְלָמָּה יָצְאוּ. לְהַקִּישׁ אֲלֵיהֶם. אֶלָּא מַה הַזּוֹרֵעַ וְהַזּוֹמֵר מִיּוּחָדִין שֶׁהֵן עֲבוֹדָה בָאָרֶץ וּבְאִילָן אַף אֵין לִי אֶלָּא דָּבָר שֶׁהוּא עֲבוֹדָה בָאָרֶץ וּבְאִילָן. מָה עֲבַד לָהּ רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁנֵי דְבָרִים הֵן. וּשְׁנֵי דְבָרִים שֶׁיָּצְאוּ מִן הַכְּלָל חוֹלְקִין. עַל דְּעָתֵיהּ דְּרִבִּי אֶלְעָזָר אֵינָן חוֹלְקִין. וְאִית לֵיהּ. לַחֲלוֹק אֵינָן חוֹלְקִין הָא לְלַמֵּד מְלַמְּדִין. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אֵינָן מְלַמְּדִין. שַׁנְיָיא הִיא שֶׁכְּלָל בַּעֲשֵׂה וּפָרַט בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְאֵין עֲשֵׂה מְלַמֵּד עַל לֹא תַעֲשֶׂה וְאֵין לֹא תַעֲשֶׂה מְלַמֵּד עַל עֲשֵׂה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי לָעְזָר עֲשֵׂה מְלַמֵּד עַל לֹא תַעֲשֶׂה אֲבָל לֹא תַעֲשֶׂה אֵינוֹ מְלַמֵּד עַל עֲשֵׂה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן נִיחָא מוּתָּר לַחְפּוֹר בָּהּ בּוֹרוֹת שִׂיחִין וּמְעָרוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי לָעְזָר מָהוּ לַחְפּוֹר בָּהּ בּוֹרוֹת שִׂיחִין וּמְעָרוֹת. כְּשֵׁם שֶׁאֵין מְלַמְּדִין לְעִנְיָין אִיסּוּר כָּךְ לְעִנְיָין הֵיתֵר לֹא יְלַמְּדוּ. אָמַר רִבִּי בָּא קַרְתִּיגִנְאָה. טַעֲמָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר כַּרְמֶךָ. וְאִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וגו׳. מָאן דָּמַר שֵׁשׁ שָׁנִים מְסַיֵּעַ לְרִבִּי יוֹחָנָן. וּמָאן דָּמַר שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע מְסַיֵּעַ לְרִבִּי לָעְזָר.

מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרִבִּי לָעְזָר. הִשָּׁמֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. פֶּן לֹא תַעֲשֶׂה. וְכָתוּב שָׁם תַּעֲלֶה עוֹלוֹתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה. שָׁם תַּעֲלֶה זוֹ הָעֲלָיָיה. וְשָׁם תַּעֲשֶׂה זוֹ הַשְׁחִיטָה

וּזְרִיקָה. מָה הָעֲלָיָיה שֶׁהִיא בַּעֲשֵׂה חֲרֵי הִיא בְּלֹא תַּעֲשֶׂה. אַף שְׁחִיטָה וּזְרִיקָה שֶׁהֵן בַּעֲשֵׂה יְהוּ בְּלֹא תַּעֲשֶׂה. בְּגִין דִּכְתִיב שָׁם תַּעֲלֶה וְשָׁם תַּעֲשֶׂה. וְהָא אִילּוּ לֹא כָּתַב שָׁם תַּעֲלֶה וְשָׁם תַּעֲשֶׂה אֵין עֲשֵׂה מְלַמֵּד עַל לֹא תַּעֲשֶׂה וְאֵין לֹא תַּעֲשֶׂה מְלַמֵּד עַל עֲשֵׂה. מָה עֲבַד לָהּ רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁלֹא תֹּאמַר כְּמַה דְּתֵימַר גַּבֵּי שַׁבָּת חָפַר חָרַץ נָעַץ אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. וְדִכְוָותָהּ שָׁחַט וְהֶעֱלָה לֹא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. לְפוּם כֵּן צָרַךְ מֵימַר. חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

רִבִּי זְעִירָה רַב חִייָה בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם כָּהֲנָא. הַנּוֹטֵעַ בַּשַּׁבָּת חַיָּיב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. רִבִּי זְעוּרָה אָמַר. זוֹמֵר כְּנוֹטֵעַ. נָטַע וְזָמַר בַּשַּׁבָּת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּכָהֲנָא חַיָּיב שְׁתַּיִם. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעוּרָה אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. כְּלוּם אָמַר רִבִּי זְעוּרָה אֶלָּא זוֹמֵר כְּנוֹטֵעַ. דִּילְמָא נוֹטֵעַ כְּזוֹמֵר. הַכֹּל הָיָה בִכְלָל זְרִיעָה וְיָצָאת זְמִירָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָהּ. מִפְּנֵי שֶׁיָּצָאת זְמִירָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָהּ אַף פּוֹטְרוֹ מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. הֲוֵי לֹא שַׁנְיָיא. נָטַע וְזָמַר בַּשַּׁבָּת. בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּכָהֲנָא בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעוּרָה חַיָּיב שְׁתַּיִם.

ו משנה: הַבָּא עַל הָאֵם חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵם וּמִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא מִשּׁוּם הָאֵם בִּלְבָד. הַבָּא עַל אֵשֶׁת אָב חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב וּמִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ בֵּין בְּחַיֵּי אָבִיו בֵּין לְאַחַר מִיתַת אָבִיו בֵּין מִן הָאֵירוּסִין בֵּין מִן הַנִּישׂוּאִין. הַבָּא עַל כַּלָּתוֹ חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם כַּלָּתוֹ וּמִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ בֵּין בְּחַיֵּי בְּנוֹ בֵּין לְאַחַר מִיתַת בְּנוֹ בֵּין מִן הָאֵירוּסִין בֵּין מִן הַנִּישׂוּאִין.

הלכה: הַבָּא עַל הָאֵם כול׳. הַבָּא עַל אֵשֶׁת אָב כול׳. אַזְהָרָה לָבֹא עַל הָאֵם מְנַיִין. עֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה. כְּרֵת מְנַיִין. כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת מִקֶּרֶב עַמָּם. אַזְהָרָה לָבֹא עַל אֵשֶׁת אָב מְנַיִין. עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. כָּרֵת מְנַיִין. כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה וגו׳. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אֵשֶׁת אָבִיו עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה מוֹת יוּמְתוּ וגו׳.

הַבָּא עַל כַּלָּתוֹ כול׳. אַזְהָרָה לָבֹא עַל כַּלָּתוֹ מְנַיִין. עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה. כָּרֵת מְנַיִין. כִּי כָל אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת כַּלָּתוֹ וגו׳.

תַּנְיָתָהּ הָכֵא תַּנְיָתָהּ בִּכְרִיתוּת. נִיחָא בִּכְרִיתוּת. שֶׁהוּא מֵבִיא קָרְבָּן וְחוֹזֵר וּמֵבִיא קָרְבָּן. אִית לָךְ מֵימַר בְּסַנְהֶדְרִין. שֶׁהוּא נִסְקָל וְחוֹזֵר וְנִסְקָל. אָמַר רִבִּי יוּדָן אֲבוֹי דְרִבִּי מַתְנְיָה. לְהַתְרָייָה אִיתְאֲמָרַת. שֶׁאִם הִתְרוּ בוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב לוֹקֶה. מִשּׁוּם אֵם לוֹקֶה. וְיִתְרוּ בוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ. אָמַר רִבִּי אָבוּן. תִּיפְתָּר בְּפָנוּיָה.

תַּמָּן תַּנִּינָן. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. אִם לֹא הָיְתָה אִמּוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. הָא אִם הָיְתָה אִמּוֹ רְאוּיָה לָאָבִיו חַיָּיב שְׁתַּיִם. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. לֹא שַׁנְיָיא. בֵּין שֶׁהָיְתָה אִמּוֹ רְאוּיָה לָאָבִיו בֵּין שֶׁאֵין אִמּוֹ רְאוּיָה לָאָבִיו אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן. אִמְּךָ הִיא. מִשּׁוּם אִמּוֹ אַתָּה מְחַיְּבוֹ. עֶרְוָה אֶת כָּל הַפָּרָשָׁה לָאֵם. רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. מָה רָאָה רִבִּי יוֹחָנָן לְתַפּוֹשׁ אֶת הָאֵם וּלְהָנִיחַ אֶת אֵשֶׁת הָאָב. אָמַר לֵיהּ. דְּהוּא סָבַר כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל דָּרַשׁ. עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ. בְּזָכוּר הַכָּתוּב מְדַבֵּר. וְאֵין אָבִיו בִּכְלַל הַזָּכוּר. אֶלָּא לְחַייְבוֹ שְׁתַּיִם. דְּתַנֵּי. הָבָא עַל אָבִיו חַיָּיב עָלָיו שְׁתַּיִם. וְנִיתְנֵי. שְׁלֹשִׁים וְשֵׁבַע כְּרִיתוֹת בַּתּוֹרָה. רִבִּי מָנָא אָמַר. כָּל שֵׁם זָכוּר אֶחָד. עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ בְּאֵשֶׁת אָב הַכָּתוּב מְדַבֵּר. עֶרְוַת אִמְּךָ זוֹ אִמּוֹ שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָבִיו. אִמּוֹ אֵשֶׁינָהּ אֵשֶׁת אָבִיו מְנַיִין. אִמְּךָ הִיא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ. מָה עָבַד לָהּ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. פָּתַר לָהּ לְאַחַר מִיתָה. וְלִית לֵיהּ לְרִבִּי עֲקִיבָה כֵּן עֶרְוַת אָבִיךָ עֶרְוַת אִמְּךָ. מָה אָבִיךָ כָּל שֶׁהוּא אָבִיךָ בֵּין לָעוֹנֶשׁ בֵּין לָאַזְהָרָה. אַף אִמְּךָ כָּל שֶׁהִיא אִמְּךָ בֵּין לָעוֹנֶשׁ בֵּין לָאַזְהָרָה. לָא מִסְתַּבְּרָא דְּדָרִישׁ אָהֳן קַרְיָיא. אֶלָּא רִבִּי יוּדָה דְּלִית לֵיהּ אִמּוֹ שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָבִיו צָרִיךְ מִידְרוֹשׁ עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ. מָה אָבִיךָ כָּל שֶׁהוּא אָבִיךָ בֵּין לָעוֹנֶשׁ בֵּין לָאַזְהָרָה. אַף אִמְּךָ כָּל שֶׁהִיא אִמְּךָ בֵּין לָעוֹנֶשׁ בֵּין לָאַזְהָרָה. אָמַר רִבִּי זְעִירָה. הָדָא אָמְרָה. לְמִידִין מִגְּזֵירָה שָׁוָה אֲפִילּוּ מוּפְנֶה מִצַּד אֶחָד. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוּדָן. לֵית דָּא פְּשִׁיטָא עַל דְּרִבִּי עֲקִיבָה. דְּרִבִּי עֲקִיבָה אָמַר. גְּזֵירָה שָׁוָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מוּפְנֶה.

רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי. הַבָּא עַל אִמּוֹ מָהוּ שֶׁהוּא חַיָּיב עָלֶיהָ מִשֵּׁם אֵשֶׁת אִישׁ. תָּא חֲמִי. אִילּוּ בָא אַחֵר עָלֶיהָ חַיָּיב מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ בְּנָהּ לֹא כָל שֶׁכֵּן. הָתִיב רִבִּי יוֹסֵי. חֲרֵי חוֹרְגָהּ חֲרֵי הוּא חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ. וּבְנָהּ אֵינוֹ חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ. דְּתַנֵּי. אַף בִּשְׁאָר כָּל הָעֲרָיוֹת כֵּן. חֲמוֹתוֹ וְאֵשֶׁת אִישׁ אַתְּ תּוֹפְשׁוֹ מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ. כַּלָּתוֹ וְאֵשֶׁת אִישׁ אַתְּ תּוֹפְסוֹ מִשּׁוּם כַּלָּתוֹ. אֲחוֹתוֹ וְאֵשֶׁת אִישׁ אַתְּ תּוֹפְסוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ. מַבְרִיחוֹ מִן הַחֲמוּרָה וּמְקַנְתְּרוֹ בַּקַּלָּה לֵית יְכִיל. דְּתַנֵּי. הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ וּמִשּׁוּם בַּת אֵשֶׁת אָבִיו. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ אֵינוֹ חַיָּיב עָלֶיהָ אֶלָּא מִשּׁוּם שֵׁם אֶחָד בִּלְבַד. וְכֵן הַבָּא עַל כַּלָּתוֹ. רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אַתְיָיא דְּרִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יְהוּדָה בְּשִׁיטַת רִבִּי יְהוּדָה אָבִיו. כְּמַה דְּרִבִּי יְהוּדָה תּוֹפֵשׂ שֵׁם רִאשׁוֹן. כֵּן רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יְהוּדָה תּוֹפֵשׂ שֵׁם רִאשׁוֹן. חֲזַר רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. לֵית לְרִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יְהוּדָה כְּשִׁיטַת רִבִּי יְהוּדָה אָבִיו. תַּמָּן אִמּוֹ בְּלֹא אֵשֶׁת אָבִיו בְּלֹא אִמּוֹ חַיָּיב. אֵשֶׁת אָבִיו בְּלֹא אִמּוֹ חַיָּיב. בְּרַם הָכָא מָצִינוּ בַּת אֵשֶׁת אָבִיו בְּלֹא אֲחוֹתוֹ הוּא מוּתָּר בָּהּ.

ז משנה: הַבָּא עַל הַזָּכָר וְעַל הַבְּהֵמָה וְהָאִשָּׁה הַמְבִיאָה אֶת הַבְּהֵמָה. אִם אָדָם חָטָא בְּהֵמָה מָה חָטָאת. אֶלָּא לְפִי שֶׁבָּאת לָאָדָם תַּקָּלָה עַל יָדָהּ לְפִיכָךְ אָמַר הַכָּתוּב תִּיסָּקֵל. דָּבָר אַחֵר שֶׁלֹּא תְהֵא הַבְּהֵמָה עוֹבֶרֶת בַּשּׁוּק וְיֹאמְרוּ זוֹ הִיא שֶׁנִּסְקַל אִישׁ פְּלוֹנִי עַל יָדֶיהָ:

הלכה: הַבָּא עַל הַזָּכוּר. אַזְהָרָה לָבֹא עַל הַזָּכוּר מְנַיִן. וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה. כָּרֵת מְנַיִן. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ וגו׳. עוֹנֶשׁ מְנַיִן. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם. אַתְּ יְלִיף דְּמֵיהֶם בָּם מִדְּמֵיהֶם בָּם. עַד כְּדוֹן לַשּׁוֹכֵב. לַנִּשְׁכָּב מְנַיִן. וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה. קְרֵי בֵיהּ. לֹא תִישָׁכֵב. עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה. כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כָּרֵת לַנִּשְׁכָּב כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל מְנַיִן. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. נֶאֱמַר כָּאן קָדֵשׁ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְגַם קָדֵשׁ הָיָה בָּאָרֶץ. אַתְּ לָמֵד קָדֵשׁ מְקֻדָּשׁ וְקָדֵשׁ מִתּוֹעֵבָה. רִבִּי חִיָּיה בַּר אָדָא בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. תּוֹעֵיבָה מִתּוֹעֵיבָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בְּרִבִּי בוּן. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם. שְׁנֵיהֶם בִּסְקִילָה. שְׁנֵיהֶם בְּאַזְהָרָה. שְׁנֵיהֶן בְּהִכָּרֵת.

אַזְהָרָה לָבֹא עַל הַבְּהֵמָה מְנַיִן. וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְטָמְאָה בָהּ. כָּרֵת מְנַיִן. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ וגו׳. עוֹנֶשׁ מְנַיִן. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת. אַתְּ יְלִיף דְּמֵיהֶם בָּם מִדְּמֵיהֶם בָּם. עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה. כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל מִן אַתְרֵיהּ וְרִבִּי עֲקִיבָה מִן אַתְרֵיהּ. כָּרֵת לַנִּשְׁכָּב עַל דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל לֵית מַשְׁכַּח. עוֹנֶשׁ לַנִּשְׁכָּב בֵּין עַל דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּין עַל דְּרִבִּי עֲקִיבָה לֵית מַשְׁכַּח. וּכְתִיב זוֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם. מַה זֶּה בְּסְקִילָה וְכָרֵת אַף זֶה בְּסְקִילָה וְכָרֵת. מַה מַפְקָא מִבֵּינֵיהוֹן. שָׁכַב אֶת הַזָּכוּר וְנִשְׁכַּב מִמֶּנּוּ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי עֲקִיבָה חַיָּב שְׁתַּיִם. שָׁכַב אֶת הַבְּהֵמָה וְנִשְׁכַּב הֵימֶינָּה. בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי עֲקִיבָה בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל חַיָּב שְׁתַּיִם. שָׁכַב אֶת הַזָּכוּר וְאֶת הַבְּהֵמָה חַיָּב שְׁתַּיִם. נִשְׁכַּב מִן הַזָּכוּר וּמִן הַבְּהֵמָה חַיָּב שְׁתַּיִם. שָׁכַב שְׁנֵי זְכָרִים כְּאַחַת. מֵאַחַר שֶׁמִּתְחַיֵּיבִין עַל יָדוֹ שְׁנַיִם חַיָּב שְׁתַּיִם. תַּנֵּי. הַזָּכוּר לֹא עָשָׂה בוֹ הַקָּטוֹן כְּגָדוֹל וְהַבְּהֵמָה עָשָׂה בָהּ אֶת הַקְּטַנָּה כִּגְדוֹלָה. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. לְעוֹלָם אֵינוֹ מִתְחַיֵּב עָלֶיהָ עַד שֶׁתְּהֵא בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד.

רִבִּי בוּן בַּר חִיָּה בְּעָא מֵרִבִּי זְעִירָא. מָה רָאָה רִבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרִבִּי עֲקִיבָה לְיַחֵלֵק בְּזָכוּר וּבִבְהֵמָה וּבִשְׁאָר כָּל הָעֲרָיוֹת לֹא נֶחְלְקוּ. אָמַר לֵיהּ. שֶׁבְּכָל הָעֲרָיוֹת כָּתוּב בָּהֶן שְׁאֵר בָּשָׂר וְאֵילּוּ אֵין כָּתוּב בָּהֶן שְׁאֵר בָּשָׂר. הָתִיבוּן. חֲרֵי נִידָּה אֵין כָּתוּב בָּהּ שְׁאֵר בָּשָׂר וְנֶחְלְקוּ עָלֶיהָ. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. מִכָּאן דְּכִתְיב קְרֵיבָה קְרֵיבָה. כְּמִי שֶׁכּוּלָּהֶם כָּאן וְכוּלָּהֶם כָּאן. רִבִּי חִיָּא בַּר אָדָא בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. וְאֶל אִשָּׁה בְּנִידַּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. הִיא בַּל תִּקְרַב הִיא בַּל תְּגַלֶּה.

אַזְהָרָה לָאִשָּׁה הַמַּבִיאָה אֶת הַבְּהֵמָה עָלֶיהָ מְנַיִן. וְאִשָּׁה לֹא תַעֲמֹד לִפְנֵי בְהֵמָה לִרְבָעָהּ תֶּבֶל הוּא. כָּרֵת מְנַיִן. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ. עוֹנֶשׁ מְנַיִן. וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תַּעֲמֹד לִפְנֵי בְהֵמָה לִרְבָעָה אוֹתָהּ וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם. אַתְּ יְלִיף הֲרִיגָה מֵהֲרִיגָה. סְקִילָה מִסְקִילָה. דְּמֵיהֶם בָּם מִדְּמֵיהֶם בָּם.

רִבִּי בָּא בַּר מָמָל בָּעֵי. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁבָּא עָלֶיהָ שׁוֹגֵג. חֲרֵי הִיא נִסְקֶלֶת עַל יָדָיו וְהוּא פָטוּר. רִבִּי שִׁמְעוֹן בָּעֵי. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁחָרַשׁ בָּהּ בַּשַּׁבָּת. חֲרֵי הוּא נִסְקָל עַל יָדָהּ וְהִיא פְטוּרָה. לֵית לָךְ אֶלָּא כְּהָדָא דָּמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. כִּסְפָּם וּזְהָבָם עָשׂוּ לָהֶם עֲצַבִּים לְמַעַן יִכָּרֵתוּן אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא לְמַעַן יִכָּרֵת. כְּאִינָּשׁ דָּמַר. שְׁחִיק טִימָיָה דְּפַלָּן. דְּאַפִּיק בְּרֵיהּ לְעַבְדָּא בִּישָׁא.

ח משנה: הַמְגַדֵּף אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיְּפָרֵשׁ אֶת הַשֵּׁם. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה בְּכָל יוֹם דָּנִין אֶת הָעֵדִים בְּכִינּוּי יַבֶּה יוֹסֵה אֶת יוֹסֵה. נִגְמַר הַדִּין לֹא הָיוּ הוֹרְגִין בְּכִינּוּי אֶלָּא מוֹצִיאִין אֶת כָּל הָאָדָם לַחוּץ וּמְשַׁיְּרִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן וְאוֹמֵר לוֹ אֱמוֹר מַה שֶּׁשָּׁמַעְתָּ בְּפַרוּשׁ. וְהוּא אוֹמֵר וְהַדַּיָּנִים עוֹמְדִין עַל רַגְלֵיהֶן וְקוֹרְעִין וְלֹא מְאַחִין. וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר אַף אֲנִי כָּמוֹהוּ וְהַשְּׁלִישִׁי אוֹמֵר אַף אֲנִי כָּמוֹהוּ:

הלכה: הַמְגַדֵּף אֵינוֹ חַיָּב כול׳. אַזְהָרָה לַמְגַדֵּף מְנַיִן. אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל. כָּרֵת מְנַיִן. אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. עוֹנֶשׁ מְנַיִן. וְנוֹקֵב שֵׁם יְיָ מוֹת יוּמָת. וּכְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר. בַּדַּיָּנִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אִם עַל הַדַּיָּנִים הוּא מַזְהִיר לֹא כָל שֶׁכֵּן עַל הַכִּינּוּיִים. אִם עַל הַכִּינּוּיִים הוּא עוֹנֵשׁ כָּרֵת לֹא כָל שֶׁכֵּן עַל שֵׁם הַמְיוּחָד. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי. עַל הַכִּינּוּיִים בְּאַזְהָרָה וְכָרֵת. עַל שֵׁם הַמְיוּחָד בְּמִיתָה. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי. עַל הַכִּינּוּיִים בְּאַזְהָרָה וְעַל שֵׁם הַמְיוּחָד בְּמִיתָה וְכָרֵת. מָאן דָּמַר. עַל הַכִּינּוּיִים בְּאַזְהָרָה וְכָרֵת. אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל. וְעוֹד אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. בְּכָרֵת. וְעַל שֵׁם הַמְיוּחָד בְּמִיתָה. וְנוֹקֵב שֵׁם יְיָ מוֹת יוּמָת. וּמָאן דָּמַר. עַל הַכִּינּוּיִין בְּאַזְהָרָה. אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל. וְעַל שֵׁם הַמְיוּחָד בְּמִיתָה וְכָרֵת. וְנוֹקֵב שֵׁם יְיָ מוֹת יוּמָת. וְאִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וגו׳.

רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. זֹאת אוֹמֶרֶת שָׁדָנִין מִסָּפֵק. הֵיךְ עֲבִידָא. פְּלוֹנִי הָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ. יְהֵא נִידּוֹן עַד שֶׁיָּבוֹאוּ עֵדָיו. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי. וְתִפְשִׁין בַּר נַשָּׁא בַּשּׁוּקָא וּמְבַזִּין לֵיהּ. אֶלָּא כֵינִי. פְּלוֹנִי הָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ וַחֲרֵי עֵידָיו שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ. יְהֵא תָּפוּשׁ עַד שֶׁיָּבוֹאוּ עֵדָיו.

וְאָמְרִין לֵיהּ. גַּדֵּף. אֶלָּא אוֹתוֹ הַשֵּׁם שֶׁאָמַרְתִּי לִפְנֵיכֶם אוֹתוֹ קִילֵּל. וּבוֹ קִילֵּל. וְאֵין הָעֵדִים צְרִיכִין לִקְרוֹעַ שֶׁכְּבָר קָרְעוּ בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁמְעוּ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. מִיכָּן לַדַּיָּינִים שֶׁקִּיבְּלוּ עֵדוּת עוֹמְדִין שָׁדִינָן דִּין. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ שִׁית. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ כָּהִיא דְאָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ כָּהִיא דְאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. שׁוֹמֵעַ מִפִּי שׁוֹמֵעַ חַיָּיב לִקְרוֹעַ. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. מִיכָּן לָעֵד שֶׁהֵעִיד עֲדוּתוֹ הַשֵּׁינִי אוֹמֵר. אַף אֲנִי כְּמוֹהוּ. וְהַשְּׁלִישִׁי אוֹמֵר. אַף אֲנִי כָּמוֹהוּ. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ שֶׁהוּא אֶחָד מִן הַקָּרָעִים שֶׁאֵין מִתְאָחִין. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. מִכֵּינָן שֶׁהָיוּ יוֹדְעִין מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהוּא שָׁם הַמְיוּחָד שֶׁהוּא צָרִיךְ לִקְרוֹעַ.

רִבִּי חִיָּיה אָמַר רִבִּי יָסָא מַקְשֵׁי. תַּנִּינָן. הַכָּרוּז יוֹצֵא לְפָנָיו. אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי יוֹצֵא לִיסָּקֵל עַל שֶׁעָבַר עֲבֵירָה פְּלוֹנִית. וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו. כָּל מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לוֹ זְכוּת יָבוֹא וְיַלְמֵד. שָׁמְעִנוּ. שׁוֹמֵעַ מִפִּי שׁוֹמֵעַ צָרִיךְ לִקְרוֹעַ. שְׁמָעִינָן. שׁוֹמֵעַ מִפִּי שׁוֹמֵעַ וְשׁוֹמֵעַ מִפִּי שׁוֹמֵעַ צָרִיךְ לִקְרוֹעַ.

מָהוּ לִקְרוֹעַ עַל קִילְלַת הַשֵּׁם. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. וַיְהִי כִּשְׁמוֹעַ הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ אֶת דִּבְרֵי רַב שָׁקֵה וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. מָהוּ לִקְרוֹעַ עַל קִילְלַת הַגּוֹי. מָאן דְּאָמַר. רַב שָׁקֵה גּוֹי הָיָה. קוֹרְעִין. מָאן דְּמַר. יִשְׂרָאֵל הָיָה. אֵין קוֹרְעִין. תַּנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. אֶחָד הַשּׁוֹמֵעַ קִלְלַת הַשֵּׁם מִיִּשְׂרָאֵל וְאֶחָד הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הַגּוֹי חַיָּיב לִקְרוֹעַ. מַה טַּעֲמָא. הִנֵּה יְיָ אֱלֹהֵי כָּל בָּשָׂר הֲמִמֶּנִּי יִפָּלֵא כָּל דָּבָר.

מָהוּ לִקְרוֹעַ בִּזְמַן הַזֶּה. רִבִּי יוֹסֵה רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי חִיָּיה בַּר בָּא רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. מְשָׁרְבוּ הַגּוֹדְפָנִים פָּסְקוּ מִלִּקְרוֹעַ. מָהוּ לִקְרוֹעַ עַל הַכִּינּוּיִין בִּזְמַן הַזֶּה. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ חֲוָה מְהַלֵּךְ בְּאִיסְרָטָא. פָּגַע בֵּיהּ חַד כּוּתִי וַהֲוָה מְגַדֵּף וְהוּא קָרֵע מְגַדֵּף וְהוּא קָרֵע. נְחַת לֵיהּ מִן חַמְרָא וְיהַב לֵיהּ מַרְתּוּקָא גַּו לִיבֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ. בַּר כּוּתַיי. אִית לְאִיפָּךְ מָאנִין מְסַפְּקָא לִי. מִילְּתֵיהּ הָדָא אָמְרָה שֶׁקּוֹרְעִין עַל הַכִּינּוּיִין וְשֶׁקּוֹרְעִין בִּזְמַן הַזֶּה.

ט משנה: הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֶחָד הָעוֹבֵד וְאֶחָד הַזּוֹבֵחַ וְאֶחָד הַמְקַטֵּר וְאֶחָד הַמְנַסֵּךְ וְאֶחָד הַמִּשְׁתַּחֲוֶה וְהַמְקַבְּלוֹ עָלָיו לֵאלוֹהַּ וְהָאוֹמֵר לוֹ אֵלִי אַתָּה. אֲבָל הַמְגַפֵּף וְהַמְנַשֵּׁק וְהַמְכַבֵּד וְהַמְרַחְיץ הַמַּרְחִיץ הַסָּךְ הַמַּלְבִּישׁ וְהַמַּנְעִיל עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַנּוֹדֵר בִּשְׁמוֹ וְהַמְקַיֵּם בִּשְׁמוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַפּוֹעֵר עַצְמוֹ לְבַעַל פְּעוֹר זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ. הַזּוֹרֵק אֶבֶן לְמַרְקוּלִיס זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ:

הלכה: הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כול׳. אַזְהָרָה לָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה מִנַּיִין. לֹא תַעֲבְדֵם. כָּרֵת מִנַּיִין. אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה. וְלֹא מְגַדֵּף כָּתוּב. כְּאָדָם שֶׁהוּא אוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ. גִּידַּפְתָּה אֶת כָּל הַקְּעָרָה וְלֹא שִׁייְרְתָּה בָהּ כְּלוּם. מָשָׁל רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָעְזָר אוֹמֵר. לִשְׁנַיִם שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין וּקְעָרָה שֶׁלְּגְרִיסִין בֵּינֵיהוֹן. פָּשַׁט אֶחָד אֵת יָדוֹ וְגִידֵּף אֶת כָּל הַקְּעָרָה וְלֹא שִׁייֵר בָּהּ כְּלוּם. כָּךְ הַמְגַדֵּף וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֵינוֹ מְשַׁייֵר לְאַחֲרָיו מִצְוָה. עוֹנֶשׁ מִנַּיִין. וְהוֹצֵאתָ הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהִיא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ וגו׳ עַד וּסְקַלְתֶּם אוֹתָם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ.

לֹא תָעֲבְדֵם. הָיִיתִי אוֹמֵר. עַד שֶׁיַּעֲבוֹד כָּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעוֹלָם. תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם. הִשְׁתַּחֲוָיָה בִּכְלָל הָיְתָה וְלָמָּה יָצָאת. לְהַקִּישׁ אֵלֶיהָ. אֶלָּא מַה הִשְׁתַּחֲוָיָה מְיוּחֶדֶת מַעֲשֶׂה יָחִיד וְחַייְבִין עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמָהּ. אַף אֲנִי אַרְבֶּה כָּל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חַייְבִין עָלָיו בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָעְזָר אָמַר. זִיבֵּחַ וְקִישֵּׁר וְנִיסֵּךְ בְּהֶעֱלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַייָב אֶלָּא אַחַת. מוֹדֶה שֶׁאִם עָבְדָהּ בַּעֲבוֹדָתָהּ בַּעֲבוֹדַת הָגְבוֹהַּ בַּעֲבוֹדַת הִשְׁתַּחֲוָיָה שֶׁהוּא חַייָב עַל כַּל אַחַת וְאַחַת. כְּדָמַר רִבִּי שִׁמְואֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא. וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִים. אָמְרוּ לֵיהּ. מַטֵּי תָּנָּהּ לָקָדֵשִׁים.

רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. זִיבֵּחַ לָהּ טָלָה בַּעַל מוּם חַייָב. מַאי כְּדוֹן. כְּיֵי דָּמַר רִבִּי הִילָא. לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַיי אֱלֹהֵיכֶם. כָּל לַיי אֱלֹהֵיכֶם לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן.

רִבִּי בּוּן בַּר חִיָּיה בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָה. לֹא תָעֲבְדֵם כְּלָל. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם פְּרָט. כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר חָזַר וְכָלַל. כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל אֵין בִּכְלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבִּפְרָט. רִבִּי בּוּן בַּר כָּהֲנָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי הִילָא. לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן כְּלָל. זוֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם פְּרָט. בִּלְתִּי לַיי לְבַדּוֹ. חָזַר וְכָלַל. כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל וְהַכֹּל בִּכְלָל. וְרִיבָּה אֶת הַמְגַפֵּף וְהַמְנַשֵּׁק. אָמַר לֵיהּ. לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמְרָה הִשְׁתַּחֲוָיָה. לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה. הַמְגַפֵּף וְהַמִּשְׁתַּחֲוֶה שֶׁאֵינָן מַעֲשֶׂה.

מְנַיִין לָאוֹמֵר לוֹ. אֵלִי אַתָּה. רַב אָבוּן בְּשֵׁם רַבָּנִין דְּתַמָּן. וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל וגו׳. מֵעַתָּה אֵינוֹ מִתְחַייֵב עַד שֶׁיִּזְבַּח וְיקַטֵּר וְיֹאמַר. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. לֹא בָא הַכָּתוּב לְהַזְכִּיר אֶלָּא גְּנַיִין שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל. וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ לֹא לַגָּבוֹהַּ. וַיִּזְבְּחוּ לוֹ לֹא לַגָּבוֹהַּ. וַיֹּאמְרוּ לוֹ. לֹא לַגָּבוֹהַּ. מַאי כְּדוֹן. נֶאֱמַר כָּאן אֲמִירָה וְנֶאֱמְרָה אֲמִירָה בַּמִּסית. מָה אֲמִירָה הָאֲמוּרָה בַּמִּסית עָשָׂה בָהּ אֲמִירָה כְּמַעֲשֶׂה. אַף אֲמִירָה הָאֲמוּרָה כָּאן נַעֲשָׂה בָהּ אֲמִירָה כְּמַעֲשֶׂה.

כָּתוּב וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם וְלַשֶּׁמֶשׁ אוֹ לַיָּרֵחַ. אָמַר רִבִּי זְעוּרָה. לַשֶּׁמֶשׁ אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא וְלַשֶּׁמֶשׁ. אֵין כָּאן כְּלָל וּפְרָט אֶלָּא רִיבּוּיִים. הָתִיב רִבִּי אַבָּא בַּר זִמְנָא קוֹמֵי רִבִּי זְעוּרָה. וְהָא כָתוּב כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת וְכֹל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת. מֵעַתָּה אֵין כָּאן כְּלָל וּפְרָט אֶלָּא רִיבּוּיִים. אֶלָּא בְּגִין דְּכָתַב יְיי. אָמַר רַב יוֹחָנָן בַּר מַרְיָא. כָּל הֵן דַּאֲנָא מַשְׁכַּח יְיי אֲנָא מְחִיק לֵיהּ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֲבוּדִמָּא. הָיִיתִי אוֹמֵר. מַה שֶּׁבַּיָּמִים יְהוּ אֲסוּרִין וּמַה שֶּׁבַּגִּיגִּיוֹת וְשֶׁבַּבֵּיבָרִים יְהוּ מוּתָּרִין. תַּלְמוּד לוֹמַר וְכָל אֲשֶׁר בַּמַּיִם. רִיבָּה.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. הָאוֹמֵר לוֹ. אֵלִי אַתָּה. מַחֲלוֹקֶת רִבִּי וַחֲכָמִים. הִשְׁתַּחֲוָה לָהּ מָהוּ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. דִּבְרֵי הַכֹּל מוֹדִין בִּכְפִיפַת קוֹמָה שֶׁהוּא חַייָב. מַה בֵּין הַמַּעֲלֶה וְהַמּוֹרִיד קוֹמָתוֹ מַה בֵּין הַמַּעֲלֶה וְהַמּוֹרִיד שִׁפְתוֹתָיו. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. כַּמַּחֲלוֹקֶת. וְרִישׁ לָקִישׁ אָמַר. כַּמַּחֲלוֹקֶת. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. קָרְיָא מְסַייֵעַ לְרִישׁ לָקִישׁ. תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לְעוֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה. אֵין לִי אֶלָּא דָבָר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה. הַמְגַדֵּף וְהַמִּשְׁתַּחֲוֶה שֶׁאֵינָן מַעֲשֶׂה מְנַיִין.

י משנה: הַנּוֹתֵן מִזְרָעוֹ לַמּוֹלֶךְ אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּמְסוֹר לַמּוֹלֶךְ וְיַעֲבִיר בָּאֵשׁ. מָסַר לַמּוֹלֶךְ וְלֹא הֶעֱבִיר בָּאֵשׁ. הֶעֱבִיר בָּאֵשׁ וְלֹא מָסַר לַמּוֹלֶךְ אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּמְסוֹר לַמּוֹלֶךְ וְיַעֲבִיר בָּאֵשׁ. בַּעַל אוֹב זֶה פִּיתוֹם וְהַמְדַבֵּר מִשֶּׁחְיוֹ וְיִדְּעוֹנִי זֶה הַמְדַבֵּר בְּפִיו. חֲרֵי אֵלּוּ בִּסְקִילָה וְהַנִּשְׁאָל בָּהֶן בְּאַזְהָרָה:

הלכה: הַנּוֹתֵן מִזְרָעוֹ לַמּוֹלֶךְ. אַזְהָרָה לַנּוֹתֵן מִזַּרְעוֹ לַמּוֹלֶךְ מְנַיִין. וּמִזַּרְעֲךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמּוֹלֶךְ. כָּרֵת מְנַיִין. כִּי מִזַּרְעוֹ נָתַן לַמּוֹלֶךְ וְנִכְרְתָה. עוֹנָשׁ מְנַיִין. אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזַּרְעוֹ לַמּוֹלֶךְ מוֹת יוּמַת עַם הָאָרֶץ יִרְגְּמוּהוּ בָאֶבֶן. וּמִזַּרְעֲךָ לֹא תִתֵּן. יָכוֹל אֲפִילּוּ מָסַר וְלֹא הֶעֱבִיר יְהֵא חַיָּיב. תַּלְמוּד לוֹמַר וּמִזַּרְעֲךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמּוֹלֶךְ. יָכוֹל אֲפִילּוּ מָסַר וְהֶעֱבִיר לַמּוֹלֶךְ שֶׁלֹּא בָאֵשׁ יְהֵא חַיָּיב. תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא יִמָּצֵא בְךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ. עֲבָרָה עֲבָרָה לְגְזֵירָה שָׁוָה. מָה הָעֲבָרָה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן בָּאֵשׁ אַף כָּאן בָּאֵשׁ. נִמְצֵאתָה אוֹמֵר. לְעוֹלָם אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּמְסוֹר וְיַעֲבִיר בָּאֵשׁ לַמּוֹלֶךְ. רִבִּי נָסָה בְשֵׁם רִבִּי לְעָזָר. לְעוֹלָם אֵינוֹ מִתְחַיֵּיב עַד שֶׁיִּמְסְרֵנּוּ לַכּוֹמְרִים וְיַטְלִינוּ וְיַעֲבִירֻנּוּ. הֶעֱבִירוֹ כְּדַרְכּוֹ מָהוּ. תַּנֵּי. הָיָה מוֹשְׁכוֹ וּמַעֲבִירוֹ. תַּנֵּי. הֶעֱבִירוֹ בְרַגְלוֹ פָּטוּר. רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן מְחַיֵּיב. אֶחָד הַמּוֹלֶךְ וְאֶחָד שְׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה. רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא לַמּוֹלֶךְ בִּלְבַד. אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. טַעֲמָא דְרִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן מֵהָכָא. לֹא יִמָּצֵא בְךָ בְּגוּפְךָ לֹא יִמָּצֵא מַעֲבִיר. וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ. לְרַבּוֹת שְׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה בְּהִיכָּרֵת. עוֹנָשׁ מְנַיִין. מִזַּרְעוֹ נָתַן לַמּוֹלֶךְ מוֹת יוּמָת. וְהוּא שֶׁהֶעֱבִיר עַצְמוֹ. לֹא בְרַגְלוֹ הוּא עוֹבֵר. מִפְּנֵי שֶׁהֶעֱבִיר אֶת עַצְמוֹ. אֲבָל אִם הָיָה מוֹשֵׁךְ בּוֹ וּמַעֲבִירוֹ חַיָּיב. מָה הִיא דְאָמַר רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן. הֶעֱבִירוֹ בְרַגְלוֹ פָּטוּר. בְּהוּא דְאַעֲבְרֵיהּ מִזְקָר.

רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. מְסַר וְלֹא הֶעֱבִיר תַּפְלוּגְתָּא דְּחִזְקִיָּה וְדִרְבִּי יוֹחָנָן. דְּאִיתְפָּלְגוֹן. טָבַח וְלֹא מָכַר. חִזְקִיָּה אָמַר חַיָּיב. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר פָּטוּר.

רִבִּי בָּא רִבִּי חִייָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. רְאֵה לָשׁוֹן שֶׁלִּימַּדְתָּךְ הַתּוֹרָה. מוֹלֶךְ. כָּל שֶׁתַּמְלִיכֵהוּ עָלֶיךָ. אֲפִילּוּ קִיסֵּם אֲפִילּוּ צְרוֹר. וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ. לְרַבּוֹת שְׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה בְּהִיכָּרֵת. רִבִּי נָסָה בְשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. לְרַבּוֹת שְׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה לְבָנִים וּלְבָנוֹת. דְּתַנֵּי. אֶחָד הַמּוֹלֶךְ וְאֶחָד שְׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה. בֵּין שֶׁעָבְדָהּ בְּבָנִים וּבְבָנוֹת בֵּין שֶׁעָבְדָהּ בְּאָבוֹת וּבְאִמָּהוֹת. חַיָּיב. אָמַר רִבִּי זְעִירָה. בְּשֶׁאֵין עֲבוֹדָתָהּ לָכֵן. אֲבָל אִם הָיְתָה עֲבוֹדָתָהּ לָכֵן פָּטוּר. אָמַר רִבִּי הִילָא. אֲפִילּוּ עֲבוֹדָתָהּ לָכֵן חַיָּיב שְׁתֵּים. מַתְנִיתָא מְסַייְעָא לְרִבִּי הִילָא. מוֹלֶךְ בִּכְלַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיָה וְיָצָא לִידוֹן לְהָקֵל עָלָיו שֶׁלֹּא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יְרְמְיָה. אַתְיָיא דְּרִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן כְּשִׁיטַּת רִבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. כְּמָה דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר. מוֹלֶךְ בִּכְלַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיָה. יָצָא לִידוֹן לְהָקֵל עָלָיו שֶׁלֹּא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ. כֵּן רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר. בִּכְלַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיָה. יָצָא לִידוֹן לְהָקֵל עָלָיו שֶׁלֹּא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ.

אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יוּדָן. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר. זִיבֵּחַ וְקִישֵּׁר נִיסַּךְ בְּהֶעֱלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. מוֹדֶה שֶׁאִם עָבְדָהּ בַּעֲבוֹדָתָהּ כַּעֲבוֹדַת הָגְבּוֹהַּ בַּעֲבוֹדַת הִשְׁתַּחֲוָיָה שֶׁהוּא חַיָּיב עַל כַּל אַחַת וְאַחַת. מְנַיִין שֶׁאִם עָבְדָהּ בַּעֲבוֹדָתָהּ בַּעֲבוֹדַת גְּבוֹהַּ בַּעֲבוֹדַת הִשְׁתַּחֲוָיָה שֶׁהוּא חַיָּיב עַל כַּל אַחַת וְאַחַת. רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעוּרָה. וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִים. אָמְרוּ לֵיהּ. מַשִּׁיתָנָה לַעֲדָשִׁים.

רִבִּי יָסָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. זִיבֵּחַ לָהּ טָלָה אֶחָד בַּעַל מוּם חַיָּיב. מַאי כְדוֹן. כִּדְאָמַר רִבִּי הִילָא. לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַיי אֱלֹהֵיכֶם. כָּלַיי אֱלֹהֵיכֶם לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן.

אָמַר רִבִּי פִינְחָס קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵה בְשֵׁם רַב חִסְדָּא. הָיְתָה עֲבוֹדָתָהּ בַּבָּנִים וּבַבָּנוֹת וְעָבְדָהּ בָּאָבוֹת וּבָאִמָּהוֹת חַיָּיב שְׁתַּיִם. וַהֲוָה רִבִּי זְעוּרָה חָדֵי בָהּ. סְבַר מֵימַר. בְּשִׁיטַּת רִבִּי הִילָא רָבִיהּ אִיתְאֲמָרַת. וְעַל דְּרִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן אִיתְאֲמָרַת. אָמַר לֵיהּ. וּמַה בְיָדָךְ. וְעַל דְּרַבָּנִין אִיתְאֲמָרַת. אָמַר לֵיהּ. וּלְהָדָא צוֹרְכַת.

אַזְהָרָה לְבַעַל אוֹב מְנַיִין. אַל תִּפְנוּ אֶל הָאוֹבוֹת. כְּרֵת מְנַיִין. וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל הָאוֹבוֹת וְאֶל הַיִּדְּעוֹנִים וגו׳. עוֹנָשׁ מְנַיִין. וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעוֹנִי מוֹת יוּמָתוּ. וְלָמָּה לֹא תַנִּינָן יִדְּעוֹנִי בִּכְרִיתוּת. רִבִּי חִזְקִיָּה בְשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ. מִפְּנֵי שֶׁנִּכְלְלוּ כוּלָּם בְּלָאו אֶחָד אַל תִּפְנוּ אֶל הָאוֹבוֹת וגו׳. רִבִּי יָסָא בְשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ. שֶׁהוּא בִלֹּא תַעֲשֶׂה שֶׁהוּא בָא מִכֹּחַ עֲשֵׂה. אָמַר רִבִּי זְעוּרָה קוֹמֵי רִבִּי יָסָא. הָכֵן לָא אֲתָא מַתְנִי בַּר נַשׁ מַתְנִי יִדְּעוֹנִי בִּכְרִיתוּת אֶלָּא אַתְּ. אָמַר לֵיהּ. כְּמָה דְאִישְׁתָּעֵי קְרֵייָא אִישְׁתָּעֵית מַתְנִיתָה. אוֹב אוֹ יִדְּעוֹנִי.

אוֹ זֶה פִּיתוֹם הַמְדַבֵּר מִשֶּׁחְיוֹ. וְיִדְּעוֹנִי זֶה הַמְדַבֵּר בְּפִיו. חֲרֵי אֵילּוּ בִּסְקִילָה וְהַנִּשְׁאָל בָּהֶן בְּאַזְהָרָה. וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים. אִית תַּנֵּי תַנֵּי. זֶה הַנִּשְׁאָל בַּגּוּלְגּוֹלֶת. אִית תַּנֵּי תַנֵּי. זֶה הַנִּשְׁאָל בִּזְכוּרוֹ. מַה בֵּין הַנִּשְׁאָל בַּגּוּלְגּוֹלֶת לַמַּעֲלֶה בִּזְכוּרוֹ. שֶׁהַנִּשְׁאָל בַּגּוּלְגּוֹלֶת עוֹלֶה כְדַרְכּוֹ וְעוֹלֶה בַשַּׁבָּת וְהַהֶדְיוֹט מַעֲלֶה אֶת הַמֶּלֶךְ. וְהַמַּעֲלֶה בִּזְכוּרוֹ אֵינוֹ עוֹלֶה כְדַרְכּוֹ וְאֵינוֹ עוֹלֶה בַשַּׁבָּת וְאֵין הַהֶדְיוֹט מַעֲלֶה אֶת הַמֶּלֶךְ.

אָמַר רִבִּי הוּנָא. קְרֵייָא מְסַייֵעַ לְמָאן דְּאָמַר. אוֹב זֶה הַמַּעֲלֶה בִּזְכוּרוֹן. מַה טַעֲמָא. קֶסֶמִי נָא לִי בָּאוֹב וְהַעֲלִי נָא לִי אֵת אֲשֶׁר אוֹמַר אֵלַייִךְ. מַה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. אָמַר רִבִּי מָנָא. מִיכָּן דַּהֲוָת יָדְעָה מִילִּין מִילִּין סַגִּין. מַאי כְדוֹן. וְהָיָה כְּאוֹב מֵאֶרֶץ קוֹלֵךְ.

מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין מְסַייְעָן לְרִבִּי יָסָא. דְּאָמַר רִבִּי יָסָא בְשֵׁם רַבָּנִין. מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַקְטִירִין לַשֵּׁדִים. רִבִּי הִילָא בְשֵׁם רִבִּי יָסָא. מִפְּנֵי שֶׁנִּכְלְלוּ כוּלָּן עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה.

יא משנה: הַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת בְּדָבָר שֶׁחַיָּבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת. וְהַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיְּקַלְלֵם בַּשֵּׁם. קִלְלָם בְּכִנּוּי רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין: הַבָּא עַל נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁתְּהֵא נַעֲרָה בְתוּלָה מְאוֹרָסָה בְּבֵית אָבִיהָ. בָּאוּ עָלֶיהָ שְׁנַיִם הָרִאשׁוֹן בְּסְקִילָה וְהַשֵּׁנִי בְּחֶנֶק:

הלכה: הַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת כול׳. אַזְהָרָה לַמְחַלֵּל מְנַיִין. לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה. כָּרֵת מְנַיִין. כִּי כָל הָעוֹשֶׂה בָהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת. וְנִיתְנֵי שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע קְרִיתוֹת בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. שֶׁאִם עָשָׂה כוּלָּן בְּזְדוֹן שַׁבָּת וּבְזְדוֹן מְלָאכָה שֶׁהוּא חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אַזְהָרָה לַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מְנַיִין. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. עוֹנֶשׁ וְכָרֵת מְנַיִין. וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת. וְאוֹמֵר כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ.

הַבָּא עַל נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה. רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. דִּרְבִּי מֵאִיר הִיא. בְּרַם לָרַבָּנִין אֲפִילוּ קְטַנָּה. מַה טַעֲמָא דִּרְבִּי מֵאִיר. נַעַר חָסֵר אָמוּר בַּפָּרָשָׁה. מַה מְקַיְימִין רַבָּנִן נַעַר. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ. נַעֲרָה אַחַת שְׁלֵימָה אֲמוּרָה בַּפָּרָשָׁה וְלִימְּדָה עַל כָּל הַפָּרָשָׁה כוּלָּהּ שֶׁהִיא גְדוֹלָה. מְתִיב רִבִּי מֵאִיר לָרַבָּנִין. הֲרֵי הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע הֲרֵי אֵין כָּתוּב בּוֹ אֶלָּא נַעַר וְהִיא גְדוֹלָה. שֶׁאֵין קְטַנָּה נִסְקֶלֶת. מָה עַבְדִּין לָהּ רַבָּנִין. אָמַר רִבִּי אָבִין. תִּיפְתָּר שֶׁבָּא עָלֶיהָ דֶּרֶךְ זְכִירוּת. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבָּא בְּעָא קוֹמֵי רַב. הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה מָהוּ. אָמַר לֵיהּ. בְּסְקִילָה. הַבָּא עַל הַבּוֹגֶרֶת מָהוּ. אָמַר לֵיהּ. אֲנִי אֶקְרָא נַעֲרָה וְלֹא בוֹגֶרֶת. וּקְרָא נַעֲרָה וְלֹא קְטַנָּה. וְלֵית אַתְּ מוֹדֶה לִי שֶׁהִיא בְקִנָּס. אָמַר לֵיהּ. תַּחַת אֲשֶׁר עִינָּהּ. לְרַבּוֹת אֶת הַקְּטַנָּה לְקִנָּס. וּקְרָא תַּחַת אֲשֶׁר עִינָּהּ. לְרַבּוֹת אֶת הַבּוֹגֶרֶת בְּקִנָּס. אָמַר רַב. אַף עַל גַּב דְּנִצְחֵי רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבָּא בְּדִינָא הֲלָכָה הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה בְּסְקִילָה וְהִיא פְּטוּרָה. רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל. וְלָמָּה לֹא פָתַר לֵיהּ מִן הָדָא. וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ. וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁאֵין לַנַּעֲרָה חֵט מָוֶת. וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר וְלַנַּעַר לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין לַנַּעֲרָה חֵטְא מָוֶת. אֶלָּא מִיכָּן הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה בְּסְקִילָה וְהִיא פְּטוּרָה.

יב משנה: הַמֵּסִית זֶה הֶדְיוֹט הַמֵּסִית אֶת הַהֶדְיוֹט. אָמַר לוֹ יֵשׁ יְרָאָה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי כָּךְ אוֹכֶלֶת כָּךְ שׁוֹתָה כָּךְ מְטִיבָה כָּךְ מְרִיעָה. כָּל חַיָּבֵי מִיתוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין מַכְמִינִין עֲלֵיהֶם חוּץ מִזּוֹ. אָמַר לִשְׁנַיִם וְהֵן עֵידָיו מְבִיאִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין וְסוֹקְלִין אוֹתוֹ. אָמַר לְאֶחָד הוּא אוֹמֵר יֶשׁ לִי חֲבֵרִים רוֹצִים בְּכָךְ. אִם הָיָה עָרוּם וְאֵינוֹ מְדַבֵּר בְּפָנֵיהֶם מַכְמִינִין מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר וְהוּא אוֹמֵר לוֹ אֱמוֹר מַה שֶּׁאָמַרְתָּ לִי בְּייחוּד וְהַלָּה אוֹמֵר לוֹ וְהוּא אוֹמֵר לוֹ הֵיאַךְ נִנִּיחַ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וְנַעֲבוֹד עֵצִים וַאֲבָנִים. אִם חָזַר בּוֹ מוּטָב. אִם אָמַר כָּךְ הִיא חוֹבָתֵנוּ וְכָךְ יָפֶה לָנוּ הָעוֹמְדִין מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר מְבִיאִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין וְסוֹקְלִין אוֹתוֹ. הָאוֹמֵר אֶעֱבוֹד אֱלֹהּ וְאֶעֱבוֹד נְלֹהּ וְנַעֲבוֹד. אֲזַבֵּחַ אֱלֹהּ וַאֲזַבֵּחַ נְלֹהּ וּנְזַבֵּחַ. אַקְטִיר אֱלֹהּ וַאקְטִיר נְלֹהּ וְנַקְטִיר. אֲנַסֵּךְ אֱלֹהּ וַאֲנַסֵּךְ נְלֹהּ וּנְנַסֵּךְ. אֶשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהּ וְאֶשְׁתַּחֲוֶה נְלֹהּ וְנִשְׁתַּחֲוֶה. הַמַּדִּיחַ זֶה הָאוֹמֵר נֵלֵךְ וְנַעֲבוֹד עֲבוֹדָה זָרָה:

הלכה: הַמֵּסִית זֶה הֶדְיוֹט כול׳. הָא חָכָם לֹא. מִכֵּיוָן שֶׁהוּא מֵסִית אֵין זֶה חָכָם. מִכֵּיוָן שֶׁהוּא נִיסֶּת אֵין זֶה חָכָם. כֵּיצַד עוֹשִׂין לוֹ לְהַעֲרִים עָלָיו. מַכְמִינִין עָלָיו. מַכְמִינִין עָלָיו שְׁנֵי עֵדִים בַּבַּיִת הַפְּנִימִי וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּבַּיִת הַחִיצוֹן וּמַדְלִיקִין אֶת הַנֵּר עַל גַּבָּיו כְּדֵי שֶׁיְּהוּ רוֹאִין אוֹתוֹ וְשׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ. כָּךְ עָשׂוּ לְבֶן סוֹטָדָה בְּלוֹד וְהִכְמִינוּ עָלָיו שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים וְהֶבִיאוּהוּ לְבֵית דִּין וּסְקָלוּהוּ. וְכָא אַתְּ אָמַר הָכֵן. שַׁנְיָיא הִיא דְּאָמַר. אֲנִי. וְאָמַר אוֹף הָכָא. אֲנִי. שֶׁלֹּא יַעֲרִים. וְיַעֲרִים. שֶׁלֹּא יֵלֵךְ וְיִסֵּית עַצְמוֹ וְיִסֵּית אֲחֵרִים עִמּוֹ.

מֵסִית אוֹמֵר בְּלָשׁוֹן גְּבוֹהַּ וְהַמַּדִּיחַ אוֹמֵר בְּלָשׁוֹן נָמוּךְ. מֵסִית שֶׁאָמַר בְּלָשׁוֹן נָמוּךְ נַעֲשֶׂה מַדִּיחַ. וּמַדִּיחַ שֶׁאָמַר בְּלָשׁוֹן גְּבוֹהַּ נַעֲשֶׂה מֵסִית. מֵסִית אוֹמֵר בְּלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ וּמַדִּיחַ אוֹמֵר בְּלָשׁוֹן הֶדְיוֹט. מֵסִית שֶׁאָמַר בְּלָשׁוֹן הֶדְיוֹט נַעֲשֶׂה מַדִּיחַ. וּמַדִּיחַ שֶׁאָמַר בְּלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ נַעֲשֶׂה מֵסִית.

יג משנה: הַמְכַשֵּׁף הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה וְלֹא הָאוֹחֵז אֶת הָעֵינַיִם. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ שְׁנַיִם לוֹקְטִים קִשּׁוּאִין אֶחָד לוֹקֵט פָּטוּר וְאֶחָד לוֹקֵט חַיָּב. הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה חַיָּב וְהָאוֹחֵז אֶת הָעֵינַיִם פָּטוּר:

הלכה: הַמְכַשֵּׁף הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה כול׳. מְכַשֵּׁפָה לֹא תִחְיֶה. אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה. אֶלָּא שֶׁלִּימְּדָתְךָ הַתּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ מִפְּנֵי שֶׁרוֹב הַנָּשִׁים כַּשְׁפָנִיוֹת. אָמַר רִבִּי לְעָזָר. מְכַשֵּׁף בְּסְקִילָה. מַה טַעֲמָא דִּרְבִּי לְעָזָר. נֶאֱמַר כָּאן מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה. וְנֶאֱמַר לְהַלָּן אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה. מַה לֹא יִחְיֶה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בְּסְקִילָה אַף כָּאן בְּסְקִילָה. מַה טַעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. נֶאֱמַר כָּאן מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה. וְנֶאֱמַר לְהַלָּן לֹא תְחַיֶּה כָּל נְשָׁמָה. מַה לֹא תְחַיֶּה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן מִיתָה בַּהֶרֶב. אַף לֹא תְחַיֶּה שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן מִיתָה בַּהֶרֶב. אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה. מִן הַדָּבָר הַזֶּה אֲנִי מַכְרִיעוֹ. מוּטָב שֶׁיִּלָּמֵד לֹא תְחַיֶּה מִלֹּא תְחַיֶּה וְאַל יוֹכִיחַ לֹא יִחְיֶה. מַה טַעֲמָא דְּרִבִּי יְהוּדָה. נֶאֱמַר כָּאן מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן כָּל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת. מַה מִיתַת הַבְּהֵמָה בְּסְקִילָה אַף כָּאן בְּסְקִילָה.

דִּלְמָא. רִבִּי לִיעֶזֶר וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרִבִּי עֲקִיבָה עָלוֹן לְמִיסְחֵי בְּהָדֵין דִּימוֹסְיוֹן דְּטִיבֶּרְיָא. חַמְתּוֹן חַד מִינַּיי. אָמַר מַה דָמַר וּתְפַשִּׁיתוֹן כִּיפָּה. אָמַר רִבִּי לִיעֶזֶר לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. מַה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה. חֲמִי מַה דְּאַתְּ עָבֵד. מִי נְפַיק אֶהֱן מִינַּיָיא אֲמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ מַה דָמַר וְתָפַשׂ יָתֵיהּ תִּרְעָא. וַהֲוָה כָּל מָאן דַּעֲלִיל הֲוָה יְהִיב לֵיהּ חַד מַרְתּוּקָה וְכָל מָאן דְּנָפִיק הֲוָה יְהִיב לֵיהּ בִּנְתִיקָה. אֲמַר לוֹן. שָׁרוֹן מַה דַעֲבַדְתּוֹן. אָמְרִין לֵיהּ. שָׁרִי וַאֲנַן שָׁרֵיי. שָׁרוֹן אִילֵּין וְאִילֵּין. מִן דִּנְפַקוֹן אֲמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְהַהוּא מִינַּיָיא. הָא מַה דְּאַתְּ חָכָם. אֲמַר נִיחוֹת לְיַמָּא. מִן דִּנְחִתִּין לְיַמָּא אֲמַר הַהוּא מִינַּיָיא מַה דַּאֲמַר וְאִיתְבְּזַע יַמָּא. אֲמַר לוֹן. וְלָא כֵן עֲבַד מֹשֶׁה רַבְּכוֹן

בְּיַמָּא. אָמְרִין לֵיהּ. לֵית אַתְּ מוֹדֶה לָן דְּהַלִיךְ מֹשֶׁה רַבָּן בְּגַוֵּיהּ. אֲמַר לוֹן. אִין. אָמְרוּן לֵיהּ. וַהֲלִיךְ בְּגַוֵּיהּ. הָלַךְ בְּגַוֵּיהּ. גְּזַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל שָׂרָה דְּיַמָּא וּבְלָעֵיהּ. דִּלְמָא. רַבִּי לְיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל סְלָקוּן לְרוֹמֵי. עָלוֹן לְחַד אֲתַר וַאֲשְׁכְּחוֹן מֵיינוּקְיָא עָבְדִין בַּבְשׁוּשִׁין וְאָמְרִין הָכֵין. בְּנֵי אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל עָבְדִין וְאָמְרִין. הָהֵן תְּרוּמָה וְהָהֵן מַעֲשֵׂר. אָמְרִין מִסְתַּבְּרָא דְּאִית הָכָא יְהוּדְאִין. עָלוֹן לְחַד אֲתַר וְאַקְבְּלוּן בְּחַד כִּיי. יְתָבוּן לְמֵיכַל וַהֲוָה כָּל תַּבְשִׁיל דַּהֲוָה עֲלֵיל קוֹמֵיהוֹן אִי לָא הֲווֹן מַעֲלִין לֵיהּ בְּחַד קִיטוֹן לָא הֲוָה מַייתֵי לֵיהּ קוֹמֵיהוֹן. וְחָשׁוּן דִּילְמָא דְּאִינּוּן אָכְלִין זִבְחֵי מֵתִים. אָמְרִין לֵיהּ. מָה עִיסְקָךְ דְּכָל תַּבְשִׁיל דְּאַתְּ מַייתֵי קוֹמֵינָן אִין לֵית אַתְּ מְעַיֵּל לָהֶן קִיטוֹנָא לֵית אַתְּ מַייתֵי לָן קוֹמֵינָן. אֲמַר לוֹן. חַד אַבָּא גְּבַר סָב אִית לִי וּגְזַר עַל נַפְשֵׁיהּ דְּלָא נְפַק מִן הָדָא קִיטוֹנָא כְּלוּם עַד דְּייֵיתֵי לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל. אָמְרִין לֵיהּ. עוֹל וֶאֱמוֹר לֵיהּ. פּוּק הָכָא לְגַבֵּיהוֹן דְּאִינּוּן הָכָא. נְפַק לְגַבּוֹן. אָמְרִין לֵיהּ. מָה עִיסְקָךְ. אֲמַר לוֹן. צְלוֹן עַל בְּרִי דְלָא מוֹלִיד. אָמַר רַבִּי לְעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. מַה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה. חֲמִי מַה דַּאֲתָ עֲבִיד. אֲמַר לוֹן. אַייתוֹן לִי זֶרַע דְּכִיתָּן. וְאַייתוֹן לֵיהּ זֶרַע דְּכִיתָּן. אִיתְחֲמֵי לֵיהּ זֶרַע לֵיהּ עַל גַּבֵּי טַבָּלָה. אִיתְחֲמֵי מַרְבֵּץ לֵיהּ. אִיתְחֲמֵי דְסִלְקַת. אִיתְחֲמֵי מִיתְלָשׁ בָּהּ. עַד דַּאֲסַק חָדָא אִיתָא בְּקַלְעֵיתָא דְשָׂעָרָה. אֲמַר לָהּ. שְׁרֵיי מַה דַּעֲבַדְתִּין. אָמְרָה לֵיהּ. לִי נָא שְׁרָיָיה. אֲמַר לָהּ. דִּלָּא כֵן אֲנָא מְפָרְסֵם לִיךְ. אָמְרָה לֵיהּ. לֵי נָא יָכְלָה דְּאִינּוּן מְטַלְקִין בְּיַמָּא. וּגְזַר יְהוֹשֻׁעַ עַל שׂוֹרְיָא דְיַמָּא וּפָלְטוֹן. וְצָלוֹן עֲלוֹי וְזָכָה לְמֵיקָמָה לְרַבִּי יוּדָה בֶּן בַּתִּירָה. אָמְרוּ. אִילּוּ לֹא עָלִינוּ לְכָאן אֶלָּא לְהַעֲמִיד הַצַּדִּיק הַזֶּה דַּיֵּינוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה. יְכִיל אֲנָא נְסִיב קַרְיָן וַאֲבַטִּיחִין וַעֲבִיד לוֹן אַיילִין טַבִּין וְהִידְנוֹן עֲבִידִין אַיילִין וְטַבִּין. אֲמַר רַבִּי יַנַּאי. מְהַלֵּךְ הֲוִינָא בְּהָדָא אִיסְרָטָא דְצִיפּוֹרִי וַחֲזִית חַד מִינֵי נְסִיב חַד צְרִיר וּזְרַק לֵיהּ לְרוּמָּא וַהֲוָה נָחַת וּמִתְעֲבִיד עֶגֶל. וְלֹא כֵן אָמַר רַבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בַּר זִימְרָא. אִם מִתְפַּנְסִין הֵן כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם אֵינָן יְכוֹלִין לִבְרֹאוֹת יְתוּשׁ אֶחָד וְלִזְרוֹק בּוֹ נְשָׁמָה. נֵימַר. לָא נָסְבָה הוּא מִינֵייָא חַד צְרוֹר וּזְרָקֵיהּ לְרוּמָּא וּנְחַת וְאִיתְעֲבִיד חַד עֶגֶל. אֶלָּא לְסָרֵיהּ קָרָא וְגָנַב לֵיהּ עֶגֶל מִן בָּקוֹרָתָא וְאַייתֵי לֵיהּ.

אָמַר רַבִּי חִינָּנָא בִּירַבִּי חֲנַנְיָה. מְטַיֵּיל הֲוִינָא בְּאִילֵּין גּוּפְתָּא דְצִיפּוֹרִין וַחֲמִית חַד מִינֵי נָסָב חָדָא גּוּלְגְּלָא וּזְרָקָהּ לְרוּמָּא וַהֲיָא נַחְתָּא וּמִתְעֲבְדָא עֶגֶל. אֲתִית וַאֲמָרִת לְאַבָּא. אֲמַר לִי. אִין אָכְלַת מִינָּהּ מַעֲשֶׂה הוּא. וְאִילֹא אֲחִיזַת עֵינַיִם הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פַּרְשִׁיּוֹת הָיָה לִיעֶזֶר דּוֹרֵשׁ בְּפָרָשַׁת מְכַשֵּׁפָה וּמִכּוּלָּם לֹא שָׁמַעְתִּי אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים. שְׁנַיִם לוֹקְטִין קִישׁוּאִין אֶחָד לוֹקֵט פָּטוּר וְאֶחָד לוֹקֵט חַיָּיב. הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה חַיָּיב וְהָאוֹחֵז אֶת הָעֵינַיִם פָּטוּר. אָמַר רַבִּי דָּרוֹסָא. תְּשַׁע מֵאוֹת פַּרְשִׁיּוֹת הָיוּ. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְחִיּוּב וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְפָטוּר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְחִיּוּב שֶׁהוּא פָּטוּר.

פרק ח

א משנה: בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה מֵאֵימָתַי נַעֲשֶׂה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה מִשֶּׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְעַד שֶׁיַּקִּיף זָקָן הַתַּחְתּוֹן וְלֹא הָעֶלְיוֹן אֶלָּא שֶׁדִּבְּרוּ חֲכָמִים בְּלָשׁוֹן נְקִיָּה. שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן. בֵּן וְלֹא בַת. בֵּן וְלֹא אִישׁ. הַקָּטָן פָּטוּר שֶׁלֹּא בָא לִכְלָל הַמִּצְוֹת:

הלכה: בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה כול׳. רִבִּי זְעִירָא רִבִּי אַבָּהוּ רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. כָּתוּב וְכִי יָזִיד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהוֹרְגוֹ בְעָרְמָה. מֵאֵימָתַי הוּא נַעֲשֶׂה אִישׁ. מִשֶּׁיָּזִיד. מֵאֵימָתַי הוּא מֵזִיד. מִשֶּׁתִּתְפַּשֵּׁט הַכַּף. מָשָׁל בְּשֵׁל הַזֵּרַע מִבִּפְנִים הִשְׁחִירָה הַקְּדֵירָה מִבַּחוּץ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. תַּנָּא רִבִּי שִׁילָא בַּר בִּינָא. כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן. לֹא שֶׁיִּהֵא הַבֵּן אָב. מִכָּאן שֶׁהוּא רָאוּי לָבוֹא עַל אִשָּׁה וּלְעַבְּרָהּ הֲיֵי דִי לֵיהּ אָב וְלֹא בֵן. וְאָמְרָה הַתּוֹרָה. בֵּן וְלֹא אָב. וְאַתְיָא כַּיי דָמַר רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי שַׁבְּתַי. כָּל יָמָיו שֶׁלְּבֵן סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינָן אֶלָּא שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בִּלְבַד.

אָמַר רִבִּי יָסָא. כָּל אֵילֵּין מִילַּייָא לָא מִסְתַּבְּרִין דְּלָא חִילּוּפִין. תַּנֵּי. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן. מִי הָיָה בְּדִין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב הַבֵּן אוֹ הַבַּת. תַּלְמוּד לוֹמַר. הַבַּת. וּפָטְרָה הַתּוֹרָה אֶת הַבַּת וְחִייְבָה אֶת הַבֵּן. מִי הָיָה בְּדִין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב קָטוֹן אוֹ גָדוֹל. תַּלְמוּד לוֹמַר. גָּדוֹל. פָּטְרָה הַתּוֹרָה אֶת הַגָּדוֹל וְחִייְבָה אֶת הַקָּטָן. מִי הָיָה בְּדִין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב הַגּוֹנֵב מִשֶּׁלְאֲבִיו וְאִמּוֹ. תַּלְמוּד לוֹמַר. הַגּוֹנֵב מִשֶּׁלַּאֲחֵרִים. פָּטְרָה הַתּוֹרָה הַגּוֹנֵב מִשֶּׁלַּאֲחֵרִים וְחִייְבָה הַגּוֹנֵב מִשֶּׁלְאֲבִיו וְאִמּוֹ. לְלַמֶּדְךָ שֶׁכּוּלָּן אֵינָן אֶלָּא בִּגְזֵירַת מֶלֶךְ.

ב משנה: מֵאֵימָתַי הוּא חַיָּיב מִשֶּׁיֹּאכַל טרטימר בָּשָׂר וְיִשְׁתֶּה חֲצִי לוֹג יַיִן בְּאִיטַלְקִי. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מְנָה בָּשָׂר וְלוֹג יַיִן. אָכַל בַּחֲבוּרַת מִצְוָה אָכַל בְּעִבּוּר הַחֹדֶשׁ אָכַל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַם. אָכַל נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת וּשְׁקָצִים וּרְמָשִׂים. אָכַל דָּבָר שֶׁהוּא מִצְוָה וְדָבָר שֶׁהוּא עֲבֵרָה אָכַל כָּל מַאֲכָל וְלֹא אָכַל בָּשָׂר שָׁתָה כָּל מַשְׁקֶה וְלֹא שָׁתָה יַיִן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה עַד שֶׁיֹּאכַל בָּשָׂר וְיִשְׁתֶּה יַיִן שֶׁנֶּאֱמַר זוֹלֵל וְסֹבֵא. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֵכֶר לַדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר אַל תְּהִי בְסוֹבְאֵי יַיִן בְּזוֹלְלֵי בָשָׂר לָמוֹ:

הלכה: מֵאֵימָתַי הוּא חַיָּיב כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. טרטימר חֲצִי לִיטְרָא הוּא.

אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיֹּאכְלֶנּוּ מְהוּבְהָב. אָכְלוֹ חַי כֻּלּוֹ הוּא. אָכְלוֹ מְבוּשָּׁל בַּר נַשׁ הוּא. אָכְלוֹ הַסּוֹקִים מָהוּ. גִּידִים הָרַכִּים מָה הֵן. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. נִימְנִין עֲלֵיהֶן.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. אֵין נִמְנִין עֲלֵיהֶן. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא. אִיתְפַּלְגוֹן רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. דְּתַנִּינָן תַּמָּן. אֵילּוּ שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׁרָן. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. עוֹר זֶה לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְאֵיסּוּר וּלְטוּמְאָה. הָא לִלְקוֹת לֹא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. מִשְׁנָה תְּמִימָה שָׁנָה רִבִּי. בֵּין לְאֵיסּוּר בֵּין לְטוּמְאָה. מִחְלָפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. תַּמָּן הוּא עָבַד לָהּ בָּשָׂר. וָכָא לָא עָבַד לָהּ בָּשָׂר. אָמַר רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. שַׁנְיָיא הִיא תַּמָּן שֶׁהוּא עוֹר וְסוֹפוֹ לְהַקְשׁוֹת. כָּל שֶׁכֵּן מִחְלָפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. וּמַה תַּמָּן שֶׁסּוֹפוֹ לְהַקְשׁוֹת הוּא עָבַד לָהּ בָּשָׂר. כָּאן שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְהַקְשׁוֹת לֹא כָל שֶׁכֵּן. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. טַעֲמָא דְּרִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר. לֹא גִידִּים.

אָכַל בַּחֲבוּרַת מִצְוָה. אָכַל בְּעִיבּוּר הַחוֹדֶשׁ. אָכַל מַעֲשֵׂר שֵׁינִי בִּירוּשָׁלֵם. וְיִסְרוּ אוֹתוֹ וְאֵינָנּוּ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹלָם. יָצָא זֶה שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. אִם הִזְכִּירוּהוּ לְבוּלֵי יְהֶיֶה יַרְדֵּן בַּעַל גְּבוּלָךְ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. קוֹבְלִין לָרָשׁוּת לְהִיפָּטֵר מִבּוּלֵי. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. לוֹוִין בְּרִיבִּית לַחֲבוּרַת מִצְוָה וּלְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ. רִבִּי יוֹחָנָן הֲוָה עָלִיל לְכְנִישְׁתָּא בְּצַפְּרָא וּמְלַקֵּט פֵּירוּרִין וַאֲכִיל וַאֲמַר. יְהֵא חֶלְקִי עִם מָאן דְּקַדֵּשׁ יַרְחָא הָכָא רוּמְשִׁית.

אָכַל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים. וְיִסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע בְּקוֹלָם. יָצָא זֶה אֲפִילּוּ בְּקוֹל אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ.

ג משנה: גָּנַב מִשֶּׁל אָבִיו וְאָכַל בִּרְשׁוּת אָבִיו מִשֶּׁל אֲחֵרִים וְאָכַל בִּרְשׁוּת אֲחֵרִים מִשֶּׁל אֲחֵרִים וְאָכַל בִּרְשׁוּת אָבִיו אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה עַד שֶׁיִּגְנוֹב מִשֶּׁל אָבִיו וְיֹאכַל בִּרְשׁוּת אֲחֵרִים. רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁיִּגְנוֹב מִשֶּׁל אָבִיו וּמִשֶּׁל אִמּוֹ:

הלכה: גָּנַב מִשֶּׁלְאָבִיו כול׳. אִזְהָרָה לַגְּנֵיבָה הָרִאשׁוֹנָה מְנַיִין. לֹא תִגְנֹובוּ. אַזְהָרָה לַגְּנֵיבָה שְׁנִיָּיה מְנַיִין. לֹא תִגְנֹובוּ. לֹא תִגְנֹובוּ. לֹא תִגְנֹובוּ עַל מְנָת לְמַקֵּט. לֹא תִגְנֹובוּ עַל מְנָת לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל. עַל מְנָת לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. בֶּן בַּגְבָּג אוֹמֵר. לֹא תִגְנוֹב אֶת שֶׁלָּךְ מֵאַחַר הַגַּנָּב. שֶׁלֹּא תֵרָאֶה גּוֹנֵב.

רִבִּי בָּא רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַב הוֹשַׁעְיָה. אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּגְנוֹב מָעוֹת. רִבִּי זְעִירָה בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּזַלְזֵל מָעוֹת. מָה הוּא שֶׁיְּזַלְזֵל מָעוֹת. מָה אֲנָן קַיָימִין. אִם בָּהוּ דְאָמַר. הֵא לָךְ חֲמִשָּׁה וְהַב לִי תְלָתָא. שַׁטֵי הוּא. הֵא לָךְ תְּלָתָא וְהַב לִי חֲמִשָּׁה. בַּר נַשׁ הוּא. אֶלָּא כִּי נָן קַיָימִין בָּהוּא דְּאָמַר. הֵא לָךְ חֲמִשָּׁה וְהַב לִי חֲמִשָּׁה.

הֵי דֵינוֹ גַּנָּב וְהֵי דֵינוֹ גַּזְלָן. אָמַר רִבִּי הִילָא. גָּנַב בִּפְנֵי עֵדִים גַּנָּב. בִּפְנֵי הַבְּעָלִים גַּזְלָן. רִבִּי זְעוּרָה בָעֵי. מֵעַתָּה אֲפִילּוּ נִתְכַּוֵּון לִגְזֵילָה וּלְבַעֲלֶיהָ אֵין זֶה גּוֹזְלָן. וְהֵידֵינוֹ גּוֹזְלָן עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעוּרָה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוֹסַרְטָא בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. עַד שֶׁיְּגַזְלֶנּוּ בִּפְנֵי עֲשָׂרָה בְנֵי אָדָם. בִּנְיָין אָב שֶׁבְּכוּלָּן וַיְגָרֶשׁ אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי וַיַּהַרְגֵהוּ בַּחֲנִיתוֹ.

ד משנה: הָיָה אָבִיו רוֹצֶה וְאִמּוֹ אֵינָהּ רוֹצָה אָבִיו אֵינוֹ רוֹצֶה וְאִמּוֹ רוֹצָה אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה עַד שֶׁיְּהוּ שְׁנֵיהֶם רוֹצִים. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם לֹא הָיְתָה אִמּוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה.

הלכה: הָיָה אָבִיו רוֹצֶה כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. וַאֲפִילּוּ אֵין אִמּוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו. וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ לְאִמּוֹ לֹא מִשֶּׁלְאָבִיו הֵם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. תִּיפְתָּר בָּהוּ דַּהֲוָות נָסְבָה דִּיוּרִין וְעָבְדָת שֵׁירוּ וְגָנַב מִיבְּהוֹן.

ה משנה: הָיָה אֶחָד מֵהֶם גִּידֵּם אוֹ חִיגֵּר אוֹ אִילֵּם אוֹ סוּמָא אוֹ חֵרֵשׁ אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה שֶׁנֶּאֱמַר וְתָפְשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְלֹא גִידְּמִין. וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ וְלֹא חִיגְּרִים וְאָמְרוּ וְלֹא אִלְּמִין בְּנֵנוּ זֶה וְלֹא סוּמִים אֵינָנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ וְלֹא חֵרְשִׁים. מַתְרִין בּוֹ בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה וּמַלְקִין אוֹתוֹ. חָזַר וְקִילְקֵל נִדּוֹן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְאֵינוֹ נִסְקָל עַד שֶׁיְּהוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנֶּאֱמַר בְּנֵנוּ זֶה הוּא שָׁלָקָה בִּפְנֵיכֶם.

הלכה: הָיָה אֶחָד מֵהֶם גִּידֵּם כול׳. כְּשֵׁם שֶׁאַתְּ דּוֹרֵשׁ בְּאָבִיו וּבְאִמּוֹ כָּךְ אַתְּ דּוֹרֵשׁ בִּזְקֵנִי בֵית דִּין. שֶׁנֶּאֱמַר וְיָצְאוּ פְּרָט לְחִיגְּרִים. וְאָמְרוּ פְּרָט לְאִילְּמִים. יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ פְּרָט לְגִידְּמִים. וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ פְּרָט לְסוּמִין. מַגִּיד הַכָּתוּב כְּשֵׁם שֶׁזְּקֵנִי בֵית דִּין שְׁלֵימִין בְּאֵיבָרֵיהֶן. לֹא שָׁפְכוּ פְּרָט לְגִידְּמִים. וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ פְּרָט לְסוּמִין. מַגִּיד הַכָּתוּב כְּשֵׁם שֶׁזְּקֵנִי בֵית דִּין שְׁלֵימִין בְּאֵיבָרֵיהֶן. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. מֵת אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים אֵינוֹ נִסְקָל. וְלֹא מַתְנִיתָא הִיא. אֵינוֹ נִסְקָל עַד שֶׁיְּהוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה הָרִאשׁוֹנִים. אָמַר רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. שֶׁלֹּא תֹאמַר. יֵעָשֶׂה דִּין שֵׁינִי רִאשׁוֹן. לְפוּם כֵּן צָרַךְ מַתְנִיתָה.

ו משנה: בָּרַח עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ וְאַחַר כָּךְ הִקִּיף זָקֵן הַתַּחְתּוֹן פָּטוּר. וְאִם מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ בָּרַח וְאַחַר כָּךְ הִקִּיף זָקֵן הַתַּחְתּוֹן חַיָּיב:

הלכה: בָּרַח עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ כול׳. אָמַר רִבִּי יֹאשִׁיָּה. סָח לִי זְעִירָה מִשֵּׁם אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַם. שְׁלֹשָׁה הֵן שֶׁאִם בִּיקְשׁוּ לִמְחוֹל מוֹחֲלִין. וְאֵילּוּ הֵן. סוֹטָה וּבֵן סוֹרֵר וּמוֹרֶה וְזָקֵן מַמְרֶא עַל פִּי בֵית דִּין.

סוֹטָה. וְלֹא מַתְנִיתָא הִיא. שֶׁבְּעָלָהּ אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַשְׁקוֹתָהּ. סָבְרִין מֵימַר. עַד שֶׁלֹּא נִכְתְּבָה הַמְּגִילָּה. אֲתָא מֵימַר. וַאֲפִילּוּ מִשֶּׁנִּכְתְּבָה הַמְּגִילָּה. וּבְשֶׁלֹּא נִמְחֲקָה הַמְּגִילָּה. אֲבָל אִם נִמְחֲקָה הַמְּגִילָּה לֹא בְדָא.

בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. וְלֹא מַתְנִיתָא הִיא. הָיָה אָבִיו רוֹצֶה וְאִמּוֹ אֵינָהּ רוֹצָה. אִמּוֹ רוֹצָה וְאָבִיו אֵינוֹ רוֹצֶה. סָבְרִין מֵימַר. עַד שֶׁלֹּא עָמַד בְּדִין. אֲתָא מֵימַר לָךְ. וַאֲפִילּוּ

עָמַד בְּדִין. וּבְשֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ. אֲבָל אִם נִגְמַר דִּינוֹ לֹא בְּדָא.

זָקֵן מַמְרֵא. הָדָא דְתֵימַר שֶׁלֹּא לְהוֹרְגוֹ. אֲבָל לְהַחֲזִירוֹ לֹא הָיוּ מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לְמְקוֹמוֹ.

וּכְשֶׁבָּאתִי אֲצֶל רִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה לִנְצִיבִין עַל שְׁנַיִם הוֹדָה לִי וְעַל אֶחָד לֹא הוֹדָה לִי. עַל זָקֵן מַמְרֵא לֹא הוֹדָה לִי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְבּוּ מַחֲלוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

מַה טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּי. הָבֵא לִי בַּעֲלֵי וַאֲנִי שׁוֹתֶה. מַה טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל. הוֹאִיל וְאֵין כָּאן בַּעַל לְהַשְׁקוֹתָהּ הֻחֲזְרָתָהּ הַתּוֹרָה לִסְפֵּיקָהּ וּסְפֵיקָהּ לִסְפֵּיקָהּ. וּסְפֵיקָהּ לְחוּדֵיהּ.

תַּמָּן תַּנִּינָן. הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ לֹא תִיפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. תַּנֵּי הַפּוֹגֶמֶת לֹא הַפּוֹחֶתֶת. כֵּיצַד. הָיְתָה כְתוּבָּתָהּ מָאתַיִם וְהִיא אוֹמֶרֶת מָנָה נִפְרַעַת שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. מַה בֵּין הַפּוֹגֶמֶת וּמַה בֵּין הַפּוֹחֶתֶת. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. [פּוֹגֶמֶת] בָּא מַשָּׂא וּמַתָּן בֵּנוֹתַיִם. פּוֹחֶתֶת לֹא בָא מַשָּׂא וּמַתָּן בֵּנוֹתַיִם.

רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי. כְּמַה דַּתָּ מַר תַּמָּן. וְעַד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְרוּעָה לֹא תִיפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְדָכְוָתָהּ וְעַד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְחוּתָה לֹא תִיפָּחַת אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. בְּשָׁעָה שֶׁעֵד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְרוּעָה אֵינוֹ מַכְחִישׁ שְׁנַיִם. וּבְשָׁעָה שֶׁמְּעִיד שֶׁפְּחוּתָה מַכְחִישׁ אֶת שְׁנַיִם.

תַּנֵּי. וְהַנִּפְרַעַת שֶׁלֹּא בְפָנָיו לֹא תִיפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְנִפְרָעִים מֵאָדָם שֶׁלֹּא בְפָנָיו. אָמַר רִבִּי יִרְמְיָה. תִּיפְתָּר בְּשֶׁטָּר שֶׁהָרִיבִּית אוֹכֶלֶת בּוֹ. וּבֵית דִּין גּוֹבִין רִבִּית. תִּיפְתָּר שֶׁעָרַב לוֹ מִגּוֹי.

וְהָתַנֵּי. יוֹרֵשׁ שֶׁפָּגַם אָבִיו שֶׁטָּר חוֹב הַבֵּן גּוֹבֶה בְּלֹא שְׁבוּעָה. בָּזֶה יָפֶה כֹּחַ הַבֵּן מִכֹּחַ הָאָב. שֶׁהָאָב אֵינוֹ גוֹבֶה אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. וְנִשְׁבַּע שְׁבוּעַת יוֹרֵשׁ. שֶׁלֹּא פִיקְּדָנוּ אַבָּא וְשֶׁלֹּא אָמַר לָנוּ אַבָּא וְשֶׁלֹּא מָצִינוּ שְׁטָר בֵּין שִׁטְרוֹתָיו שֶׁלְּאַבָּא שֶׁשְּׁטָר זֶה פָּרוּעַ. הָא אִם נִמְצָא פָרוּעַ. רַב הוֹשַׁעְיָה בָּעֵי. מַתְנִיתָא דְּבֵית שַׁמַּי. דְּבֵית שַׁמַּי אוֹמְרִים. נוֹטֶלֶת כְּתוּבָּתָהּ וְלֹא שׁוֹתֶה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּי הָבֵא לִי בַּעֲלֵי וַאֲנִי שׁוֹתֶה. בְּרַם הָכָא בְּדִין הָיָה אֲפִילּוּ אָבִיו לֹא יִשְׁבַּע. תַּקָּנָה תִּיקְּנוּ בוֹ שֶׁיִּשְׁבַּע. בּוֹ תִּיקְּנוּ וּבִבְנוֹ לֹא תִיקְּנוּ. מִכָּיוָן שֶׁמֵּת הֶעֱמִדְתָּ אֶת בְּנוֹ עַל דִּין תּוֹרָה.

נִתְחַיֵּב אָבִיו שְׁבוּעָה בְּבֵית דִּין וּמֵת אֵין בְּנוֹ גוֹבֶה. דִּלֹּא כֵן מָה נָן אָמְרִין. יֵשׁ אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָתוֹ לִבְנוֹ. אָמַר רִבִּי בָּא. הָכֵין אִיתְאֲמָרַת. פָּגַם אָבִיו שְׁטָרוֹ בְּבֵית דִּין וּמֵת אֵינוֹ גוֹבֶה. רַב חִסְדָּא בָּעֵי. בְּגִין דַּהֲלִיךְ תַּרְתֵּין פְּסִיעָן הוּא מַפְסִיד. אִילּוּ פָּגְמוֹ חוּץ לְבֵית דִּין אַתְּ מַר. גּוֹבֶה. מִפְּנֵי שֶׁפָּגְמוֹ בְּבֵית דִּין אַתְּ מַר. אֵינוֹ גוֹבֶה.

ז משנה: בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה נִדּוֹן עַל שֵׁם סוֹפוֹ. אָמְרָה תוֹרָה יָמוּת זַכַּאי וְאַל יָמוּת חַיָּיב. שֶׁמִּיתָתָן שֶׁל רְשָׁעִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם וְהַצַּדִּיקִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם. יַיִן וְשֵׁינָה לָרְשָׁעִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם. פִּזּוּר לָרְשָׁעִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם. כִּינּוּס לָרְשָׁעִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם. שֶׁקֶט לָרְשָׁעִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם:

הלכה: בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה כול׳. צָפָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁסּוֹף זֶה עָתִיד לְגַמֵּר נִיכְסֵי אָבִיו וְאֶת נִיכְסֵי אִמּוֹ וְיוֹשֵׁב לוֹ בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים וּמְקַפֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת וְהוֹרֵג אֶת הַנְּפָשׁוֹת וְסוֹפוֹ לְשַׁפֵּחַ אֶת תַּלְמוּדוֹ. וְאָמְרָה תוֹרָה מוּטָב שֶׁיָּמוּת זַכַּאי וְאַל יָמוּת חַיָּיב. שֶׁמִּיתָתָן שֶׁלָּרְשָׁעִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָאָה לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם.

יַיִן וְשֵׁינָה לָרְשָׁעִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. וּבִלְבַד יַיִן עִם רוֹב שֵׁינָה. אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן. יְשֵׁינִים הֵן קִימְעָא מִפְּנֵי שֶׁתְּהֵא דַעְתָּן מְיוּשֶׁבֶת.

ח משנה: הַבָּא בַּמַּחְתֶּרֶת נִידּוֹן עַל שֵׁם סוֹפוֹ. הָיָה בָא בַמַּחְתֶּרֶת וְשָׁבַר אֶת הֶחָבִית אִם יֵשׁ לוֹ דָמִים חַיָּיב אִם אֵין לוֹ דָמִים פָּטוּר:

הלכה: הַבָּא בַמַּחְתֶּרֶת כול׳. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. זֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה מִקְרִיּוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ בַּתּוֹרָה כְּמִשְׁפָּט. אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ. אִם בַּמַּחְתֶּרֶת יִמָּצֵא הַגַּנָּב. אִם זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דָּמִים לוֹ. וְכִי עָלָיו לְבַדּוֹ הַחַמָּה זוֹרַחַת. וַהֲלֹא עַל כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם זוֹרַחַת הַחַמָּה. אֶלָּא מַה זְרִיחַת הַחַמָּה מְיוּחֶדֶת שֶׁהוּא שָׁלוֹם לְכָל בָּאֵי הָעוֹלָם. כָּךְ כָּל זְמַן שֶׁאַתְּ יוֹדֵעַ שֶׁאַתְּ שָׁלוֹם מִמֶּנּוּ בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה הַהוֹרְגוֹ נֶהֱרָג. פְּעָמִים שֶׁהוּא בָא לִגְנוֹב פְּעָמִים שֶׁהוּא בָא לַהֲרוֹג. אָמְרָת שֶׁאִם בָּא לִגְנוֹב וַודַּאי לַהֲרוֹג נֶהֱרָג. פְּעָמִים שֶׁהוּא בָא לַהֲרוֹג נֶהֱרָג. מִיכָּן אַתְּ דָּן לְפִיקּוּחַ נֶפֶשׁ. לוֹמַר. מַה עֲבוֹדָה זָרָה מְיוּחֶדֶת שֶׁהִיא מְטַמְּאָה אֶת הָאָרֶץ וּמְחַלֶּלֶת אֶת הַשֵּׁם וּמְסַלֶּקֶת אֶת הַשְּׁכִינָה וּדוֹחִין בָּהּ אֶת הַסָּפֵק. כָּל שֶׁכֵּן לְפִיקּוּחַ נֶפֶשׁ שֶׁיְּדָחֶה אֶת הַסָּפֵק.

כְּתִיב אִם בַּמַּחְתֶּרֶת יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְהֻכָּה וָמֵת אֵין לוֹ דָמִים. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיה. בַּמַּחְתֶּרֶת אֵין לוֹ דָמִים חוּץ לַמַּחְתֶּרֶת יֵשׁ לוֹ דָמִים. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. אֲפִילּוּ חוּץ לַמַּחְתֶּרֶת אֵין לוֹ דָמִים. לְפִי שֶׁמְּמוֹנוֹ שֶׁל אָדָם חָבִיב עָלָיו כְּנַפְשׁוֹ. חֲמִי לֵיהּ אֲזִיל בָּעֵי מֵיסַב מָמוֹנֵיהּ מִינֵּיהּ וְקָאִים עֲלוֹי וְקָטְלֵיהּ. רַב הוּנָא אָמַר. נָטַל אֶת הַכִּיס וְהָפַךְ אֶת פָּנָיו לָצֵאת וְהָלַךְ לוֹ וְעָמַד עָלָיו וַהֲרָגוֹ אֵין הַהוֹרְגוֹ נֶהֱרָג. מַה טַעֲמָא דְּרַב הוּנָא. כִּי יֵחַם לְבָבוֹ. רַב אָמַר. כָּל דְּיֵיתֵי עֲלַי אֲנָא קָטַל לֵיהּ חוּץ מֵחֲנַנְיָה בֶן שִׁילָא דַּאֲנָא יָדַע דְּלָא אַתֵי אֶלָּא מֵיסַב מְגוֹסְתֵּיהּ מִינַּי. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. מִכָּיוָן דְּאַבְּרֵי לֵיבֵיהּ עֲלוֹי לְמֵיעֲבַד לֵיהּ דָּא מִילְּתָא אֵין זֶה חֲנַנְיָה בֶן שִׁילָא.

ט משנה: וְאֵילּוּ שֶׁמַּצִּילִין אוֹתָן בְּנַפְשָׁן. הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵירוֹ לְהוֹרְגוֹ אַחַר הַזָּכָר וְאַחַר נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה. אֲבָל הָרוֹדֵף אַחַר הַבְּהֵמָה וְהַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֵין מַצִּילִין אוֹתָן בְּנַפְשָׁן:

הלכה: אֵילּוּ שֶׁמַּצִּילִין אוֹתָן בְּנַפְשָׁן כול׳. הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵירוֹ לְהוֹרְגוֹ בֵּין בַּבַּיִת בֵּין בַּשָּׂדֶה מַצִּילִין אוֹתוֹ בְנַפְשׁוֹ. אֶחָד הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵירוֹ לְהוֹרְגוֹ וְאֶחָד הָרוֹדֵף אַחַר כָּל שְׁאָר עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. אֲבָל אִם הָיְתָה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל. גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל. בַּת יִשְׂרָאֵל לְנָתִין וּלְמַמְזֵר. אֵין מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. נַעֲשָׂה הַמַּעֲשֶׂה אֵין מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. אִם יֵשׁ שָׁם מוֹשִׁיעִים אֵין מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. אִם אָמְרָה. הַנַּח לוֹ. אֵין מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. שֶׁאִם מְמָחִין הֵן עַל יָדֵיו נִמְצְאוּ בָאִין לִידֵי שְׁפִיכוּת דָּמִים.

פְּשִׁיטָא דָּא מִילְתָא. רוֹצֵחַ שֶׁשִּׁיבֵּר אֶת הַכֵּלִים אוֹ שֶׁהִזִּיק חַיָּיב לְשַׁלֵּם. הָיָה מְשַׁבֵּר עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לָעִיר. רִבִּי זְעִירָא וְרִבִּי הוֹשַׁעְיָה. חַד אָמַר. נוֹתֵן דָּמִים. וְחָרָנָא אָמַר. אֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים. רוֹדֵף שֶׁנַּעֲשָׂה נִרְדָּף מָהוּ לְהַצִּיל אֶת הָרוֹדֵף בְּנַפְשׁוֹ שֶׁלְּנִרְדָּף. גָּדוֹל שֶׁנַּעֲשָׂה קָטוֹן מָהוּ לְהַצִּיל אֶת הַגָּדוֹל בְּנַפְשׁוֹ שֶׁלְּקָטָן. הָתִיב רִבִּי יִרְמְיָה. וְהָתַנִּינָן. יָצָא רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ אֵין נוֹגְעִין בּוֹ. שֶׁאֵין דּוֹחִין נֶפֶשׁ מִפְּנֵי נֶפֶשׁ. רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא. שַׁנְיָיא הִיא תַּמָּן שֶׁאֵין אַתְּ יוֹדֵעַ מִי הָרַג אֶת מִי.

תַּנֵּי רִבִּי לְעָזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. הַהוֹלֵךְ לַעֲבוֹד עֲבוֹדָה זָרָה מַצִּילִין אוֹתוֹ בְנַפְשׁוֹ. אִם מִפְּנֵי כְבוֹד בָּשָׂר וָדָם מַצִּילִין אוֹתוֹ בְנַפְשׁוֹ לֹא כָל שֶׁכֵּן מִפְּנֵי חַי הָעוֹלָמִים.

פרק ט

א משנה: אֵילּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין הַבָּא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת כֹּהֵן שֶׁזִּנְתָה. יֵשׁ בִּכְלָל אִשָּׁה וּבִתָּהּ בִּתּוֹ וּבַת בִּתּוֹ וּבַת בְּנוֹ וּבַת אִשְׁתּוֹ וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ.

הלכה: אֵילּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין כול׳. תַּמָּן תַּנִּינָן.

נוֹשְׁאִין עַל הָאֲנוּסָה וְעַל הַמְפוּתָּה. כֵּינִי מַתְנִיתָא. נוֹשְׁאִין אחד הָאֲנוּסָה וְאחד הַמְפוּתָּה. אָנַס אִשָּׁה מוּתָּר בְּאִמָּהּ. פִּיתָּהּ אִשָּׁה מוּתָּר בְּבִתָּהּ.

הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה עַל הַנְּשׂוּאָה חַיָּיב. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. דֶּרֶךְ נִישׂוּאִין שָׁנוּ. נָשָׂא אִשָּׁה וְאַחַר כָּךְ אָנַס אֶת אִמָּהּ חַיָּיב. נָשָׂא אִשָּׁה וְאַחַר כָּךְ פִּיתָּהּ אֶת בִּתָּהּ חַיָּיב.

אָמַר רִבִּי לָעְזָר. סוּמְכוֹס וְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. דְּתַנִּינָן תַּמָּן. שְׁחָטָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת בִּתָּהּ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. סוּמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר. סוֹפֵג אֶת שְׁמוֹנִים. תַּמָּן תַּנִּינָן. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר. הַבָּא עַל חֲמוֹתוֹ חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ וְאִם חָמִיו. אָמְרוּ לוֹ. שְׁלָשְׁתָּן שֵׁם אֶחָד הֵן. רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. מוֹדֶה סוּמְכוֹס לְרִבִּי יוֹחָנָן. אַשְׁכַּח תַּנֵּי. עוֹד הִיא בְמַחֲלוֹקֶת. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. מַה אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ בִּשְׁנֵי לָאוִין. אַף אִשָּׁה (וּבִתָּהּ) וּבַת בִּתָּהּ בִּשְׁנֵי לָאוִין. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. מַה בַּת בְּנָהּ וּבַת בִּתָּהּ בְּלָאו אֶחָד אַף אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ בְּלָאו אֶחָד.

כְּתִיב עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה. וּכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִיא. בְּכוּלְּהוֹן כְּתִיב שְׁכִיבָה וּבָהּ כְּתִיב לְקִיחָה. לְמַדְנוּ שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב עַל הַשְּׁנִיָּה עַד שֶׁתְּהֵא לְקוּחָה לוֹ. אוֹ אֵינוֹ מִתְחַיֵּיב עָלֶיהָ אֶלָּא עַל דֶּרֶךְ נִישּׂוּאִין. לָמַדְנוּ שֶׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּעֲרָיוֹת. וְהָא כְתִיב לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֶשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו. בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהָיָה מוּתָּר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִישֵּׂאת לְאָבִיו. וְהָכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֶשֶׁת אָחִיו. מָה הוּא בָא לְהוֹדִיעֲךָ. שֶׁהָיָה מוּתָּר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִישֵּׂאת לְאָחִיו. וְתוּבָן עַל יְדֵי יִבּוּם. וְהָכְתִיב וְאִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ לֹא תִקָּח. בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהָיָה מוּתָּר עַד שֶׁלֹּא נָשָׂא אֲחוֹתָהּ. וְתוּבָן לְאַחַר מִיתַת אֲחוֹתָהּ. וְהָכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ וְהִיא תִרְאֶה אֶת עֶרְוָתוֹ חֶסֶד הוּא. שֶׁלֹּא תֹּאמַר. קַיִן נָשָׂא אֶת אֲחוֹתוֹ. הֶבֶל נָשָׂא אֶת אֲחוֹתוֹ. חֶסֶד עָשִׂיתִי עִם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁיִּבָּנֶה הָעוֹלָם מֵהֶם. אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה. וְהָכְתִיב אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זוֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח. בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁאִם קִידְּשָׁהּ תָּפְסוּ בָהּ קִידּוּשִׁין.

רַב הוּנָא אָמַר. עַד כְּדוֹן בַּת בִּתּוֹ לְנִישּׂוּאִין. בַּת בִּתּוֹ מִן הָאוֹנְסִין. כְּתִיב עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן. מָה אֲנָן קַיָּימִין. אִם לְנִישּׂוּאִין הֲרֵי כְּבָר אָמוּר. אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָין לְנִישּׂוּאִין תְּנֵיהוּ עִנְיָין לְאוֹנְסִין. עַד כְּדוֹן בַּת בִּתּוֹ. בִּתּוֹ מְנַיִין. רַב אָמַר. אִם עַל בַּת בִּתּוֹ הוּא מוּזְהָר עַל בִּתּוֹ לֹא כָל שֶׁכֵּן. אִם עַל בַּת בִּתּוֹ הוּא עָנוּשׁ כָּרֵת לֹא כָל שֶׁכֵּן עַל בִּתּוֹ.

מְנָא לֵיהּ. אַשְׁכַּח תַּנֵּי חִזְקִיָּה. וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תֵחֵל לִזְנוֹת. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר אִישׁ. אֶלָּא לָהָבִיא הַבָּא עַל בִּתּוֹ מִן הָאוֹנְסִין שֶׁהוּא בִשְׁרִיפָה.

רַב חוּנָא שָׁמַע כּוּלְּהוֹן מִן הָכָא. עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה. וּכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִיא. זִמָּה זִמָּה לִגְזֵירָה שָׁוָה. מַה לְמַטָּן שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת אַף לְמַעְלָן שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת. מַה לְמַטָּן בְּלֹא תַעֲשֶׂה אַף לְמַעְלָן בְּלֹא תַעֲשֶׂה. מַה לְמַטָּן דֶּרֶךְ נִישּׂוּאִין אַף לְמַעְלָן דֶּרֶךְ נִישּׂוּאִין. מַה לְמַטָּן בִּשְׁרִיפָה אַף לְמַעְלָן בִּשְׁרִיפָה. מַה לְמַטָּן עָשָׂה בַת זָכָר כְּבַת נְקֵיבָה אַף לְמַעְלָן נַעֲשֶׂה בַת זָכָר כְּבַת נְקֵיבָה.

וּכְרַבִּי מֵאִיר. דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר. גְּזֵירָה שָׁוָה בְּמָקוֹם שֶׁבָּא. דּוֹר שְׁלִישִׁי לְמַטָּה מִנַּיִן שֶׁהוּא בְלֹא תַעֲשֶׂה. (וּכְרַבָּנִין דְּיִנּוּן אָמְרִין. גְּזֵירָה שָׁוָה כָּאמּוּר בָּהּ. דּוֹר שְׁלִישִׁי לְמַטָּה מִנַּיִן שֶׁהוּא בְלֹא תַעֲשֶׂה.) וּכְרַבָּנִין דְּיִנּוּן אָמְרִין. גְּזֵירָה שָׁוָה כָּאמּוּר בָּהּ. דּוֹר שְׁלִישִׁי לְמַעְלָה מִנַּיִן שֶׁהוּא בִּשְׁרִיפָה. בֵּין כְּרַבָּנִין בֵּין כְּרַבִּי מֵאִיר דּוֹר שְׁלִישִׁי לְמַטָּה מִנַּיִן שֶׁהוּא בְלֹא תַעֲשֶׂה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי. מִכַּיָּן דִּכְתִיב זִמָּה זִמָּה כְּמִי שֶׁכּוּלְּהֶם כָּאן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּירַבִּי בּוּן. עוֹד הוּא אִית לֵיהּ אַזְהָרָה מִן תַּמָּן. אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ.

רַבִּי חַגַּיי בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי. לָמָּה לִי נָן אָמְרִין. בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה בַּת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה. אָמַר לֵיהּ. וְיֵימַר קְרֵייָא עֶרְוַת אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ לֹא תְגַלֶּה וַאֲנָן אָמְרִין. בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה בַּת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה.

שְׁנַיִם לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד לָאוִין חוֹלְקִין אֶת הַהִכָּרֵת. וּמַה טַעֲמָא. עַל בְּשַׂר אָדָם לֹא יִסָּךְ וּבְמַתְכֹּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָּמוֹהוּ וגו׳. וּכְתִיב אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמוֹהוּ וגו׳. הָדָא אָמְרָה. שְׁנֵי לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד חוֹלְקִין אֶת הַהִכָּרֵת.

בְּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי אַבָּהוּ. הַבָּא עַל אִשָּׁה וְיַלְדָּה בַת וְחָזַר וּבָא עָלֶיהָ חַייָב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ. אָמַר לוֹן שַׁאֲרָה הֲנָה זִמָּה הִיא. כּוּלְּהֶם מִשּׁוּם זִמָּה.

מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה. לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו לֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו. זוֹ אֲנוּסָתוֹ. מַה מְקַיְימִין רַבָּנִין כְּנַף. תַּמָּן אָמְרִין וְלָא יְדָעִין אִין שְׁמוּעָה זוֹ. כָּנָף זוֹ שֶׁהוּא זְקוּקָה לְאָבִיו. וְלֹא כָּךְ אֵינוֹ חַייָב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָבִיו. אָמַר רַבִּי הִילָא. לְהַתְרָייָה. שֶׁאִם הִתְרוּ בּוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב לוֹקֶה. מִשּׁוּם כָּנָף לוֹקֶה. מוֹדֶה רַבִּי יוּדָה בְּמַכּוֹת. מוֹדֶה רַבִּי יוּדָה בְּקָרְבָּן. מוֹדֶה רַבִּי יוּדָה בִּשְׁאָר כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהוּא פָטוּר. מוֹדֶה רַבִּי יוּדָה שֶׁאִם קִידְּשָׁהּ תָּפְשׂוּ בָהּ קִידּוּשִׁין.

רַבִּי חַגַּיי בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי. מַהוּ שֶׁיְּהֵא הַוולָד מַמְזֵר כְּרַבִּי יוּדָה. אָמַר לֵיהּ. לֹא יָבוֹא פְצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְ הִפְסִיק הָעִנְיָן. וַיַּפְסִיק הָעִנְיָן לְעִנְיָן אֵשֶׁת אָב. אֵשֶׁת אָב בִּכְלָל כָּל הָעֲרָיוֹת הָיְתָה וְיָצְאת מִכְּלָלָהּ לְלַמֵּד עַל כָּל הָעֲרָיוֹת לְמַמְזֵר. וְתֵצֵא אֲנוּסָה וּתְלַמֵּד עַל כָּל הָאֲוונַסִים לְאִסּוּר. אֵשֶׁת אָב בִּכְלָל כָּל הָעֲרָיוֹת הָיְתָה וְיָצְאת מִכְּלָלָהּ לְלַמֵּד עַל כָּל הָעֲרָיוֹת לְמַמְזֵר. אִית לָךְ מֵימַר הָכָא. אֲנוּסָה בִּכְלָל הָיְתָה וְיָצְאת מִכְּלָלָהּ לְלַמֵּד עַל כָּל הָאֲוונַסִים. וְתֵצֵא אֵשֶׁת אָב וּתְלַמֵּד עַל אֲנוּסָתָהּ. אָמַר לֵיהּ. אִם אֵשֶׁת אָב הִיא אֵינָהּ אֲנוּסָה. וְאִם אֲנוּסָה הִיא אֵינָהּ אֵשֶׁת אָב.

ב משנה: וְאֵילּוּ הֵן הַנֶּהֱרָגִין הָרוֹצֵחַ וְאַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת. רוֹצֵחַ שֶׁהִכָּה אֶת רֵעֵהוּ בָּאֶבֶן אוֹ בַּבַּרְזֶל וְכָבַשׁ עָלָיו לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הָאוּר וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם וָמֵת חַייָב. דְּחָפוֹ לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הָאוּר וְיָכוֹל הוּא לַעֲלוֹת מִשָּׁם וָמֵת פָּטוּר. שִׁיפָּה בוֹ אֶת הַכֶּלֶב שִׁיפָּה בוֹ אֶת הַנָּחָשׁ פָּטוּר. הִשִּׁיךְ בּוֹ אֶת הַנָּחָשׁ רַבִּי יְהוּדָה מְחַייֵב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין.

הלכה: רוֹצֵחַ שֶׁהִכָּה אֶת רֵעֵהוּ כול׳. כְּתִיב וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר יָמוּת מוֹת יוּמַת הַכֶּה רוֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת. אוֹ בִּכְלֵי עֵץ יָד אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רוֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרוֹצֵחַ. כְּשֶׁהוּא בָא אֶצֶל הַבַּרְזֶל אֵינוֹ אוֹמֵר לֹא שָׁיְמוּת בּוֹ וְלֹא שֶׁלֹּא יָמוּת בּוֹ. אֶלָּא אֲפִילּוּ צִינּוֹרָה קְטַנָּה דְּהִיא יָכְלָה מִקִּים גַּו וֶושְׁטָא וּמִיקְטְלִיגִיהּ. וְהוּא שֶׁיְּהֵא בָאֶבֶן כְּדֵי לַהֲמִיתוֹ. בָּעֵץ כְּדֵי לַהֲמִיתוֹ. כֵּיוָונוֹ כְּנֶגֶד הַסּוּס. כֵּיוָונוֹ כְּנֶגֶד הַחֵץ. כֵּיוָונוֹ כְּנֶגֶד הָרוֹמַח. הֶעֱמִידוֹ בַּצִּינָּה. הִשְׁקָהּ אוֹתוֹ מַיִם רָעִים. הֶעֱבִיר אֶת הַתִּקָּרָה מֵעָלָיו וְיָרְדוּ עָלָיו גְּשָׁמִים וַהֲרָגוּהוּ. פָּתַח אַמַּת הַמַּיִם עָלָיו וּבָאוּ עָלָיו הַמַּיִם וּשְׁטָפוּהוּ.

מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי יוּדָה. מִפְּנֵי הָאֶרֶס הַנָּתוּן בֵּין הַנְּקָבִים. מַה טַעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. לְעוֹלָם אֵין הָאֶרֶס נָתוּן בֵּין הַנְּקָבִים עַד שֶׁיַּחֲזוֹר וְיָקִיא.

ג משנה: הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ בֵּין בָּאֶבֶן בֵּין בָּאֲגְרוֹף וַאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה וְהֵקֵל מִמַּה שֶׁהָיָה וּלְאַחַר מִכָּאן הִכְבִּיד וָמֵת חַייָב. רִבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר פָּטוּר שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר:

הלכה: הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ כול׳. כֵּינִי מַתְנִיתָא. רִבִּי נְחֶמְיָה פּוֹטֵר וַחֲכָמִים מְחַייְבִין. שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר. רַבָּנִין אָמְרִין. שְׁנֵי אֲמוּדִין רָבִים עַל עוֹמֶד אֶחָד. רִבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר. עוֹמֶד הָאֶמְצָעִי רָבָה עַל שְׁנֵיהֶן. מַה טַעֲמָא דְּרִבִּי נְחֶמְיָה. אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה. וְכִי עָלְתָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁיְּהֵא זֶה מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק וַהֲלָה נֶהֱרָג עַל יָדָיו. אֶלָּא אֲפִילּוּ מֵת בָּעֲמִידָה רִאשׁוֹנָה פָּטוּר. מַה טַעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. וְלֹא יָמוּת וְנִפַּל לְמִשְׁכָּב. וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁאִם לֹא יָמוּת וְנִפַּל לְמִשְׁכָּב. אֶלָּא בְּשֶׁלֹּא עָמְדוּהוּ לְמִיתָה. אִם בְּשֶׁלֹּא עָמְדוּהוּ לְמִיתָה בְּדָא כְתִיב וְאִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה. הָא אִם לֹא קָם חַייָב. אֶלָּא בְּשֶׁעָמְדוּהוּ לְמִיתָה. אִם בְּשֶׁעָמְדוּהוּ לְמִיתָה בְּדָא כְתִיב רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרָפֹא יְרַפֵּא. רִבִּי הִילָא בְשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. עוֹמֶד שֶׁלְּטָעוּת הָיְתָה. מַה מַפְקָה מִבֵּינֵיהוֹן. הֵיקֵל מִמַּה שֶׁהָיָה וְאַחַר כָּךְ הִכְבִּיד וָמֵת חַייָב. רִבִּי נְחֶמְיָה פּוֹטֵר. שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר. מָאן דְּאָמַר. חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן. נָתַן נָתַן. לֹא נָתַן מָהוּ שֶׁיִּתֵּן. מָאן דְּאָמַר. עוֹמֶד שֶׁלְּטָעוּת הָיָה. לֹא נָתַן אֵין אוֹמְרִים לוֹ שֶׁיִּתֵּן. נָתַן מָהוּ שֶׁיִּיטּוֹל. מַתְנִיתָא מְסַייְעָה לְדִין וּמַתְנִיתָא מְסַייְעָה לְדִין. מַתְנִיתָא מְסַייְעָה לְרִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. אֲמָדוּהוּ לְחַיִּים וָמֵת. מֵאֵימָתַי מוֹנִין לוֹ. מִשֶּׁיַּכְבִּיד. הָדָא אָמְרָה. עוֹמֶד שֶׁלְּטָעוּת הָיְתָה. וְאֵין תֵּימַר. חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן. מַתְנִיתָא מְסַייְעָה לְרִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. אֲמָדוּהוּ לְחַיִּים וָמֵת. מֵאֵימָתַי מוֹנִין לוֹ. מִשֶּׁיַּכְבִּיד. הָדָא אָמְרָה. עוֹמֶד שֶׁלְּטָעוּת הָיְתָה. וְאֵין תֵּימַר. חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן. נוֹתֵן עַד

שָׁעָה שֶׁיְּמוּת.

הִכָּהוּ עַל יָדוֹ וְצָבַת. אָמְרִין אַסְיָא. אֵין מְקַטְּעָא יָדֵיהּ חַיי הוּא. מָהוּ שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים. וְכִי יְרִיבוּן אֲנָשִׁים. הִיא מְרִיבָה הִיא מַצּוּת. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר כִּי יִנָּצוּ כִּי יְרִיבוּן. כִּי יְרִיבוּן כִּי יִנָּצוּ. אֶלָּא לִיתֵּן הַמִּתְכַּוְּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוְּין וְאֶת שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוְּין עַל הַמִּתְכַּוְּין. נִיחָא אֶת הַמִּתְכַּוְּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוְּין. וְאֶת שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוְּין עַל הַמִּתְכַּוְּין. אִם שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוְּין הוּא מִתְחַיֵּיב לֹא כָל שֶׁכֵּן עַל הַמִּתְכַּוְּין. אֶלָּא כֵינִי. הִכָּהוּ עַל יָדוֹ וְצָבַת. אָמְרִין אַסְיָא. אֵין מְקַטְּעָה יָדֵיהּ חַיי הוּא. מָהוּ שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד. כְּמַה דַּתְּ אָמַר תַּמָּן. חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד. וּמַה חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד. נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה כול׳. רִבִּי יִצְחָק שָׁאַל. עֲמָדוּהוּ לְמִיתָה וְחָיָה. וְאֵין דֶּרֶךְ הַמִּתִּים לְחָיוֹת. מִכֵּיוָן דִּכְתִיב רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֹּא יְרַפֵּא חַיָּיב לִיתֵּן לוֹ שֶׁבֶת וְרִיפּוּי. רִבִּי יִצְחָק שָׁאַל. עֲמָדוּהוּ לְמִיתָה וְחָיָה. וְאֵין דֶּרֶךְ הַמִּתִּים לְחָיוֹת. מִכֵּיוָן דִּכְתִיב רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֹּא יְרַפֵּא חַיָּיב לִיתֵּן לוֹ שֶׁבֶת וְרִיפּוּי.

ד משנה: נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם לַנָּכְרִי וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל לַנָּפָלִים וְהָרַג בֶּן קַיָּימָא פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹתוֹ עַל מָתְנָיו וְלֹא הָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו וְהָלְכָה לָהּ עַל לִבּוֹ וְהָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל לִבּוֹ וָמֵת פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹתוֹ עַל לִבּוֹ וְהָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל לִבּוֹ וְהָלְכָה לָהּ עַל מָתְנָיו וְלֹא הָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו וָמֵת פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹת אֶת הַגָּדוֹל וְלֹא הָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל וְהָלְכָה לָהּ עַל הַקָּטָן וְהָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַקָּטָן וָמֵת פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹת אֶת הַקָּטָן וְהָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַקָּטָן וְהָלְכָה לָהּ עַל הַגָּדוֹל וְלֹא הָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל וָמֵת פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹתוֹ עַל מָתְנָיו וְהָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו וְהָלְכָה לָהּ עַל לִבּוֹ וָמֵת חַיָּיב. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹת אֶת הַגָּדוֹל וְהָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל וְהָלְכָה לָהּ עַל הַקָּטָן וָמֵת חַיָּיב. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אַפִלּוּ נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה פָּטוּר׃

הלכה: נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹתוֹ עַל מָתְנָיו כול׳. חִזְקִיָּה שָׁאַל. זָרַק אֶת הָאֶבֶן וְהָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית. הֵמִית אֶת זֶה וְשִׁיבֵּר אֶת כֵּלָיו שֶׁלָּזֶה. בָּזֶה חִידֵּשׁ הַכָּתוּב וּבָזֶה לֹא חִידֵּשׁ. חִזְקִיָּה שָׁאִיל. זָרַק אֶת הָאֶבֶן וְלֹא הָיָה בָהּ כְּדֵי לְהָמִית. הֵמִית אֶת זֶה וְשִׁיבֵּר אֶת כֵּלָיו שֶׁלָּזֶה. בָּזֶה חִידֵּשׁ הַכָּתוּב וּבָזֶה לֹא חִידֵּשׁ. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן. אִילֵּין דְּבֵית רִבִּי תְּנַיִין. אַפִלּוּ נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה פָּטוּר. וְאַתְיָיא דְּבֵי רִבִּי כְּרִבִּי נָתָן. דְּתַנֵּי בְשֵׁם רִבִּי נָתָן. הָיָה עוֹמֵד בְּצַד סִיעָה שֶׁלִּבְנֵי אָדָם. אָמַר. לְאֶחָד מִכֶּם אֲנִי מִתְכַּוֵּין לַהֲרוֹג. אַפִלּוּ נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה פָּטוּר.

ה משנה: רוֹצֵחַ שֶׁנִּתְעָרֵב בַּאֲחֵרִים כּוּלָּן פְּטוּרִין. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כּוּלָּן אוֹתָן לַכִּיפָּה. כָּל חַיָּבֵי מִיתוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ זֶה בָזֶה יְהוֹנוּ בַּקֶּלָּה. הַנִּסְקָלִין בַּנִּשְׂרָפִין רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר יְיהוֹנוּ בְּסִקִילָה שֶׁהַשְּׂרֵיפָה חֲמוּרָה וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יְיהוֹנוּ בְּשְׂרֵיפָה שֶׁהַסְּקִילָה חֲמוּרָה. אָמַר לָהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן אִילּוּ לֹא הָיְתָה שְׂרֵיפָה חֲמוּרָה לֹא נִיתְּנָה לְבַת כֹּהֵן שֶׁזִּינְּתָה. אָמְרוּ לוֹ אִילּוּ לֹא הָיְתָה סְקִילָה חֲמוּרָה לֹא נִתְּנָה לַמְגַדֵּף וְלָעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. הַנֶּהֱרָגִין בַּנֶּחֱנָקִין רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בַּסַּייִף וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בַּחֶנֶק׃

הלכה: רוֹצֵחַ שֶׁנִּתְעָרֵב בַּאֲחֵרִים כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בְּרוֹצֵחַ שֶׁנִּתְעָרֵב בַּכְּשֵׁירִין הִיא מַתְנִיתָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. בְּרוֹצֵחַ שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ וְנִתְעָרֵב בְּרוֹצֵחַ שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ הִיא מַתְנִיתָא. שְׁמוּאֵל אָמַר. בְּשׁוֹר בַּשְּׁוָורִים הִיא מַתְנִיתָא. אִם בְּשׁוֹר בַּשְּׁוָורִים הִיא מַתְנִיתָא בְּדָא תַנִּינָן כּוּנְסִין אוֹתוֹ לַכִּיפָּה. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חֲמוּרָה שְׂרֵיפָה מִסְּקִילָה. וְרַבָּנִין אָמְרִין. חֲמוּרָה סְקִילָה מִשְּׂרֵיפָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חָמוּר חֶנֶק מֵהֶרֶג. וְרַבָּנִין אָמְרִין. חָמוּר הֶרֶג מֵחֶנֶק.

ו משנה: מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב שְׁתֵּי מִיתוֹת בֵּית דִּין יִיהוֹן בַּחֲמוּרָה. עָבַר עֲבֵרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁתֵּי מִיתוֹת יִיהוֹן בַּחֲמוּרָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יִיהוֹן בְּזִיקָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁבָּאָת עָלָיו. מִי שֶׁלָּקָה וְשָׁנָה בֵּית דִּין מַכְנִיסִים אוֹתוֹ לַכִּיפָּה וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׁעוֹרִין עַד שֶׁכְּרֵיסוֹ מִתְבַּקַּעַת. הַהוֹרֵג נֶפֶשׁ שֶׁלֹּא בְעֵדִים מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לַכִּיפָּה וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ לֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ׃

הלכה: מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב שְׁתֵּי מִיתוֹת בֵּית דִּין כול׳. תַּמָּן תַּנִּינָן. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יִהוֹן בְּזִיקָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁבָּאָת עָלָיו. כֵּיצַד. חֲמוֹתוֹ וְנַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ חֲרֵי זוֹ בִשְׂרֵיפָה. אֵשֶׁת אִישׁ וְאַחַר כָּךְ נַעֲשֵׂית חֲמוֹתוֹ בַּחֲנִיקָה. בָּא עַל חֲמוֹתוֹ. וְהֵיי דָא לָהּ חֲמוֹתוֹ וְכַלָּתוֹ. הֵיךְ עֲבִידָא. גְּבַר נְסַב אִיתָא וְלִבְרַתֵּיהּ דַּאֲחָנָהּ וְלִבְרַתֵּיהּ דְּאִיתְתֵּיהּ. אֲתָא עַל סַבְתָּא חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמוֹתוֹ וְאִם חָמִיו. חֲמוֹתוֹ וְכַלָּתוֹ כְּאַחַת מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יוֹסֵה. חוֹמֶר בַּקַּל מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יוֹסֵי. שְׁנֵי אִיסּוּרִין כְּאַחַת מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יוֹסֵי.

אָמְרִין. כְּמַה דְּאִישְׁתְּאִלַת עַל דְּרִבִּי יוֹסֵי כָּךְ אִשְׁתְּאִלַת עַל דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּתַנֵּי בְשֵׁם רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. נִתְאַלְמְנָה נִתְגָּרְשָׁה נִתְחַלְּלָה זִינַּת וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֶיהָ אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. זִינַּת וְנִתְחַלְּלָה וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֶיהָ חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. נִתְאַלְמְנָה וְנִתְגָּרְשָׁה כְּאַחַת מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. חוֹמֶר בַּקַּל מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. שְׁנֵי אִיסּוּרִין כְּאַחַת מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל.

רַב אָמַר. בְּמִפְּנִים עֵדָיו הִיא מַתְנִיתָא. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. בְּשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל הַתְרָיָיה.

ז משנה: הַגּוֹנֵב אֶת הַקַּסָּוָה וְהַמְקַלֵּל בַּקֶּסֶם וְהַבּוֹעֵל אֲרַמִּית פּוֹגְעִין בָּהֶן. כֹּהֵן שֶׁשִּׁימֵּשׁ בְּטוּמְאָה אֵין אֶחָיו הַכֹּהֲנִים מְבִיאִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין אֶלָּא פִּירְחֵי כְהוּנָּה מוֹצִיאִין אוֹתוֹ חוּץ לָעֲזָרָה וּמְפַצְּעִין אֶת מוֹחוֹ בְּגִיזְרִין. זָר שֶׁשִּׁמֵּשׁ בַּקּוֹדֶשׁ רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר בְּחֶנֶק וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בִּידֵי שָׁמַיִם:

הלכה: הַגּוֹנֵב אֶת הַקַּסָּוָה כול׳. קַסָּוָה. קִיסְטָא. רַב יְהוּדָה אָמַר. כְּלִי מְשָׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה. כְּמַה דְתֵימַר וְאֵת קְשׂוֹת הַנָּסָךְ.

הַמְקַלֵּל בַּקֶּסֶם. כְּגוֹן אִילֵּין נַפָּתָאֵי דִּמְקַלְלִין לְקָנְיָיךְ קִינְךְ קָנְווּךְ.

הַבּוֹעֵל אֲרַמִּית. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. זֶה שֶׁהוּא נוֹשֵׂא גּוֹיָה וּמוֹלִיד בָּנִים וּמַעֲמִיד אוֹיְבִים מִמֶּנָּה לַמָּקוֹם. כְּתִיב וַיִּרְא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. מָה רָאָה. רָאָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה וְנִזְכַּר לַהֲלָכָה הַבּוֹעֵל אֲרַמִּית הַקַּנָּאִים פּוֹגְעִין בָּהֶן. תַּנֵּי. שֶׁלֹּא כִרְצוֹן חֲכָמִים. וּפִינְחָס שֶׁלֹּא כִרְצוֹן חֲכָמִים. אָמַר רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. בִּיקְּשׁוּ לְנַדּוֹתוֹ אִילּוּלֵי שֶׁקָּפְצָה עָלָיו רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ וְאָמְרָה וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהוּנַּת עוֹלָם וגו׳.

מַה טַּעֲמֵיהּ דְּרִבִּי עֲקִיבָה. נֶאֱמַר כָּאן מוֹת יוּמַת וְנֶאֱמַר לְהַלָּן כֹּל הַקָּרֵב אֶל מִשְׁכַּן יְיָ יָמוּת וגו׳. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. נֶאֱמַר כָּאן מוֹת יוּמַת וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. מוּטָב שֶׁיְּלַמֵּד יוּמַת מִיּוּמָת וְאַל יְלַמֵּד יוּמָת מְיֻמּוּת.

פרק י

א משנה: כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵילּוּ שֶׁאֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא הָאוֹמֵר אֵין תְּחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה וְאֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וְאֶפִּיקוּרוֹס. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אַף הַקּוֹרֵא בְסְפָרִים הַחִיצוֹנִים וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמַּכָּה וְאוֹמֵר כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יי רֹפְאֶךָ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר אַף הַהוֹגֶה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתִיּוֹתָיו.

הלכה: אֵילּוּ שֶׁאֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא כול׳. הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן הַפּוֹרֵק עוֹל וְהַמֵּפֵר בְּרִית וְהַמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. הַפּוֹרֵק עוֹל. זֶה שֶׁהוּא אוֹמֵר. יֵשׁ תּוֹרָה וְאֵינִי סוֹפְנָהּ. הַמֵּפֵר בְּרִית. זֶה שֶׁהוּא מוֹשֵׁךְ לוֹ עָרְלָה. הַמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה. זֶה שֶׁהוּא אוֹמֵר. לֹא נִיתְּנָה תוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם. וְלֹא כְבָר תַּנִּיתָהּ. הָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם. תַּנֵּי רִבִּי חֲנִינָה עֲנָתוֹנָיָה קוֹמֵי רִבִּי מָנָא. זֶה שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה בְּפַרְהֶסְיָא כְּגוֹן יְהוֹיָקִים בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וַחֲבֵירָיו.

עֲבוֹדָה זָרָה וְגִילּוּי עֲרָיוֹת. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵה. חַד אָמַר. כְּקַלּוֹת. וְחַד אָמַר. כַּחֲמוּרוֹת. מַה נָן קַיְימִין. אִם בְּאוֹתוֹ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה. אֵין כָּל דָּבָר עוֹמֵד בִּפְנֵי כָל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. אֶלָּא כֵּן אָנָן קַיְימִין בְּאוֹתוֹ שֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה וּמֵת בְּהֵיכָרֵת.

רוּבּוֹ זְכִיּוֹת וּמִיעוּטוֹ עֲבֵירוֹת נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ מִיעוּט עֲבֵירוֹת קַלּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לִיתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ מִשָּׁלֵם לָעָתִיד לָבוֹא. רוּבּוֹ עֲבֵירוֹת וּמִיעוּטוֹ זְכִיּוֹת נוֹתְנִין לוֹ שְׂכַר מִצְוֹת קַלּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְיַפְרַע מִמֶּנּוּ מִשָּׁלֵם לָעָתִיד לָבוֹא.

רוּבּוֹ זְכִיּוֹת יוֹרֵשׁ גַּן עֵדֶן. רוּבּוֹ עֲבֵירוֹת יוֹרֵשׁ גֵּיהִנֹּם. הָיָה מְעוּיָּן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. נוֹשֵׂא עֲוונוֹת אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא נוֹשֵׂא עָוֹן. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוֹטֵף שְׂטָר אֶחָד מִן הָעֲבֵירוֹת וְהַזְּכִיּוֹת מַכְרִיעוֹת. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. וּלְךְ יי חֶסֶד כִּי אַתָּה תְּשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ. מַעֲשֵׂהוּ אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא כְּמַעֲשֵׂהוּ. וְאֵין לִית לֵיהּ אַתְּ יְהִיב לֵיהּ מִן דִּידָךְ. הֵיא דַעְתֵּיהּ דְּרִבִּי לָעְזָר. רִבִּי לָעְזָר אָמַר וְרַב חֶסֶד מַשָּׂה כְלַפֵּי חֶסֶד.

רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בְּעָה. צְדָקָה תִּצֹּר תָּם דָּרֶךְ וְרִשְׁעָה תְּסַלֵּף חַטָּאת. חַטָּאִים תְּרַדֵּף רָעָה וְאֶת צַדִּיקִים יְשַׁלֵּם טוֹב. אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִין וְלַעֲנָוִים יִתֵּן חֵן. רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמוֹר וּרְשָׁעִים בַּחוֹשֶׁךְ יִדָּמּוּ. כָּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן. וּסְגָיָן סְיָיגָה וְתַרְעִין תְּרֵיעָה. וְכֵינִי. סְיָיגִין סְיָיגָה וְתַרְעִין תְּרֵיעָה. אֶלָּא כֵינִי. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. שׁוֹמֵר אָדָם אֶת עַצְמוֹ מִן הָעֲבֵירָה פַּעַם רִאשׁוֹנָה שְׁנִייָה וּשְׁלִישִׁית. מִיכָּן וֶהָלְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁמְּרוֹ. מַה טַּעַם. הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ עִם גָּבֶר. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. וּבִלְחוּד דָּלָא יְתִיב לֵיהּ. וּמַה טַּעַם. וְהַחוּט הַמְשׁוּלָּשׁ לֹא לְעוֹלָם יִנָּתֵק אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא לֹא בְמְהֵרָה יִנָּתֵק. אֵין אַטְרַחַת עֲלוֹי הוּא מַפְסִיק.

רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין לְפָנָיו שִׂכְחָה. כְּבָיְכוֹל הָא בִשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל נַעֲשָׂה שָׁכְחָן. מַה טַּעַם. נוֹשֵׂא עָוֹן. נוֹשֵׂא כְתִיב. וְכֵן דָּוִד אָמַר נָשָׂאתָ עֲוֹן עַמֶּךָ כִּסִּיתָ כָל חַטָּאתָם סֶלָה.

שָׁאַל רִבִּי מַתְיָה בֶּן חָרָשׁ אֶת רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה אָמַר לוֹ. שָׁמַעְתָּה אַרְבָּעָה חֲלוּקֵי כַפָּרָה שֶׁהָיָה רִבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוֹרֵשׁ. אָמַר לוֹ. שִׁלְשָׁה הֵן חוּץ מִן הַתְּשׁוּבָה. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר שׁוּבוּ בָּנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם וגו׳. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר אִם יְכוּפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמוּתוּן וגו׳. כֵּיצַד. הָעוֹבֵר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְשָׁב מִיָּד אֵינוֹ זָז מִמְּקוֹמוֹ עַד שֶׁיִּמְחוֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעָלָיו הוּא אוֹמֵר שׁוּבוּ בָּנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם. הָעוֹבֵר עַל מִצְוַת בְּלֹא תַעֲשֶׂה הַתְּשׁוּבָה תּוֹלָה וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפְּרִים. וְעָלָיו הוּא אוֹמֵר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וגו׳. הָעוֹבֵר עַל הַכְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין בְּמֻזָּד הַתְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפְּרִין מֻחֱצָה וְהַיִּיסּוּרִין

מְכַפְּרִין מֻחְצָה. וְעָלָיו הוּא אוֹמֵר וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וגו׳. אֲבָל מִי שֶׁנִּתְחַלֵּל בּוֹ שֵׁם שָׁמַיִם אֵין כֹּחַ בַּתְּשׁוּבָה לִתְלוֹת וְלֹא יוֹם הַכִּיפּוּרִים לְכַפֵּר וְלֹא הַיִּסּוּרִין לְמָרֵק. אֶלָּא הַתְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפְּרִין שְׁלִישׁ וְיִסּוּרִין שְׁלִישׁ וּמִיתָה מְמָרֶקֶת שְׁלִישׁ. וְעָלָיו הוּא אוֹמֵר אִם יְכוּפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמוּתוּן. הָא לָמַדְנוּ שֶׁהַמִּיתָה מְמָרֶקֶת.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָה. אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים. שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר. כֵּיצַד הוּא מְכַפֵּר. רַבִּי זְעִירָא אָמַר. כָּל שֶׁהוּא כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי חֲנִינָה אָמַר. בַּסּוֹף. מַה מַפְקָא מִבֵּינֵיהוֹן. מֵת מִיָּד. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי זְעִירָא כְּבָר כִּפֶּר. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָה לֹא כִּיפֶּר. אָמַר רַבִּי חֲנִינָה. מַתְנִיתָא מְסַיְיעָה לְרַבִּי זְעִירָה. חוֹמֶר בַּשָּׂעִיר מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים וּבְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּשָּׂעִיר. שֶׁיּוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא שָׂעִיר וְשָׂעִיר אֵינוֹ מְכַפֵּר בְּלֹא יוֹם הַכִּיפּוּרִים. חוֹמֶר בַּשָּׂעִיר שֶׁהַשָּׂעִיר מְכַפֵּר מִיָּד וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מִשְּׁתֶּחְשָׁךְ. אָמַר רַבִּי הוּנָא. אִיתְתָּבַת קוֹמֵי רַבִּי יִרְמְיָה וְאָמַר. תִּיפְתָּר שֶׁהָיָה בְּדַעְתָּן לְהָבִיא שָׂעִיר אַחֵר וְלֹא הֵבִיאוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֶּן יוֹסֵה. וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד. וְיִכַּפֵּר מִיָּד.

כְּתִיב כִּי דִבֶּר יְיָ בָּזֶה. אֵין לִי אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁבִּיזָּה דִּבְרֵי תוֹרָה. מְנַיִין אֲפִילּוּ כָּפַר בְּמִקְרָא אֶחָד בְּתַרְגּוּם אֶחָד בְּקַל וָחוֹמֶר אֶחָד. תַּלְמוּד לוֹמַר וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפַר. בְּמִקְרָא אֶחָד וַאֲחוֹת לוֹטָן תִּמְנָע. בְּתַרְגּוּם אֶחָד וַיִּקְרָא לוֹ לָבָן יְגַר שָׂהֲדוּתָא. בְּקַל וָחוֹמֶר אֶחָד כִּי שִׁבְעָתַיִם יֻקַּם קָיִן וגו׳.

דָּבָר אַחֵר. כִּי דְבַר יְיָ בָּזָה. זֶה שֶׁהוּא מַזְכִּיר דִּבְרֵי תוֹרָה בְּמָקוֹם מְטוּנָּף. כְּהָדָא רַבִּי אִילָא וַחֲבֵרַיָּיא הֲווֹן יְתִיבִין קוֹמֵי פּוֹנְדְּקֵיָּה בְּרַמְשָׁא. אָמְרִין. מָהוּ מֵימַר מִילָּא דְאוֹרַיְיתָא. אָמְרִין. מִכֵּיוָן דְּאִילּוּ הֲוָה אָיְמָא הֲוִינָן חֲמֵיי מַה קוֹמִינָן. בְּרַם כְּדוֹן אֲסִיר.

בַּר קַפָּרָא אָמַר. אָחָז וְכָל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל הָרְשָׁעִים אֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. מַה טַעַם. כָּל מַלְכֵיהֶם נָפְלוּ אֵין קוֹרֵא בָהֶם אֶלָּי. מְתִיבִין לֵיהּ. הֲרֵי הוּא נִמְנָה בַּפַּטְיָיה שֶׁל מְלָכִים. בִּימֵי עֲזַיָּהוּ יוֹתָם אָחָז יְחִזְקִיָּהוּ מַלְכֵי יְהוּדָה. אָמַר לוֹן. מִפְּנֵי שֶׁהָיָה בּוֹ בּוּשֶׁת פָּנִים. מַה בּוּשֶׁת הָיָה בּוֹ. רַבִּי אָחָא בְשֵׁם רַבִּי לָעְזָר רַבִּי יוֹסֵי בְשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אַף מוֹצֵא בְשָׁעָה שֶׁהָיָה הַנָּבִיא בָּא לְקַטְרְגוֹ הָיָה בוֹרֵחַ לִמְקוֹם טוּמְאָה וְכוֹבֵשׁ אֶת פָּנָיו בִּמְקוֹם טוּמְאָה. לוֹמַר שֶׁאֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה בִּמְקוֹם טוּמְאָה. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְשַׁעְיָהוּ צֵא נָא לִקְרַאת אָחָז אַתָּה וּשְׁאָר יָשׁוּב בְּנֶךָ אֶל קְצֵה תְּעָלַת הַבְּרֵיכָה הָעֶלְיוֹנָה אֶל מְסִילַת שְׂדֵה כוֹבֵס. אַל תְּהִי קוֹרֵא כוֹבֵס אֶלָּא כוֹבֵשׁ. שֶׁהָיָה כוֹבֵשׁ פָּנָיו וּבוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ. הָא כֵיצַד. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה הַנָּבִיא בָּא לְקַטְרְגוֹ הָיָה בוֹרֵחַ לִמְקוֹם טוּמְאָה וְכוֹבֵשׁ אֶת פָּנָיו בִּמְקוֹם טוּמְאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. מִפְּנֵי שֶׁנִּתְיַיסֵּר בִּבְנוֹ הַבְּכוֹר. מַה טַעַם. וַיַּהַרוֹג זִמְרִי גִּבּוֹר אֶפְרַיִם וגו׳. רַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה אָמַר. מִפְּנֵי שֶׁהָיָה אָבִיו צַדִּיק. וּמְנַשֶּׁה לֹא הָיָה אָבִיו צַדִּיק. מְנַשֶּׁה אָבִיו צַדִּיק וּבְנוֹ רָשָׁע. יְחִזְקִיָּהוּ אָבִיו רָשָׁע וּבְנוֹ רָשָׁע. הוּא שֶׁיְּחִזְקִיָּהוּ אוֹמֵר הִנֵּה לְשָׁלוֹם מַר לִי מָר. מַר לִי מִלְּפָנַיי מֵאָחָז. מַר לִי מֵאַחֲרַיי מִמְּנַשֶּׁה. אָחָז אָבִיו צַדִּיק וּבְנוֹ צַדִּיק. הָדָא הִיא דִכְתִיב. יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע וְזֶרַע צַדִּיקִים נִמְלָט. וְזֶרַע צַדִּיק נִמְלָט אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא וְזֶרַע צַדִּיקִים נִמְלָט. זֶרַע שֶׁהוּא מוּטָל בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים נִמְלָט.

דָּבָר אַחֵר. יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע. אָמַר רַבִּי פִּינְחָס. זֶה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה צְדָקָה וּמְבַקֵּשׁ לִיטּוֹל שְׂכָרָהּ מִיָּד. אָמַר רַבִּי סִימוֹן. כְּאִינָּשׁ דַּאֲמַר. הָא שַׁקָּא וְהָא סַלְעָא וְהָא סְאָתָא. קוּם כּוּל. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן. שֶׁהֲרֵי אָבוֹת הָעוֹלָם אִילּוּ בִיקְּשׁוּ לִיטּוֹל שְׂכַר מִצְוֹת שֶׁעָשׂוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה מֵאֵיכָן הָיְתָה הַזְּכוּת קַיֶּמֶת לִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם. הוּא שֶׁמִּשֶּׁה אָמַר לְיִשְׂרָאֵל וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וגו׳.

עַד אֵיכָן הָיְתָה זְכוּת אָבוֹת קַיֶּמֶת. רַבִּי תַּנְחוּמָא אָמַר לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי חִייָה רַבָּה. בַּר נַחְמָן אָמַר לָהּ בְּשֵׁם רַבִּי בֶּרֶכְיָה. רַבִּי חֶלְבּוֹ בְשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא. עַד יוֹאָחָז. וַיָּחָן יְיָ אוֹתָם וַיְרַחֲמֵם וגו׳ עַד עָתָּה. עַד אוֹתָהּ הַשָּׁעָה זְכוּת אָבוֹת קַיֶּמֶת. שְׁמוּאֵל אָמַר. עַד הוֹשֵׁעַ. וַעֲתָה אֲגַלֶּה אֶת נַבְלוּתָהּ לְעֵינֵי מְאַהֲבָיִךְ וְאִישׁ לֹא יַצִּילֶנָּהּ מִיָּדִי. וְאֵין אִישׁ אֶלָּא אַבְרָהָם. כְּמַה דַתְּ מַר וַעֲתָה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא. וְאֵין אִישׁ אֶלָּא יִצְחָק. כְּמַה דַתְּ מַר מִי הָאִישׁ הַלָּזֶה הַהוֹלֵךְ בַּשָּׂדֶה לִקְרָאתֵנוּ. וְאֵין אִישׁ אֶלָּא יַעֲקֹב. כְּמַה דְתֵימַר וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. עַד אֵלְיָהוּ. וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא וַיֹּאמַר יְיָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל הַיּוֹם יִוָּדַע כִּי אַתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וַאֲנִי עַבְדֶּךָ וגו׳. רַבִּי יוּדָן אָמַר. עַד חִזְקִיָּהוּ לְמַרְבֵּה הַמִּשְׂרָה וּלְשָׁלוֹם אֵין קֵץ. אָמַר רַבִּי אָחָא. זְכוּת אָבוֹת לְעוֹלָם קַיֶּמֶת. כִּי אֵל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ וגו׳ עַד וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבוֹתֶיךָ. מְלַמֵּד שֶׁהַבְּרִית כְּרוּתָה לַשָּׁבָטִים. רַבִּי יוּדָן בַּר חָנָן בְּשֵׁם רַבִּי בֶּרֶכְיָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. בָּנַיי. אִם רְאִיתֶם זְכוּת אָבוֹת שֶׁמָּטָה וּזְכוּת אִימָּהוֹת שֶׁנִּתְמוֹטְטָה לְכוּ וְהִיתַּפְּקוּ בַּחֶסֶד. מַה טַעַם. כִּי הֶהָרִים יָמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תְּמוּטֶינָה. כִּי הֶהָרִים יָמוּשׁוּ זֶה זְכוּת אָבוֹת. וְהַגְּבָעוֹת תְּמוּטֶינָה זוֹ זְכוּת אִמָּהוֹת. מִיכָּן וָהֵילְךָ וְחַסְדִּי מֵאִיתֵךְ לֹא יָמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תָמוּט אָמַר מְרַחֲמֵךְ יְיָ.

הָאֶפִּיקוּרוֹס. רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי לָעְזָר. חַד אָמַר. כָּהֵן דְּאָמַר. אָהֳן סִפְרָא. וְחָרָנָה אָמַר. כָּהֵן דְּאָמַר. אִילֵּין רַבָּנִין. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַבִּי נַחְמָן. חַד אָמַר. לְכִיפָּה שֶׁלָּאֲבָנִים. כֵּיוָן שֶׁנִּתְרוֹעֲעָה אַחַת מֵהֶן נִתְרוֹעֲעוּ כוּלָּן. וְחָרָנָה אָמַר. לְבֵית שֶׁהוּא מָלֵא תֶּבֶן. אַף עַל גַּב דְּאַתְּ מַעֲבֵר לֵיהּ מִינָּהּ אָהֳן מוֹצֵא דְּבַגַּוֵּיהּ הוּא מְרַעְרֵעַ כָּתְלַיָּא.

רַב אָמַר. קֹרַח עָשִׁיר גָּדוֹל הָיָה. תִּיסַּבְּרִין שֶׁלְּפַרְעֹה נִגְלָה לוֹ בֵּין מִגְדּוֹל וּבֵין הַיָּם.

רַב אָמַר. קֹרַח אֶפִּיקְרְסִי הָיָה. מֶה עָשָׂה. עָמַד וְעָשָׂה טַלִּיּוֹת שְׁכוּלָּן תְּכֵלֶת. אֲתָא גַּבֵּי מֹשֶׁה. אָמַר לֵיהּ. מֹשֶׁה רַבֵּינוּ. טַלִּית שְׁכוּלָּהּ תְּכֵלֶת מָהוּ שֶׁתְּהֵא חַייֶבֶת

בַּצִּיצִית. אָמַר לוֹ. חַיֶּבֶת. דִּכְתִיב גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לָךְ וגו׳. בַּיִת שֶׁהוּא מָלֵא סְפָרִים מָהוּ שֶׁיְּהֵא חַיָּיב בִּמְזוּזָה. אָמַר לוֹ. חַיָּיב בִּמְזוּזָה. דִּכְתִיב וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וגו׳. אָמַר לוֹ. בַּהֶרֶת כְּגְרִיס מָהוּ. אָמַר לוֹ. טָמֵא. פָּרְחָה בְכוּלּוֹ. אָמַר לוֹ. טָהוֹר. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר קַרַח. אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וְלֹא מֹשֶׁה נָבִיא וְלֹא אַהֲרֹן כֹּהֵן גָּדוֹל. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה אָמַר מֹשֶׁה. רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. אִם נִבְרָא לָאָרֶץ פֶּה מְשֻׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית חֲרֵי מוּטָב. וְאִם לָאו יִבָּרֵא לָהּ מַעֲכְשָׁיו. וְאִם בְּרִיאָה יִבָּרֵא יְיָ.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. שְׁלֹשָׁה כָּפְרוּ בִנְבוּאָתָן מִפְּנֵי פּוּנָרְיָה וְאֵילּוּ הֵן. מֹשֶׁה וְאֵלְיָהוּ וּמִיכָה. מֹשֶׁה אָמַר. אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יִמּוּתוּן אֵלֶּה וגו׳. אֵלְיָהוּ אָמַר. עַנֵּינִי יְיָ עַנֵּינִי וְיֵדְעוּ הָעָם הַזֶּה. וְאִם לָאו וַאֲתָּה הֲסִיבוֹתָ אֶת לִבָּם אֲחוֹרַנִּית. מִיכָה אָמַר. אִם שׁוֹב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לֹא דִיבֶּר יְיָ בִּי.

וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאוֹלָה. רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְשֵׁם רִבִּי חֶלְבּוֹ. אַף שְׁמוֹתֵיהֶם פָּרְחוּ מִתּוֹךְ טִמְסוֹתֵיהֶם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. אֲפִילּוּ מַחַט שֶׁהָיְתָה שְׁאוּלָה בְיַד יִשְׂרָאֵל מְיֻדָּם אַף הִיא נִבְלְעָה עִמָּהֶן. דִּכְתִיב וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאוֹלָה. וּמִי נִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. מֹשֶׁה נִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם. יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. חַנָּה נִתְפַּלְּלָה עֲלֵיהֶן. הִיא דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. דְּאָמַר רִבִּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי. כָּךְ הָיְתָה (דַּעְתּוֹ) [עֲדָתוֹ] שֶׁלְּקֹרַח שׁוֹקַעַת וְיוֹרֶדֶת עַד שֶׁעָמְדָה חַנָּה וְנִתְפַּלְּלָה עֲלֵיהֶם וְאָמְרָה. יְיָ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר. אַף הַקּוֹרֵא בִּסְפָרִים הַחִיצוֹנִים. כְּגוֹן סִיפְרֵי בֶּן סִירָא וְסִיפְרֵי בֶּן לענה. אֲבָל סִיפְרֵי הַמִּינִים וְכָל סְפָרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ מִיכָּן וְהֵילַךְ הַקּוֹרֵא בָהֶן כְּקוֹרֵא בְאִיגֶּרֶת. מַאי טַעַם. וְיוֹתֵר מֵהֵמָּה בְּנִי הִיזָּהֵר וגו׳. לְהַגָּיוֹן נִתְּנוּ. לִיגִיעָה לֹא נִיתְּנוּ.

דִּבְרֵי חֲכָמִים כַּדָּרְבוֹנוֹת. אָמַר רִבִּי חוּנָה. כִּדְרוֹר נָאוֹת. תַּמָּן קָרְיֵין לְמַרְגָּלִיתָא דִּירָה. דָּבָר אַחֵר. כַּדָּרְבוֹנוֹת. כְּכִדּוּר הַזֶּה בֵּין הַבָּנוֹת. מַה הַכַּדּוּר הַזֶּה מֻקְלָטֶת מִיָּד לְיָד וְסוֹפָהּ לָנוּחַ בְּיָד אֶחָד. כָּךְ מֹשֶׁה קִיבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. דָּבָר אַחֵר. כַּדָּרְבוֹנוֹת. שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת יֵשׁ לוֹ. מַרְדֵּעַ דָּרְבָן וּמַלְמָד. מַרְדֵּעַ שֶׁהוּא מוֹרֶה דֵּיעָה בַּפָּרָה. דָּרְבָן שֶׁהוּא מַשָּׂרֶה בִּינָה בַּפָּרָה. מַלְמָד שֶׁהוּא מְלַמֵּד אֶת הַפָּרָה לַחֲרוֹשׁ בִּשְׁבִיל לִיתֵּן חַיִּים לְבַעֲלֶיהָ. אָמַר רִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה. אִם לָקָרְתוֹ עוֹשֶׂה אָדָם דָּרְבָן. לְיִצְרוֹ הָרַע שֶׁהוּא מַעֲבִירוֹ מֵחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וּכְמַסְמְרוֹת נְטוּעִים. וְלָמָּה לֹא אָמַר וּכְמַסְמְרוֹת קְבוּעִים וּכְאִילָנוֹת נְטוּעִים. בָּחֲרוּ לָהֶם בֵּירוּרוּ הַבָּרָזֶל וְשִׁיבְּחוּ הַמַּטַּע שֶׁלַּמַּטְיל. דָּבָר אַחֵר. וּכְמַסְמְרוֹת נְטוּעִים. מַה הַמַּסְמֵר הַזֶּה אַתְּ קוֹבְעוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁאַתְּ חוֹזֵר וְנוֹטְלוֹ מִמְּקוֹמוֹ מְקוֹמוֹ נִיכָּר. כָּךְ כָּל מִי שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם הָרִבִּים בּוֹ יָד. אַף עַל פִּי שֶׁחָזְרוּ וְקָרְבוּ אוֹתוֹ סוֹפוֹ לִיטּוֹל אֶת שֶׁלּוֹ מִתַּחַת יְדֵיהֶם. דָּבָר אַחֵר. וּכְמַסְמְרוֹת נְטוּעִים. מַשְׁמְרוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אַף הַמַּסְמֵרִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. כַּמָּה מַסְמְרִים יְהוּ בוֹ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. חֲמִשָּׁה. כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. רִבִּי חִינְנָא אָמַר. שִׁבְעָה. וּכְיָמֶיךָ דָּבְאֶךָ. דָּרַשׁ רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. תִּשְׁעָה. רִבִּי הָיָה נוֹתֵן אַחַד עָשָׂר עַל זֶה וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר עַל זֶה. מִינְיָין מִשְׁמָרוֹת. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. כַּלְּבָּת אֵינָהּ עוֹלָה לְחֶשְׁבּוֹן מַסְמְרִים. רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. מָהוּ לִיתֵּן כּוּלָּן עַל גַּבֵּי מִנְעָל אֶחָד. אָמַר לֵיהּ. שָׁרֵי. מָהוּ לִיתֵּן כּוּלָּן עַל גַּבֵּי סַנְדָּל אֶחָד. אָמַר לֵיהּ. שָׁרֵי. תַּנֵּי. אֵין מְגָרְדִין סַנְדָּלִים וּמִנְעָלִים יְשָׁנִים אֲבָל סָכִין וּמַדִּיחִין אוֹתָן. רִבִּי קִרְיסְפָּא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. תַּלְמִידוֹ דְּרִבִּי חִייָה רַבָּה אָמְרִין. הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ אוֹמְרִין. מְגָרְדִין. שְׁנִיִּים הָיוּ אוֹמְרִין. אֵין מְגָרְדִין. שְׁאָלוֹן לְרִבִּי. אָמַר לוֹן. אֵין מְגָרְדִין. אָמַר רִבִּי זְעוּרָה. הָא אֲזִילָה חָדָא מִן תַּלְמִידוֹי דְּרִבִּי חִייָה רַבָּה. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּר אַשִׁי. נְהִגִין חֲוִינָא יָתְבִין קוֹמֵי רַב וּמַשִּׁחִין וּמַשִּׁיגִין אֲבָל לֹא מְגָרְדִין. תַּנֵּי. לֹא יִלְבַּשׁ אָדָם מִנְעָלִים וְסַנְדָּלִים חֲדָשִׁים אֶלָּא אִם כֵּן הִילַּךְ בָּהֶן מִבְּעוֹד יוֹם. כַּמָּה יְהֵא בְּהִילּוּכָן. בְּנֵי בֵייתֵיהּ דְּבַר קַפָּרָא אָמְרִין. מִן דְּבֵית רַבָּה דְּבַר קַפָּרָא עַד בֵּית רַבָּה דְּרִבִּי הוֹשַׁעְיָה. צִיפּוֹרָאֵי אָמְרִין. מִבְּנִישְׁתָּא דְּבַבְלָאֵי עַד דִּרְתָה דְּרִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה. טִיבֶּרְיָאֵי אָמְרִין. מִן סִידְרָא רַבָּה עַד חָנוּתֵיהּ דְּרִבִּי הוֹשַׁעְיָה. תַּנֵּי. לֹא יִסּוֹךְ אָדָם מִנְעָלִים וְסַנְדָּלִים חֲדָשִׁים. לֹא יִסּוֹךְ אָדָם אֶת רַגְלוֹ וְהִיא בְתוֹךְ הַמִּנְעָל וְאֶת רַגְלוֹ וְהִיא בְתוֹךְ הַסַּנְדָּל. אֲבָל סָךְ הוּא אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ בְּתוֹךְ הַמִּנְעָל אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ הַסַּנְדָּל. סָךְ אָדָם שֶׁמָּן וּמִתְעַגֵּל עַל גַּבֵּי קַטַּיבְּלֵיָא חֲדָשָׁה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. לֹא יִתְּנֶנָּה עַל גַּבֵּי טַבָּלָה שֶׁלְּשַׁיִּישׁ לְהִתְעַגֵּל עָלֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר. דָּבָר אַחֵר. וּכְמַשְׁמְרוֹת נְטוּעִים. בְּשָׁעָה שֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה יוֹצְאִין מִפִּי בַּעֲלֵיהֶן כְּתִיקָּנָן הֵן עֲרֵיבִין לְשׁוֹמְעֵיהֶן כְּמַסְמְרוֹת נְטוּעִים. וּבְשָׁעָה שֶׁהֵם יוֹצְאִין מְמוּסְמָסִין הֵם מָרִין לְשׁוֹמְעֵיהֶן כְּמַסְמְרוֹת.

בַּעֲלֵי אֲסוּפוֹת. אֵין אֲסוּפוֹת אֶלָּא סַנְהֶדְרִין. כְּמַה דְתֵימַר אָסְפָה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל. דָּבָר אַחֵר. בַּעֲלֵי אֲסוּפוֹת. שֶׁנֶּאֱמָרִים בָּאֲסִיפָה. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. אִם יֹאמַר לִי אָדָם שֶׁיֵּשׁ דִּבְרֵי הַיָּמִים בְּבָבֶל הֲרֵי אֲנִי הוֹלֵךְ וּמֵבִיאוֹ מִשָּׁם. וְעַכְשָׁיו אִם מִתְכַּנְּסִין הֵם כָּל רַבּוֹתֵינוּ אֵין הֵן יְכוֹלִין לְהָבִיאוֹ מִשָּׁם.

נִיתְּנוּ מֵרוֹעֶה אֶחָד. אָמַר הַקָּדוֹשׁ. אִם שָׁמַעְתָּה דָּבָר מִפִּי קָטָן יִשְׂרָאֵל וַהֲנָיֶיךָ. לֹא יְהֵא בְעֵינֶיךָ כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי קָטָן אֶלָּא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי גָּדוֹל. וְלֹא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי גָּדוֹל אֶלָּא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי חָכָם. וְלֹא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי חָכָם אֶלָּא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי נָבִיא. וְלֹא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי נָבִיא אֶלָּא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי רוֹעֶה. וְאֵין רוֹעֶה אֶלָּא מֹשֶׁה. כְּמַה דְתֵימַר וַיִּזְכֹּר יְמֵי עוֹלָם מֹשֶׁה עַמּוֹ אַיֵּה הַמַּעֲלֵם מִיָּם אֶת רוֹעֵה צֹאנוֹ אַיֵּה הַשָּׂם בְּקִרְבּוֹ אֶת רוּחַ קָדְשׁוֹ. לֹא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי רוֹעֶה אֶלָּא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי הַגְּבוּרָה. נִיתְּנוּ מֵרוֹעֶה אֶחָד. וְאֵין אֶחָד אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמַה דַתָּ מַר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד.

וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמַּכָּה וְאוֹמֵר כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְי רוֹפְאֶךָ. רַב אָמַר. וּבִלְבַד בְּרוֹקֵק. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. אֲפִילּוּ אָמַר נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְרוֹקֵק אֵין לוֹ חֵלֶק לָעָתִיד לָבוֹא.

אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר אַף הַהוֹגֶה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתוֹתָיו. רִבִּי מָנָא אָמַר. כְּגוֹן אִילֵּין כּוּתָאֵי דְּמִשְׁתָּבְעִין. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אָמַר. נִכְתָּב בְּיוּ״ד הֵ״א וְנִקְרָא בַאלֶ״ף דַּלֶ״ת.

ב משנה: שְׁלֹשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. שְׁלֹשָׁה מְלָכִים אַחְאָב יָרָבְעָם מְנַשֶּׁה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְנַשֶּׁה יֶשׁ לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיֵּעָתֶר לוֹ וַיִּשְׁמַע תְּחִנָּתוֹ וַיְשִׁיבֵהוּ יְרוּשָׁלַיִם לְמַלְכוּתוֹ. אָמְרוּ לוֹ לְמַלְכוּתוֹ הֱשִׁיבוֹ. לֹא הֱשִׁיבוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. אַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת בִּלְעָם וְדוֹאֵג אֲחִיתֹפֶל וְגֵחֲזִי:

הלכה: שְׁלֹשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת כול׳. וְכוּלְּהֶם חִידְּשׁוּ עֲבֵירוּת.

וְכִי מָה עָשָׂה יָרָבְעָם. עַל שֶׁעָשָׂה שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב. וַהֲלֹא כַּמָּה עֲגָלִים עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר עֲגָלִים עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד דֵּימוֹסְיָא לְכוּלָּן. וּמַה טַעַם וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. הֲרֵי לִשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים. זֶה אֱלֹהֶיךָ הֲרֵי דֵימוֹסְיָא אַחַת לְכוּלָּן.

וְכִי מָה עָשָׂה אַחְאָב. כָּתוּב וַיְהִי הֲנָקֵל לָכְתּוֹ בְּחַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן נְבָט. וַהֲלֹא קוּלּוֹתָיו שֶׁל אַחְאָב הֵם כְּחוּמְרוֹתָיו שֶׁלְּיָרָבְעָם. וְלָמָּה נִמְנָה יָרָבְעָם תְּחִילָּה. שֶׁהוּא הִתְחִיל בַּקַּלְקָלָה תְּחִילָּה. מָה הָיָה מְקַשֵּׁט גַּרְמֵיהּ בְּכָל יוֹם וְקָאִים לֵיהּ קוֹמֵי חִיאֵל אִסְרָטִילָטֵיהּ. וְהוּא אָמַר לֵיהּ. בְּכַמָּה אָנָא טָב יוֹמָא דֵין. וְהוּא אָמַר לֵיהּ. כֵּן וָכֵן. וְהוּא מַפְרִישׁ טִימִיתֵיהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה. הָדָא הִיא דִכְתִיב יַעַן הִתְמַכְּרְךָ לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינַי יְי. רִבִּי לֵוִי עָבַד דְּרַשׁ הָדֵין קְרָיְיָא אֲשֶׁתָּה יַרְחִין לְגַנָּאי. רַק לֹא הָיָה כְאַחְאָב אֲשֶׁר הִתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינַי יְי. אַתָּא לְגַבֵּיהּ בַּלֵּילְיָא. אֲמַר לֵיהּ. מָה חָטִית לָךְ וּמַה סָרְחִית קֳדָמָךְ. אִית לָךְ רֵישֵׁיהּ דְּפִסּוּקָא וְלִית לָךְ סוֹפֵיהּ אֲשֶׁר הֵיסַתָּה אוֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ. עֲבַד דְּרַשׁ לֵיהּ שִׁיתָּא יַרְחִין לִשְׁבָח. רַק לֹא הָיָה כְאַחְאָב אֲשֶׁר הֵיסַתָּה אוֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ.

כָּתוּב בְּיָמָיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית הָאֱלִי אֶת יְרִיחוֹ בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ יִסְּדָהּ וּבִשְׁגוּב צְעִירוֹ הִצִּיב דְּלָתֶיהָ. חִיאֵל מִן יְהוֹשָׁפָט. יְרִיחוֹ מִבִּנְיָמִן. אֶלָּא שֶׁמִּגַּלְגִּלִּין זְכוּת עַל יְדֵי זַכַּאי וְחוֹבָה עַל יְדֵי חַיָּיב. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ יִסְּדָהּ וּבִשְׁגוּב צְעִירוֹ הִצִּיב דְּלָתֶיהָ. בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ לֹא הָיָה מְאַיֵּין לְלַמֵּד. וּבִשְׁגוּב הָרָשָׁע הָיָה לוֹ מְאַיֵּין לְלַמֵּד. לְפִי שֶׁרָצוּ לְרַבּוֹת אֶת מָמוֹנָן וְשָׁלְטָה בָהֶן מְאֵירָה וְהָיוּ מִתְמוֹטְטִין וְהוֹלְכִין. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר כִּדְבַר יְי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן. כָּתוּב וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתּוֹשָׁבֵי גִלְעָד אֶל אַחְאָב חַי יְי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְבָרִי. וְכִי מָה עִנְיָן זֶה אֶצֶל זֶה. אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאֵלִיָּהוּ. הָדֵין חִיאֵל גַּבְרָא רַבָּא הוּא. אִיזִיל חֲמֵי לֵיהּ אַפִּין. אֲמַר לֵיהּ. לִי נָה מֵיזַל. אֲמַר לֵיהּ. לָמָּה. אֲמַר לֵיהּ. דֶּנָא מֵיזַל וְינוּן אָמְרִין מִילִּין דְּמַכְעִסִין לָךְ וְלִינָה יְכִיל מִיסְבּוֹל. אֲמַר לֵיהּ. וְאִין אָמְרִין מִילָּה דְּמַכְעָסָה לִי כָּל מַה דְּאַתְּ גְּזַר אֲנָא מְקַיֵּים. אֲזַל וַאֲשְׁכְּחוֹן עֲסִיקִין בָּהֶן קְרָיְיָא וַיַּשְׁבֵּע יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ לִפְנֵי יְי אֲשֶׁר יָקוּם וּבָנָה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ בִּבְכוֹרוֹ יְיַסְּדֶנָּה וּבִצְעִירוֹ יַצִּיב דְּלָתֶיהָ. אֲמַר. בְּרִיךְ הוּא אֱלָהֵהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא דְמָקַיֵּים מִילֵּי דְצַדִּיקָא. וַהֲוָה תַמָּן אַחְאָב. אֲמַר לוֹן אַחְאָב. וְכִי מִי גָדוֹל מִמִּי מֹשֶׁה אוֹ יְהוֹשֻׁעַ. אָמְרִין לֵיהּ. מֹשֶׁה. אֲמַר לוֹן. בְּתִיךְ הוּא אֱלָהֵהוֹן דְּצַדִּיקַיָּא דְמָקַיֵּים מִילֵּי דְצַדִּיקָא. וַהֲוָה תַמָּן אַחְאָב. אֲמַר לוֹן אַחְאָב. וְכִי מִי גָדוֹל מִמִּי מֹשֶׁה אוֹ יְהוֹשֻׁעַ. אָמְרִין לֵיהּ. מֹשֶׁה. אֲמַר לוֹן. בְּתוֹרָתוֹ שֶׁלְּמֹשֶׁה כָתוּב הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לִבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וּמַה כְּתִיב בַּתְּרֵיהּ. וְחָרָה אַף יְי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר. וְלֹא הִינַּחְתִּי עֲבוֹדָה זָרָה בָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָבַדְתִּי אוֹתָהּ. וְכָל טָבָן וּנְחָמָן דְּאִית בְּעָלְמָא אֲתוֹן בְּדָרֵי. מִילּוֹי דְמֹשֶׁה לֹא קָמָן וּמִילּוֹי דִיהוֹשֻׁעַ מְקַיְּמִים. אֲמַר לֵיהּ אֱלָהֵהוֹן. אִם כִּדְבָרֶיךָ חַי יְי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְבָרִי. כֵּינָן שֶׁשָּׁמַע כֵּן הִתְחִיל בּוֹכֶה. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי כִשְׁמוֹעַ אַחְאָב אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו וַיָּשֶׂם שַׂק עַל בְּשָׂרוֹ וַיָּצוֹם וַיִּשְׁכַּב בַּשָּׂק וַיְהַלֵּךְ אַט. כַּמָּה נִתְעַנָּה. שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת נִתְעַנָּה. אִם הָיָה לָמוּד לוֹכַל בְּשָׁלֹשׁ אָכַל בְּשֵׁשׁ. אִם לָמוּד לוֹכַל בְּשֵׁשׁ אָכַל בְּתִשַּׁע. וַיְהַלֵּךְ אַט. מָהוּ אַט. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ יָחֵף. כְּתִיב וַיְהִי דְבַר יְי אֶל אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר. חֲרָאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאֵלִיָּהוּ. רְאֵה מָנָה טוֹבָה שֶׁנָּתַתִּי בְעוֹלָמִי. אָדָם חוֹטֵא לְפָנַי כַּמָּה וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וַאֲנִי מְקַבְּלוֹ. הָדָא הִיא דִכְתִיב הֲרָאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי. חֲמִית אַחְאָב עֲבַד תְּשׁוּבָה. יַעַן כִּי נִכְנַע אַחְאָב מִפָּנָי לֹא אָבִיא הָרָעָה בְּיָמָיו בִּימֵי בְנוֹ אָבִיא הָרָעָה אֶל בֵּיתוֹ.

וְכִי מָה עָשָׂה אָחָז. עַל יְדֵי שֶׁבָּנָה כִּסֵּא בָעֲזָרָה. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְאֶת אוּלָם הַכִּסֵּא אֲשֶׁר בָּנוּ בַבָּיִת וגו׳. רִבִּי חוֹנְיָה בְשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ אָחָז. שֶׁאָחַז בַּבָּתֵּי כְנֵיסִיּוֹת וּבַבָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת. לָמָּה הָיָה אָחָז דּוֹמֶה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן וּמְסָרוֹ לְפֵידָגוֹגוֹ וְהָיָה מְבַקֵּשׁ לְהוֹרְגוֹ. אָמַר. אִם אֲנִי הוֹרְגוֹ הֲרֵי אֲנִי מִתְחַיֵּיב מִיתָה. אֶלָּא הֲרֵי אֲנִי מוֹשֵׁךְ אֶת מִינְיָקְתּוֹ מִמֶּנּוּ וּמַעֲצָמוֹ הוּא מֵת. כָּךְ אָמַר אָחָז. אִם אֵין גְּדֵיִים אֵין תְּיָישִׁים. אִם אֵין תְּיָישִׁים אֵין צֹאן. אִם אֵין צֹאן אֵין רוֹעֶה. אִם אֵין רוֹעֶה אֵין עוֹלָם. אִם אֵין עוֹלָם כְּבָיְכוֹל. כָּךְ הָיָה אָחָז סָבוּר בְּדַעְתּוֹ לוֹמַר. אִם אֵין קַטָּנִים אֵין גְּדוֹלִים. אִם אֵין גְּדוֹלִים אֵין חֲכָמִים. אִם אֵין חֲכָמִים אֵין נְבִיאִים. אִם אֵין נְבִיאִים אֵין רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. אִם אֵין רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ אֵין בָּתֵּי כְנֵיסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. כְּבָיְכוֹל אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבָּיי בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא מַיְיתֵי לָהּ מִן הָדָא וְחִיכִּיתִי לַיי הַמַּסְתִּיר פָּנָיו מִבֵּית יַעֲקֹב וְקִוִּיתִי לוֹ. אֵין לָךְ שָׁעָה קָשָׁה בָעוֹלָם מֵאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא. מֵאוֹתָהּ הַשָּׁעָה וְקִוִּיתִי לוֹ שֶׁאָמַר לוֹ בְּסִינַי כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ. וּמָה אַתְּ מוֹעִיל. הִנֵּה אָנֹכִי

וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי יְי. וְכִי יִלְדָיו הָיוּ וַהֲלֹא תַלְמִידָיו הָיוּ. אֶלָּא מִלַּמֵּד שֶׁהָיוּ חֲבִיבִין עָלָיו וְהָיָה קוֹרֵא אוֹתָם בָּנָיי.

וְכִי מָה עָשָׂה מְנַשֶּׁה. כָּתוּב בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת וגו׳ עַד כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה. כִּי מֵת אַתָּה. בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְלֹא תִחְיֶה. לְעָתִיד לָבוֹא. אָמַר לֵיהּ.

וְלָמָּה. אָמַר לֵיהּ. דְּלָא בְעֵית מִיקְמָה לָךְ בְּנִין. אָמַר לֵיהּ. לָמָּא לָא בְעֵית מִיקְמָה לָךְ בְּנִין. אָמַר לֵיהּ. חֲמִית דַּאֲנָא מֵקִים בַּר רְשִׁיעַ. בְּנִין כֵּן לָא בְעֵית מִיקְמָה בְּנִין. אָמַר לֵיהּ. סַב בְּרַתִּי. דִּילְמָא מִינֵּי וּמִינָּךְ הוּא מוּקִים בַּר נַשׁ טַב. אַף עַל גַּב לָא קָם אֶלָּא בַּר נַשׁ בִּישׁ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְכֹלֵי כָּלָיו רָעִים. אָמַר לֵיהּ. לָא לָךְ אֲנָא שְׁמַע. אֵינִי קוֹפֵץ אֶלָּא לְמַה שֶׁאָמַר לִי זְקִינִי. שֶׁאָמַר לִי. אִם רָאִיתָ חֲלוֹמוֹת קָשִׁים אוֹ חֶזְיוֹנוֹת קָשִׁים קְפוֹץ לְשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאַתְּ נִיצּוֹל. וְאֵילּוּ הֵן. לִתְפִילָּה וּלְצְדָקָה וְלִתְשׁוּבָה. וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד. וְיִכָּנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם וְיִתְפַּלְלוּ וֶה תְפִילָּה. וִיבַקְשׁוּ פָּנַי זוֹ צְדָקָה. כְּמַה דְתֵימַר אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ. וְיָשֻׁבוּ מִדְּרָכֵיהֶם הָרָעִים זוֹ תְּשׁוּבָה. אִם עָשׂוּ כֵּן מַה כְּתִיב תַּמָּן. וַאֲנִי אֶשְׁמַע מִן הַשָּׁמַיִם וְאֶסְלַח לְחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא אֶת אַרְצָם. מְיָד וַיֵּסֶב.

דִּכְתִיב וַיֵּסֶב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְי. לְאֵי זֶה קִיר נָשָׂא עֵינָיו. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. לְקִירָהּ שֶׁלְּרָחָב נָשָׂא עֵינָיו. כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשָׁבֶת. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. רָחָב שִׁתֵּי נְפָשׁוֹת הִצַּלְתָּ לָךְ. רְאֵה כַּמָּה נְפָשׁוֹת הִצַּלְתָּ לָהּ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיָּבוֹאוּ הַנְּעָרִים הַמְרַגְּלִים וַיּוֹצִיאוּ אֶת רָחָב וְאֶת בֵּית אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ וְאֶת אַחֶיהָ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהּ וְאֶת כָּל מִשְׁפְּחוֹתֶיהָ הוֹצִיא וַיַּנִּיחוּם מִחוּץ לְמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. אֲפִילּוּ הָיָה בְמִשְׁפְּחוֹתֶיהָ מָאתַיִם אֲנָשִׁים וְהָלְכוּ וְנִדְבְּקוּ בְּמָאתַיִם מִשְׁפָּחוֹת כּוּלָּן הָיוּ נִיצָּלִין בִּזְכוּתָהּ. אֲבוֹתַיי שֶׁקִּרְבוּ לָךְ כָּל הַגֵּרִים הַלָּלוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתִּתֵּן לִי אֶת נַפְשִׁי.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. נָשָׂא אֶת עֵינָיו בְּקִירָהּ שֶׁלַּשּׁוּנַמִּית. נַעֲשָׂה נָא עֲלִיַּית קִיר קְטַנָּה וְנָשִׂים לוֹ שָׁם מִיטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. שׁוּנַמִּית קִיר אֶחָד עָשְׂתָה לֶאֱלִישָׁע וְהֶחֱיִיתָהּ אֶת בְּנָהּ. אֲבוֹתַיי שֶׁעָשׂוּ לָךְ אֶת הַשְּׁבָח הַזֶּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתִּתֵּן לִי אֶת נַפְשִׁי.

רִבִּי חִינְנָא בַּר פָּפָּא אָמַר. נָתַן עֵינָיו בְּקִירוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. בְּתִתָּם סִיפָּם אֶת סִיפֵּי וּמְזוּזָתָם אֵצֶל מְזוּזָתִי וְהַקִּיר בֵּינִי וּבֵינֵיהֶן. בְּנֵי אָדָם גְּדוֹלִים הָיוּ וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לַעֲלוֹת וּלְהִתְפַּלֵּל בָּכָל שָׁעָה וְהָיוּ מִתְפַּלְּלִין בְּתוֹךְ בָּתֵּיהֶם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה עֲלֵיהֶן כְּאִילּוּ נִתְפַּלְּלוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבוֹתַיי שֶׁעָשׂוּ לָךְ אֶת כָּל הַשְּׁבָח הַזֶּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתִּתֵּן לִי אֶת נַפְשִׁי.

וַרְבָּנִין אָמְרִין. נָתַן עֵינָיו בְּקִירוֹת לִבּוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר מֵעַי מֵעַי אוֹחִילָה קִירוֹת לִיבִּי הוֹמָה לִי לִבִּי לֹא אַחֲרִישׁ. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹן הָעוֹלָמִים. חִיזַּרְתִּי עַל מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים שֶׁנָּתַתָּה בִּי וְלֹא מָצָאתִי שֶׁהִכְעַסְתִּי אוֹתְךָ בְּאֶחָד מֵהֶן. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה תִּינָּתֵן לִי נַפְשִׁי.

כְּתִיב וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר. לֵךְ וְאָמַרְתָּ אֶל חִזְקִיָּה נָגִיד עַמִּי כֹּה אָמַר יְי אֱלֹהֵי דָּוִד אָבִיךָ שָׁמַעְתִּי אֶת תְּפִילָּתֶךָ רָאִיתִי אֶת דִּמְעָתֶךָ הִנְנִי מוֹסִיף עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה. אָמַר לֵיהּ. כְּדוֹן אָמְרִית לֵיהּ הָכִין. וּכְדוֹן אֲנָא מֵימַר לֵיהּ הָכִין. אָמַר לֵיהּ. גַּבְרָא רַבָּה הוּא וְלֵית הוּא מְהֵימְנָתִי. אָמַר לֵיהּ. עִינְוָון סַגִּין הוּא וְהוּא מְהֵימַן לָךְ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא עֲדַיִין לֹא יָצָאת חֲבֵרָה בָּעִיר. וַיְהִי יְשַׁעְיָהוּ לֹא יָצָא חָצֵר הַתִּיכוֹנָה. הָעִיר כְּתִיב.

כַּד דְּקָם מְנַשֶּׁה הֲוָה פָרֵי חוֹרֵי יְשַׁעְיָה. בָּעֵי מִיקְטְלוּנֵיהּ וְהוּא עָרַק מִן קֳדָמוֹיי. עָרַק לְאַרְזָא וּבְלָעֵיהּ אַרְזָא. חַסַר צִיצְתָא דְּגוּלְתֵיהּ. אֲתוֹן וְאָמְרִין קֳדָמוֹי. אֲמַר לוֹן. אַזְלוֹן וְנִסְרוֹן אַרְזָא. וְנִסְרוּ לְאַרְזָא וְאִיתְחֲמֵי דָּמָא נָגֵד. וְלֹא אָבָה יְי לְסִלּוֹחַ. מִיכָּן שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק לָעָתִיד לָבוֹא. וְהָא כְתִיב מִלְבַד חַטֹּאוֹת מְנַשֶּׁה בֶּן יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה. נִימַר. עַד דְּלֹא יַחֲזוֹר בֵּיהּ. עַל כָּל הַכְּעָסִים אֲשֶׁר הִכְעִיסוֹ מְנַשֶּׁה. נִימַר. עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה. וְהָא כְתִיב כִּי הוּא אָמוֹן הִרְבָּה אַשְׁמָה. לֹא הוֹסִיף אֶלָּא חִידֵּשׁ. וְהָכְתִיב וְגַם דָּם נָקִי שָׁפַךְ מְנַשֶּׁה הַרְבֵּה מְאֹד עַד אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת יְרוּשָׁלַם פֶּה לָפֶה. וְכִי אֵיפְשַׁר לְבָשָׂר וְדָם לְמַלְאוֹת אֶת יְרוּשָׁלַם דָּם נָקִי פֶּה לָפֶה. אֶלָּא שֶׁהָרַג אֶת יְשַׁעְיָהוּ שֶׁהָיָה שָׁקוּל כְּמֹשֶׁה. דִּכְתִיב בֵּיהּ פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ.

כָּתוּב וַיְדַבֵּר יְי אֶל מְנַשֶּׁה וְאֶל עַמּוֹ וְלֹא הִקְשִׁיבוּ. וַיָּבֵא עֲלֵיהֶם אֶת שָׂרֵי הַצָּבָא אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ וַיִּלְכְּדוּ אֶת מְנַשֶּׁה בַּחֹחִים. מָהוּ בַּחֹחִים. בְּכֵירוֹ מָנִיקְיָא. אָמַר רִבִּי לֵוִי. מוּלָא שֶׁלְּחוּשְׁתָּ עָשׂוּ לוֹ וְנָתְנוּ אוֹתוֹ בְּתוֹכָהּ וְהָיוּ מַסִּיקִין תַּחְתָּיו. כֵּינָן שֶׁרָאָה שֶׁצָּרָתוֹ צָרָה לֹא הִנִּיחַ עֲבוֹדָה זָרָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הוֹצִיל לוֹ כְּלוּם אָמַר. זָכוּר אֲנִי שֶׁהָיָה אָבִי מַקֶּרֶא אוֹתִי אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בַּצַּר לְךָ וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשַׁבְתָּ עַד יְי אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְקוֹלוֹ. כִּי אֵל רַחוּם יְי אֱלֹהֶיךָ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבוֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם. חֲרִי אֲנִי קוֹרֵא אוֹתוֹ. אִם עוֹנֶה אוֹתִי מוּטָב וְאִם לָאו הָא כָּל אַפְּיָא שָׁוִין. וְהָיוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְסַתְּמִין אֶת הַחַלּוֹנוֹת שֶׁלֹּא תַּעֲלֶה תְּפִילָּתוֹ שֶׁלְּמְנַשֶּׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהָיוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמְרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רִבּוֹנוֹ שֶׁלְּעוֹלָם. אָדָם שֶׁעָבַד עֲבוֹדָה זָרָה וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל אַתָּה מְקַבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה. אָמַר לָהֶן. אִם אֵינִי מְקַבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה חֲרִי אֲנִי נוֹעֵל אֶת הַדֶּלֶת בִּפְנֵי כָל בַּעֲלֵי תְשׁוּבָה. מָה עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. חָתַר לוֹ חֲתִירָה מִתַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁלּוֹ וְשָׁמַע תְּחִינָתוֹ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיֵּעָתֶר לוֹ וַיִּשְׁמַע תְּחִינָתוֹ וַיְשִׁיבֵיהוּ. אָמַר רִבִּי לָעְזָר בִּירִבִּי שִׁמְעוֹן. בַּעֲרָבְיָא צְוָוחִין לַחֲתַרְתָּה עֲתַרְתָּה. וַיְשִׁיבֵיהוּ יְרוּשָׁלַם לְמַלְכוּתוֹ. בְּמָה הֱשִׁיבוֹ. שְׁמוּאֵל בַּר בִּינָא בְשֵׁם רִבִּי אָחָא. בָּרוּחַ הֱשִׁיבוֹ. כְּמַה דַתָּ מַר מַשִּׁיב הָרוּחַ. וְיֵדַע מְנַשֶּׁה כִּי יְי הוּא הָאֱלֹהִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר מְנַשֶּׁה. אִית דִּין וְאִית דַּיָּין.

וְכִי מָה עָשָׂה בִּלְעָם הָרָשָׁע. עַל יְדֵי שֶׁנִּתַּן עֵצָה לְבָלָק בֶּן צִפּוֹר לְהַפִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל בַּחֶרֶב. אָמַר לוֹ. אֱלוֹהּ שֶׁלְּאוּמָּה הַזּוֹ הוּא שׂוֹנֵא אֶת זְנוּת. אֶלָּא הֶעֱמִידוּ

בְנוֹתֵיכֶם בְּזִימָה וְאַתֶּם שׁוֹלְטִין בָּהֶן. אָמַר לֵיהּ. וּמִישְׁמַע לִי אִינּוּן. אָמַר לֵיהּ. אֲקִים בִּנְתָךְ קוֹמוֹי וְינּוּן חַמְיָין וְשָׁמְעִין לָךְ. הָדָא הִיא דִכְתִיב רֹאשׁ אוּמּוֹת בֵּית אָב בְּמִדְרָן הוּא. מָה עָשׂוּ. בָּנוּ לָהֶן קְנָקְלִין מִבֵּית הַיְשִׁימוֹן עַד הַר הַשֶּׂלֶג וְהוֹשִׁיבוּ שָׁם נָשִׁים מוֹכְרוֹת מִינֵי כִיסְנִין. הוֹשִׁיבוּ אֶת הַזְּקֵינָה מִבַּחוּץ וְאֶת הַנַּעֲרָה מִבִּפְנִים. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין. וְהָיָה אֶחָד מֵהֶן יוֹצֵא לְטַיֵּיל בַּשּׁוּק וְלִיקַּח לוֹ חֵפֶץ מִן הַחֲנֻוָנִי. וְהָיְתָה הַזְּקֵינָה מוֹכֶרֶת לוֹ אֶת הַחֵפֶץ בְּשָׁוְויוֹ וְהַנַּעֲרָה אוֹמֶרֶת לוֹ. בֹּא וְטוֹל לְךָ בְּפָחוּת. כֵּן בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וְכֵן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְכֵן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. מִיכָּן וְהֵילַךְ אַתָּה כְבָן בַּיִת. הִיכָּנֵס וּבוֹר לָךְ. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה נִכְנָס הָיָה שָׁם צַרְצוּר מָלֵא יַיִן מִן הַיַּיִן הָעֲמוֹנִי שֶׁהוּא קָשֶׁה וְהוּא מְפַתֶּה אֶת הַגּוּף לִזְנוּת. וְהָיָה רֵיחוֹ מְפַעְפֵּעַ. וְאַדַּיִין לֹא נָאֶסָר (יַיְנָן שֶׁלְגוֹיִם) [יַיִן נָסְךְ] עַל יִשְׂרָאֵל. וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. רְצוֹנְךָ לִשְׁתּוֹת כּוֹס יַיִן. וְהוּא אוֹמֵר לָהּ. הֵין. וְהִיא נוֹתֶנֶת לוֹ וְהוּא שׁוֹתֶה. וְכֵיוָן שֶׁהוּא שׁוֹתֶה הָיָה הַיַּיִן בּוֹעֵר בּוֹ כִכְרִיסָה שֶׁלַּחֲכִינָה. וְהוּא אוֹמֵר לָהּ. הִישָּׁמְעִי לִי. וְהִיא אוֹמֶרֶת לוֹ. רְצוֹנְךָ שֶׁאֶשְׁמַע לָךְ. וְהוּא אוֹמֵר. הֵין. מִיָּד הָיְתָה מוֹצִיאָה לוֹ טְפוֹס שֶׁלִּפְעוֹר מִתּוֹךְ חֵיקָהּ שֶׁלָּהּ וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. הִשְׁתַּחֲוֵה לָזֶה וַאֲנִי נִשְׁמַעַת לָךְ. וְהוּא אוֹמֵר לָהּ. וְכִי לַעֲבוֹדָה זָרָה אֲנִי מִשְׁתַּחֲוֶה. וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. אֵין אַתְּ מִשְׁתַּחֲוֶה אֶלָּא בִּמְגַלָּה עַצְמָךְ לוֹ. זוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים. הַפּוֹעֵר עַצְמוֹ לַבַּעַל פְּעוֹר זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ. וְהַזּוֹרֵק אֶבֶן לְמֶרְקוּלִיס זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ. וְהָיָה שָׁם צַרְצוּר מָלֵא יַיִן מִן הַיַּיִן הָעֲמוֹנִי שֶׁהוּא קָשֶׁה שֶׁהוּא מְפַתֶּה אֶת הַגּוּף לִזְנוּת וְהָיָה רֵיחוֹ מְפַעְפֵּעַ. וְאַדַּיִין לֹא נָאֶסָר יַיִן נָסְךְ עַל יִשְׂרָאֵל. וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. רְצוֹנְךָ לִשְׁתּוֹת כּוֹס יַיִן. וְהוּא אוֹמֵר הֵין. וְהִיא נוֹתֶנֶת לוֹ וְהוּא שׁוֹתֶה. כֵּיוָן שֶׁהוּא שׁוֹתֶה הָיָה הַיַּיִן בּוֹעֵר בּוֹ כִכְרִיסָה שֶׁלַּעֲכְנָא. וְהוּא אוֹמֵר לָהּ. הִישָּׁמְעִי לִי. וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. הִינָּזֵר מִתּוֹרַת מֹשֶׁה וַאֲנִי נִשְׁמַעַת לָךְ. הָדָא הִיא דִכְתִיב הֻמָּה בָּאוּ בַעַל פְּעוֹר וַיִּנָּזְרוּ לַבֹּשֶׁת וַיִּהְיוּ שִׁקּוּצִים כְּאָהֳבָם. עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ שִׁיקּוּצִים לָאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

אָמַר רִבִּי לָעְזָר. מָה הַמַּסְמֵר הַזֶּה אִי אֶיפְשָׁר לוֹ לִפְרוֹשׁ מִן הַדֶּלֶת בְּלֹא עֵץ כָּךְ אִי אֶיפְשָׁר לְפָרוֹשׁ מִן הַפְּעוֹר בְּלֹא נְפָשׁוֹת. מַעֲשֶׂה בְּסוֹבְתָּה מֵאוּלָם שֶׁהִשְׁכִּיר חֲמוֹרוֹ לְגוֹיָה אַחַת לְהִשְׁתַּחֲווֹת לִפְעוֹר. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְבֵיתוֹ שֶׁלִּפְעוֹר אָמְרָה לוֹ. הַמְתֵּן לִי כָאן עַד שֶׁאֵיכָּנֵס וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לִפְעוֹר. כֵּיוָן שֶׁיָּצְאַת אָמַר לָהּ. הַמְתִּינִי לִי כָּאן עַד שֶׁאֵיכָּנֵס וְאֶעֱשֶׂה כְמוֹת שֶׁעָשִׂית. מֶה עָשָׂה. נִכְנַס וְעָשָׂה אֶת צָרְכָיו וְקִינַּח עַצְמוֹ בְּחוֹטְמוֹ שֶׁלִּפְעוֹר. וְהָיוּ הַכֹּל מְקַלְסִין לְפָנָיו וְאוֹמְרִין. לֹא עָשָׂה אָדָם כְּשֵׁם שֶׁעָשָׂה זֶה. מַעֲשֶׂה בְּמְנַחֵם אִישׁ גּוּפְתָּה אָרִיחַ שֶׁהָיָה מְגַלְגֵּל בָּחֳבִיוֹת וּבָא אֵלָיו שָׂרוֹ שֶׁלִּפְעוֹר בָּלַיְלָה. מָה עָשָׂה. נָטַל אֶת הַשֶּׁפּוֹד וְעָמַד עָלָיו וּבָרַח מִמֶּנּוּ. בָּא אֵלָיו בַּלַּיְלָה הַשֵּׁנִי אָמַר לוֹ. מְנַחֵם. מַה אַתָּה מְקַלְלֵנִי. נִתְיָירֵא מִמֶּנּוּ וְאָמַר לוֹ. עוֹד אֵינִי מְקַלְלֶךָ. מַעֲשֶׂה בְּשִׁלְטוֹן אֶחָד שֶׁבָּא מִמְּדִינַת הַיָּם לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְעוֹר. אָמַר לָהֶן. חֻבְּיאוּ לִי פָּר אֶחָד אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ אֶחָד לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְעוֹר. אָמְרוּ לוֹ. אֵין אַתָּה זָקוּק לְכָל אֵילּוּ. אֵין אַתְּ אֶלָּא כְמַגָּלָּה עַצְמָךְ לוֹ. מָה עָשָׂה. גִּירָה בָהֶם סניגורים וְהָיוּ מַכִּין אוֹתָן וּמְפַצְּעִין אֶת מוֹחֵיהֶם בְּגִיזִירִין וְאוֹמְרִים לָהֶן. אִי לָכֶם וּלְטָעוּתְכֶם.

כְּתִיב וַיִּחַר אַף יְיָ בְּיִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַיְיָ נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ. אָמַר לוֹ. הוֹשֵׁב אֶת רָאשֵׁיהֶם דַּיָּינִים עֲלֵיהֶם וְיִהְיוּ הוֹרְגִים בַּחַטָּאִים נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר. כַּמָּה הֵם שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁבַע רִיבּוֹא וּשְׁמוֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת. שָׂרֵי אֲלָפִים שֵׁשׁ מֵאוֹת. שָׂרֵי חֲמִשִּׁים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף. שָׂרֵי עֲשָׂרוֹת שִׁשִּׁים אֶלֶף. נִמְצְאוּ שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבַע רִיבּוֹא וּשְׁמוֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת. אָמַר לוֹן. כָּל חַד מִינְכוֹן יִקְטוֹל תְּרֵיי. נִמְצְאוּ הֲרוּגִין חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה רִיבּוֹא וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וּמָאתַיִם. וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיַּקְרֵב אֶל אֶחָיו אֶת הַמִּדְיָנִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה. מָהוּ לְעֵינֵי מֹשֶׁה. כְּאִינַּשׁ דָמַר. הָא גַו עֵינָךְ מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ. אֵין צְפוּרָה מִדְיָנִית וְאֵין טְלָפֶיהָ סְדוּקוֹת. זוֹ טְהוֹרָה וְזוֹ טְמֵיאָה. וְהָיָה שָׁם פִּינְחָס. אָמַר. אֵין כָּאן אָדָם שֶׁיְּהַרְגְּנוּ וְיִהְרֹג עַל יָדָיו. אֵיכָן הֵם הָאֲרָיוֹת. גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה. דָּן גּוּר אַרְיֵה. בִּנְיָמִן זְאֵב יִטְרָף. כֵּיוָן שֶׁרָאָה פִּינְחָס שֶׁאֵין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה כְלוּם. מִיָּד עָמַד פִּינְחָס מִתּוֹךְ סַנְהֶדְרִין שֶׁלּוֹ וְלָקַח אֶת הָרוֹמַח בְּיָדוֹ וְנָתַן אֶת הַבַּרְזֶל תַּחַת פַּפְּיקְיָא שֶׁלּוֹ. הִתְחִיל מִסְתַּמֵּךְ עַל עֵץ שֶׁלָּהּ עַד שֶׁהִגִּיעַ לְפִתְחוֹ אָמְרוּ לוֹ. מֵאַיִן וּלְאַיִן פִּינְחָס. אָמַר לָהֶן. אֵין אַתֶּם מוֹדִין לִי שֶׁשִּׁבְטוֹ שֶׁלְּלֵוִי אֲצֶל שִׁבְטוֹ שֶׁלִּשְׁמְעוֹן בְּכָל מָקוֹם. אָמְרוּ. הַנִּיחוּ לוֹ שֶׁמָּא הִתִּירוּ פְרוּשִׁים אֶת הַדָּבָר. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁשָּׁה נִיסִּים. הַנֵּס הָרִאשׁוֹן. דַּרְכָּן לִפְרוֹשׁ זֶה מִזֶּה וְהִדְבִּיקָן הַמַּלְאָךְ זֶה לָזֶה. הַנֵּס הַשֵּׁנִי. כִּיוְּיוֹן אֶת הָרוֹמַח כְּנֶגֶד הַקֵּיבָה שֶׁלָּהּ כְּדֵי שֶׁתְּהֵא זִכְרוּתוֹ נִרְאֵית מִתּוֹךְ קֵיבָה שֶׁלָּהּ מִפְּנֵי הַנּוֹקְרָנִין שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִים. אַף הוּא בֵּין כְּתֵיפָיו נִכְנַס עִמָּהֶן וְעָשָׂה אֶת צָרְכָיו. הַנֵּס הַשְּׁלִישִׁי. סָתַם הַמַּלְאָךְ אֶת פִּיהֶן וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לְצַוּוֹחַ. הַנֵּס הָרְבִיעִי. לֹא נִשְׁמְטוּ מִן הַזַּיִן אֶלָּא עָמְדוּ בְּמְקוֹמָן. הַנֵּס הַחֲמִישִׁי. הִגְבִּיהַּ לוֹ הַמַּלְאָךְ אֶת הַשִּׁקּוּף כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶן בֵּין כְּתֵיפָיו. הַנֵּס הַשִּׁשִּׁי. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא אֶת הַנֶּגֶף שֶׁהוּא מְחַבֵּל בָּעָם מָה עָשָׂה. הִשְׁלִיכָן לָאָרֶץ וְעָמַד וְנִתְפַּלֵּל. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה.

כְּשֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל לִנְקוֹם נִקְמַת מִדְיָן מָצְאוּ שָׁם בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר. וְכִי מַה בָּא לְעַשּׂוֹת. בָּא לִיטוֹל שָׂכָר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף שֵׁמֹת מִיִּשְׂרָאֵל עַל יָדוֹ בַּשִּׁישִׁים. אָמַר לֵיהּ פִּינְחָס. לָא דְבָרְיָיךְ עֲבַדְתְּ וְלָא דְבָלָק עֲבַדְתְּ. לָא דָבָרְיָיךְ עֲבַדְתְּ. דָּמַר לָךְ. לָא תֵּיזִיל עִם שְׁלוּחֵי בָלָק וַאֲזַלְתְּ. וְלָא דְבָלָק עֲבַדְתְּ. דַּאֲמַר לָךְ. אַיְזִיל לַייֵט יִשְׂרָאֵל וּבְרַכְתְּנוּן. אַף אֲנִי אֵינִי מְקַפְּחָךְ שְׂכָרָךְ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הָרְגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל חַלְלֵיהֶם. מָהוּ עַל חַלְלֵיהֶם. שֶׁהָיָה שָׁקוּל כְּנֶגֶד כָּל חַלְלֵיהֶם. דָּבָר אַחֵר. עַל חַלְלֵיהֶם. מַה חַלְלֵיהֶם אֵין בָּהֶן מַמָּשׁ אַף הוּא אֵין בּוֹ מַמָּשׁ. דָּבָר אַחֵר. עַל חַלְלֵיהֶם. שֶׁהָיָה צָף כְּנֶגֶד כָּל חַלְלֵיהֶם. וְהָיָה פִּינְחָס מַרְאֶה לוֹ אֶת הַצִּיץ וְהוּא שׁוֹקֵעַ וְיוֹרֵד. דָּבָר אַחֵר. עַל חַלְלֵיהֶם. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁנָּתְנוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל שְׂכָרוֹ מְשֻׁלָּם וְלֹא קִיפְּחוּהוּ.

דּוֹאֵג אָדָם גָּדוֹל בַּתּוֹרָה הָיָה. בָּאוּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁאֲלוּ אֶת דָּוִד. לֶחֶם הַפָּנִים מָהוּ שֶׁיִּדְחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. אָמַר לָהֶם. סִידּוּרוֹ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת לֹא לִישָּׁתוֹ וְלֹא עֲרִיכָתוֹ

דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת. וְהָיָה שָׁם דּוֹאֵג וְאָמַר. מִי הוּא זֶה שֶׁבָּא לְהוֹרוֹת לְפָנַיי. אָמְרוּ לוֹ דָּוִד בֶּן יִשַׁי הוּא. מִיָּד הָלַךְ וְנָתַן עֵצָה לְשָׁאוּל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְהָמִית אֶת נוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָרָצִים הַנִּצָּבִים עָלָיו סֹובּוּ וְהָמִיתוּ אֶת כֹּהֲנֵי יְיָ כִּי גַם יָדָם עִם דָּוִד וגו׳ וְלֹא גָלוּ אֶת אָזְנָיו. מִי הָיוּ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. אַבְנֵר וַעֲמָשָׂא הָיוּ. אָמְרוּ לֵיהּ. כְּלוּם אִית לָךְ עֲלַיְנָן אֶלָּא הֲדֵין זוֹנָרָה וְהָדֵין כלינירין. הָא טָרִיפִין לָךְ. וְלֹא אָבוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לִשְׁלוֹחַ אֶת יָדָם בִּכֹהֲנֵי יְיָ. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְדוֹאֵיג. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בַּר פָּזִי. לְדוֹאֵיג כְּתִיב. אָמְרוּ לוֹ. נִתְפַּשְׁתָּה כְּדָג. אַתָּה עָבַרְתָּה רַבְּתָה. סוֹב אַתָּה וּפְגַע בַּכֹּהֲנֵי יְיָ. וַיִּסֹּב דּוֹאֵג הָאֲדוֹמִי וַיִּפְגַּע בַּכֹּהֲנִים וגו׳. לֹא כֵן תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיה. אֵין מְמַנִּין שְׁנֵי כֹהֲנִים גְּדוֹלִים כְּאַחַת. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ כוּלָּם רְאוּיִין לִהְיוֹת כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים. כֵּיצַד נִתְרַחֵק. רִבִּי חֲנִינָה וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. חַד אָמַר. אִשׁ יָצְאָה מִבֵּית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים וְלִיהֲטָה סְבִיבוֹתָיו. וְחָרְנָה אָמַר. תַּלְמִידִים וַותִּיקִים נִזְדַּוְּגוּ לוֹ וְהָיוּ לְמֵידִים וְהוּא שָׂכַח. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר חַיִל בָּלַע וַיְקִיאֶנּוּ מִבִּטְנוֹ יוֹרִישֶׁנּוּ אֵל.

אֲחִיתוֹפֶל אָדָם גִּיבּוֹר בַּתּוֹרָה הָיָה. כְּתוּב וַיֹּוסֶף עוֹד דָּוִד אֶת כָּל בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אָלֶף. רִבִּי בְּרֶכְיָה בְשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא. תִּשְׁעִים אֶלֶף זְקֵינִים מִינָּה דָּוִד בְּיוֹם אֶחָד וְלֹא מִינָּה אֲחִיתוֹפֶל עִמָּהֶן. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיֹּוסֶף עוֹד דָּוִד אֶת כָּל בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אָלֶף. וַיֹּסֶף תַּלְתִּין. עוֹד תַּלְתִּין. וּפְשׁוּטֵיהּ דְקְרָיֵיה תַּלְתִּין. הֲרֵי תִּשְׁעִין. אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁבָּא דָּוִד לְשֵׁאת אֶת אֲרוֹן בְּרִית יי לֹא נְשָׂאוֹ כַּתּוֹרָה. וַיַּרְכִּיבוּ אֶת אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים עַל עֲגָלָה חֲדָשָׁה וגו׳. וַהֲוָה אֲרוֹנָא טָעִין כָּהֲנָיָא לְרוּמָא וּטְרִיךְ לוֹן לְאַרְעָא. טָעִין כָּהֲנָיָא לְרוּמָא וּטְרִיךְ לוֹן לְאַרְעָא. שְׁלַח דָּוִד וְאַיְיתֵי לַאֲחִיתוֹפֶל. אָמַר לֵיהּ. לֵית אַתְּ אָמַר לִי מַה לְדֵין אֲרוֹנָא טָעִין כָּהֲנָיָא לְרוּמָא וּטְרִיךְ לוֹן לְאַרְעָא. טָעִין כָּהֲנָיָא לְרוּמָא וּטְרִיךְ לוֹן לְאַרְעָא. אָמַר לֵיהּ. שְׁלַח שְׁאוֹל לְאֵילֵין חֲכִימַיָּא דְמִנְיָתָא. אָמַר דָּוִד. מָאן דְּיָדַע לְמֵיקְמָתָהּ וְלָא מְקִימָהּ יְהֵא סוֹפֵיהּ מִתְחַנְקָא. אָמַר דָּבָר קוֹמוֹי וְהוּא קָאִים. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי כִּי צָעֲדוּ נוֹשְׂאֵי אֲרוֹן יְיָ שִׁשָּׁה צְעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא. רִבִּי חֲנִינָה וְרִבִּי מָנָא. חַד אָמַר. עַל כָּל צְעִידָה וּצְעִידָה שׁוֹר וּמְרִיא וּבְסוֹף שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵלִים. וְחָרְנָה אָמַר. עַל כָּל צְעִידָה וּצְעִידָה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵלִים וּבְסוֹף שׁוֹר וּמְרִיא. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַאֲחִיתוֹפֶל. מִילָּה דְּמֵינְקֵיָא אָמְרִין בִּכְנִישְׁתָּא בְּכָל יוֹם לָא אֲמַרְתְּ לֵיהּ. וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ. וְדָא אֲמַרְתְּ לֵיהּ. וְכֵן אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁבָּא דָּוִד לַחְפּוֹר תֵּילְיוֹסִים שֶׁלְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ חָפַר חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מְאוֹן דְּאַמִּין וְלֹא אַשְׁכַּח תְּהוֹמָא וּבְסוֹפָא אַשְׁכַּח חַד עָצִין וּבְעָא מֵירְמִיתֵיהּ. אָמַר לֵיהּ. לֵית אַתְּ יְכִיל. אָמַר לֵיהּ. לָמָּה. אָמַר לֵיהּ. דֶּנָא הָכָא כְּבִישׁ עַל תְּהוֹמָא. אָמַר לֵיהּ. וּמִן אֵימַת אַתְּ הָכָא. אָמַר לֵיהּ. מִן שַׁעְתָּא דְּשַׁמַּע רַחֲמָנָא קָלֵיהּ בְּסִינַי אֲנֹכִי יי אֱלֹהֶיךָ רְעָדַת אַרְעָא וּשְׁקוֹעַת וַאֲנָא יְהֵיב הָכָא כְּבִישׁ עַל תְּהוֹמָא. אַף עַל גַּב כֵּן לָא שְׁמַע לֵיהּ. כֵּינָן דְּרִימֵיהּ סְלִיק תְּהוֹמָא וּבְעָא מַטְפֵּא עַלְמָא. וַהֲוָה אֲחִיתוֹפֶל קָאִים תַּמָּן. אָמַר. כְּדוֹן דָּוִד מִתְחַנֵּק וַאֲנָא מִלִּיךְ. אָמַר דָּוִד. מָאן דַּחֲכַם דְּיָדַע מְקִימְתֵּיהּ וְלָא מֵקִים לֵיהּ יֵיא סוֹפֵיהּ מִתְחַנְקָא. אָמַר מַה דַּאֲמַר וְאוּקְמֵיהּ. הִתְחִיל דָּוִד אוֹמֵר שִׁירָה. שִׁיר הַמַּעֲלוֹת. שִׁיר לְמַאֲה עוֹלוֹת. עַל כָּל מֵאָה אַמָּה הָיָה אוֹמֵר שִׁירָה. אַף עַל גַּב כֵּן הֲוָה סוֹפֵיהּ מִתְחַנְקָא. אָמַר מַה רִבִּי יוֹסֵי. הָדָא הִיא דְמַתְלָא אָמְרָה. צָרִיךְ בַּר נַשׁ חֲשִׁישׁ עַל לָוְוטֵייהּ דְּרַבָּה אֲפִילּוּ עַל מַגָּן. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק. מְגִילָּה שֶׁמָּסַר שְׁמוּאֵל לְדָוִד אֲמָרָהּ אֲחִיתוֹפֶל בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. וּמַה הֲוָה אֲחִיתוֹפֶל עֲבִיד. כַּד הֲוָה בַּר נַשׁ אָזַל מִמְלַךְ בֵּיהּ בְּמִילָּה הֲוָה אָמַר לֵיהּ. אִיזִיל עֲבִיד כֵּן וְהָכֵן. וְאִין לֵית אַתְּ מְהֵימָן לִי אָזַל וּשְׁאֵיל בְּאוּרִים וְתוּמִּים. וַהֲוָה אָזַל שְׁאַל וּמַשְׁכַּח לֵיהּ כֵּן. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַעֲצַת אֲחִיתוֹפֶל אֲשֶׁר יָעַץ בַּיָּמִים הָהֵם כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל אִישׁ קֶרֶי וְלֹא כְתִיב. לֹא יָכְלוּ הַכְּתוּבִים לְקָרוֹתוֹ אִישׁ.

כֵּיצַד נִתְרַחֵק. וַאֲחִיתוֹפֶל רָאָה כִּי לֹא נֶעֱשְׂתָה עֲצָתוֹ וַיַּחֲבוֹשׁ אֶת חֲמוֹרוֹ וגו׳. שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צִוָּה אֲחִיתוֹפֶל אֶת בָּנָיו. אָמַר לָהֶם. אַל תִּמְרְדוּ בְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד. דְּאַשְׁכַּחְנָן דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְסִיב לוֹן אַפִּין אֲפִילּוּ בְּפָרְהֶסְיָא. וְאַל תִּשְׁאוּ וְתִתְּנוּ עִם מִי שֶׁהַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לוֹ. וְאִם הָיְתָה הָעֲצֵרֶת בְּרוּרָה זִרְעוּ חִטִּים יָפוֹת. וְלָא יָדְעִין אִם בְּרוּרָה בְּטַל וְאִם בְּרוּרָה בְשָׂרָב.

גִּיחֲזִי אָדָם גִּיבּוֹר בַּתּוֹרָה הָיָה. אֶלָּא שֶׁהָיוּ בוֹ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים. עַיִן צָרָה וּפָרוּץ בָּעֶרְוָה וְלֹא הָיָה מוֹדֶה בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. עַיִן צָרָה. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה אֱלִישָׁע יוֹתֵב בְּתִינּוּיֵיהּ הֲוָה גֵיחֲזִי יָתִיב לֵיהּ עַל תִּרְעָא דְּתַלְמִידַיָּיא חַמְיֵין לֵיהּ וְאָמְרִין. גֵּיחֲזִי לָא עָאַל וַאֲנָן עָלִין. וַהֲוָה תַנָּיוּ מִתְאַמַּר וּבַר נַשׁ לָא מִיתְהַנֵּי כְלוּם. כֵּינָן שֶׁנִּתְרַחֵק מַה כְתִיב תַּמָּן. וַיֹּאמְרוּ בְנֵי הַנְּבִיאִים אֶל אֱלִישָׁע הִנֵּה נָא (וגו׳) הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבִים שָׁם לְפָנֶיךָ צַר מִמֶּנּוּ. לָא אַסְחִין אוּכְלוּסַיָּא דְתַלְמִידַיָּא דַּהֲווֹן תַּמָּן.

וּפָרוּץ בָּעֶרְוָה. שֶׁכֵּן הַשּׁוּנַמִּית אוֹמֶרֶת לְאִישָׁהּ הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עוֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד. אָמַר רִבִּי יוֹנָה. הוּא קָדוֹשׁ וְאֵין תַּלְמִידוֹ קָדוֹשׁ. אָמַר רִבִּי אָבוּן. שֶׁלֹּא הִבִּיט בָּהּ מֵימָיו. וְרַבָּנִין דְּקֵיסָרִין אָמְרִין. שֶׁלֹּא רָאַת טִיפַּת קֶרִי עַל בְּגָדָיו מֵימָיו. אַמְתֵּיהּ דְּרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמְרָה. אֲנָא הֲוִינָא מְשַׁמְּשָׁה מָנוֹי דְמָרִי. מִן יוֹמוֹי לָא חֲמִית מִילָּה בִישָׁא בְּמָאנוֹי דְמָרִי. כְּתִיב וַיִּגַּשׁ גֵּיחֲזִי לְהָדְפָהּ. מָהוּ לְהָדְפָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. שֶׁנָּתַן יָדוֹ בְּהוֹד שְׁבְיוֹפְיָהּ. בֵּין דַּדֶּיהָ.

וְלֹא הָיָה מוֹדֶה בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁבָּא אֱלִישָׁע לְהַחֲיוֹת אֶת בְּנָהּ שֶׁלַּשּׁוּנַמִּית אָמַר לוֹ קַח מִשְׁעַנְתִּי בְיָדְךָ וָלֵךְ כִּי תִמְצָא אִישׁ לֹא תְבָרֲכֶנּוּ וְכִי יְבָרֶכְךָ אִישׁ לֹא תַעֲנֶנּוּ. וְהוּא לָא עָבַד כֵּן אֶלָּא כַּד פְּגַע בַּר נַשׁ בֵּיהּ וַאֲמַר לֵיהּ. מֵאַיִן וּלְאַיִן גֵּיחֲזִי. וּ אָמַר לֵיהּ. אֲנָא אָזִיל מְחַיֵּה מֵתִים. וּ אָמַר לֵיהּ. לֵית דְּמְחַיֵּה מֵתִים אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. דִּכְתִיב בֵּיהּ יְיָ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל. אָזַל לֵיהּ וְלָא עָבַד כְּלוּם. חָזַר לְגַבֵּיהּ אֲמַר לֵיהּ. אֲנָא יָדַע אֵילּוּ הֲוָה

דָּמִיךְ לָא הֲוָה מִיתְעַר עַל יָדָךְ.

אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁבָּא נַעֲמָן שַׂר צְבָא מֶלֶךְ אֲרָם אֶצֶל אֱלִישָׁע בָּא אֵלָיו בְּסוּסוֹ וּבְרִכְבּוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בְּסוּסוֹ כְתִיב. בְּעָא מִיתַּן לֵיהּ דְּהַב וּכְסַף אִסְטָלְוָון וּלְבוּשִׁין אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת. וְלֹא קִיבֵּל עָלָיו. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיִּפְצַר בּוֹ לָקַחַת וַיְמָאֵן. אֲתָא גֵּיחֲזִי וַאֲמַר חַי יְיָ כִּי אִם רַצְתִּי אַחֲרָיו וְלָקַחְתִּי מֵאִתּוֹ מְאוּמָה. מוּמָה כְתִיב. אֲזַל וּמָטָא בֵּיהּ וּנְסַב מַה דְנָסַב וְאַטְמְרוֹן בְּעֵילְתֵּיהּ. אֲתָא גַבֵּי אֱלִישָׁע. אֲמַר לֵיהּ. מֵאַיִין וּלְאַיִין גֵּיחֲזִי. מֵיאַנְתָּה מַתַּן שְׁכָרָן שֶׁלַּצַּדִּיקִין. אָמַר לוֹ. לֹא הָלַךְ עַבְדְּךָ אָנָה וָאָנָה. וַיֹּאמֶר לֹא לִיבִּי הָלַךְ כַּאֲשֶׁר הָפַךְ אִישׁ מֵעַל מֶרְכָּבְתּוֹ לְקָרָאתֶךָ הַעֵת לָקַחַת כֶּסֶף וְלָקַחַת אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת. לְפִיכָךְ צָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק בּוֹ. כְּתִיב וְאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצוֹרָעִים פֶּתַח הַשָּׁעַר וגו׳. וּמִי הָיוּ. רִבִּי יְהוּדָה בְשֵׁם רַב. גֵּיחֲזִי וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו הָיוּ.

כְּתִיב וַיָּבֹא אֱלִישָׁע בֵּיתָה וְהִנֵּה הַנַּעַר מֻשְׁכָּב עַל מִטָּתוֹ וגו׳. מָה אֲזַל בָּעֵי מֵיעֲבַד תַּמָּן. אֲזַל בָּעֵי מִקְרָבָא לְגֵיחֲזִי וְאַשְׁכְּחֵיהּ מוּחְלָט. מִיכָּן שֶׁחוֹחִין בִּשְׂמֹאל וּמְקָרְבִין בִּימִין. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בַּחוּץ לֹא יָלִין גֵּר דְּלָתַי לָאוֹרַח אֶפְתָּח. מִיכָּן שֶׁחוֹחִין בִּשְׂמֹאל וּמְקָרְבִין בִּימִין. לֹא כְשֵׁם שֶׁעָשָׂה אֱלִישָׁע שֶׁדָּחָה אֶת גֵּיחֲזִי בִּשְׁתֵּי יָדָיו. שְׁנֵי חֻלָּאִים חָלָה אֱלִישָׁע. אֶחָד כְּדֶרֶךְ הָאָרֶץ. וְאֶחָד שֶׁדָּחָה אֶת גֵּיחֲזִי.

רִבִּי חֲנַנְיָה וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְנוּ וְאָמְרוּ. שִׁלשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. יָצְתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה הַמֵּעִמְּךָ יְשַׁלְּמֶנָּה כִּי מָאַסְתָּ אֶלָּא כִּי אַתָּה תִבְחַר וְלֹא אָנִי וּמַה יָּדַעְתָּ דַּבֵּר. בִּיקְּשׁוּ לְצָרֵף אֶת שְׁלֹמֹה עִמָּהֶן. בָּא דָוִד וְנִשְׁטַתֵּחַ לִפְנֵיהֶן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים. אֵשׁ יָצְאַת מִבֵּית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים וְלִיהֲטָה סְבִיבוֹתֵיהֶם. הָדָר עִילָּה. חֲוָה יְלִיף מִצְּלִי וּמִתְעַנְּיָה. כֵּיוָן שֶׁנִּמְנָה עִמָּהֶן צְלִי וְלָא אִיתְעַנִּי. דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת אָמְרוּ. כּוּלְּהֶם יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. מַה טַּעַם. לִי גִלְעָד וְלִי מְנַשֶּׁה אֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחוֹקְקִי. מוֹאָב סִיר רַחְצִי עַל אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי. לִי גִלְעָד וְלִי מְנַשֶּׁה כִּשְׁמוּעוֹ. אֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי זֶה יָרָבְעָם בֶּן נְבָט אֶפְרָתִי. יְהוּדָה מְחוֹקְקִי זֶה אֲחִיתוֹפֶל. מוֹאָב סִיר רַחְצִי זֶה גֵּיחֲזִי. עַל אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי זֶה דוֹאֵג הָאֲדוֹמִי. אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. מַה נַּעֲבִיד וְדָוִד מַלְכָּא דְיִשְׂרָאֵל מֵיקַל לוֹן. אֲנָשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם. אֲמַר לוֹן. עָלַי לַעֲשׂוֹתָן רֵעִים אֵילוּ לָאֵילוּ. עֲלֵי פְלֶשֶׁת אֶתְרוֹעָע עָלַי פְּלֶשֶׁת הִתְרוֹעָעִי. עָלַי לְפַלֵּשׁ לָהֶם מַעֲשִׂים טוֹבִים וְלַעֲשׂוֹתָן רֵיעִים אֵילוּ לָאֵילוּ.

ג משנה: דּוֹר הַמַּבּוּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵין עוֹמְדִין בַּדִּין שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעוֹלָם. אַנְשֵׁי סְדוֹם אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא אֲבָל עוֹמְדִין בַּדִּין. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר אֵילוּ וָאֵילוּ אֵינָן עוֹמְדִין בַּדִּין שֶׁנֶּאֱמַר עַל כֵּן לֹא יָקוּמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים. עַל כֵּן לֹא יָקוּמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט זֶה דּוֹר הַמַּבּוּל. וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים אֵלּוּ אַנְשֵׁי סְדוֹם. אָמְרוּ לוֹ בַּעֲדַת צַדִּיקִים אֵינָן עוֹמְדִין אֲבָל עוֹמְדִין הֵן בַּעֲדַת רְשָׁעִים.

הלכה: דּוֹר הַמַּבּוּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַה טַּעַם. וַיִּמַח אֶת כָּל הַיְקוּם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ לָעָתִיד לָבוֹא.

תַּנֵּי. רִבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר. מְמַשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעוֹלָם. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. לֹא יָדוֹן לוֹ רוּחִי. שֶׁאֵינִי נוֹתֵן רוּחִי בָהֶם בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי נוֹתֵן רוּחִי בִּבְנֵי אָדָם. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. לֹא יָדוֹן לוֹ רוּחִי. שֶׁאֵינִי נוֹתֵן רוּחִי בָהֶם בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי נוֹתֵן מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁלַּצַּדִּיקִים. אֲחֵרִים אוֹמְרִים. לֹא יָדוֹן לוֹ רוּחִי. שֶׁאֵינִי מַחֲזִירָהּ לִנְדָנָהּ. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. עִיקַּר זְרִיבָתָן לַחוֹלְטָנִית. מַה טַּעַם. בְּעֵת יְזוֹרְבוּ נִצְמָתוּ בְּחוּמּוֹ נִדְעֲכוּ מִמְּקוֹמָם. מָהוּ בְּחוּמּוֹ. בְּרִיתוּחָן. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כָּל טִיפָּה וְטִיפָּה שֶׁהָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִיד עֲלֵיהֶן הָיָה מַרְתִּיחָהּ בְּתוֹךְ גֵּיהִנֹּם וּמוֹרִידָהּ עֲלֵיהֶן. הָדָא הִיא דִכְתִיב בְּחוּמּוֹ נִדְעֲכוּ מִמְּקוֹמָם. יְהוּדָה בֵּירִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי אָמְרִין. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָן אֶת הָרְשָׁעִים בְּגֵיהִנֹּם שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ. כֵּיתְחִילָּה הוּא מַכְנִיס בָּהֶן חָכָךְ וְאַחַר כָּךְ הוּא מַכְנִיסָן לָאוֹר וְהֵן אוֹמְרִים. הוֹי הוֹי. וְאַחַר כָּךְ הוּא מַכְנִיסָן לְשֶׁלֶג וְהֵן אוֹמְרִים. וַוי וַוי. מַה טַּעַם. וַיְעַלֵּינִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן. מָהוּ מִטִּיט הַיָּוֵן. מְקוֹם שֶׁהֵן אוֹמְרִין בּוֹ הוֹי. וִיקַבְּלוּ דִינָם וְיֹהֵא לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. עַל שֵׁם וְלֵץ לֹא שָׁמַע גְּעָרָה.

אַנְשֵׁי סְדוֹם אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַאי טַעֲמָא. וְאַנְשֵׁי סְדוֹם רָעִים וְחַטָּאִים לַיי מְאֹד. רָעִים וְחַטָּאִים בָּעוֹלָם הַזֶּה. לַיי מְאֹד לָעָתִיד לָבוֹא. דָּבָר אַחֵר. רָעִים אֵילוּ לָאֵילוּ. וְחַטָּאִים בְּגִילּוּי עֲרָיוֹת. לַיי בַּעֲבוּדָה זָרָה. מְאֹד בִּשְׁפִיכוּת דָּמִים.

ד משנה: דּוֹר הַמִּדְבָּר אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵין עוֹמְדִין בַּדִּין שֶׁנֶּאֱמַר בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר אִסְפוּ לִי חֲסִידַי כּוֹרְתֵי בְרִיתִי עָלֵי זָבַח. עַד קוֹרַח אֵינָהּ עֲתִידָה לַעֲלוֹת שֶׁנֶּאֱמַר וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר יֶיְ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

הלכה: דּוֹר הַמִּדְבָּר אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. שֶׁנֶּאֱמַר בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ. יִתַּמּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְשָׁם יָמוּתוּ לָעָתִיד לָבוֹא. וְכֵן הוּא אוֹמֵר. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם יְבִיאוּן אֶל מְנוּחָתִי. דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר אִסְפוּ לִי חֲסִידַי כּוֹרְתֵי בְרִיתִי עָלֵי זָבַח. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. נִשְׁבַּעְתִּי וַאֲקַיֵּימָה. פְּעָמִים שֶׁאֵינוֹ מְקַיֵּים. חֲנַנְיָה בֶּן אָחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. כָּתוּב אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי. בְּאַפִּי נִשְׁבַּעְתִּי חוֹזֵר אֲנִי בִי. תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר. עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר אִסְפוּ לִי חֲסִידַי וגו׳. חֲסִידַי שֶׁעָשׂוּ עִמִּי חֶסֶד. כּוֹרְתֵי בְרִיתִי שֶׁנִּכְרְתוּ עַל יָדַי. עָלֵי זָבַח שֶׁעִילּוּ אוֹתִי

וְנִזְבְּחוּ עַל שְׁמִי. תַּנְיָא. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר. עַל הַדּוֹרוֹת הַלָּלוּ הוּא אוֹמֵר וּפְדוּיֵי יְיָ יְשׁוּבוּן. רִבִּי אוֹמֵר. אֵילּוּ וָאֵילּוּ יֵשׁ לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. וּמַה טַּעַם. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאוֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר. אֵילּוּ עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים. וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם זֶה דּוֹר הַמִּדְבָּר. אֵילּוּ וָאֵילּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַר הַקּוֹדֶשׁ וּבִירוּשָׁלָיִם.

עַדַת קֹרַח אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַה טַּעַם. וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל לְעָתִיד לָבוֹא. תַּנְיָא. רִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר. מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר תְּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד בַּקֵּשׁ עַבְדֶּךָ. מָה אֲבֵידָה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן סוֹפָהּ לְהִתְבַּקֵּשׁ אַף אֲבֵידָה הָאֲמוּרָה כָּאן עֲתִידָה לְהִתְבַּקֵּשׁ.

מִי נִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶן. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. מֹשֶׁה נִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶן. יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. חַנָּה נִתְפַּלְּלָה עֲלֵיהֶן. הֵיא דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. דְּאָמַר רִבִּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. כָּךְ הָיְתָה עֲדָתוֹ שֶׁלְּקֹרַח שׁוֹקַעַת וְיוֹרֶדֶת עַד שֶׁעָמְדָה חַנָּה וְנִתְפַּלְּלָה עֲלֵיהֶן וְאָמְרָה יְיָ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

ה משנה: עֲשָׂרֶת הַשְּׁבָטִים אֵינָן עֲתִידִין לַחֲזוֹר שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּשְׁלִיכֵם אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת כַּיּוֹם הַזֶּה. מָה הַיּוֹם הַזֶּה הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ חוֹזֵר אַף הֵן הוֹלְכִין וְאֵינָן חוֹזְרִין דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כַּיּוֹם הַזֶּה מָה הַיּוֹם מַאֲפִיל וּמֵאִיר אַף הֵן כְּשֶׁהֵיָה אֲפֵלָה לָהֶן עֲתִידָה לֵיאוֹר לָהֶן:

הלכה: עֲשָׂרֶת הַשְּׁבָטִים כול׳. עֲשָׂרֶת הַשְּׁבָטִים אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַה טַּעַם. וַיַּשְׁלִיכֵם אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת כַּיּוֹם הַזֶּה. מָה הַיּוֹם הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ חוֹזֵר אַף הֵן הוֹלְכִין וְאֵינָן חוֹזְרִין דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר אְכּוֹס אָמַר מִשּׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן. אִם הָיוּ מַעֲשֵׂיהֶן כַּיּוֹם הַזֶּה אֵינָן חוֹזְרִין וְאִם לָאו חוֹזְרִין הֵן.

רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי אָבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. אִם בָּאִין הֵן גֵּירֵי צֶדֶק לְעָתִיד לָבוֹא אַנְטוֹלִינוּס בָּא בְרֹאשׁ כּוּלָּם. מָה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ יוֹצֵא בְּמִנְעַל פָּחוּת בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ שֶׁכֵּן אֲפִילּוּ יְרֵיאֵי שָׁמַיִם יוֹצְאִין בְּכָךְ. אִית מִילִּין אָמְרִין דְּלָא אִיתְגַּיֵּיר אַנְטוֹלִינוּס. וְאִית מִילִּין אָמְרִין שֶׁנִּתְגַּיֵּיר אַנְטוֹלִינוּס. אַנְטוֹלִינוּס אַתָּא גַבֵּי רִבִּי. אָמַר לֵיהּ. חָמֵי מֵיכְלְתִּי לִי מִן לִיוְיָתָן בְּעָלְמָא דַּאֲתִי. אָמַר לֵיהּ. אֵין. אָמַר לֵיהּ. מִן אִימֵּר פִּיסְחָא לָא אוֹכְלְתָּנִי וּמִן לִיוְיָתָן אַתְּ מֵיכְלְתִּי לְעָלְמָא דַּאֲתִי. אָמַר לֵיהּ. וּמַה נַעֲבִיד לָךְ וּבְאִימֵּר פִּיסְחָא כְתִיב וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ. הָדָא אָמְרָה דְּלָא אִיתְגַּיֵּיר אַנְטוֹלִינוּס. כֵּינִי דִּשְׁמַע כֵּן אֲזַל וְגִייֵר גַּרְמֵיהּ. אַתָּא גַבֵּי רִבִּי. אָמַר לֵיהּ. חָמֵי גִּזֵּירְתִּי. אָמַר לֵיהּ. בְּדִידִי לָא אִיסְתַּכְּלִית מִן יוֹמוֹי וּבְדִידָךְ אֲנָא מִסְתַּכְּלָא. הָדָא אָמְרָה דְּאִיתְגַּיֵּיר אַנְטוֹנִינוּס. וְלָמָּה נִקְרָא רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ. שֶׁלֹּא הִבִּיט בְּמֵילְתּוֹ מִיָּמָיו. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ נָחוּם אִישׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשִׁים. שֶׁלֹּא הִבִּיט בְּצוּרַת מַטְבֵּעַ מִיָּמָיו. אַנְטוֹלִינוּס אַתָּא גַבֵּי רִבִּי. אָמַר לֵיהּ. צְלִי עָלַי. אָמַר לֵיהּ. יְשֵׁזְבִינָךְ מִן הָדָא צִינְתָא. דִּכְתִיב לִפְנֵי קָרֶתוֹ מִי יַעֲמוֹד. אָמַר לֵיהּ. רִבִּי. לֵית הָדָא צְלוּ יַתִּיר. כְּסִיתִיךְ תַּכְסָה וְהָא צִינְתָא אָזְלָה. אָמַר לֵיהּ. יְשֵׁזְבִינָךְ מִן הָדֵין שׁוּרְבָא דִּנְפַק בָּעָלְמָא. אָמַר לֵיהּ. הָא צְלוּ. כְּדוֹן תִּשְׁתַּמַּע צְלוּתֵךְ. דִּכְתִיב וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ.

רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. עֲדָתוֹ שֶׁלְּיוֹחָנָן בֶּן קָרֵחַ אֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. מַה טַּעַם. בַּיי בָּגְדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם חוֹדֶשׁ אֶת חֶלְקֵיהֶם.

רִבִּי לָעְזָר וְרִבִּי יְהוּדָה. חַד אָמַר. לֹא גָלוּ עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ עֲרִילִים. וְחָרָנָה אָמַר. לֹא גָלוּ עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ מַמְזֵירִים. מָאן דְּאָמַר. עֲרִילִים. לַמִּילָה וּלְמִצְוֹת. וּמָאן דְּאָמַר. מַמְזֵירִים. מֵאֲבוֹתֵיהֶם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע כִּיתּוֹת שֶׁלְּמִינִים. מַה טַּעֲמָא. בֶּן אָדָם שׁוּלְחַ אֲנִי אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל גּוֹיִם הַמּוֹרְדִים אֲשֶׁר מָרְדוּ בִי. אֶל גּוֹי הַמּוֹרֵד אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא אֶל גּוֹיִם הַמּוֹרְדִים אֲשֶׁר מָרְדוּ בִי הֵמָּה וַאֲבוֹתֵיהֶם פָּשְׁעוּ בִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה. רִבִּי בֶּרֶכְיָה וְרִבִּי חֶלְבּוֹ בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. לְשָׁלֹשׁ גָּלְיוֹת גָּלוּ יִשְׂרָאֵל. אַחַת לְפָנִים מִנְּהַר סַנְבַּטְיוֹן וְאֶחָד לְדַמֶּנֶּסֶק וְאַחַת שֶׁיֵּרַד עֲלֵיהֶם הֶעָנָן וְכִיסָּה אוֹתָם. כְּשֵׁם שֶׁגָּלוּ לְשָׁלֹשׁ גָּלְיוֹת כָּךְ גָּלוּ שֵׁבֶט רְאוּבֵן וְגָד וַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה לְשָׁלֹשׁ גָּלְיוֹת. מַה טַּעַם. בְּדֶרֶךְ אֲחוֹתֵךְ הָלָכְתְּ וְנָתַתִּי כוֹסָהּ בְּיָדֵךְ. וּכְשֶׁהֵן חוּזְרִין הֵן חוּזְרִין מִשָּׁלֹשׁ גָּלְיוֹת. מַה טַּעַם. לֵאמֹר לָאֲסוּרִים צְאוּ אֵילּוּ שֶׁגָּלוּ לִפְנִים מִנְּהַר סַנְבַּטְיוֹן. לָאֲשֶׁר בַּחוֹשֶׁךְ הִגָּלוּ אֵילּוּ שֶׁיָּרַד עֲלֵיהֶן הֶעָנָן וְכִיסָּה אוֹתָם. עַל דְּרָכִים יִרְעוּ וּבְכָל שְׁפָיִים מַרְעִיתָם אֵילּוּ שֶׁגָּלוּ לְדַמֶּנֶּסֶק שֶׁלְּאַנְטוֹכְיָא.

ו משנה: אַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל מִקִּרְבֶּךָ וַיַּדִּיחוּ אֶת יוֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמוֹר. הָא אֵינָן נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיְּהֵיוּ מַדִּיחִים מֵאוֹתָהּ הָעִיר וּמֵאוֹתוֹ הַשֵּׁבֶט וְעַד שֶׁיְּהֵא רוּבָּהּ וְעַד שֶׁיַּדִּיחוּהָ אֲנָשִׁים. הִדִּיחוּהָ נָשִׁים וּקְטַנִּים וְאוֹ שֶׁהוּדַּח מִעוּטָהּ אוֹ שֶׁהָיוּ מַדִּיחֶיהָ מֻחוּצָה לָהּ הֲרֵי אֵילּוּ כַּיְחִידִים צְרִיכִים שְׁנֵי עֵדִים וְהַתְרָיָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. זֶה חוֹמֶר בַּיְחִידִים מִבַּמְרוּבִּים שֶׁהַיְחִידִים בִּסְקִילָה לְפִיכָךְ מָמוֹנָם פָּלֵט וְהַמְרוּבִּים בְּסַיִף לְפִיכָךְ מָמוֹנָן אָבֵד:

הלכה: אַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת כול׳. עִיר. לֹא כְפָר. עִיר. לֹא כָרָךְ. וְהִיא שֶׁתְּהֵא מֻחֱמֶשֶׁת וְעַד עֲשָׂרָה. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. מִמֵּאָה וְעַד רוּבּוֹ שֶׁלְּשֵׁבֶט. שְׁנַיִם שֶׁהִדִּיחוּ אֶת שְׁנַיִם. אוֹתָם שְׁנַיִם שֶׁהִדִּיחוּ אֶת שְׁנַיִם מָהוּ לִיתֵּן עֲלֵיהֶם תּוֹרַת הַמַּדִּיחִין תּוֹרַת הַנִּדָּחִים. הָיוּ שָׁם גֵּרִים וְתוֹשָׁבִים מָהוּ שֶׁיְּשַׁלְּימוּ לָרוֹב. הָיוּ שָׁם בִּיקָרִים שֶׁלַּחֲיָה וְשֶׁלְּעוֹפוֹת וְשֶׁלְּדָגִים עוֹף שֶׁהוּא טָפֵל לְמַעֲלָה מֵעֲשָׂרָה מָהוּ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חֲמוּרָה שְׁרִיפָה מִסְּקִילָה. וְרַבָּנִין אָמְרִין. חֲמוּרָה סְקִילָה מִשְּׂרִיפָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חָמוּר חֶנֶק מֵהֶרֶג. וְרַבָּנִין אָמְרִין. חָמוּר הֶרֶג מֵחֶנֶק.

ז משנה: הַבָּה תַּכָּה אֶת יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי חָרֶב. הַחֲמֶרֶת וְהַגַּמָּלֶת הָעוֹבֶרֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם חֲרֵי אֵלּוּ מַצִּילִין אוֹתָן. הַחֲרֵם אוֹתָהּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֶב. מִיכָּאן אָמְרוּ נִכְסֵי צַדִּיקִים שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹבְדִין וְשֶׁבְּחוּצָה לָהּ פְּלִיטִין וְשֶׁל רְשָׁעִים בֵּין מִתּוֹכָהּ בֵּין מֵחוּצָה לָהּ אוֹבְדִין:

הלכה: הַבָּה תַּכָּה אֶת יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִיא לְפִי חָרֶב כול׳. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. בְּהֶמְתָּהּ. לֹא בְכוֹרוֹת וְלֹא מַעֲשְׂרוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ. שְׁלָלָהּ. לֹא כֶסֶף הֶקְדֵּשׁ וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי שֶׁבְּתוֹכָהּ. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה בָּעֵי. שִׁיעֲר הַצְּדָקָנִיּוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ מָהוּ. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. בְּהֶמְתָּהּ. לֹא בְכוֹרוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ. שְׁלָלָהּ. לֹא כֶסֶף הֶקְדֵּשׁ וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי שֶׁבְּתוֹכָהּ. קָדְשֵׁי עִיר הַנִּידַחַת. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. מוֹעֲלִין בָּהֶן. מָתִיב רִבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ. עַל דַּעְתָּךְ דַּתְּ מַר. מוֹעֲלִין בָּהֶן. נִיתְנֵי. שֵׁשׁ חַטָּאוֹת מֵיתוֹת. אָמַר לֵיהּ. שֶׁכֵּן אֲפִילּוּ עוֹלָה בְּדָא מַתָּה. רִבִּי הִילָא בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשּׁוּם קָדְשֵׁי מִשּׁוּמָּד. וְיִקָּרְבוּ. עַל שֵׁם זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵיבָה. אָמַר רִבִּי עוּקְבָּה. אוֹף בְּהָדָא אִיתְפַּלְגוֹן. שׁוֹר שֶׁהוּא יוֹצֵא לִיסָּקֵל וְנִמְצְאוּ עֵידָיו זוֹמְמִין. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. כָּל הַקּוֹדֵם בּוֹ זָכָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. יֵאוּשׁ שֶׁלְּטָעוּת הָיָה. וְכֵן הָעֶבֶד שֶׁהוּא יוֹצֵא לִיהָרֵג וְנִמְצְאוּ עֵידָיו זוֹמְמִין. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. זָכָה לְעַצְמוֹ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. יֵאוּשׁ שֶׁלְּטָעוּת הָיָה.

ח משנה: וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקָּבוֹץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ. אִם אֵין לָהּ רְחוֹב עוֹשִׂין לָהּ רְחוֹב. הָיָה רְחוֹבָהּ חוּצָה לָהּ כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְתוֹכָהּ שֶׁנֶּאֱמַר אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ בָאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ וְלֹא שְׁלַל שָׁמַיִם. מִכָּאן אָמְרוּ הַהֶקְדֵּישׁוֹת שֶׁבָּהּ יִיפָּדוּ וּתְרוּמוֹת יִירָקְבוּ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְכִתְבֵי הַקּוֹדֶשׁ יִגָּנְזוּ. כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אִם אַתָּה עוֹשֶׂה דִּין בְּעִיר הַנִּדַּחַת מַעֲלֶה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִלּוּ אַתָּה מַעֲלֶה עוֹלָה כָלִיל לְפָנַי. וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד. לֹא תֵיעָשֶׂה אֲפִלּוּ גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים דִּבְרֵי רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר לֹא תִבָּנֶה עוֹד לְכָמוֹ שֶׁהָיְתָה אֵינָהּ נִבְנֵית אֲבָל נַעֲשֵׂית הִיא גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים. וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב ה׳ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבָּךְ וגו׳. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם חֲרוֹן אַף בָּעוֹלָם אָבְדוּ רְשָׁעִים מִן הָעוֹלָם נִסְתַּלֵּק חֲרוֹן אַף מִן הָעוֹלָם:

הלכה: וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקָּבוֹץ כול׳. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן. קַל וָחוֹמֶר בִּדְבָרִים. מָה אִם נְכָסִים שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לֹא לְטוֹבָה וְלֹא לְרָעָה וְעַל יְדֵי שֶׁגָּרְמוּ לַצַּדִּיקִים לָדוּר עִם הָרְשָׁעִים אָמְרָה הַתּוֹרָה שֶׁיִּשָּׂרְפוּ. הַמִּתְכַּוֵּין לְהַטּוֹת אֶת חֲבֵירוֹ וּמַטֶּהוּ מִדֶּרֶךְ טוֹבָה לְדֶרֶךְ רָעָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. מוֹכִיחַ בַּדָּבָר בְּלוֹט שֶׁלֹּא יָשַׁב בִּסְדוֹם אֶלָּא מִפְּנֵי מָמוֹנוֹ אַף הוּא יָצָא וְיָדָיו עַל רֹאשׁוֹ. הָדָא הִיא דִכְתִיב מַהֵר הִמָּלֵט שָׁמָּה. דַּיֶּיךָ שֶׁאַתְּ מְמַלֵּט אֶת נַפְשֶׁךָ.

כָּתוּב בְּיָמָיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית הָאֱלִי אֶת יְרִיחוֹ. חִיאֵל מִן דִּיהוֹשָׁפָט. יְרִיחוֹ מִן דְּבִנְיָמִין. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁמְּגַלְגְּלִין אֶת הַחוֹבָה עַל יְדֵי חַיָּיב. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ יִסְּדָהּ וּבִשְׁגוּב צְעִירוֹ. [בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ לֹא הָיָה לוֹ מְאַיִן לְלַמֵּד. וּבִשְׁגוּב] הָרַשָּׁע הָיָה לוֹ מְאַיִן לְלַמֵּד. לְפִי שֶׁרָצוּ לְרַבּוֹת אֶת מָמוֹנָן נִשְׁלְטָה בָהֶן מְאֵירָה וְהָיוּ מִתְמוֹטְטִין וְהוֹלְכִין. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר כִּדְבַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן.

כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ. וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ. תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר. וְלֹא אוֹתָהּ בָּנוּ אֶלָּא עִיר אֲחֶרֶת בָּנוּ. מֵאַחַר שֶׁהִיא נִבְנֵית מוּתָּר אַתְּ לִישֵׁב בָּהּ. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמְרִים. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וּבָנָה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ. אֶלָּא שֶׁלֹּא יִבְנֶה עִיר אֲחֶרֶת וְיִקָּרֵא שְׁמָהּ יְרִיחוֹ. יְרִיחוֹ וְיִקָּרֵא שְׁמָהּ עִיר אַחֶרֶת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר. לֹא תוֹסִיפוּן לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עוֹד. לִישִׁיבָה אֵין אַתְּ חוֹזֵר. חוֹזֵר אַתְּ לִסְחוֹרָה וְלִפְרָקְמַטְיָא וְלִכְבוֹשׁ אֶת הָאָרֶץ.

פרק יא

א משנה: וְאֵילּוּ הֵן הַנֶּחֱנָקִין הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹנֵב נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל וְזָקֵן מַמְרֵא עַל פִּי בֵית דִּין וּנְבִיא הַשֶּׁקֶר וְהַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה וְהַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ וְזוֹמְמֵי בַת כֹּהֵן וּבוֹעֲלָהּ. הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בָהֶן חַבּוּרָה. זֶה חוֹמֶר בַּמְקַלֵּל מִבַּמַּכֶּה שֶׁהַמְקַלֵּל לְאַחַר מִיתָה חַיָּיב וְהַמַּכֶּה לְאַחַר מִיתָה פָּטוּר.

הלכה: וְאֵילּוּ הֵן הַנֶּחֱנָקִין כול׳. אַזְהָרָה לַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ מְנַיִין. אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יוֹסִיף. מָה אִם מִי שֶׁהוּא מְצוּוֶּה לְהַכּוֹת הֲרֵי הוּא מְצוּוֶּה שֶׁלֹּא לְהַכּוֹת. מִי שֶׁאֵינוֹ מְצֻוֶּה לְהַכּוֹת אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא מְצוּוֶּה שֶׁלֹּא לְהַכּוֹת.

אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בָהֶן חַבּוּרָה. כְּאֵי זוֹ חַבּוּרָה. כְּחַבּוּרַת שַׁבָּת כְּחַבּוּרַת נְזָקִין. אִין תֵּימַר כְּחַבּוּרַת שַׁבָּת. אֲפִילּוּ לֹא חִיסֵּר. וְאִין תֵּימַר כְּחַבּוּרַת נְזָקִין. עַד שֶׁעָה שֶׁיְּחַסֵּר.

ב משנה: וְגוֹנֵב נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּכַנְּסֶנּוּ לִרְשׁוּתוֹ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁיְּכַנְּסֶנּוּ לִרְשׁוּתוֹ וְיִשְׁתַּמֶּשׁ בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִתְעַמֵּר בּוֹ וּמְכָרוֹ. הַגּוֹנֵב אֶת בְּנוֹ רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה מְחַיֵּיב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. גָּנַב מִי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן חוֹרִין רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה מְחַיֵּיב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין:

הלכה: הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ כול׳. אַזְהָרָה לַגְּנֵיבָה הָרִאשׁוֹנָה מְנַיִין. לֹא תִגְנֹבוּ. אַזְהָרָה לַגְּנֵיבָה הַשְּׁנִיָּיה מְנַיִין. וְלֹא תִגְנְבוּ. לֹא תִגְנוֹב עַל מְנָת לְמַקֵּט. לֹא

תִּגְנוֹבוּ עַל מְנָת לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל עַל מְנָת לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. בֶּן בַּגְבָּג אוֹמֵר. לֹא תִּגְנֹב אֶת שֶׁלָּךְ מֵאַחַר הַגַּנָּב. שֶׁלֹּא תֵּרָאֶה גּוֹנֵב.

רַבִּי בָּא רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה. אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּגְנוֹב מָעוֹת. רַבִּי זְעִירָא רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה. אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּזַלְזֵל מָעוֹת. מָהוּ עַד שֶׁיְּזַלְזֵל מָעוֹת. מָה נָן קַיָּימִין. אִם בַּאוּ דְאָמַר. הֵא לָךְ חֲמִשָּׁה וְהַב לִי תְלָתָא. שׁוֹטֶה הוּא. הֵא לָךְ תְּלָתָא וְהַב לִי חֲמִשָּׁה. בַּר נַשׁ הוּא. אֶלָּא כִּי נָן קַיָּימִין בַּאוּ דְמַר. הֵא לָךְ חֲמִשָּׁה וְהַב לִי חֲמִשָּׁה.

הֵיידֵינוֹ גַּנָּב הֵיידֵינוֹ גַּזְלָן. אָמַר רַבִּי הִילָא. גְּנַב בִּפְנֵי עֵדִים גַּנָּב. בִּפְנֵי הַבְּעָלִים גּוֹזְלָן הוּא. אָמַר רַבִּי זְעִירָה. מֵעַתָּה אֲפִילּוּ נִתְכַּוֵּון לְגוֹזְלָהּ וְלִבְעִילָה אָזְלָה אֵין גּוֹזְלָן. וְהֵיי דֵינוֹ גּוֹזְלָן עַל דְּרַבִּי זְעִירָא. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוֹסַרְטָא בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ. עַד שֶׁיִּגְזוֹל בִּפְנֵי עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם. בִּנְיָין אָב שֶׁבְּכוּלָּן וַיִּגְזוֹל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי וגו׳.

מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. מֵאֲחֵיו. לֹא מִבָּנָיו. מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה. מֵאֲחֵיו. אֲפִילּוּ מִקְצַת אֲחֵיו. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. מֵאֲחֵיו. עַד שֶׁיְּהֵא כּוּלּוֹ אֲחֵיו.

ג משנה: זָקֵן מַמְרֶא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין. שְׁלֹשָׁה בָתֵּי דִינִין הָיוּ שָׁם. אֶחָד עַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת. וְאֶחָד עַל פֶּתַח הָעֲזָרָה. וְאֶחָד בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית. בָּאִין לָזֶה שֶׁעַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת וְאוֹמֵר כָּךְ דָּרַשְׁתִּי וְכָךְ דָּרְשׁוּ חֲבֵרַי כָּךְ לִמַּדְתִּי וְכָךְ לִמְּדוּ חֲבֵרָי. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶם. וְאִם לָאו בָּאִין לָזֶה שֶׁעַל פֶּתַח הָעֲזָרָה וְאוֹמֵר כָּךְ דָּרַשְׁתִּי וְכָךְ דָּרְשׁוּ חֲבֵרַי כָּךְ לִמַּדְתִּי וְכָךְ לִמְּדוּ חֲבֵרָי. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶם. וְאִם לָאו אֵילּוּ וָאֵילּוּ בָּאִין לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית שֶׁמִּשָּׁם תּוֹרָה יוֹצְאָה לְכָל יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה׳. חָזַר לְעִירוֹ וְשָׁנָה וְלִימֵּד כְּדָרָךְ שֶׁהָיָה לָמוּד פָּטוּר. הוֹרָה לַעֲשׂוֹת חַיָּיב שֶׁנֶּאֱמַר וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְזָדוֹן וגו׳. אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיּוֹרֶה לַעֲשׂוֹת. תַּלְמִיד שֶׁהוֹרָה לַעֲשׂוֹת פָּטוּר נִמְצָא חוֹמְרוֹ קוּלּוֹ׃

הלכה: זָקֵן מַמְרֶא כול׳. חָזַר לְעִירוֹ וְשָׁנָה וְלִימֵּד כול׳. כְּתִיב כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט. מַגִּיד שֶׁבְּמוּפְלָא שֶׁבְּבֵית דִּין הַכָּתוּב מְדַבֵּר. מִמְּךָ זֶה עֵצָה. דָּבָר זוֹ אֲגָדָה. בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דַּם נִידָּה לְדַם בְּתוּלִים. בֵּין דַּם נִידָּה לְדַם זִיבָה לְדַם צָרַעַת. בֵּין דִּין לְדִין. בֵּין דִּינֵי מָמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפָשׁוֹת. בֵּין דִּין לְדִין. בֵּין הַנִּסְקָלִין לַנִּשְׂרָפִין לַנֶּהֱרָגִין וְלַנֶּחֱנָקִין. בֵּין נֶגַע לָנֶגַע. בֵּין מְצוֹרָע מוּסְגָּר לְמְצוֹרָע מוּחְלָט. בֵּין נֶגַע לָנֶגַע. בֵּין נִיגְעֵי אָדָם לְנִיגְעֵי בְגָדִים וּלְנִגְעֵי בָתִּים. דִּבְרֵי זוֹ הַשְּׁקָיִית סוֹטָה וַעֲרִיפַת הָעֶגְלָה וְטָהֳרַת הַמְצוֹרָע. רִיבוֹת אֵילּוּ הָעֲרָכִים וְהַחֲרָמִים וְהַתְּמוּרוֹת וְהַהֶקְדֵּישׁוֹת. וְקַמְתָּ. וְעָלִיתָ זוֹ הַעֲלָיָיה.

דָּבָר אַחֵר. וְעָלִיתָ מִיכָּן לְבֵית הַבְּחִירָה שֶׁלֹּא יִבָּנֶה אֶלָּא בְגוּבְהוֹ שֶׁלְּעוֹלָם. מַה טַּעַם. כִּי בְהַר קָדְשִׁי בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל אֶשְׁתָּלְנוּ וְנַעֲשָׂא עָנָף וְעָשָׂה פְּרִי וגו׳. וּבָאתָ לְרַבּוֹת בֵּית דִּין שֶׁבְּיַבְנֶה. רַבִּי זְעִירָא אוֹמֵר. לִשְׁאֵילָה.

זָקֵן מַמְרֶא שֶׁהוֹרָה לַעֲשׂוֹת וְעָשָׂה חַיָּיב. הוֹרָה וְלֹא עָשָׂה פָּטוּר. הוֹרָה עַל מְנָת שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת פָּטוּר. הוֹרָה עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה חַיָּיב. אָמַר רַבִּי הִילָא. תַּנֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל כֵּן. אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה. לֹא הוּא שֶׁיַּעֲשֶׂה. רַב הוּנָא אָמַר. הָיָה מְלַמֵּד הֲלָכָה וּבָא וְאַחַר כָּךְ אִירַע לוֹ בוֹ מַעֲשֶׂה. עוֹשִׂין לוֹ מַעֲשֶׂה. אִם עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה לִימֵּד. עוֹשִׂין לַאֲחֵרִים וְאֵין עוֹשִׂין לְעַצְמוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר. הַנּוֹי וְהַכֹּחַ וְהָעוֹשֶׁר וְהַחָכְמָה וְהַשֵּׂיבָה וְהַכָּבוֹד וְהַבָּנִים לַצַּדִּיקִים נָאֶה לָהֶם וְנָאֶה לָעוֹלָם. מַה טַּעַם. עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּימָּצֵא. עֲטֶרֶת זְקֵינִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם. תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כּוֹחָם וַהֲדַר זְקֵינִים שֵׂיבָה. וְאוֹמֵר וְנָגֶד זְקֵינָיו כָּבוֹד. תַּנֵּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. אֵילּוּ שֶׁבַע מִידּוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים בַּצַּדִּיקִים כּוּלָּן נִתְקַיְּימוּ בְּרַבִּי וּבָנָיו. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר. כָּל שֶׁבַע מִידּוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים בַּצַּדִּיקִים הָיוּ בְרַבִּי. מָאן רַבִּי. הוּא רַבִּי הוּא רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ. הוּא רַבִּי הוּא רַבִּי יוּדָן הַנָּשִׂיא הוּא רַבֵּינוּ.

ד משנה: חוֹמֶר בְּדִבְרֵי סוֹפְרִים מִבְּדִבְרֵי תוֹרָה הָאוֹמֵר אֵין תְּפִילִין כְּדֵי לַעֲבוֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה פָּטוּר חָמֵשׁ טוֹטָפוֹת לְהוֹסִיף עַל דִּבְרֵי סוֹפְרִים חַיָּיב׃ אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ לֹא בְּבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ וְלֹא בְּבֵית דִּין שֶׁבְּיַבְנֶה אֶלָּא מַעֲלִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַם וּמְשַׁמְּרִין אוֹתוֹ עַד הָרֶגֶל וּמְמִיתִין אוֹתוֹ בָּרֶגֶל שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין מְעַנְּין אֶת דִּינוֹ שֶׁל זֶה אֶלָּא מְמִיתִין אוֹתוֹ מִיָּד וְכוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין שְׁלוּחִים בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי נִתְחַיֵּיב מִיתָה בְּבֵית דִּין׃

הלכה: חוֹמֶר בְּדִבְרֵי סוֹפְרִים כול׳. אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ כול׳. חֲבֵרַיָּיא בְשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן. דּוֹדִים דִּבְרֵי סוֹפְרִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וַחֲבִיבִים כְּדִבְרֵי תוֹרָה. וְחִכּוּךְ כְּיֵין הַטּוֹב. שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן. דּוֹדִים דִּבְרֵי סוֹפְרִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וַחֲבִיבִים יוֹתֵר מִדִּבְרֵי תוֹרָה. כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מָיָין. רַבִּי בָּא בַּר כַּהֲנָא בְשֵׁם רַבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. תֵּדַע לָךְ שֶׁדִּבְרֵי סוֹפְרִים חֲבִיבִין מִדִּבְרֵי תוֹרָה. שֶׁהָרֵי רַבִּי טַרְפוֹן אִילּוּ לֹא קָרָא לֹא הָיָה עוֹבֵר אֶלָּא בַּעֲשֵׂה. וְעַל יְדֵי שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל נִתְחַיֵּיב מִיתָה. עַל שֵׁם וּפוֹרֵץ גָּדֵר יִשְׁכָּנֵהוּ נָחָשׁ.

תַּנֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דִּבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ בָּהֶן קוּלִּים וְיֵשׁ בָּהֶן חוּמְרִין. אֲבָל דִּבְרֵי סוֹפְרִים כּוּלָּן חוֹמֶר. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן. דְּתַנִּינָן תַּמָּן. הָאוֹמֵר. אֵין תְּפִילִין. לַעֲבוֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה פָּטוּר. חָמֵשׁ טוֹטָפוֹת לְהוֹסִיף עַל דִּבְרֵי סוֹפְרִים חַיָּיב. אָמַר רַבִּי חִינְנָא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי אָדָא בְשֵׁם רַבִּי תַּנְחוּם

בַּר חִיָּיה. חֲמוּרִים דִּבְרֵי זְקֵינִים מִדִּבְרֵי נְבִיאִים. דִּכְתִיב אַל תַּטִּיפוּ יַטִּיפוּן. וּכְתִיב אַטִּיף לָךְ לַיִּין וְלַשֵּׁכָר וגו׳. נָבִיא וְזָקֵן לְמָה הֵן דּוֹמִין. לַמֶּלֶךְ שֶׁשָּׁלַח שְׁנֵי פַּלְמֶנְטָרִין שֶׁלּוֹ לִמְדִינָה. עַל אֶחָד מֵהֶן כָּתוּב. אִם אֵינוֹ מַרְאֶה חוֹתָם שֶׁלִּי וְסַמַּנְטִירִין שֶׁלִּי אַל תַּאֲמִינוּ לוֹ. וְעַל אֶחָד כָּתוּב. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַרְאֶה לָכֶם חוֹתָם שֶׁלִּי וְסַמַּנְטִירִין שֶׁלִּי תַּאֲמִינוּ לוֹ. כָּךְ בְּנָבִיא כָּתוּב וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת. בְּרֹם הָכָא. עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ.

הַתּוֹרָה אָמְרָה. אַרְבַּע טוֹטָפוֹת שֶׁלְּאַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת. עֲשָׂאָן חֲמֵשׁ טוֹטָפוֹת שֶׁלְּאַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת חַיָּיב. רִבִּי בָּא רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּוָּרֶה בְּדָבָר שֶׁעִיקָּרוֹ מִדִּבְרֵי תוֹרָה וּפֵירוּשׁוֹ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. כְּגוֹן הַנְּבֵילָה כְּגוֹן הַשֶּׁרֶץ שֶׁעִיקָּרָן מִדִּבְרֵי תוֹרָה וּפֵירוּשָׁן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִין. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. לְעוֹלָם אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּכְפּוּר וְיוֹרֶה בְּדָבָר שֶׁעִיקָּרוֹ מִדִּבְרֵי תוֹרָה וּפֵירוּשׁוֹ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִין. כְּגוֹן נְבֵילָה וּכְגוֹן שֶׁרֶץ שֶׁעִיקָּרָן מִדִּבְרֵי תוֹרָה וּפֵירוּשָׁן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִין. וְהוּא שֶׁיִּגְרַע וְיוֹסִיף בְּדָבָר שֶׁהוּא מְגֻרָעַ וְהוּא מוֹסִיף. זָחֲלִין אַפּוֹי דְּרַב הוֹשַׁעְיָה. אָמַר לֵיהּ. לָא צְרִיךְ לָךְ שְׁחַק לָךְ. לָא צְרִיךְ לָךְ הַפְלִיג עָלָךְ. תְּלַת עֶשְׂרֵי שְׁנִין עֲבַד עֲלַיל קוֹמֵי רַבֵּיהּ דְּלָא צְרִיךְ לֵיהּ. רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעוּרָא. אִילּוּ לֹא דַיְיוֹ אֶלָּא שֶׁהָיָה מְקַבֵּיל פְּנֵי רַבּוֹ. שֶׁכָּל הַמְקַבֵּיל פְּנֵי רַבּוֹ כְּאִילּוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה. הָתִיב רִבִּי בֶּרֶכְיָה. וְהָא תַּנִּינָן. גּוֹפָהּ שֶׁלַּבַּהֶרֶת כְּגְרִיס הַקִּילְקִי מְרוּבָּע. אָמַר רִבִּי אַבָּמְרִי. מָאן דְּאָמַר דְּכֵן. הָתִיב רִבִּי בָּא בַּר מָמָל. וְהָא תַּאנֵי. שְׁתֵּי פָרָשׁוֹת שֶׁבַּמְּזוּזָה. אָמַר לֵיהּ. הֵיא תְּפִילִּין הִיא מְזוּזָה. הָתִיב רַב הַמְנוּנָא. וְהָא תַּנֵּי. בַּצִּיצִית אַרְבַּע אֲצְבָעוֹת שֶׁלְּאַרְבָּעָה חוּטִין. עֲשָׂאָן שֶׁלֹּשׁ אֲצְבָעוֹת שֶׁלְּאַרְבָּעָה חוּטִין. אָמַר לֵיהּ. גָּרַע וְלֹא הוֹסִיף. הָתִיב רִבִּי חַגַּיי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. וְהָא תַּנֵּי. שְׁלִישׁ לְרִבִיכָה שְׁלִישׁ לַחֲלוֹת שְׁלִישׁ לָרְקִיקִים. שִׁילְּשָׁן שְׁלִישׁ לְרִבִיכָה שְׁלִישׁ לַחֲלוֹת שְׁלִישׁ לָרְקִיקִים. אָמַר לֵיהּ. מִיגְרַע מִן הָרְבִיכָה וּמוֹסִיף עַל הַחֲלוֹת וְעַל הָרְקִיקִין.

ה משנה: וּנְבִיא הַשֶּׁקֶר וְהַמִּתְנַבֵּא עַל מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע וּמַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ. אֲבָל הַכּוֹבֵשׁ אֶת נְבוּאָתוֹ וְהַמְעוֹתֵר עַל דִּבְרֵי נָבִיא וְנָבִיא שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי עַצְמוֹ מִיתָתוֹ בְּיָדֵי שָׁמַיִם שֶׁנֶּאֱמַר אָנֹכִי אֶדְרוֹשׁ מֵעִמּוֹ׃

הלכה: וּנְבִיא הַשֶּׁקֶר כול׳. הַמִּתְנַבֵּא עַל מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע. כְּצִדְקִיָּה בֶן כְּנַעֲנָה. וּמַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ. כַּחֲנַנְיָה בֶּן עַזּוּר. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. חֲנַנְיָה בֶּן עַזּוּר נְבִיא אֱמֶת הָיָה אֶלָּא שֶׁהָיָה לוֹ קִיבּוּסָת וְהָיָה שׁוֹמֵעַ מַה שֶּׁיִּרְמְיָה מִתְנַבֵּא בַּשּׁוּק הָעֶלְיוֹן וְיוֹרֵד וּמִתְנַבֵּא בַּשּׁוּק הַתַּחְתּוֹן. אָמַר לֵיהּ חֲנַנְיָה בֶּן עַזּוּר. כָּל סָמָא דְּמֵילְתָא לָא דָא הִיא אֶלָּא לְפִי מִלְאַת לְבָבָל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקוֹד אֶתְכֶם. כָּל יָמָיו שֶׁלְּמְנַשֶּׁה אֵינָן אֶלָּא חֲמִשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה. צֵא מֵהֶן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁאֵין בֵּית דִּין שֶׁלְמַעֲלָה עוֹנְשִׁין וְכוֹרְתִים. וּשְׁתַּיִם שֶׁלְאָמוֹן וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת שֶׁלְיֹאשִׁיָּהוּ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי הַשָּׁנָה הַהִיא בִּרְאשִׁית מַמְלֶכֶת צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי אָמַר אֲלַי חֲנַנְיָה בֶן עַזּוּר הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגִּבְעוֹן בֵּית יְ לְעֵינֵי הַכֹּהֲנִים וְכָל הָעָם לֵאמֹר. כֹּה אָמַר יְ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר שָׁבַרְתִּי אֶת עוֹל מֶלֶךְ בָּבֶל בְּעוֹד שְׁנָתַיִם יָמִים אֲנִי מֵשִׁיב אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת כָּל כְּלֵי בֵּית יְ אֲשֶׁר לָקַח נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל מִן הַעִיר הַזֹּאת וַיְבִיאֵם בָּבֶל. אָמַר לוֹ יִרְמְיָה. אַתָּה אוֹמֵר. בְּעוֹד שְׁנָתַיִם יָמִים אֲנִי מֵשִׁיב וגו׳. וַאֲנִי אוֹמֵר שֶׁנְּבוּכַדְנֶצַּר בָּא וְנוֹטֵל אֶת הַשְּׁאָר. בָּבֶלָה יוּבְאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ וגו׳. אָמַר לוֹ. תֵּן סִימָן לְדָבָרֶיךָ. אָמַר לֵיהּ. אֲנִי מִתְנַבֵּא לָרָעָה וְאֵינִי יָכוֹל לִיתֵּן סִימָן לִדְבָרַיי. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְהָבִיא רָעָה וּמִתְנָחֵם. וְאַתָּה מִתְנַבֵּא לְטוּבָה. אַתְּ הוּא שֶׁאַתְּ צָרִיךְ לִיתֵּן סִימָן לִדְבָרֶיךָ. אָמַר לוֹ. לָאו. אַתְּ הוּא שֶׁאַתְּ צָרִיךְ לִיתֵּן סִימָן לִדְבָרֶיךָ. אָמַר לוֹ. אֵין כִּינִי חֲרֵי אֲנִי נוֹתֵן אוֹת וּמוֹפֵת בְּאוֹתוֹ הָאִישׁ. הַשָּׁנָה הַהִיא הוּא מֵת. כִּי סָרָה דִבֶּר עַל יְ. וַהֲוָת לֵיהּ כֵּן חֲנַנְיָה הַנָּבִיא בַּשָּׁנָה הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. שָׁנָה אַחֶרֶת הָיְתָה וַתָּ מַר הָכֵין. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁמֵּת בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְצִוָּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֵי בֵיתוֹ לְהַסְתִּיר אֶת הַדָּבָר שֶׁיּוֹצִיאוּהוּ אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה בִּשְׁבִיל לַעֲשׂוֹת נְבוּאָתוֹ שֶׁל יִרְמְיָה שֶׁקֶר.

הַכּוֹבֵשׁ עַל נְבוּאָתוֹ. כְּיוֹנָה בֶּן אֲמִיתַּיי. אָמַר רִבִּי יוֹנָה. יוֹנָה בֶּן אֲמִיתַּיי נְבִיא אֱמֶת הָיָה. אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוּם לֵךְ אֶל נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא עָלֶיהָ כִּי עָלְתָה רָעָתָם לְפָנָיי. אָמַר יוֹנָה. יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהַגּוֹיִם קְרוֹבֵי תְשׁוּבָה הֵן. וַהֲרֵינִי הוֹלֵךְ וּמִתְנַבֵּא עֲלֵיהֶם וְהֵם עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא וּפוֹרֵעַ מִשּׁוֹנְאֵיהֶן שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל. וּמָה עָלַי לַעֲשׂוֹת. לִבְרוֹחַ. וַיָּקָם יוֹנָה לִבְרוֹחַ תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְ וַיֵּרֶד יָפוֹ וַיִּמְצָא אֳנִיָּה בָּאָה תַּרְשִׁישׁ וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ וגו׳.

וְהַמְעוֹתֵר עַל דִּבְרֵי הַנָּבִיא. כְּעִידּוֹ הַחוֹזֶה. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. זֶה אֲמַצְיָה כֹּהֵן בֵּיתאֵל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. פִּיתְפּוּתֵי בֵצִים הָיוּ שָׁם. וְאֵי זֶה זֶה. זֶה יְהוֹנָתָן בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מְנַשֶּׁה.

אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁבָּא דָוִד וּמְצָאוֹ שֶׁהוּא עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אָמַר לוֹ. אַתָּה בֶּן בְּנוֹ שֶׁלְּאוֹתוֹ הַצַּדִּיק וְאַתְּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. אָמַר לוֹ. מְסוֹרֶת בְּיָדֵי מֵאֲבִי אַבָּא. מְכוֹר עַצְמְךָ לַעֲבוֹדָה זָרָה וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. אָמַר לוֹ. חַס וְשָׁלוֹם לֹא אָמַר לְךָ כֵּן אֶלָּא מְכוֹר עַצְמְךָ לַעֲבוֹדָה שֶׁהִיא זָרָה לְךָ וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. כֵּינָן שֶׁרָאָה דָוִד שֶׁהָיָה הַמָּמוֹן חָבִיב עָלָיו מִינֵהוּ קוֹמֵיס תֵּיסַוּורִין עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וּשְׁבוּאֵל בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מְנַשֶּׁה נָגִיד עַל הָאוֹצָרוֹת. שְׁבוּאֵל שֶׁשָּׁב לָאֵל בְּכָל כּוֹחוֹ. נָגִיד עַל הָאוֹצָרוֹת. שֶׁמִּינֵהוּ קוֹמֵיס תֵּיסַוּורִין עַל הָאוֹצָרוֹת.

חֲבֵרַיָּיא בְּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. כּוֹמֶר לַעֲבוֹדָה זָרָה וְהֶאֱרִיךְ יָמִים. אָמַר לוֹן. עַל שֶׁהָיְתָה עֵינוֹ צָרָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ. וּמָה הָיְתָה עֵינוֹ צָרָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ. וְהָוָה בַּר נַשׁ מַייְתֵי לֵיהּ תּוֹר אוֹ אִימֵּר אוֹ גְדִי לַעֲבוֹדָה זָרָה וַאֲמַר לֵיהּ. פַּייְסֵיהּ עָלַי. וְהוּא אָמַר לֵיהּ. לָמָּה. וְכִי מַה מוֹעִילָה לָךְ. אֵינָהּ אוֹכֶלֶת וְאֵינָהּ שׁוֹתָה וְלֹא מֵטִיבָה וְלֹא מְרֵיעָה. וְהוּא אָמַר לֵיהּ. הֵיךְ נַעֲבִיד. וְהוּא אָמַר לֵיהּ. אַיזִל וְאַייְתֵי לִי חַד פִּינְדְּ דְּסוֹלֶת וְעָשָׂר בֵּיעִין עֲלוֹי וַנָּא מְפַייֵס לֵיהּ עָלָךְ.

כֵּינָן דַּהֲוָה אָזֵל לֵיהּ חֲוָה אֲכִיל לוֹן. אֲתָא חַד בַּר פַּחִין וַאֲמַר לֵיהּ כֵּן. אָמַר לֵיהּ. אִם אֵינָהּ מוֹעִילָה כְּלוּם מִפְּנֵי מָה אַתְּ עֲבִיד הָכָא. אֲמַר לֵיהּ. בְּגִין חַיֵּי. מְתִיבִין לְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. וְהָא כְתִיב עַד יוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ. אֲמַר לוֹן כֵּינָן שֶׁמֵּת דָּוִד וְעָמַד שְׁלֹמֹה וְהֶחֱלִיף אֶת כָּל סַנְקְלִיטִין שֶׁלּוֹ חָזַר לְקִילְקוּלוֹ.

וְנָבִיא שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי עַצְמוֹ. כַּחֲבֵירוֹ שֶׁלְּמִיכָה. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְנָבִיא אֶחָד יוֹשֵׁב בְּבֵית אֵל וַיָּבֹא בְנוֹ וַיְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה אִישׁ הָאֱלֹהִים וגו׳. וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲבִיהֶם אֵי זֶה הַדֶּרֶךְ הָלָךְ וגו׳. וַיֹּאמֶר אֶל בָּנָיו חִבְשׁוּ לִי אֶת הַחֲמוֹר וגו׳. וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיִּמְצָאֵהוּ יוֹשֵׁב תַּחַת הָאֵלָה וגו׳. וַיֹּאמֶר לוֹ אִתִּי הַבָּיְתָה וֶאֱכֹל לָחֶם. וַיֹּאמֶר לֹא אוּכַל לָשׁוּב וגו׳ עד וַיֹּאמֶר לוֹ גַּם אֲנִי נָבִיא כָּמוֹךָ וּמַלְאָךְ דִּבֶּר אֵלַי בִּדְבַר יְי לֵאמֹר וגו׳ עַד וַיֹּאכַל לֶחֶם וַיִּשְׁתְּ מָיִם כִּיחֵשׁ לוֹ. מָה הוּא כִיחֵשׁ לוֹ. שִׁיקֵּר בֵּיהּ. וַיְהִי הֵם יוֹשְׁבִים עַל הַשֻּׁלְחָן וַיְהִי דְּבַר יְי אֶל הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ. אֲשֶׁר הוּשַׁב אֵין כְּתוּב כָּאן אֶלָּא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ. וַחֲרֵי הַדְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר. וּמַה אִם מִי שֶׁהֶאֱכִיל אֶת חֲבֵירוֹ לֶחֶם שֶׁקֶּר זָכָה שֶׁנִּתְיַחֵד עָלָיו הַדִּיבּוּר. הַמַּאֲכִיל אֶת חֲבֵירוֹ לֶחֶם אֱמֶת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. כָּתוּב וְאִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים אָמַר אֶל רֵעֵהוּ בִּדְבַר יְי וגו׳. וַיֹּאמֶר לוֹ יַעַן אֲשֶׁר לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְי הִנְּךָ הוֹלֵךְ מֵאִתִּי וְהִכְּךָ הָאַרְיֵה וַיֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ וַיִּמְצָאֵהוּ הָאַרְיֵה וַיַּכֵּהוּ. וַיִּמְצָא אִישׁ אַחֵר וַיֹּאמֶר הַכֵּינִי נָא וַיַּכֵּהוּ וגו׳. וַיֵּלֶךְ הַנָּבִיא וַיַּעֲמֹד לַמֶּלֶךְ עַל הַדָּרֶךְ וַיִּתְחַפֵּשׂ בָּאֵפֶר עַל עֵינָיו. וַיְהִי הַמֶּלֶךְ עוֹבֵר וְהוּא צָעַק אֶל הַמֶּלֶךְ וגו׳. וַיְהִי עַבְדְּךָ עֹשֶׂה הֵנָּה וָהֵנָּה וגו׳. וַיְמַהֵר וַיָּסַר אֶת הָאֵפֶר מֵעַל עֵינָיו וגו׳. וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יְי יַעַן אֲשֶׁר שִׁלַּחְתָּ אֶת אִישׁ חֶרְמִי מִיָּד וְהָיְתָה נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשׁוֹ וְעַמְּךָ תַּחַת עַמּוֹ. וְכָתוּב וַיִּגַּשׁ אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְי. וְלָמָּה וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר שְׁנֵי פְעָמִים. אֶלָּא בָּאֲמִירָה הָרִאשׁוֹנָה אָמַר לוֹ. אִם בָּא בֶּן הַדַּד מֶלֶךְ אֲרָם תַּחַת יָדְךָ אַל תָּחוֹס עָלָיו וְאַל תַּחְמוֹל עָלָיו. וּבָאֲמִירָה הַשְּׁנִיָּה אָמַר לוֹ יַעַן אֲשֶׁר שִׁלַּחְתָּ אֶת אִישׁ חֶרְמִי וגו׳. כַּמָּה מְצוּדוֹת וַחֲרָמִים עָשִׂיתִי לוֹ עַד שֶׁמָּסְרָתְיוּ תַּחַת יָדְךָ וְשִׁלַּחְתּוֹ וְהָלַךְ בְּשָׁלוֹם. לְפִיכָךְ וְהָיְתָה נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשׁוֹ וְעַמְּךָ תַּחַת עַמּוֹ. אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה לֹא מֵת מִכּוּלָּם אֶלָּא אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בִּלְבַד. וְהָדָא הִיא דִכְתִיב וְאִישׁ מָשַׁךְ בַּקֶּשֶׁת לְתוֹמוֹ וַיִּדְּ אֶת מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשִּׁרְיָן וַיֹּאמֶר לְרַכָּבוֹ הָפוֹךְ יָדְךָ וְהוֹצִיאֵנִי מִן הַמַּחֲנֶה כִּי הָחֳלֵיתִי. מָה אֲנִי מְקַיֵּים וְעַמְּךָ תַּחַת עַמּוֹ. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. אוֹתָהּ הַטִּיפָּה שֶׁיָּצָאת מֵאוֹתוֹ צַדִּיק כִּיפְּרָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

ו משנה: הַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה וְאוֹמֵר כָּךְ אָמְרָה עֲבוֹדָה זָרָה אֲפִלּוּ כִּוֵּון אֶת הַהֲלָכָה לְטַמֵּא אֶת הַטָּמֵא וּלְטַהֵר אֶת הַטָּהוֹר. הַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ כֵּינָן שֶׁנִּכְנְסָה לְרְשׁוּת הַבַּעַל מִן הַנִּישּׂוּאִין אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִבְעָלָה הַבָּא עָלֶיהָ חֲרֵי זֶה בְּחֶנֶק. וְזוֹמְמֵי בַת כֹּהֵן וּבוֹעֲלָהּ. הָא כָל הַזּוֹמְמִין מַקְדִּימִין לְאוֹתָהּ מִיתָה חוּץ מִזּוֹמְמֵי בַת כֹּהֵן וּבוֹעֲלָהּ:

הלכה: וְהַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּן חֲנִינָה. הַכֹּל הָיָה בִכְלָל לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. יָצָא לִידוֹן בֵּין בְּאוֹת בֵּין בְּמוֹפֵת בֵּין בָּעֲבוֹדָה זָרָה בֵּין בִּשְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת. אֶלָּא שֶׁעֲבוֹדָה זָרָה בֵּין שֶׁנִּתְכַּוון לַעֲקוֹר אֶת כָּל הַגּוּף בֵּין שֶׁלֹּא נִתְכַּוון לַעֲקוֹר אֶת כָּל הַגּוּף דִּבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. וְדִבְרֵי חֲכָמִים סוֹקְלִין אוֹתוֹ. אֲבָל בִּשְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת דִּבְרֵי חֲכָמִים סוֹקְלִין אוֹתוֹ וְדִבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן יָבִין לֵיהּ פִּיונטייה.

וְהַנָּבִיא שֶׁנִּתְנַבֵּא בַּתְּחִילָּה. אִם נָתַן אוֹת וּמוֹפֵת שׁוֹמְעִין לוֹ וְאִם לָאו אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. שְׁנֵי נְבִיאִים שֶׁנִּתְנַבְּאוּ כְאַחַת. שְׁנֵי נְבִיאִים שֶׁנִּתְנַבְּאוּ בְכֶרֶךְ אֶחָד. רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי הוֹשַׁעְיָה. חַד אָמַר. צָרִיךְ לִיתֵּן אוֹת וּמוֹפֵת. וְחָרָנָה אָמַר. אֵינוֹ צָרִיךְ לִיתֵּן אוֹת וּמוֹפֵת. מִתִּיב מָאן דָּאָמַר צָרִיךְ לְמָאן דָּאָמַר אֵינוֹ צָרִיךְ. וְהָא כְתִיב וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל יְשַׁעְיָהוּ מָה אוֹת. אָמַר לֵיהּ. שַׁנְיָא הִיא תַּמָּן דּוּ עָסֵק בִּתְחִילַּת הַמַּתִּים. יְחַיֵּינוּ מִיּוֹמָיִם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִימֵינוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי. לֹא סוֹף דָּבָר לַחוּפָּה אֶלָּא אֲפִילּוּ לַבַּיִת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חוּפָּה. בְּעָיָא הָדָא מִילְתָא. טְרִיקְלִין וְקָזִיטוֹן. חוּפָּה וְקָזִיטוֹן. נִכְנְסָה לִטְרִיקְלִין. לֵיי דֵּא מִילָּה. לְיוֹרְשָׁהּ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. לְיוֹרְשָׁהּ. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. לְהָפֵר נְדָרֶיהָ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר לְהָפֵר נְדָרֶיהָ. מוֹדֶה שֶׁאֵינוֹ מֵיפֵר לָהּ עַד שֶׁתִּיכָּנֵס לַחוּפָּה. אָמַר רִבִּי הוּנָא. קְרָיָא מְסַיֵּיעַ לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. לְזָנוֹת בֵּית אָבִיהָ. פְּרָט שֶׁמָּסְרוּ שְׁלוּחֵי הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל. שֶׁלֹּא תְהֵא בִסְקִילָה אֶלָּא בְחֶנֶק.

כְּיוֹצֵא בָהֶם בְּשֶׁרֵיפָה הִיא וָהֵן בִּשְׁרֵיפָה. כְּיוֹצֵא בָהֶן בִּסְקִילָה הִיא וָהֵן בִּסְקִילָה. כְּיוֹצֵא בָהֶן בְּחֶנֶק הִיא וָהֵן בְּחֶנֶק.